

**T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
VETERİNER HEKİMLİĞİ TARİHİ, DEONTOLOJİ VE
ETİK ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE SIĞIR
TÜBERKÜLOZUNUN KONTROLÜ
VE ERADİKASYONUNA YÖNELİK
ÇALIŞMALARIN TARİHİ**

DOKTORA TEZİ

Özlem DOĞAN

2011

**T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
VETERİNER HEKİMLİĞİ TARİHİ, DEONTOLOJİ VE
ETİK ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE SIĞIR TÜBERKÜLOZUNUN
KONTROLÜ
VE ERADİKASYONUNA YÖNELİK
ÇALIŞMALARIN TARİHİ**

DOKTORA TEZİ

Özlem DOĞAN

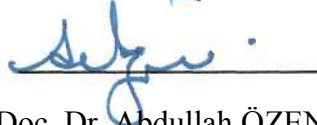
ELAZIĞ – 2011

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Emine ÜNSALDI

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez Doktora Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

Doç. Dr. Abdullah ÖZEN

Veteriner Hekimliği Tarihi, Deontoloji ve Etik Anabilim Dalı Başkanı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Abdullah ÖZEN

Danışman

Doktora Sınavı Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Halis YERLİKAYA

Prof. Dr. Aşkın YAŞAR

Prof. Dr. Burhan ÇETİNKAYA

Doç. Dr. Abdullah ÖZEN

Doç. Dr. Rahşan ÖZEN

Canım anneme

TEŞEKKÜR

Doktora sürecinde gerek kişisel gerekse akademik anlamda emeklerini ve desteklerini esirgemeyen Veteriner Hekimliği Tarihi Deontoloji ve Etik Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Halis YERLİKAYA ve Doç. Dr. Rahşan ÖZEN'e; tez izleme komitemde yer alan Prof. Dr. Burhan ÇETİNKAYA'ya; bu zorlu maratonda desteklerini hep yanımda hissettiğim Yard. Doç. Dr. Recep KALIN ve eşi Canan KALIN'a, Araş. Gör. Cemal ORHAN ile eşi Gülçin ORHAN'a, Yard. Doç. Dr. Fatih AKDEMİR ve Araş. Gör. Erhan YÜKSEL'e; doktora tez dönemimde yaşamımın bir parçası olan ve beni destekleyen YILDIRIM ve ÇALMAZ ailelerine; Osmanlıca belgelerin transkripsiyonunda ve her konuda yardımlarını esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Ünal TAŞKIN'a; F. Ü. Veteriner Fakültesi beşinci sınıf öğrencilerinden Görkem KAHRAMAN ve Halil KISA'ya; Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı öğretim üyelerine; Yard. Doç. Dr. Şule OSMANAĞAOĞLU'na; Araş. Gör. Hasan GENÇOĞLU'na; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü çalışanlarına; Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi çalışanlarına; tez kapsamında gitmiş olduğum İstanbul ve Ankara illerindeki tüm kütüphane çalışanlarına teşekkür ederim.

Bu çalışma Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri (FÜBAP) Koordinasyon Birimi tarafından (Proje No: 1696) desteklenmiştir. Projeye sağladıkları mali destekten dolayı FÜBAP'a teşekkür ederim.

Hatalarımda ve başarılarımda hep yanımda olan aileme; bende katkısı olduğunu düşünen herkese şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	vii
EKLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
1. ÖZET.....	1
2. ABSTRACT	3
3. GİRİŞ	5
3. 1. Dünyada ve Türkiye’de İnsan Tüberkülozunun Durumu	10
3. 2. Sığır Tüberkülozuyla Mücadele Çalışmaları.....	11
3. 3. Tarihsel Açıdan Tüberküloz Mücadelesinde Kullanılan Yöntemler .	15
4. GEREÇ VE YÖNTEM	21
4. 1. Gereç.....	21
4. 2. Yöntem	22
5. BULGULAR	24
5. 1. Cumhuriyet Öncesi	24
5. 1. 1. Mevzuat.....	24
5. 1. 2. Tüberkülozla Mücadele	27
5. 2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	34
5. 2. 1. Anlaşmalar	34
5. 2. 2. Mevzuat.....	40
5. 2. 3. Tüberkülin Üretim Miktarları.....	64
5. 2. 4. Mücadele Çalışmaları ve Hastalık Mihrakları.....	69
5. 2. 4. 1. Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar.....	69
5. 2. 4. 2. Mücadele Çalışmaları	76
5. 2. 4. 2. 1. Tederrün (Tüberküloz) Mücadelesi	77
5. 2. 4. 2. 2. Eskişehir-Ankara-Çubuk Hattı Sondaj Çalışması.....	80
5. 2. 4. 2. 3. Durin-Tüberküloz Mücadelesi Projesi.....	82

5. 2. 4. 2. 4. Diğer Kurumsal Tüberküloz Mücadelesi Projeleri	84
5. 2. 4. 2. 5. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi	91
5. 2. 4. 2. 6. Sığır Tüberkülozu Mücadele Çalışmalarında 2000’li Yıllar	98
6. TARTIŞMA	111
7. KAYNAKLAR	124
8. EKLER.....	129
9. ÖZGEÇMİŞ.....	261

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Tüberkülozla Mücadele Yöntemleri	17
Tablo 2: Etlik Merkez Laboratuvarında üretilen tüberkülin miktarları (1932-1942)	65
Tablo 3: Etlik Veteriner Bakteriyoloji Enstitüsü tüberkülin ve BCG aşısı üretim faaliyetleri (1931-1959)	67
Tablo 4: Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü tüberkülin çeşitlerine göre üretim miktarı (1964-1986)	68
Tablo 5: Mücadele kapsamında tüberküline tutulan hayvan sayıları ve dağılımları	80
Tablo 6: Eskişehir-Ankara-Çubuk Hattı 1937-1938 yılı tüberkülin reaksiyon sayılarının ırklara göre dağılımı	81
Tablo 7: Durin-Tüberküloz mücadelesinde muayene edilen hayvan sayılarının 1922-1942 yıllarına ait dağılımı.....	84
Tablo 8: Kesilen ve tüberkülin uygulanan hayvan sayıları ile tüberkülin uygulananlar içerisinde el konulan hayvan sayıları (1933-1940)	85
Tablo 9: Hara ve inekhanelerde 1929-1944 yılları arasında yürütülen tüberküloz mücadele çalışması sonuçları.....	86
Tablo 10: 1941-1942 senesi hara ve inekhanelerde yapılan tüberküloz mücadelesi sonuçları	87
Tablo 11: Tüberkülozlu hayvan sayısı (1937-1944)	88
Tablo 12: 1967-1970 yılları tüberküloz mücadelesi kapsamında muayene sonuçları	89
Tablo 13: İhbarı ve mücadelesi mecburi hayvan hastalıklarından sığırtüberkülozu verileri (1976–1978)	89
Tablo 14: Tüberküloz hastalık mihrak sayıları ve tüberkülin uygulama sayıları (1980-1985).....	90
Tablo 15: 1986-1993 yılları tüberküloz mihrak sayıları ve tüberkülin uygulanan hayvan sayısı	91
Tablo 16: <i>Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi</i> ’nin, bölgelere göre il-ilçe-köy sayıları.....	93

Tablo 17: <i>Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi</i> 'nin, bölgelere göre inek- manda ineği sayısı	93
Tablo 18: <i>Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi</i> 'nin, projenin bölge ve yıllara göre dağılımı	94
Tablo 19: Türkiye'de Tüberkülin testi ile yapılan taramalara ilişkin veriler (1986–1995)	97
Tablo 20: OIE'nin 1998-2004 yılı verilerine göre Türkiye'de sığır tüberkülozunun durumu	100
Tablo 21: 2000 yılı Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü çalışması	101
Tablo 22: İllere göre sığır tüberkülozu mihrak dağılımı (2000-2010)	103
Tablo 23: İllere göre sığır tüberkülozu tüberkülin uygulamaları, imha ve ödenen miktar dağılımları (2000–2009)	104

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Hasta veya şüpheli hayvanların etlerinin ve sütlerinin tüketilmemesi. BOA. DH.MKT. 1403-57/1304 C. 12	129
Ek 2: Kesim esnasında hasta olduğu belirlenen hayvanların kıymetinin yarısının ya da üçte bir nispetinin sahiplerine verilmesi (Tazminat). BOA. DH.MKT. 1386-59/1304 Ra. 24	130
Ek 3: Hayvan hastalığı görülen yerlerdeki defterlerin veteriner hekimler tarafından doldurulması. BOA. DH.MKT. 1692-68/1307 C. 3	131
Ek 4: Vilayetlerde görülen hastalıklarla ilgili sıhhiye dairesine bilgi verilmesi. BOA. DH.MKT. 1598-26/1306 C. 24	132
Ek 5: Sığır tüberkülozu ile mücadelenin belirlenmesi amacıyla komisyon kurulması. BOA. DH.MKT. 2041-34/1310 C. 21	133
Ek 6: “ <i>Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Talimat-ı Muvakkatî</i> ”. Düstur (1939). I. Tertip. Cilt: 6. Devlet Matbaası, Ankara	134
Ek 7: Komisyon üyeleri ve tüberkülin. BOA. BEO 138-10325/1310 C. 25	135
Ek 8: Tüberkülin ve hasta hayvanların sütlerinin görüşüldüğü belge. BOA. DH.MKT. 2060-111/1310 Ş. 20	136
Ek 9: Sığır vebası ve akciğer hastalıklarında veteriner hekimlerin yapması gerekenler ve itlaf. BOA, DH.MKT. 200-33/1311 B. 20	137
Ek 10: Tüberküloz hakkında hazırlanan rapor. BOA. Y..PRK.ASK. 139-92/1316 M. 12	141
Ek 11: Hayvanların kesim öncesi muayeneleri ve mezbahalarda yapılacak işlemler. BOA. DH.MKT. 926-57/1322 Za. 20	144
Ek 12: Hayvanların muayene ettirilmeden kestirilmemesi ve ahırların teftişi. BOA. ZB. 589-98/1322 Ni. 8.....	145
Ek 13: Tüberkülozlu hayvanların sütleri ile ilgili uyarılar. BOA. BEO 2788-209047/1324 M. 26	146
Ek 14: “ <i>Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatî</i> .” Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet.....	147
Ek 15: “ <i>Zabita-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimatnamesi</i> .” Umur-i Baytariye Müdüriyeti 1330-1914. Matbaai Osmani, Dersaadet.....	151

Ek 16: Hayvan karantinası için istenilen yer. BCA. 30.10.0.0./186.282.12./27 Ocak 1926	155
Ek 17: Paris'te kurulan Milletlerarası Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları Komitesine iştirak. BCA. 30.18.01.01/30.52.03./12 Ağustos 1928.....	157
Ek 18: “ <i>Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanunu</i> ” RG. Kanun No: 1234. Sayı: 888. 14 Mayıs 1928.....	158
Ek 19: “ <i>Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi.</i> ” RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931	162
Ek 20: “ <i>Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi.</i> ”(1 Mart 1932). T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Cild I. Köyhocası Matbaası, Ankara.....	169
Ek 21: “ <i>Etlerin Teftişi Talimatnamesi.</i> ” (17 Temmuz 1932). T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Cild I. Köyhocası Matbaası, Ankara.	172
Ek 22: Tüberküline Tahaffuzhanesi. BCA. 030.18.01.02/29.41.12/23 Mart 1932.....	173
Ek 23: “ <i>Türkiye ile Bulgaristan arasında Ankarada akit ve imza edilen Baytari mukavelenin kabul ve tasdikına mütedair kanun.</i> ” RG. Kanun No: 2433. Sayı: 2708. 23 Mayıs 1934	174
Ek 24: “ <i>Türkiye Hükümeti ile İran Devleti Şehinşahisi Arasında akdedilen Baytari Mukavelenin tasdiki hakkında kanun.</i> ” RG. Kanun No: 3214. Sayı: 3636. 21 Haziran 1937.	177
Ek 25: “ <i>Türkiye Hükümeti İle Yunanistan Hükümeti akdedilen Veteriner mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun.</i> ” RG. Kanun No: 3630. Sayı: 4228. 9 Haziran 1939.	179
Ek 26: “ <i>Tüberküloz Mücadelesi Talimatnamesine ek.</i> ” (06 Ocak 1940).	182
Ek 27: Salgın Hayvan Hastalıklarını Gösterir Bülten. BCA. 30.10/186.283.03.	187
Ek 28: “ <i>Türkiye ve Irak Hükümetleri arasında akdedilen Veteriner Mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun.</i> ” RG. Kanun No: 4003. Sayı: 4794. 26 Nisan 1941	188
Ek 29: Cumhuriyet Devrinde veteriner hekimliğinin durumu. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.03./ 5 Ekim 1946.....	190
Ek 30: Cumhuriyet Dönemi mevzuatı hakkında bilgi. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.04./5 Ekim 1946.....	191

Ek 31: Cumhuriyet Dönemi veteriner hekimliği hizmetleri. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.02./5 Ekim 1946.....	192
Ek 32: Cumhuriyet Döneminde tüberkülozla mücadele. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.43./ 5 Ekim 1946.....	196
Ek 33: Tüberkülin üretim miktarları. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.184./5 Ekim 1946	197
Ek 34: Tüberkülin. BCA. 030.10.00.00/187.285.01. 52–56–57–74./5 Ekim 1946.....	198
Ek 35: “ <i>Veteriner Hekimliği Meslekinin İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun</i> ”. RG. Kanun No: 6343. Sayı: 8661. 18 Mart 1954.....	201
Ek 36: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi.</i> ” RG. Karar Sayısı: 6/9369. Sayı: 12860. 28 Mart 1968.....	202
Ek 37: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi</i> ”. RG. Karar sayısı: 6/11331. Sayı: 13157. 25 Mart 1969.....	204
Ek 38: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Veteriner Sözleşmesi.</i> ” RG. Karar Sayısı: 7/2232. Sayı: 13846. 25 Mayıs 1971.....	207
Ek 39: “ <i>PPD Mammalian ve Avian Tüberkülinlerin İntradermik Olarak Mukayeseli Uygulama Yöntemleri ve Reaksiyon Sonuçlarına Göre Yapılacak İşlemlere Ait Yönetmelik.</i> ” RG. Sayı: 15296. 15 Temmuz 1975.....	209
Ek 40: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Veteriner İşbirliği Anlaşması.</i> ” RG. Karar Sayısı: 7/12589. Sayı: 15775. 26 Kasım 1976.....	212
Ek 41: “ <i>Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında hayvancılığı geliştirmek amacıyla imzalanan ikraz anlaşması.</i> ” RG. Karar Sayısı: 7/16486. Sayı: 16439. 19 Ekim 1978	214
Ek 42: “ <i>Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği.</i> ” RG. Sayı: 16458. 9 Kasım 1978.....	219
Ek 43: “ <i>Türkiye-Libya Veteriner İşbirliği Anlaşması.</i> ” RG. Karar Sayısı: 7/17777. Sayı: 16729. 16 Ağustos 1979	228

Ek 44: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle BMKP arasında imzalanan Sağlık Bakanlığı, Gıda Kontrol Hizmetlerini Güçlendirme Projesi.</i> ” RG. Karar Sayısı: 7/17772. Sayı: 16756. 16 Eylül 1979.....	231
Ek 45: T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. 1985	234
Ek 46: “ <i>Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu.</i> ” RG. Kanun No: 3285. Sayı: 19109. 16 Mayıs 1986.....	235
Ek 47: “ <i>Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği.</i> ” RG. Karar Sayısı: 89/13838. Sayı: 20109. 15 Mart 1989.....	239
Ek 48: “ <i>Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği İle İlgili Anlaşma.</i> ” RG. Karar Sayısı: 94/5978. Sayı: 22072. 5 Ekim 1994.....	247
Ek 49: “ <i>Etlerin Teftiş Talimatnamesi.</i> ” T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara. 1995.....	249
Ek 50: Etlerin Teftişi Talimatnamesi Değişikliği Karar yazıları. T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, 2003	255
Ek 51: “ <i>Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliği.</i> ” RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009.....	257
Ek 52: “ <i>Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Uygulama Esasları Tebliği.</i> ” RG. Tebliğ No: 2010/13. Sayı: 27548. 10 Nisan 2010	257
Ek 53: “ <i>Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu.</i> ” RG. Kanun No: 5996. Sayı: 27610. 13 Haziran 2010	258
Ek 54: Brusella ve tüberküloz hastalıklarının taranması. B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[06]-1041 sayılı ve 7 Nisan 2011 tarihli yazı.....	259
Ek 55: Süt ve süt ürünlerinin AB pazarına girişinin sağlanması. B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56]-1259 sayı ve 26 Nisan 2011 tarihli yazı.	260

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
agd	:	Adı Geçen Dosya
ASÜD	:	Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Derneği
BCA	:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BCG	:	Bacille-Calmette-Guérin
BEO	:	Bâb-1 Âlî Evrak Odası
BMKP	:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BOA	:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
cc	:	Santimetreküüp
ccm	:	Santimetreküüp
cm ³	:	Santimetreküüp
DG SANCO	:	Avrupa Komisyonu Sağlık ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü
DH.İD.	:	Dahiliye Nezâreti İdare Evrakı
DH.MKT.	:	Dahiliye Nezâreti Mektubi Kalemi
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
EC	:	Avrupa Topluluğu/European Council
EEC	:	Avrupa Ekonomik Topluluğu/European Economic Council
ELISA	:	Enzyme-Linked Immunosorbent Assay
FAO	:	Gıda ve Tarım Örgütü/Food and Agriculture Organization
FÜBAP	:	Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
F. Ü.	:	Fırat Üniversitesi
FVO	:	Gıda ve Veteriner Ofisi/Food and Veterinary Office

H.	:	Hicri
İSAM	:	İslam Araştırmaları Merkezi
KKGM	:	Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü
MÖ	:	Milattan önce
MS	:	Milattan sonra
OIE	:	Uluslararası Salgın Hastalıklar Ofisi/Office International des Épizootie
ÖİK	:	Özel İhtisas Komisyonu
PCR	:	Polymerase Chain Reaction
PPD	:	Profiye Protein Derivatives
R.	:	Rumi
R. G.	:	Resmi Gazete
TAGEM	:	Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
TB	:	Tüberküloz
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T. C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCZB	:	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası
TL	:	Türk Lirası
TURKVET	:	Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü Veteriner Bilgi Sistemi
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü/World Health Organization
Y.PRK.ASK.	:	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat
Y.PRK.TNF.	:	Yıldız Perakende Evrakı Ticaret ve Nafia Nezâreti Maruzatı
ZB	:	Zabtiye Nezâreti Belgeleri

1. ÖZET

Tüberküloz, çok eski çağlardan beri bilinen, günümüze kadar insan ve hayvanlarda ölümlere neden olmuş bir hastalıktır. Geçmişten günümüze kadar birçok Avrupa ve Yenedünya ülkesinde yapılan kontrol ve eradikasyon çalışmaları ile hastalık neredeyse tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye’de, Cumhuriyetin ilânından önceki dönemde tüberkülozla mücadele, kapsamında belirli stratejiler oluşturulmaya çalışılmışsa da, hastalıkla mücadele Cumhuriyetin ilânından sonraki süreçte etkin bir hâl kazanmıştır. Bu kapsamda mücadelede öncelik devlet kurumlarına verilmiş ve tüberkülozla ilgili ilk sondaj çalışması 1929 yılında başlatılmış; 1938 yılında ikinci sondaj çalışması gerçekleştirilmiştir. Hastalıkla mücadelede disiplinli ve ülkesel ilk çalışma ise 1985 yılında hazırlanan “*Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*”dir. Son olarak 31 Temmuz 2011 tarihinde bitirilmesi planlanan ulusal bir mücadele çalışması bulunmaktadır.

Bahsedilen mücadele çalışmalarının yanı sıra genelde hayvan hastalıkları ve özelde ise tüberküloz hastalığının önlenmesi ile ilgili birçok hükmü içeren anlaşıma ve mevzuat oluşturulduğu görülmektedir. Sığır tüberkülozuna yönelik ilk düzenleme olarak kabul edilen “*Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi*” 1932 yılında yürürlüğe girmiş; bu talimatnameyi takiben sığır tüberkülozu ile ilgili beş düzenleme daha yapıldığı saptanmıştır.

Bu çalışmada, ulaşılabilen en eski kaynaklardan başlayarak, sığır tüberkülozu ve bu hastalığın kontrolü ve eradikasyonuna yönelik çalışmaların tüm aşamalarının tarihsel süreçte incelenmesi, değerlendirilmesi ve bu sayede, genelde

mücadele stratejilerine, özelde ise kontrol ve eradikasyon çalışmalarına veri sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bulaşıcı hayvan hastalıkları, eradikasyon, kontrol, sığır tüberkülozu.

2. ABSTRACT

Tuberculosis has been known to cause deaths in humans and animals since ancient times. This disease has almost been eliminated with the control and eradication studies which have been practiced in many European and new world countries from past to present.

Although, it had been attempted to create specific strategies to fight against tuberculosis in pre republic time, campaigns against this disease have been more effective after the proclamation of the republic. In this context, state institutions were given priority in the fight against tuberculosis and first sampling inspection was started in 1929 and then second inspection was carried out in 1938. First disciplined and territorial study in the fight against this disease, called as “*Turkey Tuberculosis Control Project*” was prepared in 1985. Lastly, there was a nationwide campaign study that is expected to be completed on 31 July of 2011.

In addition to the mentioned studies, agreement and legislations have been constituted including many decisions related with animal diseases in general, and with the preventing of tuberculosis in particular. The first accepted guide about the arrangement for tuberculosis in cattle called as “*Bovine Tuberculosis Instructions*” came into force in 1932, afterwards five editing were done in relation with bovine tuberculosis.

The aims of the present study were to examine and assess studies toward control and eradication of bovine tuberculosis from a historical perspective by starting from the oldest sources that could be reached data and thereby to provide

data which will help develop more effective fighting strategies in general, and set light to control and eradication studies in particular.

Key words: Infectious animal diseases, control, eradication, bovine tuberculosis.

3. GİRİŞ

Tüberküloz çok eski tarihlerden beri bilinen, insan ve hayvanlar arasında salgınlara neden olan zoonoz karakterli bir hastalıktır (64). İnsanlığın tüberkülozla tanışması konusunda farklı tarihler bildirilmekle birlikte (64, 70) bu sürecin toplu yaşama geçiş ile başladığı yönündeki görüş ağırlıktadır (29, 59). Arkeolojik kazılarda, neolitik döneme ait insan kemiklerinde, Avrupa’da Cilalı Taş Devrinden kalma iskeletlerde ve Mısırlılara ait mumyaların omurgalarında tüberküloz bulgularına rastlandığı bildirilmektedir (12, 21, 51, 60). Hint, Çin ve İran literatürlerinde hastalıkla ilgili bilgiler ve mücadele yöntemleri yer almaktadır (53). Ayrıca, Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat’ta da tüberkülozdan bahsedilmektedir (22). Tüberkülozun erken tarihlerden beri varlığını bildiren en eski bilginin Elliot Smith ve Armand Ruffer tarafından verildiği bildirilmiştir. Smith ve Ruffer, MÖ 2000’lere ait Mısır mumyalarının kemiklerinde tüberküloz belirtilerine rastlamış ve tüberkülozun çok eski bir hastalık olduğunu bilimsel yöntemlere dayanarak ileri sürmüşlerdir (35, 66, 69, 80).

Tüberküloz tarihte ‘fitizis’¹ (30, 66) ‘tüketim hastalığı’ (*consumption*), ‘beyaz ölüm’ (*white death*), ‘beyaz veba’ (*white plaque*) adlarıyla anılmıştır (14, 14, 29). Türkçede ‘verem’, ‘ince hastalık’, ‘teverrüm’, ‘tederrün’, ‘zafiyet’ ve ‘duman’ (29); Arapçada ‘*sillürrie*’ (39), Fransızcada ‘*poitrinarie*’ (32), Amerikan halk dilinde ‘*a lunger*’ (66), Almancada ise ‘*lungesn schwindsucht*’ (76) gibi isimlerle tanımlanmıştır.

¹ Phthisis: Balgamli öksürük ve hırıltı (6).

Ebers Papirüsünde hastalıklarla ilgili verilen birçok reçete arasında ‘Vehet’ isminde insanı zayıflatan ve bitkin düşüren bir hastalıktan bahsedilmiştir. Hint kaynaklarından Rig-Veda’da (MÖ 1500) tüberküloz, ‘yaksma’ ismi ile tanımlanmıştır. Vedalardan edinilen bilgilere göre yaksma kelimesi “*zayıflayan insan*”, “*kuvvetten düşen*” anlamlarına gelen bir kelime olarak kullanılmaktadır. Çinlilerde verem ‘*cooping*’ ismi ile tanımlanmış; Kral Hoang-ti Döneminde (MÖ 2700) akciğer hastalığına ait yazılar bulunduğu bildirilmiş ve yazılarda tüberkülozdan, kötü bir akciğer hastalığı olarak söz edilmiştir. Herodot (MÖ 500–424) bir Acem askerinin attan düşmesi sonucunda kan tükürdüğünü ve bu durumun tüberküloza neden oluşunu belirtmiştir. Bu olay ise kaza sonucunda meydana gelen ilk tüberküloz vakası olarak nitelendirilmektedir (66). Hindu Noah tarafından yazılan Manu (MÖ 1300) Kanunlarına göre bir brahmanın bir tüberkülozlu ile evlenmesi yasaklanmıştır (46, 51). Hammurabi Kanunlarında ise, Hebrular tüberkülozun ilâhi bir ceza olduğunu ileri sürmüşlerdir (51).

Kitab-ı Mukaddes’te akciğerlerinden hasta olan hayvanların yenilmesi menedilmiştir. Yenilmek üzere kesilen hayvanların akciğer zarlarının muayene edilmesi gerektiği belirtilmiş; ancak bu tür etlerin tüketilmesi sonucunda ne olacağına ilişkin bilgi verilmemiştir. Mishna’da² (MS 200), “*eğer hayvanların akciğerlerinde hastalık bulunursa böyle hayvanın eti yenilmemelidir*” denilmiştir. Benzer şekilde MS 500’lü yıllarda yazılan Gemara’da³ “*Eğer hayvanın akciğerlerinin zarları tabii şekilde olmazsa dahi eti yenilmemelidir*” ifadeleri yer almıştır (66).

² Mişna (Mishnah/Mişna): İlk Çağ Yahudi hukuk metinleri derlemesidir. Talmud’u oluşturan bölümlerden biridir (16).

³ Gemara (Gemera); İlk Çağ Yahudi hukuk metnlerinin yorumlandığı ve açıklık getirildiği bölüm olarak belirtilmektedir. Talmud’u oluşturan bölümlere verilen isimlerden biridir (16).

Hipokrat (MÖ 460–377), fitizisin küçük ve cerahatli odaklardan teşekkül ettiğini bildirmiş; hastalığın seyrini ve ölüm nedenini detayları ile tarif etmiştir (51, 66, 78, 79).

Claudius Galenos’a (Galen, MS 129–199) göre; tüberküloz hastalığı iltihapla başlamakta, akut olarak devam etmekte ve sonrasında ise kronik bir hal almaktadır. Galen, tüberkülozlu hastaların, çevrelerindeki insanlara da hastalığı bulaştıracaklarını ifade etmekte; bu nedenle kötü kokulu balgam çıkaranlarla aynı ortamda bulunmamayı önermektedir (51, 54, 66).

Galen'den sonra ve Ortaçağ Döneminde genelde tıp alanında, özelde ise tüberküloz hastalığıyla ilgili olarak kayda değer ilerlemeler görülmemiştir. 16’ncı yüzyılda bazı hekimlerin çalışmaları göze çarpsa da, bunlar daha önceki düşünürleri ve çalışmaları tekrar eder niteliktedir (66).

De Le Boe 17’nci yüzyılda hastalığın ‘tüberkül’ ismini verdiği patolojik karakterini belirtmiştir (40). ‘Tuberkel’ ifadesi 17 ve 18’inci yüzyıllardaki anatomistler tarafından çeşitli büyüklükte yuvarlak şekillerin tarif amaçıyla kullanılmış bir terimdir. Tuberkellerin akciğer fitizisi ile olan ilgisini ilk defa Franciscus Sylvius (1614-1672) ortaya koymuştur. Daha sonra 18’inci yüzyılın sonlarına doğru Reid (1785) ve Baillie (1793) tarafından akciğer tuberkellerinin tabiatı araştırılmış ve Reid, bu yapıların oluşumunu, dışarıya sızmış lenfin yoğunluk oluşumuna bağlarken, Baillie ise bağlayıcı dokuya atfetmiştir (35, 53).

Hastalığın, tüberküloz basili keşfedilinceye kadar, kalıtsal bir nitelikte olduğu kabul edilmiştir (30, 37). Almanya’da 1730’lu yıllarda, sığır tüberkülozu ile sifilizin (frengi) aynı veya benzer hastalık olduğu zannedilmiştir. Hangi hastalığa yakalandığı tam olarak bilinmese de, hasta hayvanların etlerinin

satılması durumunda cezai işlemler uygulanmıştır (80). Öte yandan, 19'uncu yüzyıla kadar, oluşum devreleri dikkate alınarak, 'fitizis' ve 'tüberküloz' adında iki farklı hastalık olduğu düşünülmüştür. Bunların, aynı hastalığın birbirini izleyen iki evresi olduğunu ilk defa Rene Laennec (1781–1826) bildirmiş; Laennec tüberkülozun ilerlemiş halinin fitizisi meydana getirdiğini belirtmiş ve tüberkülozun klinik anatomisini tarif etmiştir (23, 35, 60, 66). Klenke 1843'te tüberkülozlu hastalardan alınan balgamı tavşanlara enjekte ederek onlarda da hastalığın oluştuğunu kanıtlamıştır. Ayrıca tüberkülozun süt ile aktarılabileceğini belirtmiştir (51, 66). J. A. Willemmin tarafından 1865'te yapılan bir araştırmada, hem insan hem de hayvanlardan alınan tüberküloz eksudatları tavşanlara verilir, hayvanlarda da hastalık oluştuğu gözlemlenmiş ve bu gözlemlere dayanılarak hastalığın enfeksiyöz karakteri üzerinde durulmuştur (23, 35, 60, 66).

Robert Koch (1843–1910) 1882 yılında tüberküloz basilini keşfetmiş (30, 36, 38, 59, 70); 1890 yılında ise tedavi amacıyla tüberkülini geliştirmiştir (35, 66, 74). Koch Basili 1896 yılında Lehmann ile Neumann isimli iki araştırmacı tarafından *Mycobacterium tuberculosis* olarak adlandırılmıştır (10). Ondokuzuncu yüzyılın başlarında, insan ve hayvanların doğal yollarla hastalığa yakalanabildikleri; 1870'li yıllarda ise sığır sütlerinin dana ve domuz yavruları için tehlikeli olduğu ileri sürülmüş ve sütlerin kaynatılarak kullanılması önerilmiştir (80). Theobald Smith, 1896 yılında insan balgamından ve tüberkülozlu sığırlardan saf şekilde elde ettiği etkenlerin; kültür ortamında ve hayvanlarda farklılık oluşturdıklarını gözlemlemiştir (53, 58). Bu durum 1900'lü yılların hemen başında insan ve hayvan tüberkülozu arasında fark olduğu düşüncesini doğurmuştur (45, 43, 58). Tüberküloz üzerinde yoğunlaşan

araştırmalar sonucunda hastalık etkeni; memelilerde hastalık yapanlar (*Mycobacterium tuberculosis*: insan tipi; *Mycobacterium bovis*: sığır tipi ve *Mycobacterium microti*: murin tipi), kanatlılarda hastalık yapanlar (*Mycobacterium avium*: kuş tipi) ve soğukkanlılarda hastalık yapanlar (*Mycobacterium marinum*) olarak sınıflandırılmıştır (81). Bu etkenlerin sığır tüberkülozu açısından önemli olanları ise *Mycobacterium tuberculosis*, *Mycobacterium bovis* ve *Mycobacterium avium*'dur (81). *Mycobacterium bovis*'in insanlarda da enfeksiyona neden olduğu ilk kez 1909 yılında ortaya konmuştur (40).

Tedavi amaçlı üretilen tüberkülin, hastalığın teşhisinde önemli bir araç olurken; tedavide başarı sağlayamaması, araştırmacıları aşı üretimine yönlendirmiştir. Bu amaçla birçok araştırmacı tarafından farklı teknikler denenmiştir. Sonuçta, Leon Calmette (1863–1933) ve Camille Guérin (1872–1961), 1906 yılında Pasteur Enstitüsünde sığır tüberkülozu etkenlerini zayıflatarak oluşturdıkları aşıya BCG (Bacille-Calmette-Guérin) adını vermişler ve bu aşıyı uzun yıllar danalarda tüberküloza karşı uygulamışlardır (43, 51, 65) Tüberküloz aşısı ilk olarak 1921 yılında insanlarda kullanılmaya başlanmıştır (15).

Tüberküloz aşısının hem insanlarda hem de hayvanlardaki etkilerini anlamak ve bu aşının hayvanlarda da kullanılabilirliğine yönelik (özellikle 1923–1929 yıllarında) birçok çalışma yürütülmüştür (47, 67, 68, 77).

Tüberkülozla savaş metotlarını inceleyen bilim insanlarının 1948'de Paris'te yaptığı toplantıda, merkezi Roma'da bulunan FAO'ya (Food and Agriculture Organization) gönderdikleri mektupta danaları aşılama (BCG veya başka aşı) yolu ile sığır tüberkülozuna karşı savaşın yararlı olacağı belirtmiştir. Bu

görüş, 1949’da Londra’da toplanan Uluslararası Veteriner Hekimleri Kongresinde uygulamaya konulmak üzere karara dönüşmüş; özellikle tüberkülin uygulaması sonucunda imha mücadelesini seçen ülkelerde bu uygulamanın, sonuçları etkileyeceği ve hastalık etkeni taşıyanla, aşılananların ayırt edilememesinden doğacak sorunlardan dolayı Türkiye bu kararı uygun bulmamıştır (42).

3. 1. Dünyada ve Türkiye’de İnsan Tüberkülozunun Durumu

Tüberkülozun görünüşü salgın hastalığı andırsa da, hastalığın seyrinin, alınan bakteri sayısına, virulansına, taşıyıcının bağışıklık sistemine ve etkenin kuluçka süresine bağlı olduğu ifade edilmektedir (10, 11, 30). Etkeni alan her canlı klinik tablo göstermediği için hastalık, gelişimini sinsi olarak sürdürmektedir. Bu sinsiikten dolayı bir tüberküloz hastası, 5–10 kişiyi enfekte edebilmektedir. Teşhis ve tedavinin gecikmesi, dünya üzerindeki hasta sayısını arttırmakta (55) ve bu yönüyle tüberküloz, dünyada sekonder enfeksiyon yapmaksızın, tek etkenle ölümlere neden olan en önemli hastalıklar arasında yer almaktadır (24).

Sanayileşmiş ülkelerde 1980’lerde başlayan tüberküloz mücadelesi konuyu önem bakımından ilk sıralara taşımış (62) ve 1993 yılında WHO (World Health Organization) ilk kez bir hastalık için “*acil durum*” ilan etmiştir (8, 36). WHO’nun 2006 yılı verilerine göre, Avrupa’daki 53 ülkenin 51’inde toplam 422830 tüberküloz vakası tespit edilirken (7); 2008 yılı verilerine göre ise Avrupa’nın 54 ülkesinin 50’sinde 461645 vaka bildirilmiştir (13).

Türkiye’de Sağlık Bakanlığı 1923–1946 yılları arasında tüberküloz için koruyucu hizmetlere öncelik vermiş, bu amaçla sağlık hizmetleri yerel

yönetimlere bırakılmış ve belirtilen dönemlerde aktif olan tüberküloz, sıtma, sifiliz, trahom ve cüzzam gibi bulaşıcı hastalıklara yönelik koruyucu önlemler içeren programlar yürütülmüştür (62). Türkiye’de 1945 yılı verilerine göre tüberküloz insidensi 262/100000, 1950 yılı verilerine göre ise 204/100000’dir. 1953–59 yılları arasında nüfusun % 56’sının ve 1980–82 yılları arasında ise nüfusun % 25’inin tüberküloz basili ile enfekte olduğu bildirilmiştir (62). 1982 yılından sonrasıyla ilgili net veriler bulunmamakla birlikte (7, 62); 1997 yılında tanı konan yeni tüberküloz hastalarının sayısı 20778; 2000 yılı verilerinde ise 18038’dir. Ayrıca WHO verilerine göre 2006 yılı için hastalığın Türkiye’deki insidensi 29/100000’dir (62).

3. 2. Sığır Tüberkülozuyla Mücadele Çalışmaları

Hastalığın Asya’daki varlığının hayvanların evcilleştirilme tarihinden daha eski dönemde olduğu iddia edilmektedir. Akdeniz sahillerinde ise 2000 yıldan daha fazla bir süredir varlığına işaret eden kanıtlar bulunduğu; bazı kaynaklarda ise sığır tüberkülozunun Avrupa kıtasından köken aldığı ve oradan dünyanın diğer bölgelerine yayıldığı bildirilmektedir (80). Tüberküloz Güney Amerika, Mısır, Güney Afrika, Asya’nın birçok yeri, Japonya, Hindistan ve Çin gibi bölgelerde, hayvanlarda da yaygın olarak görülmektedir. İnsan ve sığır tüberkülozunun prevalansı arasında sıkı bir bağ olduğu ve sığır tüberkülozunun yüksek olduğu ülkelerde insan tüberkülozunun da yüksek oranlarda görüldüğü belirtilmektedir (53).

Dünyada sığır tüberkülozu ile ilgili bilinen ilk eradikasyon çalışması 1889 yılında Finlandiya’da başlatılmış (66); hastalığın ekonomik açıdan taşıdığı önem

ve halk sağlığı açısından oluşturduğu tehdidin boyutu, eradikasyon çalışmalarının hızla diğer Avrupa lkeleri ve Amerika'da da başlatılmasına neden olmuştur (40). Sığır tüberkülozuna karşı yürütülen mücadele çalışmaları sonucunda, gelişmiş ülkelerde, hastalık eradike edilmiş veya ileri düzeyde kontrol edilir bir hale gelmiştir. Kıbrıs, İsrail ve Suriye hastalıktan arı birkaç bölgeye örnek teşkil etmektedir. Sığır tüberkülozu; İspanya, Serbest İrlanda, Kuzey İrlanda ve İngiltere'nin güneyinde persiste enfeksiyon olarak görülmektedir. Almanya, Amerika, Fransa, Macaristan, Mısır, Arjantin ve daha birçok ülkede 1904–1950 yılları arasında hastalığın insidensi % 25 ile % 50 arasında değişen rakamlarda iken (1, 2, 10), yapılan mücadele çalışmaları sonucunda ülkelerdeki bu oranlar günümüzde % 0,01 ile % 7 arasına kadar düşürülmüştür (10).

Sığır tüberkülozu ile ilgili ilk eradikasyon çalışması 1889 yılında başlatılmış olmasına rağmen, tüberkülozla mücadele konusunda uluslararası toplumun harekete geçme tarihi daha eskiye gitmektedir. Genelde tüm hayvan hastalıkları, özelde ise sığır tüberkülozu ile ilgili olarak, sınırlarda hayvan geçişlerinin kontrolü; hayvanların ve hayvansal ürünlerin ithalat ve ihracatında denetimin sağlanabilmesi amacıyla düzenlenen kongrelerden ilki 10 Mayıs 1883'te toplanan Dördüncü Uluslararası Bruxelles (Belçika) Kongresidir. Kongre gündeminde tüberkülozun bulaşma yolları, hastalıklı hayvanların et ve süt ürünlerinin halk sağlığı açısından tehlikeleri gibi konularda yer almaktadır. Paris'te (Fransa) 2 Eylül 1889 tarihinde düzenlenen Milletlerarası Beşinci Veteriner Kongresi'nde ise gündemin büyük bir kısmını sağlık zabıtası oluşturmuştur. Bu toplantıda sağlık zabıtası ve sağlıklı beslenme bakımından tüberküloz, uluslararası veteriner servisi, tazminat, yaygın zatürreye karşı koruma

tedbirleri, etlerin kontrol ve teftişi konuları görülmüştür. Uluslararası Veteriner Kongrelerinin altıncısı 16-21 Eylül 1895 tarihinde İsviçre'nin Bern (İsviçre) şehrinde toplanmıştır. Bu kongrede beş ana konu ele alınmıştır. Bu konular milletlerarası sağlık zabıtası, teşhise yarayan enjeksiyonlar, tüberkülozlu hayvanların etlerinden nasıl yararlanılacağı, veteriner servislerinin kuruluşu ve zatürreye karşı alınması gereken tedbirlerdir. Aynı kongrede bir bülten çıkarılması ve ortak bir sağlık teşkilatı kurulması istenmiş; tüberkülinin tüberküloz teşhisinde önemli bir araç olduğu kabul edilmiştir. Et kontrolünün önemi ve yararları üzerinde durulmuş her memlekette yaygınlaştırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, tüberkülozlu hayvanların etlerine uygulanacak işlemlere ilişkin Paris Kongresindeki kararlar tekrar gözden geçirilmiştir (34). Uluslararası veteriner kongrelerinin yedincisi Baden şehrinde (Avusturya) 7–12 Ağustos 1899 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kongre programı sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. 'Hastalıkların uluslararası hayvan ticaretiyle yayılışı', 'et kontrollerinin yasal güvenceye alınması', 'tüberküloza karşı alınacak tedbirler', 'tüberkülozlu hayvanların et ve sütlerinde dikkat edilecek noktalar', tüberkülozla mücadele kapsamı açısından önem arz eden başlıklar arasındadır. Kongrede bir sağlık zabıtası oluşturma teklifi ret edilmiş; etlerin kontrollerinin yaygınlaştırılması ve ilgili uygulamaların veteriner hekimler tarafından yapılması istenmiştir. Hasta olduğundan şüphelenilen hayvanların kesiminin, sağlıklı olan hayvanların ise bulaşma faktörlerinden uzak tutulmasının tüberkülozla mücadele açısından güvenilir yollar olduğu ve bu uygulamaların profilaksi tedbiri olarak uygulanmasının gerekli olduğu karara bağlanmıştır. Tüberkülozlu hayvanlarda et kontrollerinin özenli yapılmasının önemi vurgulanmış; salgın hastalıklarda

mücadele için hastalıkların etraflıca araştırılması amacıyla enstitülerin kurulması yönünde karar alınmıştır. Uluslararası veteriner kongrelerinin sekizincisi 3 Eylül 1906 tarihinde Budapeşte’de (Macaristan) toplanmıştır. Kongre’de kabul edilen kararlar arasında, tüberküloza karşı korunma çareleri, aşılamar, tüberkülin uygulamaları ve süt kontrolü gibi önemli kararlar yer almıştır (34). Milletlerarası On üçüncü Veteriner Kongresi 21-25 Ağustos 1938 tarihleri arasında Zürih, 26-27 Ağustos 1938 tarihlerinde ise İnterlagen (İsviçre-İnterlâgen Kongresi) şehrinde toplanmıştır. Kongre programının bulaşıcı hastalıklar bölümünün birinci maddesinde tüberküloza karşı mücadelede tüberkülin tecrübesinin önemi yer almıştır. Süt hıfzıssıhhası ve etlerin kontrolü ile ilgili bilgilerin verildiği bölümde ise, kasaplık hayvanların kıymetlendirilmesi, her türlü etin ve sütün muayenesinin önemi, kasaplık hayvanların kesiminde yeni usuller gibi konular bulunmaktadır. Kongre kararlarında, halk sağlığını korumak için, sadece sağlıklı hayvanlardan alınacak sütlerin gıda olarak tüketilmesi gerektiği; veteriner hekim kontrolünün ise zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda süt işletmelerinin hijyen kurallarını sağlamalarının da gereklilik düzeyinde önem arz ettiği beyan edilmiştir (34).

Türkiye Cumhuriyeti ekonomisinin temel taşlarından biri olan hayvancılığın iyileştirilmesi ve uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla gerçekleştirilen ithalat esnasında dış ülkelere gelebilecek bulaşıcı hayvan hastalıklarını engellemek ve hayvan sağlığını korumak amacıyla birtakım önlemler alınmıştır. Türkiye’de bu amaçla ilk olarak 1922 yılında ülke hayvancılığını, hayvan ve hayvansal ürünlerin ticaretini devam ettirmek ve sağlığını korumak amacıyla girişimlerde bulunulmuştur (34). İlk girişimin

ardından Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile farklı ülkeler arasında 40'ın üzerinde anlaşma imzalanmıştır (63).

3. 3. Tarihsel Açıdan Tüberküloz Mücadelesinde Kullanılan Yöntemler

Tüberküloz mücadelesinde kullanılan yöntemler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, tüberkülozun tipinden ya da ülkelerdeki sosyal, ekonomik ve politik durumlardan kaynaklanmıştır. Hastalığın tipine göre aşağıdaki şekilde bir tüberküloz mücadele tablosu vardır (1):

- A. Danimarka, Almanya, Macaristan, Britanya, Fransa açık tüberkülozu
- B. İsviçre, Litvanya meme tüberkülozunu
- C. Türkiye, Norveç, Amerika Birleşik Devletleri, Bulgaristan, Japonya ise tüberkülozun tüm tiplerinde mücadeleyi esas almışlardır.

Mücadeledeki rollerine göre hükümetler ‘aktif’ ve ‘pasif’ olarak iki şekilde tanımlanmışlardır. Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Bulgaristan, Finlandiya ve Japonya gibi ülkelerde hükümet koyduğu kanunlarla mücadelede aktif durumda olmuşlardır. Diğer ülkelerdeki hükümetler ise ancak hastalıkla ilgili ihbar şekillenmesi durumunda müdahale etmişlerdir (1).

Bu hastalığa et ve süt verimi açısından faydalanılan hayvanlardan en çok sığırların yakalandığı belirtilmiştir. Hastalıkla mücadelede başarıyı olumsuz etkileyen faktörlerin başında ise hastalığın gizli seyretmesi, süregen ve tehlikeli olması ile kolay anlaşılabilmesi gelmiştir. Hastalığın yavaş ilerlemesi neticesinde önüne geçilemeyecek derecede genişlemesi ve diğer bulaşıcı hastalıklar gibi radikal ve kısa tedbirlerle söndürülebilmesi de mücadeleyi

olumsuz etkileyen faktörlerdendir. Mücadelede etkili başka bir faktör de hastalığa karşı henüz ortaya konmuş net bir ilaç veya aşı mücadelesinin bulunmamasıdır. Bu nedenlerden ötürü birçok ülke tüberküloz mücadelesini farklı şekillerde uygulamaktadır (1, 2).

Tüberkülozun nesli ıslah edilen, hassas, verimi fazlalaştırılmaya çalışılan ırklar ile kalabalık ve kapalı alanlarda beraber tutulan hayvanlar arasında daha hızlı ve fazla yayıldığı; açıkta yaşayan ve serbestçe dolaşan veya aile tipi işletmelerdeki sığırlar arasında ise nadir görüldüğü ifade edilmiştir (1, 48).

Tüberkülozla mücadelede ülkeler, hastalığın görülme sıklığına ve yayılım derecesine göre farklı yöntemler uygulamışlardır. Bunlar; Ostertağ Usulü, Bang Usulü ve Radikal Mücadele Usulü'dür (1). Mücadele usulleri ile ilgili detaylar Tablo1'de verilmiştir.

Tablo 1: Tüberkülozla Mücadele Yöntemleri.

Yöntemler	Ostertağ Usulü	Bang Usulü	Radikal Mücadele Usulü
Kullanıldığı ülke	Almanya, İsviçre, Hollanda	Danimarka, İsveç, Macaristan, Finlandiya, İngiltere, Fransa, Kanada	Amerika Birleşik Devletleri, Bulgaristan, Türkiye, Japonya
Özellikleri	Arazlı ve mikrop saçan hayvanlar kestirilir. Geri kalanlar sık sık klinik muayene ve bakteriyolojik muayeneye tabi tutulur. Danalar annelerinden ayrılır ve temiz sütle beslenir. Halk ve hükümetin sıkı işbirliği içinde olmasını gerektiren bir yöntemdir.	Sürüdeki hayvanlar muayene ettirilir ve açık tüberkülozlular kestirilir; diğer hayvanlara tüberkülin testi uygulanır. Müspet çıkanlar sürüden ayrılır ve damgalanır. Sık sık bakteriyolojik ve klinik kontroller yapılır. Hayvanda herhangi bir araz şekilleninceye ve etrafa mikrop saçıncaya kadar sütü kullanılmaya devam edilir. Bu hayvanların satılmaları yasaklanmış olup, buzağılar doğumdan sonraki 24 saat içinde anneden ayrılıp sağlıklı sütle beslenmeye başlanır. Tüberkülin testi sonucunda negatif sonuç veren hayvanlara iki ayda bir test tekrarlanır.	Sığırlara her sene tüberkülin tatbik edilir. Gerek açık veremli, gerekse tüberkülin testinde müspet çıkan hayvanlar bir ay içerisinde kestirilir. Bu yöntem tüberküloz nispeti az görülen ve dolayısı ile ekonomisi sarsılmayacak ülkelere tercih edilmektedir. Tüberkülozla mücadelede en kısa sürede ve en kesin sonuçların alındığı yöntemdir.
Artıları	Hastalıkla mücadelede başarı oranının düşük olmasından dolayı ilerleyen senelerde tüberkülin testi tatbikatı bu mücadele kapsamına dâhil edilmiştir.	Hastalık nispeti yüksek olan ülkelerde, radikal mücadele ile kısa sürede birçok hayvanın kestirilmesi sonucunda ortaya çıkacak ekonomik külfetten kaçınan ülkelerin seçtiği bir mücadele yöntemidir.	Müspet hayvanların sütleri içilmez. Hastalıkla mücadelede eradikasyonu sağlamaya yakın bir yöntemdir.
Eksileri	Bu yöntemde laboratuvar tetkiklerinin uzun sürmesinden dolayı çok mesai harcanması gerekmektedir. Hastalıklı sürülerin sütleri pastörizasyona tabi tutulmaktadır.	Müspetlerin sütleri pastörizasyon işleminden sonra kullanılabilir.	

Tüberkülozla mücadelede başarıya ulaşmak için hastaların diğer hayvanlardan uzaklaştırılması gerektiği bildirilmiştir. Çünkü sürüde bulunan hasta hayvan, ister açık tüberkülozlu ister kapalı tüberkülozlu olsun etrafına mikrop saçmaktadır. Bu nedenle, tüberkülozla mücadele programının hastalığın seyrine

bağlı olarak değişiklik göstermesi, yürütülen mücadele programlarının başarı şansını düşürmektedir. Birçok araştırma sonucunda hastalığın teşhisinde en az hatalı teşhis usulü olarak belirlenen tüberkülin tatbikatının intradermik tarzı tercih edilmiştir (1, 2). Tüberkülozun sığırlarda teşhisi için birçok yöntem denenmiş olmakla beraber, alerji usulüne dayanan tüberkülin uygulaması genel kabul gören bir metot olmuştur. Bu amaçla, farklı ülkelerde farklı türden tüberkülin üretimi yapılmıştır. Bunlar; Koch'un ham tüberkülini, tüberkülin siccum (kuru tüberkülin), albumozsuz tüberkülin, albumozsuz kuru tüberkülin, ham sığır tüberkülini ve kuru sığır tüberkülinidir. Sözü edilen tüberkülin tiplerinin uygulama şekilleri de farklıdır. Bu uygulamaların başlıcaları; deri altı (subcutan), deri içi (intracutan=intradermal=edimme) ve göz kapağı (intrapalpebral=cüfnî) olarak sıralanmaktadır (26, 28). Bunların dışında Amerika Birleşik Devletlerinde kullanılan tablet tüberkülin Türkiye'de İlhami Özcebe (1939) ve sonrasında Beller, Süreyya Tahsin Aygün ve Mithat Başaran tarafından üretilerek kullanım alanına sunulmuştur (27, 61).

İnsan ve hayvan sağlığı açısından büyük öneme sahip olmasına karşın, Türkiye'de tüberkülozun insidensinin belirlenmesine yönelik az sayıda çalışma bulunmaktadır (1, 2, 10, 50). Öte yandan, hayvan popülasyonunun bölgesel ve ülkesel dağılımı, coğrafi koşullar, yaban hayatı kaynaklı etkenle mücadeledeki güçlükler, hayvan hareketlerinin kontrol altına alınamayışı, kamusal kayıtların eksikliği ve kaynak faktörleri ile eradikasyon ve kontrol çalışmalarının yetersizliği de Türkiye'deki tüberkülozlu vaka sayısının tam olarak ortaya konmasının önünde duran engeller arasındadır (1, 2, 10). Sığır tüberkülozu, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa (1986) göre ihbarı zorunlu ve tazminatlı bir hastalık

olsa da, hayvan hastalıklarıyla mücadelede ayrılan bütçelerin yetersizliği sığır tüberkülozunun eradikasyon ve kontrol çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir (9, 10, 57, 73). Bunlara ek olarak hastalığın seyrinin gizli oluşu ve ölüm oranının diğer hastalıklara oranla düşük oluşu, hastalığın öneminin kavranması ve gerekli önlemlerin alınması konusunda yetiştiricilerin tutumlarını olumsuz yönde etkilemekte; dolayısıyla sözü edilen işbirliğinin sağlanması güçleşmektedir (64).

Gelişmiş ülkelerde yapılan mücadele çalışmalarıyla büyük oranda kontrol altına alınan bu hastalığın, zoonoz karakteri dikkate alındığında, halk sağlığı açısından; neden olduğu kayıplar dikkate alındığında ise, ülke ekonomisi açısından önemi büyüktür. Özellikle, süt ve et verimi yönünden yarattığı verim kayıpları, hasta hayvanlarda şekillenen ağırlık kaybı, hastalığın erken ve güvenilir tanısının güçlüğü, mortalite oranları ve bilinçsiz ilaç kullanılışı dikkate alındığında, hastalığın önemli bir ekonomik boyutu olduğu ortaya çıkmaktadır (40, 64).

Gerek insan ve hayvan sağlığı, gerekse ekonomik açıdan yaşamsal bir öneme sahip olan sığır tüberkülozunun günümüze kadar eradike edilememiş olması, halk sağlığı ve Türkiye hayvancılığı açısından büyük bir problemdir. Gelişen teknoloji, sanayileşme ve entansif besiciliğin yaygınlaşmasının doğurduğu sonuçlar, tüberkülozun her geçen gün daha da büyüyen bir tehlike olmasına neden olmaktadır. Bu tablo ise tüberküloz ile ilgili acil önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, Türkiye’de bu amaçla yürütülen çalışmaların azlığı, eradikasyon ve mücadele amaçlı yeni çalışmalar için yol haritası çizilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu çalışmada, ulaşılabilen en eski kaynaklardan başlayarak, sığır tüberkulozu ve bu hastalığın kontrolü ve eradikasyonuna yönelik çalışmaların tüm aşamalarının tarihsel süreçte incelenmesi, değerlendirilmesi ve bu sayede; genelde mücadele stratejilerine, özelde ise kontrol ve eradikasyon çalışmalarına veri sağlanması amaçlanmaktadır.

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4. 1. Gereç

Araştırmanın ana materyalini, T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Arşivi, T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri ve Dokümantasyon Daire Başkanlıkları ile Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi ve Kütüphanesinden elde edilen belge ve dokümanlar oluşturdu.

Kaynak tarama işleminden önce T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı, Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü ile Pendik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünün arşivlerindeki belge ve raporların incelenebilmesi amacıyla kurumlara dilekçe gönderildi. Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı, T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsüne izin talebi kabul edildi; Pendik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsüne gönderilen dilekçe kurum tarafından incelenerek ve izin talebinin ret edildiği bildirildi.

İlk elden kaynakların belirlenebilmesi amacıyla, araştırmanın yürütüldüğü kurumlara ek olarak İstanbul Merkez Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu Kütüphanesi, Türkiye Büyük Millet

Meclis Kütüphanesi, Refik Saydam Hıfzısıhha Merkez Başkanlığı Kütüphanesi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Kütüphanesi, Ankara Üniversitesi Muhlis Erkmek Kütüphanesi, Ankara Üniversitesi Kütüphanesi, Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi, Fırat Üniversitesi Kütüphanesi, Elazığ İl Halk Kütüphanesi ve Atatürk Üniversitesi Özege Kataloğundan yararlanılmıştır. Ayrıca, Dünya Sağlık Örgütü, Gıda ve Tarım Organizasyonu, Uluslararası Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları Ofisi, T. C. Sağlık Bakanlığı, Verem Savaş Dispanserleri ve T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı Arşiv ve internet arşivlerinde de taramalar yapılarak araştırmaya kaynak teşkil edecek verilere ulaşılmaya çalışıldı.

Bu çalışma Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri (FÜBAP) Koordinasyon Birimi tarafından (Proje No: 1696) desteklenmiştir.

4. 2. Yöntem

Tezin yazımında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama Kılavuzunda belirtilen ilkelere uyuldu. ‘Gereç Bölümünde’ belirtilen arşiv, dokümantasyon merkezleri ve kütüphanelerden elde edilen belge, doküman ve veriler, tarih araştırmalarında kullanılan retrospektif yöntemle değerlendirmeye tabi tutularak verilerin analiz ve sentezine gidildi. Bulgularda; sığır tüberkülozunun, eradikasyon ve mücadelesine yönelik uygulamalar ‘Cumhuriyet Öncesi’ ve ‘Cumhuriyet Sonrası Dönem’ olmak üzere iki ana başlık altında sunuldu.

Tezin yazımı esnasında, belge ve açıklamalara ait bilgiler dipnot olarak verildi. Hicri ve Rumi tarihlerin Miladi tarihlere çevrilmesinde Türk Tarih Kurumunun internet sitesindeki “*Tarih Çevirme Kılavuzu*”ndan (17), Türkçe sözcüklerin yazımında “*İmlâ Kılavuzu*” (4), “*Büyük Türkçe Sözlük*” (5), “*Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*” (75) ve “*Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*”dan (39) faydalanıldı.

5. BULGULAR

5. 1. Cumhuriyet Öncesi

Sığır tüberkülozu ile mücadeleye ilişkin gelişmelerde ‘Cumhuriyet Öncesi’ döneme ait bulgular ‘Mevzuat’ ve ‘Tüberkülozla Mücadele’ başlıkları altında verildi.

5. 1. 1. Mevzuat

Osmanlı Devleti Döneminde salgın ve bulaşıcı hastalıklarla mücadelenin çerçevesini oluşturan sağlık zabıtası ile ilgili bilinen ilk müstakil düzenleme, 5 Ocak 1893 tarihinde çıkarılan “*Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvânîye Talimat-ı Muvakkati*”dir⁴. Bu talimatnamenin amacı hayvan sağlığının korunmasıdır. Talimatnamede hayvan hastalığı çıkması halinde resmi makamların, veteriner teşkilatının, muhtarlıkların ve ihtiyar heyetlerinin görev ve sorumlulukları ile hayvan hastalıklarıyla mücadelenin genel çerçevesini oluşturabilecek hükümler bulunmaktadır. Talimatnamenin bölgesel kapsamının ilk etapta, Hudâvendigâr Vilayeti⁵ olduğu; bu bölgede alınan sonuçlara bakılarak talimatnamenin kalıcı bir nizamnameye dönüştürülebileceği belirtilmiştir. Talimatnamede hastalık isimlerine yer verilmemiş; hayvan hastalıklarıyla mücadelenin genel ilkeleri belirlenmeye çalışılmıştır⁶.

Cumhuriyet öncesi dönemde sağlık zabıtası ile ilgili kanun düzeyinde bilinen ilk düzenleme ise 18 Aralık 1913 tarihinde kabul edilen “*Zâbıta-i Sıhhiye-i*

⁴ “*Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvânîye Talimat-ı Muvakkati*”. H. 16 Cemazeyilahir 1310 (5 Ocak 1893). Düstur. (1939). I. Tertip. Cilt: 6. Devlet Matbaası, Ankara. (Ek 6).

⁵ Hudâvendigâr Vilayeti: Osmanlı İdari Teşkilatında merkezi Bursa olan sancağa verilen isimdir (39).

⁶ “*Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvânîye Talimat-ı Muvakkati*”. H. 16 Cemazeyilahir 1310 (5 Ocak 1893). Düstur. (1939). I. Tertip. Cilt: 6. Devlet Matbaası, Ankara. (Ek 6).

Hayvâniye Kânun-i Muvakkatî”dir⁷. Bu kanunun hükümleri içerisinde yer alan hastalıklar (Madde 1) arasında tüberküloz 10’uncu sırada ‘*Hayvanat-ı bakariyede tederrün*’ ifadesiyle belirtilmiştir. İtlaf ve tazminat konularının yer aldığı bölümün 17’nci maddesinde; Veba-i bakari (sığır vebası), tederrün (tüberküloz) ve ruam hastalıklarına yakalanmış hayvanların hükümetçe itlaf edileceği; itlaf edilen hayvanlar için hükümet tarafından hayvan sahibine tazminat verileceği ifade edilmiştir. Aynı bölümün 19’uncu maddesinde sığır vebası, tüberküloz ve ruamla ilgili tazminat hükümleri de yer almıştır. Bu hükümlere göre, tüberküloz hastalığına dair belirti gösteren veya tüberkülin uygulamasında pozitif sonuç alınan hayvanların, itlafı durumunda, hayvanın değerinin yarısı kadar bedelin; şüpheli hayvanların itlafı durumunda ise hayvanın değerinin üçte ikisinin tazminat olarak ödeneceği belirtilmiştir. Yasanın sözü edilen bölümü aşağıdaki gibidir⁸.

“Madde 17: Veba-i bakari, tederrün ve ruam hastalıklarıyla musap olub da hükümetçe itlâf idilen hayvanat için ashabına taraf-ı hükümetten mevad-ı atıye mucibince tazminat virilecektir.

Madde 19: Tederründe araz-ı seririye ve afat-ı teşrihiye gösteren veya tüberkülin zerkiyle teâmül izhar iden hayvanata nısf ve tederründen edilen şüphe üzerine itlâf idilüb de feth-i meyde afat-ı teşrihiye-i derkiye göstermeyen hayvanata sülûsan...”

Aynı düzenlemenin 20’nci maddesine göre tüberkülozlu hayvanı ihbar etmeyen veya gizleyen kişilere ve ithalat ve ihracat sonrasındaki üç ay zarfında, itlafı zorunlu olan bir hastalığın belirtisini gösteren hayvanların sahiplerine

⁷ “*Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatî*”. R. 5 Kânunuevvel 1329 (18 Aralık 1913). Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet. (Ek 14).

⁸ “*Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatî*”. R. 5 Kânunuevvel 1329 (18 Aralık 1913). Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet. (Ek 14).

tazminat ödenmeyecektir. Bu konulara ilişkin olarak uygulanan esaslar aşağıdaki gibi ifade edilmiştir⁹:

“Madde 20: Hastalığı ihbar itmeyan veya ketm ve ihfâ eyliyen kimselerin hayvanatıyla hayvanatı emiriye ve memlekete idhal ve ihracından itibaren veba-i bakaride 10 gün ve tederrün ve ruamda 3 ay zarfında tazminata tabi emraz-ı sariye arazi gösteren hayvanat için ahabına tazminat virilmez. Ve itlaf idilen hayvanatın luhum ve enkazının isîimali caiz ise sahibine virilecek tazminattan kıymetleri tenzil idilür¹⁰.”

Tüberküloz, *Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatı*’nin kabulünden bir yıl sonra 1914 yılında çıkarılan *“Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimatnamesi”*’nin¹¹ 10’uncu faslında, ‘çiftturnaklılarda tederrün (verem)’ ismiyle tanımlanmıştır. Talimatnamenin hükümlerine göre Osmanlı Devletince ithal edilecek ineklere tüberkülin tatbik edilmesi gerektiği; şüpheli görülen hayvanlara ise 15 gün sonra iki kat dozla yeniden tüberkülin uygulanıp damgalandıktan sonra hayvan sahibine teslim edileceği (Madde 72); yurtdışından getirilen hayvanlarda tüberküloz belirtilerine rastlanan ya da hastalıkla ilgili herhangi bir belirtisi olmayıp da uygulanan tüberkülin neticesinde tüberküloz olduğu belirlenen hayvanların ilgili talimatnameye göre kestirileceği; şüpheli hayvanların ise damgalanıp karantinaya alındıktan bir ay sonra tekrar tüberkülin testine tabi tutulacağı ve karantinanın, sonuçların negatif olması durumunda kaldırılacağı (Madde 73); hastalık belirtisi gösteren ve tüberkülin tatbikıyla hastalığın

⁹ “*Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatı*”. R. 5 Kânunuevvel 1329 (18 Aralık 1913). Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet. (Ek 14).

¹⁰ “*Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatı*”. R. 5 Kânunuevvel 1329 (18 Aralık 1913). Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet. (Ek 14).

¹¹ “*Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimatnamesi*”. H. 1330 (1914). Umur-i Baytariye Müdüriyeti. 1330 (1914). Matbaai Osmani, Dersaadet. (Ek 15).

varlığının onaylandığı hayvanların kıymetinin yarısı, hastalık belirtisi göstermeyip de şüphe üzerine yapılan tüberkülin uygulamasında pozitif netice veren hayvanların kıymetlerinin üçte ikisinin ödeneceği (Madde 74); sağlam inek ve mandaların, masrafları hayvan sahibine ait olmak üzere, senede bir defa tüberkülin tatbikatına maruz kalacakları, bu işlemi gerçekleştiren veteriner hekimin hükümete bilgi vermesi gerektiği (Madde 75); sütçü ahırların üç ayda bir kontrolden geçirilmesi gerektiği (Madde 76); tüberküloz hastalığının sadece akciğer ve sindirim sisteminde şekillenmesi halinde bu bölümlerin imhasından sonra etlerinin yenmesine müsaade verileceği, tüm organlarda görülüyorsa, iç organlarla birlikte tüm etlerin imha edileceği belirtilmiştir (Madde 77)¹².

5. 1. 2. Tüberkülozla Mücadele

Osmanlı Devleti Döneminde, hasta olduğu bilinen hayvanların kaçak kesimlerini önleyebilmek; sağlıksız koşullarda kesim yapılmasının önüne geçmek ve halk sağlığını korumak amaçlarıyla bir dizi uygulama yapılmıştır. Bu uygulamalardan biri Ticaret ve Nâfia¹³ Nezâretince 1882/1883 yılında yapılan açıklamada görülmektedir. Bu açıklamada, açıkta yapılan kesimlerin halk sağlığı açısından zararlı olduğu ve bu nedenle kesimlerin mezbahalarda yapılması gerektiği ifade edilmiştir¹⁴. Ancak, sonraki yıllarda kaçak hayvan kesimlerinin devam ettirildiği, 1886/1887 tarihli arşiv belgesinden anlaşılmaktadır. Bu arşiv belgesinde; Dersaadet¹⁵ ve civarında hayvan hastalığı görüldüğü ve hasta hayvanların sokaklarda kesilerek satıldığının öğrenildiği ifade edilmiştir. Bu

¹²“Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimatnamesi”. H. 1330 (1914). Umur-i Baytariye Müdüriyeti. 1330 (1914). Matbaai Osmani, Dersaadet. (Ek 15).

¹³ Bayındırlık işleri (39).

¹⁴ BOA, Y.PRK.TNF. 1-44/1300 Z. 29 [H. 1300 (1882/1883)].

¹⁵ İstanbul (39).

nedenle Şehremaneti¹⁶ ve Sıhhiye Nezâretine gönderilen yazıyla, Şehremaneti memurları ile Sıhhiye Nezâreti müfettişlerinin olayı araştırmaları ve hasta hayvanların kesimlerini önlemeleri gerektiği belirtilmiştir¹⁷. Ticaret ve Ziraat Nezâreti¹⁸ Celilesine¹⁹ gönderilen Emanet²⁰ Baytar Müfettişleri tarafından hazırlanan rapora göre, hayvan hastalığının yayılmasını ve hastalıklı etlerin tüketime sunulmasını önlemek amacıyla, kesim esnasında hasta olduğu belirlenen hayvanların kıymetinin yarısının ya da üçte bir nispetinin sahiplerine verilmek üzere itlaf edilmesi konusu, Meclîs-i Umûr-i Sıhhiyece görüşülmüş ve bu uygulamanın önemli olduğu Tıbbiye Nezâretine bildirilmiştir²¹.

Yaklaşık 34 vilayet, Nâfia Müdürlükleri ve Şehremanetine gönderilen 26 Ocak 1889 tarihli, bulaşıcı hastalıkların kontrolüne dair yazıda; hayvan veya insan fark etmeksizin bulaşıcı hastalıklar görülmesi halinde vilayetlerin, Sıhhiye Dairesine bilgi vermeleri istenmektedir. Aynı belgede hastalığın görüldüğü dönemlerde, hasta hayvanlarla ilgili her türlü bilginin veteriner hekimler tarafından cetvellere yazılması ve her ay bu cetvellerin Sıhhiye Dairesine gönderilmesi gerektiği konusunun tüm vilayetlere bildirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca belgede, hayvanların ve deri kırpıntılarının gemilere yüklenmesi esnasında, sıhhiye memurlarının işini kolaylaştırmak için, hayvanların ya da hayvan maddelerinin geldikleri bölge hükümetlerince verilmiş şahadetnamelerinin olması gerektiği ifade edilerek, devletin hastalıklardan korunmak amacıyla sınır

¹⁶ Belediye (39).

¹⁷ BOA, DH.MKT. 1385-36/1304 Ra. 19 [H. 1304 (1886/1887)].

¹⁸ Nazırlık, vekillik (39).

¹⁹ Büyük, ulu (39).

²⁰ Osmanlı devrinde bazı devlet dairelerine verilen isim (39).

²¹ BOA, DH.MKT. 1386-59/1304 Ra. 24 [H. 1304 (1886/1887)]. (Ek 2).

kontrolü ve karantina konusundaki tavrı ortaya konmuştur²². Ayrıca, 26 Ağustos 1889 tarih ve 187 numaralı resmi mektuba cevaben Edirne'ye gönderilen yazıda hastalıkların kayıt altına alınması ve hasta hayvan sayılarının belirlenmesi amacıyla, hayvan hastalığı görülen yerlerde hastalığa ait bilgilerin kaydedildiği cetvellerin baytarlar tarafından doldurulması gerektiği beyan edilmiştir. Baytar eksikliğinin olduğu zamanlarda ve askeri baytarların köylere gidemediği hallerde, adı geçen cetvellerin belediyeler tarafından doldurulması gerektiği, hastalık görüldüğü takdirde ise cetvellerin tutulması için en yakın askeri baytara ulaşılması ya da baytarlık diplomasına sahip bir kişiye müracaat edilmesi gerektiği bildirilmiştir²³.

Salgın ve bulaşıcı hastalıklarla mücadelede yaşanan sıkıntılardan bir diğeri ise ödenek yokluğu olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim Mekteb-i Askeriye-i Şahane Nezâretinden Dâhiliye Nezâretine 1893 yılında gönderilen evrakta bu durum daha net biçimde anlaşılmaktadır. Bu belgelerde, sığır vebası, zatülcenb²⁴ ve akciğer hastalıklarıyla mücadele için alınması gereken sağlık tedbirleriyle ilgili bilgileri içeren talimatname nüshasının vilayetlerdeki baytar müfettişlerine gönderildiği bildirilmiştir. Hükümet memurları ve baytarlara adı geçen hastalıklarla ilgili gönderilen talimatname ile bilgi amaçlı gönderilen üst yazının 27'nci sayfanın son fıkrasında veba-i bakariyeye yakalanan ve hasta olduğundan şüphelenilen hayvanların hükümet tarafından itlaf edileceği; 32'nci sayfanın son fıkrasında ise itlaf, defin, nakil, karantina ve çeşitli tedbirler için harcanan masrafin belediyelere veya hayvanı sevk eden birime ait olduğu, eğer belediyenin ödenekleri yetersiz ise masrafin mal sandıklarından karşılanacağı

²² BOA, DH.MKT. 1598-26/1306 C. 24 [H. 24 Cemazeyilevvel 1306 (26 Ocak 1889)]. (Ek 4).

²³ BOA, DH.MKT. 1692-68/1307 C. 3 [R. 14 Ağustos 1305 (26 Ağustos 1889)]. (Ek 3).

²⁴ Akciğer örtüsünün iltihabı (39).

ifade edilmiştir. Ancak aynı dosyada bulunan ve belediyenin Umumi Mekatib-i Askeriye-i Şahane Nezâreti Celilesine bilgi amaçlı cevabını içeren belgede ise bu hastalıklardan zarar gören hayvan sahiplerine tazminat verilmesinin ödenek yokluğundan mümkün olmadığı ifade edilmiştir²⁵.

Sığır tüberkülozuyla mücadele çalışmalarını etkileyen faktörler arasında hastalıkla mücadelede etkili bir yöntemin olmamasından dolayı, mücadele çerçevesini oluşturan uygulamalar uzun bir süre korunma niteliği taşımıştır. Nitekim Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye’de; veba ve benzeri bulaşıcı hastalığa yakalanan hayvanlarla, bunlarla temas eden hayvanların, sağlıklı oldukları anlaşılncaya kadar et ve sütlerinin tüketilmemesi gerektiği konusu görüşülmüş ve görüşülen bu konular 1886/1887 yılında Şehremaneti ve Sıhhiye Nezâretine bildirilmiştir²⁶. Tüberkülozlu hayvanların sütlerinin tüketimine ilişkin uyarılar 1900’lü yılların başında da devam etmiştir. Osmanlı Arşivlerinde bulunan 1906/1907 tarihli belgede de tüberkülozlu hayvanların sütlerinin tüketilmesine izin verilmemesi gerektiği bildirilmiştir²⁷.

Sığır tüberkülozuyla mücadele çalışmalarını geliştirmek amacıyla 11 Aralık 1892 tarihinde, Avrupa’da tüberkülozda uygulanan mücadele metotlarını araştırmak ve müzakere etmek için bir komisyon kurulmuştur²⁸. Kurulan komisyon, Avrupa’da tüberkülozlu süt hayvanlarıyla mücadelede, cilt altından tüberkülin denilen maddenin verilmesi usulü ile yapılmasının benimsendiğini rapor etmiştir. Öte yandan 10 Ocak 1893 tarihinde tüberkülin tatbikatının uygulanabilirliğinin konuşulacağı toplantı için Tabib Mirliwa Hasan Paşa

²⁵ BOA, DH.MKT. 200-33/1311 B. 20 [H. 1311 (1893)]. (Ek 9).

²⁶ BOA, DH.MKT. 1403-57/1304 C. 12 [H. 1304 (1886/1887)]. (Ek 1).

²⁷ BOA, BEO 2788-209047/1324 M. 26 [H. 1324 (1906/1907)]. (Ek 13).

²⁸ BOA, DH.MKT. 2041-34/1310 C. 21 [H. 21 Cemazeyilevvel 1310 (11 Aralık 1892)]. (Ek 5).

başkanlığında; Mekteb-i Harbiye-i Şahane muallimlerinden Hıfzıssıhha Baytar Müfettişi Kaymakam Hüsnü, Nâfia Nezâreti Umur-i Baytariye Müfettişi ve Halkalı Ziraat Baytar Mektebi müdürü Kaymakam Mehmet Bey, bakteriyoloji tahsili için Paris'e gönderilip dönen Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane muallimi muavinlerinden Kolağası Zühtü ve Yüzbaşı Refet Efendilerden oluşan bir komisyonun tayin edilmesi kararlaştırılmıştır²⁹. Konu ile ilgili 9 Mart 1893 tarihli belgede; Şehremanetine gönderilen bir talimatla, tüberküloz hastalığının hasta ineklerin sütleri yoluyla bulaştığı bildirilmiştir. Tabip Mirliya Hasan Paşa'nın başkanlığında çalışan komisyonun hastalıkla mücadele yöntemlerini müzakere ettikleri; tüberkülin uygulamasını incelediklerini, ancak bu uygulamanın Batı ülkelerinde kullanılmasına rağmen, geçerliliğinin tam olarak kabul edilmediği kaydedilmiştir. Bu nedenle her ne kadar tüberkülin uygulaması gerçekleştirilse de, hasta ineklerin sütlerinin tüketilmemesi, bu sütlerden süt ürünü üretilmemesi, diğer hayvanların sütlerinin ise kaynatıldıktan sonra tüketilmesi yönünde görüş bildirilmiştir³⁰.

Her türlü zorluk ve eksikliğe rağmen Cumhuriyet öncesi dönemde tüberküloz ile mücadelede kullanılan en önemli araç tüberkülin olmuştur. Osmanlı Devletinde tüberkülin kullanımı 1891 yılından itibaren başlamış ve kısa bir süre sonra üretimine geçilmiştir. Sultanahmet'te Mülkiye Baytar Mektebi Binalarında kurulan Bakteriyolojihane-i Baytarî'de³¹; çeşitli hastalıklarda kullanılmak üzere üretilen aşı ve serumun yanı sıra tüberkülin de üretilmiştir³². 1901-1907 yılları

²⁹ BOA, BEO 138-10325/1310 C. 25 [H. 21 Cemazeyilahir 1310 (10 Ocak 1893)]. (Ek 7).

³⁰ BOA, DH.MKT. 2060-111/1310 Ş. 20 [H. 20 Şaban 1310 (9 Mart 1893)]. (Ek 8).

³¹ Ticaret ve Ziraat Nezâretine bağlı olarak 1901 yılında kurulmuş, ilk veteriner bakteriyoloji kurumudur (43).

³² BCA, 030.10.00.00/187.285.01.02; BCA, 030.10.00.00/187.285.01.62. (Ek 31, 33).

arasında üretilen tüberkülin miktarının 250 cm³ (1750 doz)³³ olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Pendik Bakteriyoloji Enstitüsünde de 1908-1923 yılları arasında sığır vebası serumunun yanı sıra mallein ve tüberkülin üretilmiştir³⁴. Bu dönemde 3902 cm³ (11706 doz) tüberkülin üretimi yapılmıştır³⁵.

Kayıtlara göre tüberkülin uygulaması Avrupa'da kullanıldığı şekliyle gerçekleştirilmiştir. Halkalı Mülkiye Baytar Mektebi de tüberkülin uygulamalarının yapıldığı merkezlerden birisidir. Her ne kadar tüberkülin uygulaması Avrupa'da uygulandığı şekliyle gerçekleştirilmiş olsa da, personel ve malzeme yetersizliğinden dolayı tüberkülin uygulama 15 günde bir olmak üzere ve yalnızca İstanbul ve Bilad-ı Selase'de³⁶ satılan hayvanlara yapılması kararlaştırılmıştır³⁷.

Osmanlı döneminde, tüberkülin tatbikatının tüberkülozla mücadelede kullanılmasında başlanmadan önce uygulanan korunma tedbirleri tüberkülin tatbikatının uygulamaya konmasından sonra da geçerliliğini korumuştur. Bu korunma tedbirlerinden özellikle; hayvanların muayene ettirilmeden kestirilmemesi ve inek ahırlarının devamlı teftiş ettirilmesi üzerinde durulmuştur. Nitekim bu uygulamalar, 7 Nisan 1906 tarihli 16 numaralı tezkire ile Şehremanetine gönderilen yazıda da görülmektedir³⁸. Bâb-ı Âlî Daire-i Sadaret-i³⁹ Uzma⁴⁰ Mekteb-i Kaleminden, Dâhiliye Nezâretine 22 Ocak 1905 tarihinde

³³ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.63. (Ek 32).

³⁴ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.52. (Ek 34); Akkerman NC. Cumhuriyetin 20 Yılı dosyası, Kurulan Müesseseler, Sayfa 52-55 (Naki Cevat Akkerman Dosyası. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi, Ankara).

³⁵ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.63. (Ek 33).

³⁶ Bilad-ı Selase: İstanbul ile birlikte kullanıldığında Galata, Üsküdar ve Eyüp bölgelerini; tek başına kullanıldığında ise İstanbul, Bursa ve Edirne kadılıklarını ifade eden bir terimdir (39).

³⁷ BOA, BEO 2788-209047/1324 M. 26 [H. 1324 (1906/1907)]. (Ek 13).

³⁸ BOA, ZB. 589-98/1322 Ni. 8 [R. 25 Mart 1322 (7 Nisan 1906)]. (Ek 12).

³⁹ Vezirlik (39).

⁴⁰ En büyük (39).

gönderilen, hayvanların kesim öncesi muayenesinde ve mezbahalarda etlerin muayene ve muhafazasına dair Şehremanetince yapılacak uygulamalara ilişkin belgede; dışarıdan gelecek hayvanların, İstanbul ve Küçükçekmece arasındaki bölgede baytarlar tarafından muayene edilmesi, hastalıklı hayvanlarla ilgili önlemlerin alınması, Fatih ve Tophane Mezbahalarında bulunan hayvanların kesildikten sonra baytarlar tarafından tekrar muayene edilmesi ve şehremanetine gönderilen lâhiyaya⁴¹ uyulması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca, sağlıklı hayvanların kesiminin gerektiği gibi yapılabilmesi ve kaçak kesimlerin önüne geçilebilmesi için kanunların uygulanmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir⁴².

Belediye Hastanesi birinci tabibi Reşit Paşa ile Maltepe Hastanesi birinci tabibi Kaymakam Mustafa'nın tüberküloz hakkında hazırladıkları raporun içeriğini belirten 31 Mayıs 1898 tarihli belgede, hastalığın bulaşma yolları ve etken özellikleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Raporun hayvanlarla ilgili bölümünde ise, hayvan pazarlarında manda ve ineklerin veteriner hekimler tarafından kontrol edilmesi ve bu hayvanların satışlarına hastalık olmaması durumunda izin verilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Ayrıca, her yerde tüberkülozlu inek bulunursa derhal itlaf edilmesi ve kireçli kuyulara gömülmesi gerektiği ifade edilmiştir⁴³. Bunların yanı sıra 1914/1915 tarihli Osmanlı arşiv belgesinde yer alan “*İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kânun-i Muvakkatî*”nin amir hükümlerine uyularak, genel sağlık hizmetlerinin yürütülmesinin, tüberküloz ve sifiliz gibi hastalıkların önüne geçilmesi için belediyenin temizlik işlerine itina göstermesinin

⁴¹ Tasarı (39).

⁴² BOA, DH.MKT. 926-57/1322 Za. 20 [H. 16 Zilkade 1322 (22 Ocak 1905)]. (Ek 11).

⁴³ BOA, Y..PRK.ASK. 139-92/1316 M. 12 [H. 10 Muharrem 1316 (31 Mayıs 1898)]. (Ek 10).

önemli olduğu; hastalıklardan kurtulmak için memleketin ihtiyacına göre hastane, bimarhane, darülaceze inşa edilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir⁴⁴.

Hayvan hastalıklarıyla mücadele, 27 Mayıs 1921’de Paris’te 28 hükümetin katılımı ile düzenlenen Beynelmilel Sâri Hayvan Hastalıkları Kongresi ile uluslararası bir yapı kazanmıştır. Bu kongrede Alîl-î Sâriye-i Hayvaniye Dairesi (Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları Dairesi) kurulması ve hastalıklarla mücadelede etkinliği sağlamak amacıyla 16 maddeden oluşan bir itlafname oluşturulması kararlaştırılmıştır⁴⁵.

5. 2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

Sığır Tüberkülozu mücadelesi çerçevesinde Cumhuriyet sonrası döneme ilişkin gelişmeler bu bölümde ‘Anlaşmalar’, ‘Mevzuat’, ‘Tüberkülin Üretim Miktarları’ ile ‘Mücadele Çalışmaları ve Hastalık Mihrakları’ olmak üzere dört alt başlıkta ele alındı.

5. 2. 1. Anlaşmalar

Hayvanların bulaşıcı hastalıklarıyla mücadelede sınır kontrolleri önemli bir role sahiptir. Ülke içi mücadele çalışmalarının yanı sıra, ithalat ve ihracatta ilkelerin belirlenmesi ve kaçak hayvan girişinin önlenmesi, hayvan hastalıklarıyla mücadele stratejilerinde önemli konuların başında görülmektedir. Cumhuriyetin ilânından sonra yapılan uluslararası anlaşmaların, tüberküloz mücadelesi veya profilaksisi ile ilgili bölümleri bu bölümde kronolojik akışa göre sıralanmıştır.

⁴⁴ BOA, DH.İD. 46-96/1333 R. 21[H. 1333 (1914/1915)].

⁴⁵ BCA, 30.18.01.01/03.52.03. (Ek 17).

Uluslararası anlamda salgın ve bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla ilgili hükümleri içeren anlaşmalar içerisinde tüberkülozla ilgili hükmün yer aldığı ulaşılabilen ilk anlaşma Türkiye ile Bulgaristan arasında 17 Mayıs 1934 tarihinde Ankara’da imzalanan anlaşmadır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı adına Hariciye Vekâleti Umumî Kâtibi Büyük Elçi Menemenli Numan Bey ile Ziraat Vekâleti Baytarî İşleri Umum Müdürü Sabri Bey; Bulgar Kralı adına ise geniş bir yetki alanına sahip Orta Elçi M. Nikolas Antonoff ile Ziraat Baytarî Şube Âmiri Dr. Pr. M. Pavloff tarafından imzalanan anlaşmanın 12’nci maddesinin süt ve süt ürünleri ile ilgili olan hükümlerine göre; bu ürünlerin sağlıklı ve tüberkülin uygulanmış hayvanlardan elde edildiğini, ayrıca üretimi yapan işletmenin veteriner hekim kontrolünde olduğunu gösteren bir şahadetnameye sahip olması gerekmektedir⁴⁶. Benzer şekilde Türkiye ile Yunanistan arasında 15 Aralık 1938 tarihinde Atina’da, Türkiye Cumhuriyeti adına Ruşen Eşref Ünaydın ve Sabri Okutman, Yunanistan Kralı adına ise George Kyriacos ve Jean Dimakopoulus tarafından imzalanan veteriner mukavelenamesinde de, ithal edilecek ürünlerin, ithalat/ihracattan önceki son 14 gün içerisinde tüberküloz hastalığı görülmeyen hayvanlardan (Madde 11) elde edilen sütlerden üretildiklerini gösteren (Madde 13) bir şahadetname onayı istenmektedir⁴⁷.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti arasında hayvan sağlığı alanında işbirliği ile ilgili bir diğer anlaşma 30 Mayıs 1967 tarihinde Sofya’da imzalanmıştır. Sözleşmeyi Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti adına ise Dışişleri Bakanı İvan Bachev imzalamıştır. Sözleşmenin

⁴⁶ RG. Kanun No: 2433. Sayı: 2708. 23 Mayıs 1934. (Ek 23).

⁴⁷ RG. Kanun No: 3630. Sayı: 4228. 9 Haziran 1939. (Ek 25).

altıncı maddesinin A bendinin üçüncü fıkrasında, ihracat yapılacak menşe çiftlikte son 12 aydan beri tüberküloz bulunmaması gerektiği; aynı maddenin B bendinin üçüncü fıkrasında ise damızlık olarak gönderilecek sığırların yola çıkmadan 20 gün önce uygulanan deri tüberkülinizasyonu sonuçlarının negatif olması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁸. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti arasında Ankara’da 6 Haziran 1994 tarihinde imzalanan hayvan sağlığı alanındaki işbirliği anlaşması ise Uluslararası Salgın Hayvan Hastalıkları Ofisinin (OIE) “A” ve “B” listelerinde yer alan hastalıkların istatistikî bilgilerinin yer aldığı bültenlerin, her iki ülkenin veteriner servisleri tarafından akit taraflara bildirilmesi karara bağlanmıştır. Anlaşmayı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Tarım ve Köyişleri Bakanı Refaiddin Şahin, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti adına ise Tarım Bakanı Georgi Tanev imzalamıştır⁴⁹.

Hayvan sağlığı alanında Türkiye ile İran arasındaki ilk anlaşma, 20 Nisan 1937 tarihinde Tahran’da, Türkiye Cumhuriyeti adına Cemal Hüsnü Taray ve Kemal Köprülü, İran Şehinşahi adına ise Enayetullah Samiy ve Mustafa Bayatı tarafından imzalanmıştır. Bu anlaşmanın yedinci maddesinde damızlık olarak ithal edilecek sığırlara en az altı ay önce tüberkülin testinin uygulanması ve uygulama sonucunun negatif olması gerektiği; 10’uncu maddesinde ise bulaşıcı hayvan hastalıkları konusunda anlaşma taraflarının birbirlerini uyarmak zorunda oldukları belirtilmektedir⁵⁰.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Krallığı Hükümeti arasında 27 Ocak 1938 tarihinde Bağdat’ta imzalanan anlaşmaya; İran, Irak, Suriye ve Lübnan Hükümetleri ve Türkiye Cumhuriyeti adına yetkili heyetler iştirak etmişlerdir.

⁴⁸ RG. Karar Sayısı: 6/9369. Sayı: 12860. 28 Mart 1968. (Ek 36).

⁴⁹ RG. Karar Sayısı: 94/5978. Sayı: 22072. 5 Ekim 1994. (Ek 48).

⁵⁰ RG. Kanun No: 3214. Sayı: 3636. 21 Haziran 1937. (Ek 24).

*“Türkiye ve Irak Hükümetleri Arasında Aktedilen Veteriner Mukavelenamesinin Tasdiki Hakkında Kanun”*un beşinci maddesinin tüberküloz ile ilgili bölümünde, ithal edilecek damızlık sığırlara, ithalatın altı ay öncesinden tüberkülin uygulaması yapıldığını gösteren bir şahadetname olması şartı aranmaktadır⁵¹. Yine, Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti arasında 26 Mart 1971 tarihinde Ankara’da imzalanan veteriner sözleşmesinin altıncı maddesinin A bendinin üçüncü fıkrasında ihracatçı memleketlerde *“tüberküloz, brüsellos, lösemi, trikomotoz ve vibrioz hastalıklarının, menşe çiftliklerde 6 aydan beri”* görülmediğinin; aynı maddenin B bendinin üçüncü fıkrasında ise *“Damızlık sığırlar tüberkülozdan resmen salim oldukları bilinen çiftliklerden gelmiş bulunacak ve sevklerinden azami 30 gün önce tüberkülin testine tabi tutuldukları ve negatif sonuç verdikleri, sertifikalarına kaydedilecektir”* denilmektedir. Bu ifadelerle veteriner sağlık sertifikalarında yazması gerekenler ile ithal edilecek hayvanlarda olması gerekenler belirtilmiştir⁵².

Tiran’da 4 Kasım 1968 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan veteriner sözleşmesinde sunulan, *“Yetiştirmeye Mahsus Hayvan ve Kümes Hayvanları İçin Veteriner Sağlık Sertifikası”*nda, ihraç edilecek hayvanların en az bir senedir tüberküloz hastalığı bulunmayan işletmelerden olması ve ihraç öncesinde belirtilen bir yılı o işletmede geçirdiklerinin kanıtlanması ve işletmeden ayrılma tarihinden 30 gün önce uygulanan tüberkülin testi sonuçlarının negatif bulunması; *“Kasaplık Hayvan ve Kümes Hayvanları İçin Veteriner Sağlık Sertifikası”*nda ise

⁵¹ RG. Kanun No: 4003. Sayı: 4794. 26 Nisan 1941. (Ek 28).

⁵² RG. Karar Sayısı: 7/2232. Sayı: 13846. 25 Mayıs 1971. (Ek 38).

sığırların yola çıkmadan 30 gün önce tüberkülin testine tabi tutulup negatif sonuç alındığının veteriner hekim tarafından onaylanması gerekmektedir⁵³.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasında 30 Haziran 1976 tarihinde Ankara’da, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Korkut Özal ve Suriye Cumhuriyeti Hükümeti adına da Mursel Ebu Omar tarafından veteriner işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın altıncı maddesinin A bendinin üçüncü fıkrasında, ihracatçı memleketlerde menşe çiftliklerinde altı aydan beri tüberküloz hastalığının olmaması; aynı maddenin B bendinin üçüncü fıkrasında ise, damızlık sığırların, tüberkülozdan salim oldukları bilinen çiftliklerden gelmiş olması ve sevklerinden en az 30 gün önce tüberkülin testine tabi tutuldukları ve negatif sonuç verdiklerinin sertifikalara kaydedilmesi gerektiği belirtilmektedir⁵⁴.

Türkiye Cumhuriyeti yetkili merkezi veteriner örgütü ile Libya Arap Halk Sosyalist Cumhuriyeti yetkili veteriner örgütü arasında 25 Ocak 1979 tarihinde Trablus’ta imzalanan veteriner işbirliği anlaşmasının beşinci maddesinin damızlık sığır ihracatı ile ilgili olan bölümünde, ihraç edilecek hayvanların ihracattan 15 gün önce tüberkülin testine tabi tutulmuş olmaları gerektiği ifade edilmektedir⁵⁵.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında hayvancılığı geliştirmek amacıyla 5 Haziran 1978 tarihinde imzalanan ikrâz⁵⁶ anlaşmasına (IV. Hayvancılığı Geliştirme Projesi) göre; yetiştirme, besleme ve bakım gibi bölümlerin yer aldığı kısımların Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından, ekonomi kısımların ise Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası (TCZB) tarafından yürütülmesi planlanmıştır. Bu amaçla,

⁵³ RG. Karar sayısı: 6/11331. Sayı: 13157. 25 Mart 1969. (Ek 37).

⁵⁴ RG. Karar Sayısı: 7/12589. Sayı: 15775. 26 Kasım 1976. (Ek 40).

⁵⁵ RG. Karar Sayısı: 7/17777. Sayı: 16729. 16 Ağustos 1979. (Ek 43).

⁵⁶ Borç verme (39).

Hayvancılığı Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak Van ilinde bir bölge müdürlüğü; Erzincan, Diyarbakır, Bingöl ve Bitlis illerinin her birinde il proje müdürlüğü; Tatvan (Bitlis), Malazgirt (Muş), Bayburt (Gümüşhane) ve Yüksekova (Hakkâri) ilçelerinin her birinde proje grubu oluşturulması hedeflenmiştir. Bu proje kapsamında ithal edilecek sığırlarda, tüberkülozun olmaması şartı aranmıştır. Ayrıca, projeden yararlanacak işletmenin tüberkülin testi sonuçlarına göre TCZB'den ödenek alacağı belirtilmiştir⁵⁷.

Türk insanına sağlıklı ve güvenilir gıda sunmak amacıyla 1979 yılında imzalanan milletlerarası bir anlaşmayla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) Türkiye Hükümeti Projesi hazırlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile BMKP arasında imzalanan “*Sağlık Bakanlığı Gıda Kontrol Hizmetlerini Güçlendirme*” proje anlaşması 9 Haziran 1979 tarihinde Bakanlar Kurulunun onayı ile yasal dayanak kazanmıştır. Projede, yürütücü kuruluş WHO, uygulayıcı organ ise Türkiye Cumhuriyeti adına Sağlık Bakanlığıdır. Anlaşma Türkiye Cumhuriyeti adına Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar Dairesi Başkan Vekili Özdem Sanberk tarafından, yürütücü kuruluş adına ise Dünya Sağlık Örgütü'nün TUR/122 numaralı telgrafı ile BKMP adına Y. Erling Dessau tarafından imzalanmıştır. Oluşturulan projede gıdalara bağlı hastalıkların ve gıda zehirlenmelerinin epidemiyolojik açıdan tahminlerinin bile güç olduğu belirtilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, çok sık gözlenen tifo ve dizanteri gibi hastalıkların yanı sıra, gıdaya bağlı bakteriyel enfeksiyon ve entoksikasyonlar ile hayvansal gıda orijinli kist hidatik, sistiserkoz ve sığır tüberkülozunun önemli hastalıklar arasında yer aldığı ifade edilmiştir. Proje, Sağlık Bakanlığının gıda

⁵⁷ RG. Karar Sayısı: 7/16486. Sayı: 16439. 19 Ekim 1978. (Ek 41).

kontrol ve denetimi üzerindeki etkinliğinden yararlanarak bu hastalıklarla mücadeleyi hedeflemektedir⁵⁸.

Sonraki yıllarda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti⁵⁹, İsrail Devleti Hükümeti⁶⁰, Cezayir Demokratik ve Halk Cumhuriyeti Hükümeti⁶¹, Çek Cumhuriyeti Hükümeti⁶², Küba Cumhuriyeti⁶³ arasında imzalanan veteriner hekimliği alanındaki işbirliği anlaşmalarında OIE'nin "A" ve "B" listesinde yer alan hastalıklarla ilgili bildirimlerin yapılması zorunlu hale getirilerek, anlaşma ülkeleri arasında veteriner servislerinin salgın hastalıklar açısından yerine getirmesi gereken kurallar tanımlanmıştır.

5. 2. 2. Mevzuat

Bu bölümde Cumhuriyet Döneminde hayvan sağlığını korumak ve genel kuralları belirlemek amacıyla çıkarılan kanun, nizamname ve yönetmeliklerde sığır tüberkülozu ile ilgili olan bölümler tarihsel akışa uygun olarak sunuldu.

Cumhuriyet Döneminde hayvan sağlığı konusunda çıkarılan ilk düzenleme 1928 yılında kabul edilen 1234 sayılı "*Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvânîyye Kanunu*"dur⁶⁴. Bu kanunun ikinci maddesinde ihbarı mecburî olan bulaşıcı hastalıklar arasında tüberküloz altıncı sırada "*Sığırlarda tederrün (Verem)*" ifadesiyle yer almaktadır. Aynı kanunun sınırlarda uygulanacak sağlık zabıtası hükümlerinde (Madde 44), araçla veya yürütülerek kara sınırından geçirilecek

⁵⁸ RG. Karar Sayısı: 7/17772. Sayı: 16756. 16 Eylül 1979. (Ek 44).

⁵⁹ RG. Karar Sayısı: 97/9055. Sayı: 22934. 15 Mart 1997.

⁶⁰ RG. Karar Sayısı: 98/10701. Sayı: 23285. 13 Mart 1998.

⁶¹ RG. Karar Sayısı: 99/12321. Sayı: 23598. 1 Şubat 1999.

⁶² RG. Karar Sayısı: 2001/1954. Sayı: 24311. 7 Şubat 2001.

⁶³ RG. Karar Sayısı: 2005/8679. Sayı: 25803. 2 Mayıs 2005.

⁶⁴ RG. Kanun No: 1234. Sayı: 888. 14 Mayıs 1928. (Ek 18).

hayvanlarda, tüberkülin uygulamasına pozitif yanıt vermeleri şartı aranacağı; bu hayvanlarda hastalık arazi belirlenmesi durumunda tazminatsız itlaf edileceği belirtilmektedir. *Zâbitaî Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanunu*'nun memleket içinde uygulanacak sağlık kurallarının yer aldığı bölümün 49'uncu maddesinde, sütü satılan ineklerin tümüne tüberkülin uygulamasının zorunlu olduğu ve uygulama sonucunda pozitif yanıt veren hayvanların etlerinin, hastalığın derecesine bağlı olarak farklı şekillerde değerlendirileceği ifade edilmektedir. Kanunun tazminat ile ilgili olan bölümüne göre (Madde 58); sığır vebası, ruam, tüberküloz ve keçi zatürresi hastalığından dolayı öldürülen hayvanlara İktisat Vekâletince, belirlenen ölçüler çerçevesinde tazminat ödenmektedir. Belirti gösteren hayvanların itlaf edilmesi durumunda, hayvanların tayin edilecek kıymetlerinin yarısı; hastalık, bakteriyolojik ve serolojik testlerle ortaya konuyorsa itlaf edilen hayvanların kıymetlerinin dörtte üçü; hastalık veya bulaşmadan şüphe edilerek itlaf edilen ve otopsi sonucunda hastalıkla ilgili belirtilere rastlanmayan hayvanlar ile yanlış teşhis nedeniyle öldürülen hayvanların kıymetlerinin tamamının ödeneceği belirtilmektedir (Madde 60). Sözü edilen kanunun 59'uncu maddesinde, kesimden sonra, gövdeden kalan sağlam bölümlerin hayvan sahibine verileceği ve bunların ödenecek tazminat bedelinden düşüleceği; hastalığı gizleyen, ihbar etmeyen ya da hastalıklı olduğunu bildiği halde bir hayvanı satın alanlara tazminat ödenmeyeceği ifade edilmektedir. Yasaya göre (Madde 60), öldürülen hayvanların kıymetlerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulacak komisyonun belirlediği tazminat miktarı değiştirilemez; ancak, taraflar isterse mahkemeye başvuru hakları saklıdır⁶⁵.

⁶⁵ RG. Kanun No: 1234. Sayı: 888. 14 Mayıs 1928. (Ek 18).

“*Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi*”⁶⁶, Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanununun 27’nci maddesine dayanılarak 9 Ağustos 1931 tarihinde çıkarılmıştır. Bu nizamnamenin Birinci Fasl İkinci Kısım İthalât Bölümünün üçüncü maddesinde, ithal edilecek hayvanların tüm bulaşıcı hastalıklardan ârî olduklarına dair sıhhat şahadetnamesi bulundurmaları gerektiği ifade edilmektedir. Aynı bölümün 13’üncü maddesinde ise ithal edilecek hem damızlık hem de süt sığırlarının tüberkülin testine tabi tutulmaları gerektiği; ancak veteriner hekim tarafından tüberkülin testi ithalat öncesinde uygulanmış ise ve bu durum hekim tarafından onaylanırsa, ikinci bir teste gerek olmadığı belirtilmektedir. Son muayenelerinde negatif sonuç veren sığırlara iki ay sonra gittikleri yerlerde tekrar tüberkülin uygulanması gerektiği beyan edilmiştir. Aynı nizamnamenin Dördüncü Fasl Altıncı Kısımında yer alan “*Sığırlarda Tederrün (Verem)*” başlığı altında, sınırlarda uygulanması gereken tazminat kurallarına göre (Madde 209), hastalık belirtisi gösteren ya da tüberkülin uygulaması sonucunda hastalık ortaya çıkan hayvanların tazminatsız olarak itlaf edileceği belirtilmektedir. Ülke içindeki uygulamalar ise 210-226’ncı maddelerdeki hükümlere göre gerçekleştirilmektedir. Sütleri satılan tüm ineklerin tüberkülin uygulamasına zorunlu tutulacağı (Madde 210) ve tüberkülin tatbikatının her sene bir kez Nisan ayında gerçekleştirileceği bildirilmektedir (Madde 211). Tüberküloz hastalığını belirlemek amacıyla uygulanacak tüberkülin tatbikatında muayene edilen hayvanın bulunduğu semt, hayvan sahibinin ismi, hayvanın ırkı ve yaşı gibi bilgileri içeren bir formun şehirlerde belediyelerce, teşkilatı olmayan yerlerde ise bölge ihtiyar heyetlerince iki nüsha halinde doldurulması istenmiştir (Madde 212). Süt satmak üzere inek

⁶⁶ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

besleyen hayvan sahiplerinin, Mart ayı içerisinde, bağlı bulundukları belediye dairesi veya ihtiyar heyetine giderek hayvanlarının kontrol edilmesi için müracaat etmeleri gerektiği (Madde 213), hayvanını muayeneden ve tüberkülin tatbikatından kaçırarak hayvan sahiplerinin adliyeye sevk edileceği belirtilmiştir (Madde 214). Tüm bu uygulamaların tüberkülozla ilgili yönetmeliğe uygun olarak yapılacağı ifade edilmiştir (Madde 215)⁶⁷.

Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin, tüberkülin tatbiki ve neticeleri ile ilgili olan 216'ncı maddesine göre, genel muayene sonucunda şüpheli bulunan ve hastalık belirlenmeyen hayvanların hepsine, gözleri tamamen sağlıklı olmak kaydıyla, aynî ve cüfnî tüberkülin uygulanacaktır. Damızlık boğa veya çift öküzlerinde oluşan tüberkülozun teşhis yöntemi ve tâbi tutulacağı muameleye ilişkin hükümlerin, ineklerdekilerle aynı olduğu belirtilmiştir (Madde 218). Kasaplık sığırlar ya da doğrudan mezbahaya sevk edilen sığırlar hariç, Türkiye'ye ithal edilecek sığırlara sınır, istasyon ve iskelelerde cüfnî yöntemin uygulanacağı ve kararların sınırlarda uygulanacak hükümler doğrultusunda verileceği ifade edilmiştir (Madde 219). Tüberkülozlu olduğu belirlenen sığır ve diğer hayvanlar mezbahaya sevk edildiklerinde hayvanların etlerine, hastalığın seyrine ve yayılışına göre, kısmen veya tamamen el konulacağı belirtilmiş ve bu konuya ilişkin detaylara Etlerin Teftişi Bölümünde yer verilmiştir (Madde 222). Sağlıklı hayvanlar için de sıhhat şahadetnamesi verileceği ve bu şahadetnamelerin her yılın sonunda kontrol edilip değiştirileceği hükme bağlanmıştır (Madde 223). Süt ineklerinin alım ve satım işlemlerinde, bu sıhhat şahadetnamelerinin bulundurulması gerekmektedir (Madde 224). Tüberküloz hastalığının görüldüğü

⁶⁷ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

ahırlar dezenfekte edilmedikçe, ahıra hayvan konulamayacağı ve hiçbir eşyanın çıkarılamayacağı ifade edilmiştir (Madde 225). Hastalıktan şüphelenilen hayvanlardan talimatnameye uygun olarak teşhis için numune alınması ve laboratuvara gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir (Madde 226)⁶⁸.

Salgın hayvan hastalığının varlığı halinde uygulanması ve uyulması gereken dezenfeksiyon hükümleri, Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 227-230'uncu maddeleri arasında sunulmuştur. Bu maddelere göre tüberküloz hastalığına yakalanmış veya şüpheli hayvanların ahırları tecrit edilir ve barınakların temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri gerçekleştirilir. Temizlik ve dezenfeksiyon işlemi, tüm eşya ve yemlikler de dâhil olmak üzere, ahırın zemini, duvarları ve tavanına uygulanmaktadır. Hastalıklı ve şüpheli hayvanların gübreleri ve diğer akıntıları ateşe atılmak veya gömülmek suretiyle imha edilmeli, süt sağım ve sonrasında kullanılan kaplar ise kaynatılarak, su buharından geçirilerek ya da kaynar sodalı sular ile muamele görerek temizlik ve dezenfeksiyon işleminden geçirilmelidir⁶⁹.

Nizamnamenin Tazminat Bölümünde ise tüberküloz hastalığına yakalanan hayvanlar için tazminat verileceği; tazminatın verilebilmesi için ise veteriner hekim raporu ile sağlık komisyonunun kararının gerektiği (Madde 455) ifade edilmiştir. Madde 458'de ise tüberküloz belirtisi gösteren hayvanlara kıymetlerinin yarısının; tüberkülin testi veya bakteriyolojik muayeneler sonucunda hastalık belirlenen hayvanların kıymetlerinin dörtte üçünün; hastalık şüphesi ile veteriner hekim tarafından kesime gönderilen hayvanın otopsi sonucunda tüberküloz teşhisi doğrulanırsa, deri, et ve diğer kısımlar hastalığın

⁶⁸ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

⁶⁹ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

derecesine göre değerlendirilip, hesaplanıp hayvanın kıymetinden düşüldükten sonra kalan kısmın tazminat olarak ödeneceği belirtilmiştir⁷⁰.

Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin Altıncı Fasıl İkinci Kısımda yer alan şekliyle, kesim sonrasında hastalığın belirlenmesi durumunda, hastalığın yaygınlık durumuna göre etlere uygulanması gereken hükümler 482, 483 ve 484'üncü maddelerde yer almaktadır. Hastalıkların vücutta yerleşim yeri ve yayılım derecesine bağlı olarak el konulacak bölümlerin belirtildiği 482'nci maddenin I bendinin tüberküloz hastalığı ile ilgili bölümünde, gövdenin tamamına veya bir kısmına el konulmasını gerektiren durumlar belirtilmiştir. Bu bentte yer alan hükümlere göre hastalığın yerleştiği bölge neresi olursa olsun hayvanda zayıflama görülüyorsa, lenflerde hastalıkla ilgili belirti varsa, ciğer veya dalak çevresinde, göğüs boşluğu ve karın boşluğunda tüberküloz hastalığına dair bulgular varsa tüm gövdeye el konulması gerekmektedir⁷¹.

Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 459-503 maddelerine dayanarak çıkarılan “*Etlerin Teftiş Talimatnamesi*”⁷² tüm bulaşıcı hastalıklarda yapılması gereken genel kuralları göstermesi açısından önemli bir düzenlemedir. Talimatname 17 Temmuz 1932’de 529 kabul numarasıyla çıkarılmıştır. Bu talimatnamede yer alan hükümlere göre, mezbahaya getirilen hayvanlarda ihbarı mecburi bir hastalık varsa, hayvanın cinsi, geldiği bölge ve hastalığın ciddiyeti, acilen baytar müdürlüğüne bildirilmelidir (Madde 7). Aynı uygulama ihbarı mecburi hastalıkla karşılaşılması durumunda da geçerlidir (Madde 8). Mezbahaların, kesilen hayvan sayıları ve miktarları ile ihbarı mecburi

⁷⁰ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

⁷¹ RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931. (Ek 19).

⁷² T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası-Kanun, Nizamname, Talimatnameleri ve Aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocas Matbaası, Ankara. (Ek 21).

hastalıkların yer aldığı aylık ve yıllık listeleri belediye başkanlıkları aracılığıyla baytar müdürlüğüne bildirme zorunlulukları bulunmaktadır (Madde 9).

Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanunu'nun (1928) kabul edilmesinden sonra tüberkülozla mücadelede sistematik bir yol oluşturulmuştur. Bu çerçevede, Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi'nin 215, 217 ve 226'ncı maddelerine dayanakla, 1 Mart 1932 gün ve 301 sayılı 19 maddeden oluşan "*Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi*"⁷³ düzenlenmiştir. Bu talimatnamede, Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanunu'nun 49'uncu maddesi ve Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin hükümleri gereğince tüberkülin uygulanacak hayvanların önce genel bir muayeneden geçirileceği belirtilmektedir (Madde 1). Talimatnameye göre, muayene; akciğer tüberkülozu, meme tüberkülozu, rahim ve bağırsak tüberkülozu açısından dikkatlice yapılmaktadır (Madde 1; A, B, C bendleri). Genel muayenede tüberküloz ile ilgili aranacak arazlarda (Madde 2); hayvanların merada otlatılırken ya da nakilleri esnasında soğuğa maruz kalmaları sonucunda şekillenen bir soğuk algınlıkları yoksa zatürre ya da herhangi bir sebep olmaksızın akciğerlerde hırıltı, zayıf öksürük ve değişken ateş varsa akciğer tüberkülozundan (A bendi); sütün fiziksel görünüşünde bir problem olmamasına rağmen ateş, bir veya birkaç memede şişlik, lenf yumrularında sertlik, şişlik ve büyüme varsa meme tüberkülozundan (B bendi); yavru atmaya neden olan bir durum olmaksızın, nadiren görülen kokusuz olan ve yapışkan olmayan bir akıntı ile lenf yumrularının şişmesi ve sertleşmesi durumunda rahim tüberkülozundan (C bendi); ishale neden olacak gıda ve saire nedenler söz konusu değilken, uzun süren bir ishal durumu ve lenf yumrularında şişlik varsa bağırsak tüberkülozundan (D

⁷³ T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası kanun, Nizamname, Talimatname ve aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocas Matbaası, Ankara. (Ek 20).

bendi); eklemlerde, göz zarında ve erkek cinsiyet organlarında tüberkülozla ilgili lezyon varsa sığır tüberkülozdan şüphelenilir (E bendi)⁷⁴.

Genel muayene sonucunda yukarıda bahsedilen hastalık belirtilerinden tümünün ya da bir kısmının varlığı halinde hayvan şüpheli kabul edilir ve tecrit edilerek tüberkülin uygulanır. Muayene sonucunda bir semptom belirlenmezse, tecride gerek görülmeden tüberkülin tatbikatı yapılır (Madde 3). Tüberkülin tatbik edilmek üzere tecrit edilen hayvan, tecrit bölgesinden çıkarılmaz ve yalak, kova gibi malzemeleri sağlıklı hayvanlarla beraber kullanamaz (Madde 4). Meme tüberkülozu şüpheli hayvanlar hariç, hastalıktan şüpheli hayvanların sütleri, kaynatılmadan tecrit bölgesinden çıkarılamaz. Meme tüberkülozundan şüpheli hayvanların sütleri ise hiçbir şekilde insan ve hayvan tüketimine sunulamaz (Madde 5). Tecrit edilen ineklerin sütleri daima ayrı kaplara sağılmalı ve kullanım sonrasında bu kapların temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır (Madde 6). Veteriner hekim ve zabıta görevlileri, tecrit edilen inekler ve hastalığın durumu ile ilgili hayvan sahiplerini bilgilendirmek zorundadırlar (Madde 8). Tecrit edilen ineklerin yavruları ikinci günden itibaren annelerinden ayrılır, sağlıklı ve kaynatılmış sütle beslenir. Meme tüberkülozu bulunan hayvanların sütleri kaynatılsa da yavrunun beslenmesinde kullanılmaz (Madde 9)⁷⁵.

Genel muayeneden önce doğan yavruların annelerinde tüberküloz belirlenirse, bu yavrular da Madde 9’da belirtildiği gibi beslenir ve tüberkülin testine tabi tutulur (Madde 10). Tüberkülinin nasıl, hangi yöntemlerle ve miktarlarda uygulanacağı Madde 11, 12, 13, 14’te verilmektedir. Uygulanan

⁷⁴ T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası kanun, Nizamname, Talimatname ve aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocas Matbaası, Ankara. (Ek 20).

⁷⁵ T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası kanun, Nizamname, Talimatname ve aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocas Matbaası, Ankara. (Ek 20).

tüberkülin sonucunda pozitiflik belirlendiği takdirde hayvanlar kesime sevk edilir (Madde 15). Sonuçlar negatif ise bakteriyolojik muayene yapılması için numune alınır ve bu hayvanlara 15 gün sonra tekrar tüberkülin tatbikatı yapılır. Tekrarlanan tüberkülin uygulaması ve laboratuvar sonuçlarına göre hastalık şüphesi ortadan kaldırılır (Madde 16). Hastalık belirtisi göstermediği halde, uygulanan aynî tüberküline pozitif sonuç veren hayvanlara 24 saat sonra cüfnî tüberkülin tatbik edilir. Cüfnî tüberkülinde de pozitiflik belirlenirse, hayvan hastalıktan şüpheli muamelesi görerek tecrit altına alınır; 15 gün arayla aynî ve cüfnî tüberkülin uygulanır. Her üç uygulamanın yanıt şiddeti ne olursa olsun sonuçlar pozitifse, hayvan kesime sevk edilir (Madde 17). Hiçbir hastalık belirtisi göstermeyen hayvanlara, uygulanan aynî tüberkülin sonucu negatifse cüfnî tüberkülin uygulanmaz ve hastalıktan salim kabul edilir. Ancak hastalığa yeni yakalanmış olabileceği düşüncesiyle 15 gün sonra ikinci bir tüberkülin uygulaması yapılmalıdır (Madde 18). Hastalıktan şüpheli hayvanlardan nasıl ve nereden marazi madde alınacağı 19’uncu maddede anlatılmaktadır⁷⁶.

T. C. Ziraat Vekâleti tarafından yayımlanan ‘Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi’nin tüberkülin uygulama yöntemiyle reaksiyon sonuçlarına ilişkin bölümlerini içeren 11-18’inci maddeleri 6 Ocak 1940 tarih ve 221 sayılı düzenleme olan “*Tüberküloz Mücadelesi Talimatnamesine Ek*”⁷⁷ adıyla değiştirilmiş; 19’uncu madde ise genişletilerek tadil edilmiştir.

Sığır Tüberkülozu Talimatnamesine Ek olarak Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından “*PPD (Profiye Protein Derivatives) Mammalian ve Avian*

⁷⁶ T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası kanun, Nizamname, Talimatname ve aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocası Matbaası, Ankara. (Ek 20).

⁷⁷ Tüberküloz Mücadelesi Talimatnamesine Ek (1940). T. C. Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğü Salgın Hayvan Seksiyonu-Sayı: H 221. Çankaya Matbaası, Ankara. (Ek 26).

*Tüberküllerin Intradermik Olarak Mukayeseli Uygulama Yöntemleri ve Reaksiyon Sonuçlarına Göre Yapılacak İşlemlere Ait Yönetmelik*⁷⁸ adlı düzenleme sığır tüberkülozunun varlığının belirlenmesi amacıyla hayvanlara uygulanan testin eksikliklerini gidermek amacıyla çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğin, Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Sağlık Müşavere Kurulunun 29 Mayıs 1963 tarih ve 253 sayılı kararı ile tatbikata konulan 6 Haziran 1963 tarih ve 111 sayılı *PPD Mammalian ve PPD Avian Tüberküllerin Tatbikine Dair Ek Talimatnamenin* yerine kalıcı olmak üzere hazırlandığı, en geç 1 Ocak 1976 gününe kadar yürürlüğe konulacağı belirtilmiştir. Yönetmelikte, reaksiyon için PPD mammalian ve PPD avian tüberküllerin karşılaştırmalı olarak kullanılacağı, uygulama için gerekli tüberküllerin Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsünde hazırlanacağı, bu tüberküllerdeki etken maddenin ise tüberküloz basillerinin yapısındaki saf proteinler olduğu belirtilmektedir. PPD Mammalian ve PPD Avian tüberküllerin her yaştaki sığıra 0,1 ml intradermal olarak enjekte edildiği bildirilmiştir. Yönetmeliğin diğer bölümlerinde, tüberküllerin uygulaması için gerekli olan alet, gereç ve ekipmanların isimleri verilmiş, tüberküllerin buzdolabında ya da serin ve karanlık bir yerde muhafaza edilmesi gerektiği, dayanma süresinin bir yıl olduğu ve uygulanmak üzere açılan ya da kısmen kullanılan tüberküllerin ertesi gün kullanılamayacağı ifade edilmiştir. Testin uygulanışının anlatıldığı bölümde, enjeksiyon için en doğru yerin boynun iki tarafındaki orta kısmın olduğu, bölge iyi ayarlanmadığı takdirde testin yanıltıcı sonuç verebileceği belirtilmektedir. Test sonuçları pozitif

⁷⁸ RG. Sayı: 15296. 15 Temmuz 1975. (Ek 39).

çıkan hayvanların bulunduğu sürüler için uygulanacak prosedür ise şu şekilde anlatılmaktadır;

*“Tüberküloz tespit edilen sürüler enfekte kabul edildiğinden 2 ayda bir tüberkülin testlerine tabi tutulur. Son iki muayenede sürüde reaktör çıkmazsa sürü salim kabul edilerek 6 ayda veya yıl da bir defa sistematik olarak teste tabi tutulur”*⁷⁹.

Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Sağlık Müşavere⁸⁰ Kurulunun 3 Kasım 1978 tarihinde yapılan toplantısında kabul edilen ‘Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği’nin yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle beraber, ‘Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi’ ile bunun bazı maddelerini değiştiren ek talimatname ve “*PPD Mammalian ve Avian Tüberkülinlerin İntradermik Olarak Mukayeseli Uygulama Yöntemleri ve Reaksiyon Sonuçlarına Göre Yapılacak İşlemlere Ait Yönetmelik*” yürürlükten kaldırılmıştır⁸¹. Bu yönetmelik 1932 yılında yayımlanan Sığır Tüberkülozu Talimatnamesinin detaylandırılmış halidir.

Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniyye Kanunu yarım yüzyılı aşkın bir süre yürürlükte kaldıktan sonra, 8 Mayıs 1986 tarihinde değiştirilmiş, genişletilmiş, güncelleştirilmiş ve “*Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu*”⁸² adıyla yürürlüğe giren 3285 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanunun amacı hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden insan ve hayvanlara geçebilen hastalıklardan korunmak ve bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla mücadele edebilmek olarak belirlenmiştir. Bu kanunun, sınırlarda sağlık zabıtası ve karantina tedbirlerinin yer aldığı bölümün 34’üncü maddesinde, yurtdışından Türkiye’ye gelen ve geri verilmesi mümkün

⁷⁹ RG. Sayı: 15296. 15 Temmuz 1975. (Ek 39).

⁸⁰ Bir iş hususunda iki veya daha fazla kimseler arasındaki konuşma ve danışma (39).

⁸¹ RG. Sayı: 16458. 9 Kasım 1978. (Ek 42).

⁸² RG. Kanun No: 3285. Sayı: 19109. 16 Mayıs 1986. (Ek 46).

olmayan sığırların genel muayenelerinde tüberküloz hastalığı belirlendiğinde veya serolojik ve alerjik testlerle bu hastalığın varlığının tespit edildiği durumlarda hayvanların tazminatsız olarak öldürüleceği ve imha edileceği kararlaştırılmıştır.

Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu'nun yurt içinde sağlık zabıtası ve karantina tedbirleri bölümünün 37'nci maddesinde; tüberküloz, brusella ve ruam hastalıklarında alınacak tedbirler belirtilmiştir. Bu maddede geçen; *“Sığırlarda tüberküloz ve bruselloza ve tektırnaklılarda ruama yakalandığı tespit edilen hayvanlar tazminatlı olarak kestirilir, öldürölür ve imha edilir. Ticarî amaçla, sütçölük yapan yerlerdeki ineklerin tüberküloz testine, bruselloz yönünden de muayeneye tabi tutulmaları mecburidir”* şeklindeki ifadeyle süt işletmelerinde hastalık yönünden muayene zorunlu hale getirilmiştir. Aynı kanunun tazminat verilecek hastalıklar kısmı 41'inci maddesinde, sığır vebası, ruam, at vebası, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu hastalıklarından dolayı öldürölren veya kestirilen hayvanlar için Bakanlık bütçesinden tazminat verileceğı ifade edilmiştir. Maddenin fıkralarında açık belirti olmadığı halde, hastalığın uygulanan testler ve bakteriyolojik muayenelerle belirlendiğı durumlarda hayvanın değerin dörte üçünün; veteriner hekim hatası sonucunda şekillenecek ölölmlerde ise kıymetinin tamamının ödeneceğı belirtilmiştir. Bu durumlarda; hayvanların sarf ve tüketimi mümkün olan et, deri ve diğler kısımlarının bedelleri rayiç bedel üzerinden kıymet takdir edilerek hayvan sahibine bırakılacağı ve bedelinin hak ettiğı tazminattan düşölleceğı beyan edilmiştir. Aynı kanunun 42'nci maddesinde ise; hastalığın resmi kurum veya belediyelere haber verilmediğı durumlar ve hasta olduğı bilinerek satın alınan hayvanlar ile menşş şahadetnamesiz ve veteriner sağlık

raporu olmayan hayvanlar için, ilan edildiği halde aşı ve ilaç tatbiki yaptırılmayan hayvanlar için tazminat ödenmeyeceği belirtilmiştir⁸³.

Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanununa bağlı olarak çıkarılan ikincil düzenlemelerin en önemlilerinden birisi 1989 yılında kabul edilen “*Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği*”dir⁸⁴. Bu yönetmelikte, Kesilecek Hayvanlar ile Etlerinin ve Hayvan Maddelerinin Muayeneleri Bölümünün Ayakta Muayene Kısımının 93’üncü Maddesinin e fıkrasında, sığırların ilk muayenelerinde sığır vebası, şarbon, yanıkara, tüberküloz, şap hastalığı, kuduz ve ateşli hastalıklar açısından bir belirti gösterip göstermediklerine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine aynı bölümün 97’nci maddesinde; kan, gövde ve bütün organlara el konulmasını gerektirecek durumlarla ilgili hususlar belirtilmiştir. Kaşeksi ile seyreden, yaygın bir tablo olması tüm gövdeye el konulmasını gerektiren bir durum olarak ifade edilmiştir. Ayrıca vücudun yağ olan kısımlarının dışındaki bölümlerinde tüberküloz lezyonu belirlenmesi durumunda ise geçerli olan yaptırımlar, aşağıda aktarıldığı gibidir:

“... Çok dar sahada tüberküloz lezyonları tespit edilmesine rağmen aşırı derecede kaşektik bulunan etler, kaslarda veya lenf yumrularında tüberküloz lezyonları bulunan etler, iç organlarda ve özellikle dalakta tüberküloz lezyonları bulunan etler, göğüs ve karın boşluğundaki organlarda yaygın tüberküloz lezyonları tespit edilen etler, el konularak imha edilir.”

Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği’nin 102’nci maddesinin b bendinde ise “*gıda değeri düşük etler*” tanımlanmaktadır. Gıda değeri düşük etler,

⁸³ RG. Kanun No: 3285. Sayı: 19109. 16 Mayıs 1986. (Ek 46).

⁸⁴ RG. Karar Sayısı: 89/13838. Sayı: 20109. 15 Mart 1989. (Ek 47).

tüberküloz hastalığı bulunan organ ve kısımların imhasından sonra geri kalan hastalıksız ve kaşektik olmayan, yeni bir bulaşmaya ait araz göstermeyen etler olarak tanımlanmıştır. Etlerin ayrı yerlerde veya reyonlarda, etiketlerinde belirtilerek, satışlarına müsaade edildiği ifade edilmiştir⁸⁵.

Yönetmeliğin yurt içinde uygulanacak karantina tedbirlerinin yer aldığı bölümün 110'uncu maddesinde hastalık çıkış kararı ile ilgili süreç *“ticari amaçla süt sığırcılığı yapılan yerlerdeki ineklerin sistemik muayenelerinde veya tüberkülin testi yapıldığında yahut Bakanlıkça uygulamaya konulan projelerle ilgili çalışmalarda tüberküloz hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır. Hükümet veteriner hekimince düzenlenen hastalık raporuna göre hastalık çıkış kararı alınır ve ilân edilir”* şeklinde ifade edilmiştir. Hastalık çıkışının ilânından sonra yapılacak işlemlere aynı maddenin diğer fıkralarında açıklık getirilmiştir. Bu hükümlere göre tüberkülozlu hayvanlar kestirileceği ve etleri konusunda Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği ile Etlerin Teftiş Talimatnamesi hükümlerine göre karar verileceği belirtilmiştir (Madde 110/a). Tüberkülozlu hayvanlarla aynı ahırda bulunan damızlık hayvanlara da test uygulanmakta ve test sonuçlarının pozitif çıkması halinde bu hayvanlar tazminatlı olarak kestirilmektedir (Madde 110/b). Aynı maddenin c bendinde ise yurt dışından getirilen damızlık sığırlara, getirildikleri bölgede veya tahaffuzhanede uygulanan tüberkülin neticesi negatif olsa bile, yurtiçinde gönderildikleri yerlerde iki ay sonra tekrar tüberkülin testi yapılması gerektiği ifade edilmiştir⁸⁶.

Süt sığırcılığı yapan işletmelerin, her yıl hayvanlarını tüberküloz yönünden muayene ettirme ve tüberkülin uygulaması yaptırma zorunlulukları

⁸⁵ RG. Karar Sayısı: 89/13838. Sayı: 20109. 15 Mart 1989. (Ek 47).

⁸⁶ RG. Karar Sayısı: 89/13838. Sayı: 20109. 15 Mart 1989. (Ek 47).

bulunmaktadır. Hükümet veteriner hekimi hasta olmayan hayvanlar için sağlık belgesi düzenlemekte ve bu işlemleri yaptırmayan hayvan sahipleri hakkında ise kanuni işlem uygulanmaktadır (Madde 110/d). Tüberkülin uygulaması ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler Sığır Tüberkülozu Yönetmeliğine göre yapılmaktadır (Madde 110/e). Hastalık çıkan ahırların dezenfeksiyonu yapılmakta, hasta ve şüpheli hayvanların yemleri ve kullandıkları gereçler yakılarak ya da gömülerek imhası gerçekleştirilmekte, süt kapları buharla ya da ilaçla dezenfekte edilmektedir (Madde 110/f). Tüberküloz hastalığı görülen yerlerde ineklerin sütlerinin çiğ olarak satışa sunulamayacağı belirtilmektedir (Madde 110/g). Tüberküloz hastalığında, karantinanın hastalık çıkan ahır, ağıl ya da yerle sınırlı tutulduğu ifade edilmektedir. Hastalar dışındaki hayvanlarda test sonucu negatif ise test iki ay sonra tekrarlanmakta ve ikinci test neticesi negatif olan hayvanlar hastalıksız kabul edilip bölgenin dezenfeksiyon işlemleri yapılarak karantinanın kaldırılacağı bildirilmektedir (Madde 110/h). Yönetmeliğin tazminat verilecek hastalıklar bölümü Madde 125'te sığır vebası, ruam, at vebası, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu hastalıklarından dolayı kestirilen veya öldürülen hayvanların sahiplerine Bakanlık bütçesinden belirtilen esaslara göre tazminat verileceği bildirilmiştir. Tazminat miktarları ve esaslar konuyla ilgili diğer düzenlemelerde belirtilenlerle aynıdır⁸⁷.

Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği'nin ilgili bölümlerine göre düzenlenen Bakanlık makamı onaylı "3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Talimatları"⁸⁸ adlı düzenlemenin altıncı bölümü "Etlerin Teftiş Talimatı" başlığıyla sunulmuştur. Bu talimatname hayvanlara kesim öncesi ve sonrasında

⁸⁷ RG. Karar Sayısı: 89/13838. Sayı: 20109. 15 Mart 1989. (Ek 47).

⁸⁸ "Etlerin Teftiş Talimatnamesi." (1995). T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara. (Ek 49).

uygulanacak işlemler ile hastalıklı hayvan etleriyle ilgili hükümleri içermektedir. Kesim öncesi veteriner hekim tarafından yapılacak sağlık muayenesinde takip edilecek sıranın anlatıldığı bölümün 2'nci maddesinin e bendinin sığırlar için olan bölümünde; hayvanların ilk bakışta sığır vebası, şarbon, yanıkara, tüberküloz, şap hastalığı, kuduz ve ateşli hastalıklar açısından dikkatlice kontrol edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Aynı talimatnamenin Tüberkülozlu Etler Hakkında Karar başlığının 10'nuncu maddesinin a bendinde; tüberküloz lezyonları lokal yani akciğer, bağırsak gibi organ ve lenf yumrularında belirlendiyse ve hayvanın kondisyonu iyi ise, tüberkülozlu organlar imha edilerek etlerin geri kalan bölümü şarta tabi tutulur, gıda değeri düşük etler olarak değerlendirilir ve kavurma yapıldıktan sonra tüketime sunulmasına izin verilir. Aynı maddenin b bendine göre, tüberküloz lezyonları generalize ise ve kaşeksi durumu varsa, kaslar içinde veya intramuskuler lenf yumrularında tüberküller bulunuyorsa, bütün iç organlarda ve özellikle dalakta lezyon varsa, göğüs boşluğu ile karın boşluğu organları üzerinde tüberküller bulunuyorsa etler tamamen imha edilir⁸⁹. T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğünün sitesinde yer alan Bakanlık makamı onayı ile 27 Temmuz 2003 tarih ve 758 karar numarası ile çıkarılan⁹⁰ “*Etlerin Teftişi Talimatnamesi*”nde ise sığırlarda kesim öncesi yapılan muayenede tüberkülozu dikkate alarak muayenenin yapılması gerektiği (Madde 2/1) ifade edilmektedir. Et kombinaları, mezbahalar ve kapalı kesim yerlerinde sığır etlerinin muayenesinde tüberküloz açısından muayene edilecek bölümler (Madde 11); baş lenf yumruları, akciğer, kalp, karaciğer ve lenf yumruları, mide

⁸⁹ Korkut İH. (1997). Veteriner Hekimleri Kanun ve Yönetmelikler Kitabı. Kardelen Ofset, Ankara, Sayfa 448-452.

⁹⁰ Etlerin Teftişi Talimatnamesi Değişikliği Karar yazıları. T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü. (Ek 50).

ve bağırsakların muayenesi, dalak, böbrek ve böbrek lenf yumruları ile idrar kesesinin muayenesi, cinsiyet organlarının muayenesi, meme ve lenf yumruları ile adalelerdir. Dana etlerinin muayenesi ise sığırların muayenesiyle aynıdır⁹¹.

Hayvan hastalıklarıyla mücadelede bir yandan doğrudan hastalıklara spesifik olarak çıkarılan düzenlemeler yapılırken; öte yandan ise mücadelede genel tedbirleri içeren düzenlemeler ortaya çıkarılmaktadır. Bu düzenlemelerden biri kasaplık, damızlık ve diğer amaçlarla kullanılan hayvanların alınıp satıldıkları veya gerekli görüldüğünde bekletildikleri yerlerin, sağlık ve hijyenik şartlara kavuşturularak, tüm bakteriyel, paraziter ve viral hastalıklar açısından önlemlerin alınması; mücadele, kontrol ve eradikasyon çalışmalarını desteklemek, hayvanların sağlıklı ortamlarda alınıp satılmalarını temin etmek, atık ve artıkların çevre ve toplum sağlığına zarar vermesini önlemek amacıyla 1998 yılında çıkarılan “*Hayvan Pazarlarının Ruhsatlandırma ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ*”dir⁹². Bu tebliğ ile genel olarak, tüm hastalıklar açısından, hayvan pazarlarının kontrolü sağlanmaya çalışılmıştır.

Benzer şekilde, hayvan hastalıklarının ve hayvan hareketlerinin gerek ülkesel gerekse bölgesel olarak kontrol altına alınması ve uygulanacak eradikasyon çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanması amacıyla 2001 yılında “*Geviş Getiren Büyükbaş Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği*”⁹³ adlı düzenleme yapılmış ve bu düzenlemeyle hayvan hastalıkları ve hayvan hareketleri kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

⁹¹ Anonim. Etlerin Teftiş Talimatı. Erişim: (http://www.kkgm.gov.tr/talimat/et_teftis.html). Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2011.

⁹² RG. Kararname No: 1998/19. Sayı: 23445. Kabul Tarihi: 26/8/1998.

⁹³ Geviş Getiren Büyükbaş Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği (2001). T. C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara.

2000’li yıllara gelindiğinde, işletme ve sürü sağlığı temelinde, sığır tüberkülozunun kontrol ve eradikasyonu ile ilgili usul ve esaslar ile resmi olarak “*Tüberkülozdan Ârî Sürü*” statüsü kazandırılması için uygulanacak kuralları belirlemek amacıyla yeni düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelerden biri 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunundan dayanak olarak ve “*Sığır ve Domuzlarda Topluluk İçi Ticareti Etkileyen Hayvan Sağlığı Sorunları*” ile ilgili 64/432/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi ve 78/52/EEC sayılı “*Sığırlarda Bruselloz, Tüberküloz ve Enzotik Leukozun Hızlandırılmış Eradikasyonuna Yönelik Ulusal Plan İçin Topluluk Kriterlerini Belirleyen*” Avrupa Birliği Konsey Direktifleri doğrultusunda hazırlanan “*Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliği*”dir⁹⁴. Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle ‘Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği’ yürürlükten kaldırılmıştır.

Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliğinin genel hükümlerin yer aldığı ikinci bölümünün beşinci maddesine ve ilgili bendlere göre; Tarım Bakanlığınca, hastalığın eradikasyonu için program oluşturulur. Yönetmeliğin söz konusu eradikasyon programının başarılı bir şekilde tamamlanması için alınacak tedbirlerle ilgili bölümü aşağıda aktarıldığı gibidir⁹⁵:

“a) Eradikasyon ve koruyucu tedbirler kapsamına alınan ulusal sığır popülasyonunun oranı, popülasyonun tamamını kapsayana kadar her yıl artırılır.

b) Resmi veteriner hekimin gerekli prosedürü tamamlaması ile Sığır Tüberkülozu hastalığından dolayı kesilen hayvanların tazminatı, yetiştiricilere en kısa zamanda ödenir.

⁹⁴ RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009. (Ek 51).

⁹⁵ RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009. (Ek 51).

c) Bakanlık tarafından Sığır Tüberkülozu için bir ulusal referans laboratuvarı tespit edilir ve referans laboratuvarının personel sayısı ile laboratuvar teşhisini yerine getirmek için gerekli koşulların yeterli olması sağlanır.

d) Yetkili birim (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı il veya ilçe müdürlüğü), eradikasyon programına dâhil olan sığır sürülerinin, sağlık durumlarına göre sınıflandırıldığı resmi kayıtları oluşturur ve güncel tutar.

e) Bir sürüde Sığır Tüberkülozu hastalığı taşıdığından şüphe edilen bir hayvan bulunduğunda yetkili birim, hastalığın varlığını ya da yokluğunu tespit için resmi incelemelerin en kısa zamanda gerçekleştirilmesini sağlar. Resmi veteriner hekim ya da resmi veteriner hekim gözetiminde, yetkilendirilmiş veteriner hekimler tarafından uygulanan tüberkülin testleri için tüberkülin teamül cetveli tanzim edilerek İl Müdürlüğünce tasdik edilir.”

Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliğinde özel hükümlerin yer aldığı altıncı maddeye göre, sığır tüberkülozunun varlığı veya hastalığın olduğuna dair şüphe durumunda derhal Tarım ve Köyişleri Bakanlığı il veya ilçe müdürlüğüne bildirilmesi; hastalığın tedavisi veya duyarlılığının giderilmesine yönelik tüm uygulamalardan kaçınılması ve hastalığa karşı aşı uygulanmaması gerektiği belirtilmektedir. Sığır tüberkülozundan şüpheli hayvan tespitinde (Madde 7), hastalıkla ilgili tüm incelemeler bitene kadar sürünün gözetim altında tutulacağı, il veya ilçe müdürlükleri tarafından kesime sevk edilen hayvanların dışında, sürüye hayvan giriş çıkışının yasak olduğu, sürüdeki hayvanların tecrit edildiği, tüm bu uygulamalara ise hastalık şüphesi veya varlığının ortadan kalktığı resmi olarak

belgelendiğinde son verileceği belirtilmektedir. Sığır tüberkülozunun varlığı resmi makamlarca tespit edildiğinde, sekizinci maddenin birinci bendinin fıkralarındaki hükümlere göre; enfekte hayvanın bulunduğu sürüdeki tüm sığırların tüberküloz yönünden muayene ettirileceği, uygulanan tüberkülin testi sonuçlarının tüberkülin teamül cetveline not edileceği ve bu sonuçların il müdürlüğünce onaylanacağı bildirilmektedir. Tüberkülozun tespit edildiği durumlarda Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu toplanmakta ve resmi veteriner hekimin raporu doğrultusunda hastalık çıkış kararı alınmaktadır. Hastalık çıkış kararı doğrultusunda karantina tedbirleri oluşturulmaktadır. Tüberkülozda karantina, hastalık çıkan ahır veya sürü ile sınırlı tutulmaktadır. Karantinaya alınan ahır ya da sürüye, son iki testte 6 aydan büyük tüm sığırlar, negatif yanıt verene kadar tüberkülin testi uygulanmaktadır (a). İl veya ilçe müdürlükleri, karantina bölgesine, kesim hariç, hayvan giriş çıkışına izin vermemektedir (b). Hastalık tespit edilen hayvanlar işaretlenmekte ve sağlıklı hayvanlardan ayrılarak tazminatlı olarak kesime sevk edilmektedirler. Etler, hakkındaki karar, etlerin teftiş talimatnamesine göre uygulanmaktadır (ç). Enfekte sığırların sütleri ısıtılma işleminden geçirildikten sonra, aynı çiftlikteki hayvanların beslenmesinde kullanılabilmekteyken (d); hasta hayvanlardan elde edilen sütlerin ise çiğ olarak satışa sunulmaması gerektiği belirtilmiştir (e). Aynı maddenin ikinci bendinde il veya ilçe müdürlükleri tarafından hasta olduğu belirlenen sığırların resmi gözetim altında en kısa sürede ve 30 günü geçmemek kaydıyla kestirilmesi gerektiği, ancak, üç ay içerisinde doğum yapacak hayvanlar söz konusu olduğunda ya da kesimhane teknik şartlarının uygun olmadığı durumlarda, 30

günlük bu sürenin üç ayı geçmemek şartıyla uzatılabileceği ifade edilmiştir (4'üncü bend)⁹⁶.

Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliğine göre tüberkülozlu hayvanlar kesime gönderildikten sonra, ahır ya da çiftlikteki gerekli yerlerin dezenfekte edilmesi gerekmektedir (Madde 9). Enfekte sığırların kesiminden sonra yapılacak işlemler Madde 10'da; sürüler arası hayvan nakillerinde takip edilecek hususlar ise Madde 11'de belirtilmektedir. Resmi olarak tüberkülozdan ârî sığır sürüsü oluşturma, ârî statüsünün devam ettirilmesi veya askıya alınması, ârîliğin ilânı gibi işlemler üçüncü bölümde yer almaktadır. Ârî işletme statüsündeki sürüde hiçbir hayvanın tüberküloz belirtisi göstermemesi ve yapılan testlerde pozitif çıkmaması gerekmektedir (Madde 12 (1)/a, b). Yönetmeliğin dördüncü bölümünde ise etken identifikasyonu, tüberkülin testinin standartları ve uygulaması ve resmi laboratuvarlarla ilgili bilgiler yer almaktadır⁹⁷.

Ârî işletmeleri yaygınlaştırma çabalarına ilişkin hükümler 2010 tarih ve 2010/13 sayılı “*Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Uygulama Esasları Tebliği*”⁹⁸ maddelerinde de yer almaktadır. Bu tebliğin uygulama esaslarının belirtildiği bölümde, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu yönünden her türlü koruyucu önlemi alan ve bu hastalıklar yönünden ârî olduğunu belgeleyen işletmelerin ‘hastalıktan ârî işletme’ bazında değerlendirileceği ifade edilmektedir (Madde 3/n). Hayvan hastalığı tazminat destekleme bölümünün 16/a maddesinde, sığır tüberkülozu hastalığının tespiti için işletmedeki tüm hayvanlara tüberkülin uygulanacağı, sonuçların tüberkülin teamül cetveline yazılacağı ve uygulama sonuçlarının ‘Sığır (Bovine) Tüberkülozu Yönetmeliği’ çerçevesinde

⁹⁶ RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009. (Ek 51).

⁹⁷ RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009. (Ek 51).

⁹⁸ RG. Tebliğ No: 2010/13. Sayı: 27548. 10 Nisan 2010. (Ek 52).

değerlendirileceği belirtilmektedir. Ayrıca kesim, itlaf ve tazminat durumları söz konusu olduğunda, gerekli işlemlerin 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ve Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği ile Bakanlığın belirlediği esaslar doğrultusunda gerçekleştirileceği ifade edilmektedir. Hastalıktan ârî işletmelerin desteklemeleri ile ilgili bölümde ise (Madde 17), Afyonkarahisar, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Isparta, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Muğla, Sakarya, Tekirdağ, Uşak ve Yalova illerinde faaliyette bulunan, ‘Hastalıklardan Ârî İşletmeler İçin Sağlık Sertifikası’na sahip olan süt sığırı işletmelerinde bulunan sığırların; Sığır (Bovine) Tüberkülozu Yönetmeliği ve Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği hükümleri gereğince, tüberküloz ve bruselloz hastalıkları yönünden il/ilçe müdürlüklerince taramadan geçirileceği ve her iki hastalıktan menfi olan işletmelere il müdürlüklerince sağlık sertifikası düzenleneceği ifade edilmiştir⁹⁹.

Günümüzde Türkiye’de, hayvan hastalıklarıyla mücadelenin yasal dayanağı ve çerçevesini oluşturan düzenleme, gıda ve yem güvenliği, halk sağlığı, bitki sağlığı, hayvan sağlığı, hayvan ıslahı ve refahı ile tüketici menfaatlerini korumak amacıyla 11 Haziran 2010 tarihinde kabul edilen 5996 numaralı “*Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu*”dur¹⁰⁰. Bu kanunun kabul edilmesiyle hayvan sağlığı mücadelesinin dayandığı temel ilkeleri belirleyen 8 Mayıs 1986 tarihli ve 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem

⁹⁹ RG. Tebliğ No: 2010/13. Sayı: 27548. 10 Nisan 2010. (Ek 52).

¹⁰⁰ RG. Kanun No: 5996. Sayı: 27610. 13 Haziran 2010. (Ek 53).

Kanunu'nun dördüncü maddesinde hayvan hastalıklarıyla mücadelenin genel çerçevesiyle ilgili hükümler aşağıdaki gibidir:

“Madde 4- (1) Bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolünde aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Bakanlık, ihbarı mecburî bir hastalığın varlığı veya şüphesi ya da yeni bir salgın durumunda, inceleme yapmak, teşhis etmek, gerekli kontrol ve koruma tedbirlerini almakla yükümlüdür.

b) Bakanlık, ihbarı mecburî bir hastalığın ortaya çıkması veya ortaya çıkma şüphesinin varlığı hâlinde, koruma ve gözetim bölgelerinin oluşturulması, hastalığın araştırılması ve hastalığın yayılmasının önlenmesi için gerekli kontrol, numune alma, teşhis ve diğer incelemeleri yapmaya, aşılama, hayvanların izole edilmesi veya itlaf ve imha edilmesi, hayvanların veya insanların hareketlerinin kısıtlanması veya yasaklanması amacıyla kordon konulması, suni tohumlama ve ıslah çalışmalarının durdurulması, hastalığın yayılmasına sebep olabilecek hayvansal ürün, yem, alet, ekipman ve bunun gibi bulaşık materyalin imhası da dâhil her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

c) Bakanlık, (b) bendinde belirtilen tedbirlerin uygulanabilmesi için her türlü acil eylem planlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlar.

ç) İhbarı mecburî hayvan hastalıkları Bakanlıkça, tazminatlı hayvan hastalıkları ve tazminat oranları Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

d) Bakanlık, yabancı bir ülkede hastalık çıkması durumunda, hastalığın türüne göre bu ülkenin tamamından veya belirli bir bölgesinden, canlı

hayvanlar ile hayvansal ürünlerin ülkeye girişine ve transit geçişine tamamen veya kısmen sınırlama ve yasak getirebilir. Yasağın kapsamı, hastalığın seyrine göre daraltılabilir veya genişletilebilir¹⁰¹.”

Sığır tüberkülozu hastalığı, Türkiye’de Hayvan Sağlık Zabıtası mevzuatına göre ihbarı mecburi hastalıklar arasındadır. Bu niteliği, 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu'nun dördüncü maddesine dayanılarak çıkarılan ihbarı mecburi hastalıklar hakkındaki tebliğlerde (Tebliğ No: 1998/1¹⁰², Tebliğ No: 2000/27¹⁰³, Tebliğ No: 2002/64¹⁰⁴, Tebliğ No: 2004/14¹⁰⁵ ve Tebliğ No: 2007/32¹⁰⁶) ifade edilmiştir. Bu tebliğler, 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı *Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile altıncı fıkrasına dayanılarak ve Hayvan hastalıklarının bildirimi ile ilgili 82/894/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi ile hayvan hastalıklarının bildirimi için hazırlanmış form ve kodları düzenleyen 2005/176/EC sayılı Avrupa Birliği Komisyon Kararına dayanarak hazırlanmış olan 22 Ocak 2011 tarihinde çıkarılan “3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununun 4’üncü Maddesine Göre Tespit Edilen İhbarı Mecburi Hastalıklar Hakkındaki Tebliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ” ile son halini almıştır. Sığır tüberkülozu, ihbarı mecburi hastalıklar listesinde kara hayvanları hastalıkları içerisinde ilk beş hastalık arasında bulunmaktadır¹⁰⁷.*

¹⁰¹ RG. Kanun No: 5996. Sayı: 27610. 13 Haziran 2010. (Ek 53).

¹⁰² RG. Tebliğ No: 1998/1. Sayı: 23232. 16 Ocak 1998.

¹⁰³ RG. Tebliğ No: 2000/27. Sayı: 24097. 2 Temmuz 2000.

¹⁰⁴ RG. Tebliğ No: 2002/64. Sayı: 24900. 8 Ekim 2002.

¹⁰⁵ RG. Tebliğ No: 2004/14. Sayı: 2542. 1 Nisan 2004.

¹⁰⁶ RG. Tebliğ No: 2007/32. Sayı: 26580. 12 Temmuz 2007.

¹⁰⁷ RG. Tebliğ No: 2011/3. Sayı: 27823. 22 Ocak 2011.

5. 2. 3. Tüberkülin Üretim Miktarları

Sığır tüberkülozu hastalığının belirlenmesinde önemli olan tüberkülin, Cumhuriyetin ilânından sonra 1930 yılına kadar geçen sürede hem Pendik Bakteriyoloji Enstitüsü hem de Etlik Bakteriyoloji Enstitüsü¹⁰⁸ tarafından üretilmiş; 1930 yılı sonrasında ise Etlik Bakteriyoloji Enstitüsü bünyesinde üretilmiştir. Pendik Bakteriyoloji Enstitüsü tarafından 1923–1930 yılları arasında 3512 cm³ (10536 doz) tüberkülin üretilmiştir. Etlik Bakteriyoloji Enstitüsünün 1927–1932 yılları üretimi ise 17830 dozdur¹⁰⁹. Etlik Bakteriyoloji Enstitüsünde, çeşitli hastalıklar için serum üretilmekle birlikte, tüberküloz mücadelesi kapsamında ‘Likit Tüberkülin’, ‘Sentetik Tüberkülin (sığır, insan ve tuyur için)’, ‘Tablet Tüberkülin’, ‘Meblûl Tüberkülin’ (sığır, insan, kanatlılar için) ve ‘Toz Tüberkülin’ üretilmiştir¹¹⁰. Etlik merkez laboratuvarının organizasyonu hakkındaki raporda teşhis laboratuvarının 1934–1935 yılları arasında tüberkülin likit’in 0,885 ccm üretildiği belirtilmiştir¹¹¹. Etlik merkez laboratuvarında 1932–1942 yılları arasında üretilen farklı tip tüberkülin miktarları Tablo 2’de sunulmuştur.

¹⁰⁸ Etlik Bakteriyoloji Enstitüsü bünyesinde 1928 yılında tüberkülin üretimi yapılmaya başlandığı belirtilse de, aslında bu kurum bünyesindeki Birinci Bakteriyoloji Laboratuvarında daha erken tarihlerde tüberkülin üretimi gerçekleştirilmiştir (BCA, 030.10.00.00/187.285.01. 183-184). (Ek 33).

¹⁰⁹ BCA, 030.10.00.00/187.285.01. 52-56-57-74. (Ek 34).

¹¹⁰ agd. Akkerman NC. Cumhuriyetin 20’nci Yılı Dosyası, Kurulan Müesseseler. Sayfa 64–65.

¹¹¹ Etlik Merkez Laboratuvarının Organizasyonu Hakkındaki Rapor. İlişik Ruzname. Toplantı: 20 Nisan 1935. (Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi, Ankara).

Tablo 2: Etlik Merkez Laboratuvarında üretilen tüberkülin miktarları (1932–1942)¹¹².

Ham Tüberkülin	1932'den 1942'ye kadar	85,365 doz
Meblûl Tüberkülin	1937'den 1942'ye kadar	20,668 doz
Tablet Tüberkülin	1940'den 1942'ye kadar	37,450 doz

Veteriner Bakteriyoloji ve Serum Evinin 23 yıllık çalışmaları¹¹³ kapsamında da, orduda gerek iâşe ve gerekse nakliyat amacıyla istihdam edilen sığır ve çok nadir olmakla birlikte beygirlerde mevcut olan tüberküloz vakalarını incelemek ve tayin amacıyla tüberkülin hazırlanmıştır. Uygulama sahası sınırlı olmakla beraber, beygirlerde tüberküloz bulunduğu İzmir'deki bir vaka ile tespit edilmiştir. Beygir tüberkülozunda Aviyer numunesinin daha iyi sonuçlar verdiği anlaşıldığından müessesesece beygirlere tatbik edilmek üzere Aviyer numunesiyle tüberkülin hazırlanmıştır. Kurumun hayvanlar için hazırladığı tüberkülin, beşeri sahada da kullanılmış; zaman zaman askerî ve sivil hastaneler kurumdan tüberkülin almıştır¹¹⁴. Kurum, 1926–1944 tarihleri arasındaki dönemin sadece yedi yılında tüberkülin üretimi yapmıştır. Sözü edilen bu yedi yılda 4350 cc tüberkülin üretmiş, üretilen tüberkülin miktarı ise kıymet bakımından 1087 lira 50 kuruştur¹¹⁵.

¹¹² agd. Akkerman NC. Cumhuriyetin 20'nci yılı dosyası (Cumhuriyet'in XX'inci Yılı Münasebetiyle Türkiye'de Veteriner Hizmetleri Olarak 5. VIII. 1943'de Vekâlet Makamına verilmiştir).

¹¹³ Sığır vebası hastalığından korunmak amacıyla 28 Ekim 1921 tarihinde T. B. M. M. Hükümeti Müdafaa-i Milliye Vekâleti Vebayı Bakarı Serum Darülistihzarı adıyla kurulmuş, 6 Haziran 1923'de Askerî Bakteriyolojihane-i Baytar-î ile birleştirilmiştir (TC MSB Veteriner Bakteriyoloji ve Serum Aşı Evi 23 yıllık çalışmaları (1945). Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Basımevi, Ankara, Sayfa 30-32).

¹¹⁴ TC MSB Veteriner Bakteriyoloji ve Serum Aşı Evi 23 yıllık çalışmaları (1945). Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Basımevi, Ankara, Sayfa 30-32.

¹¹⁵ TC MSB Veteriner Bakteriyoloji ve Serum Aşı Evi 23 yıllık çalışmaları (1945). Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Basımevi, Ankara, Sayfa 30-32.

Etlik Veteriner Bakteriyoloji Enstitüsü tarafından 1931–1959 yılları arasında 158286 cc ham tüberkülin, 203999 cc meblûl¹¹⁶ tüberkülin, 153020 cc tablet tüberkülin ve 10735 cc BCG aşısı üretilmiştir. Bu döneme ait (1931–1959) üretimin ayrıntılı dağılımı Tablo 3’de verilmiştir¹¹⁷.

¹¹⁶ Yaş (39).

¹¹⁷ Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1942). İstatistik Yıllığı 1940-1941. Neşriyat No: 194. Cilt: 12, Ankara, Sayfa 318-319; Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1943). İstatistik Yıllığı 1941-1942. Neşriyat No: 197, Cilt: 13, Ankara, Sayfa 197; Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1950). İstatistik Yıllığı 1949. Yayın No: 303. Cilt: 17, Ankara, Sayfa 175; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1952). İstatistik Yıllığı 1951. Yayın No: 332. Cilt: 19. Ankara, Sfa 256; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1953). İstatistik Yıllığı 1952. Yayın No: 342. Cilt: 20. Ankara, Sayfa 274; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü İstatistik Yıllığı 1959. Yayın No: 380. Ankara, Sayfa 235.

Tablo 3: Etlik Veteriner Bakteriyoloji Enstitüsü tüberkülin ve BCG aş1 üretim faaliyetleri (1931–1959)¹¹⁸.

Yıllar	Ham Tüberkülin		Meblûl Tüberkülin		Tablet Tüberkülin	BCG	
	L	cc	L	cc	Doz	L	cc
1931	-	-	-	-	-	-	-
1932	2269	-	-	-	-	-	-
1933	6640	-	-	-	-	-	-
1934	7885	-	-	-	-	-	-
1935	8620	-	-	-	-	1750	-
1936	9205	-	-	-	-	2730	-
1937	10550	-	4060	-	-	3310	-
1938	9700	-	-	-	-	2945	-
1939	14100	-	3638	-	-	-	-
1940	12800	-	2300	-	1100	-	-
1941	2500	-	3115	-	27000	-	-
1942	1300	-	3550	-	8250	-	-
1943	400	-	4872	-	20210	-	-
1944	25610	-	4000	-	14460	-	-
1945	-	-	3545	-	-	-	-
1946	-	-	2075	-	710	-	-
1947	-	-	2045	-	5050	-	-
1948	-	-	3953	-	5830	-	-
1949	-	-	16689	-	6800	-	-
1950	10	-	5661	-	8100	-	-
1951	135	-	2945	-	4950	-	-
1952	22	-	3012	-	7400	-	-
1953	-	-	3609	-	5900	-	-
1954	-	-	10500	-	5950	-	-
1955	540	-	3350	-	4390	-	-
1956	46000	-	16660	-	10100	-	-
1957	-	-	11900	-	4600	-	-
1958	-	-	66800	-	4920	-	-
1959	-	-	25720	-	7300	-	-
Toplam	158286	-	203999	-	153020	10735	-

Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsüne (1964-1986) ait dergilerde verilen seminerler, konferanslar ve yürütülen projeler içerisinde

¹¹⁸ Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1942). İstatistik Yıllığı 1940-1941. Neşriyat No: 194. Cilt: 12, Ankara, Sayfa 318-319; Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1943). İstatistik Yıllığı 1941-1942. Neşriyat No: 197, Cilt: 13, Ankara, Sayfa 197; Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1950). İstatistik Yıllığı 1949. Yayın No: 303. Cilt: 17, Ankara, Sayfa 175; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1952). İstatistik Yıllığı 1951. Yayın No: 332. Cilt: 19. Ankara, Safa 256; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1953). İstatistik Yıllığı 1952. Yayın No: 342. Cilt: 20. Ankara, Sayfa 274; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü İstatistik Yıllığı 1959. Yayın No: 380. Ankara, Sayfa 235.

tüberküloz ve hasta hayvan sayısı ile ilgili bir veriye rastlanmamış olup, üretilen tüberkülin çeşitleri Tablo 4’te sunulmuştur¹¹⁹.

Tablo 4: Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü tüberkülin çeşitlerine göre üretim miktarı (1964–1986)¹²⁰.

Yıl	Tüberkülin Çeşidi	Üretilen Doz	Sevk Edilen Doz
1964	PPD Mammalian Tüberkülin	33730	-
	PPD Avian Tüberkülin	35030	-
	PPD Johnin Tüberkülin	2380	-
1965	PPD Mammalian Tüberkülin	264610	35150
	PPD Avian Tüberkülin	262820	35970
	PPD Johnin Tüberkülin	57550	1000
1966	PPD Mammalian Tüberkülin	262820	18200
	PPD Avian Tüberkülin	264610	10290
	PPD Johnin Tüberkülin	44740	1810
1967	PPD Mammalian Tüberkülin	6270	6270
	PPD Avian Tüberkülin	8090	8090
	PPD Johnin Tüberkülin	3860	3860
1968	PPD Mammalian Tüberkülin	221290	9926
	PPD Avian Tüberkülin	221650	10766
	PPD Johnin Tüberkülin	65070	780
1969	PPD Mammalian Tüberkülin	213050	8240
	PPD Avian Tüberkülin	213360	9290
	PPD Johnin Tüberkülin	61830	3240
1970	PPD Mammalian Tüberkülin	9194	-
	PPD Avian Tüberkülin	9504	-
	PPD Johnin Tüberkülin	3050	-
1971	PPD Mammalian Tüberkülin	-	15531
	PPD Avian Tüberkülin	-	15360
	PPD Johnin Tüberkülin	-	860
1973	PPD Mammalian Tüberkülin	-	15290
	PPD Avian Tüberkülin	-	15170
	PPD Johnin Tüberkülin	130000	5960
1974	PPD Mammalian Tüberkülin	-	17695
	PPD Avian Tüberkülin	-	17280
	PPD Johnin Tüberkülin	-	6430
1975	PPD Mammalian Tüberkülin	-	30730
	PPD Avian Tüberkülin	-	30670
	PPD Johnin Tüberkülin	-	9620

¹¹⁹ Türkiye İstatistik Yıllığı (1964-1965). Yayın No: 510, Ankara, Sayfa 233; T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1973). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1967-1979. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 127; Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Enstitü Dergisi, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1972, 1974-1975-1976, 1977-1978, 1979-1981, 1982-1983, 1984, 1985, 1987 yılı sayılarından Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Yıllık Çalışma Raporları.

¹²⁰ Türkiye İstatistik Yıllığı (1964-1965). Yayın No: 510, Ankara, Sayfa 233; T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1973). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1967-1979. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 127; Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Enstitü Dergisi, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1972, 1974-1975-1976, 1977-1978, 1979-1981, 1982-1983, 1984, 1985, 1987 yılı sayılarından Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü Yıllık Çalışma Raporları.

Tablo 4. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü tüberkülin çeşitlerine göre üretim miktarı (1964–1986) (Tablo 4’ün devamı)¹²¹.

Yıl	Tüberkülin Çeşidi	Üretilen Doz	Sevk Edilen Doz
1976	PPD Mammalian Tüberkülin	-	60245
	PPD Avian Tüberkülin	-	58735
	PPD Johnin Tüberkülin	-	14860
1977	PPD Mammalian Tüberkülin	10000	38820
	PPD Avian Tüberkülin	10000	37810
	PPD Johnin Tüberkülin	-	6990
1978	PPD Mammalian Tüberkülin	50000	42870
	PPD Avian Tüberkülin	100000	42870
	PPD Johnin Tüberkülin	200000	6450
1979	PPD Mammalian Tüberkülin	120000	44100
	PPD Avian Tüberkülin	100000	44450
	PPD Johnin Tüberkülin	-	6850
1980	PPD Mammalian Tüberkülin	-	42130
	PPD Avian Tüberkülin	100000	43000
	PPD Johnin Tüberkülin	-	4790
1981	PPD Mammalian Tüberkülin	200000	-
	PPD Avian Tüberkülin	-	-
	PPD Johnin Tüberkülin	-	-
1982	PPD Mammalian Tüberkülin	217231	-
	PPD Avian Tüberkülin	124320	-
	PPD Johnin Tüberkülin	175300	-
1983	PPD Mammalian Tüberkülin	187500	-
	PPD Avian Tüberkülin	220050	-
	PPD Johnin Tüberkülin	172700	-
1984	PPD Mammalian Tüberkülin	179400	-
	PPD Avian Tüberkülin	62400	-
	PPD Johnin Tüberkülin	-	-
1986	PPD Mammalian Tüberkülin	901750	-
	PPD Avian Tüberkülin	968750	-
	PPD Johnin Tüberkülin	536815	-

5. 2. 4. Mücadele Çalışmaları ve Hastalık Mihrakları

5. 2. 4. 1. Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar

Cumhuriyet döneminde tüberküloz mücadelesi konusunda hükümetlerin tavrı yıllara göre farklılık göstermiştir. Sözü edilen farklılıklar hakkında fikir

¹²¹ Türkiye İstatistik Yıllığı (1964-1965). Yayın No: 510, Ankara, Sayfa 233; T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1973). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1967-1979. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 127; Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Enstitü Dergisi, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1972, 1974-1975-1976, 1977-1978, 1979-1981, 1982-1983, 1984, 1985, 1987 yılı sayılarından Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü Yıllık Çalışma Raporları.

verebilecek belgelerden biri, 1926 tarihli Başbakanlık Cumhuriyet Arşiv belgesidir. Bu belgede aktarılan bilgilere göre, hasta hayvanların muayenesi ve kontrolü için, İstanbul ve Galata rıhtımları civarında 230 metre uzunluğunda ve 17 metre genişliğindeki arsa üzerinde Istabl-ı Amire'nin¹²² Gazhane Caddesine bakan üç ahır ve bir daireden oluşan bölümü; akciğer hastalıkları ve bulaşıcı hastalıkla mücadele için oluşturulacak karantina bölgesi için talep edilmiştir. Bu talep yazısında daha uygun bir yerin bulunmadığına ilişkin açıklamalar yapılmış ve mevcut bölümün nasıl kullanılacağı bir kroki yardımıyla özetlenmiştir. Ancak, aynı dosyanın içerisinde bulunan ve cevabi yazıyı içeren kısımda, talep edilen yerin verilemeyeceği ifade edilmiştir¹²³. Öte yandan bu yazışmalardan sadece altı yıl sonra, yine İstanbul'da, tüberkülozlu sığırların muayene edileceği bir tahaffuzhane¹²⁴ oluşturulmasına ilişkin talep yazısı için bu kez hükümetin tavrı farklı olmuştur. Öyle ki, 23 Mayıs 1932 tarihli arşiv belgesine göre, T. C. Başvekâlet Muamelat Müdürlüğünün 12895 sayılı Kararnamesinde İstanbul'daki veremli sığırların muayene edileceği bir tahaffuzhanenin kurulması ve kirasının ise mücadele kapsamında ödenmesi Ziraat Vekâletine teklif edilmiş ve sunulan teklif İcra Vekilleri Heyetince aşağıdaki karar alınarak kabul edilmiştir¹²⁵.

İstanbul'daki veremli sığırlar muayene edilmek ve bedel-i icarı mücadeleye tahsisatından verilmek üzere bu sene de Hazirandan itibaren şehri¹²⁶ elli lira ücretle ve üç sene müddetle "Tüberküline" tahaffuzhanesi binasının icarına ve mukavelesinin aktine müsaade itası; Ziraat

¹²² Istabl-ı Amire: Osmanlı sarayında, padişah ve yakın hizmetinde bulunan kimselerin atlarının bulunduğu ahırlara verilen isim olarak tanımlanmaktadır (39).

¹²³ BCA, 30.10.0.0./186.282.12./27.01.1926. (Ek 16).

¹²⁴ Karantina (39).

¹²⁵ BCA, 030.18.01.02/29.41.12. (Ek 22).

¹²⁶ Aylık (39).

Vekâletinin 18/5/1932 tarih ve 12730/131 numaralı teskeresiyle vukubulan teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetince 23/05/1932 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur¹²⁷.

Hayvan ırklarının yerli ya da kültür oluşu tüberkülozla mücadele çalışmalarını etkilemiştir. Nitekim Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünce 26 Mart 1940 tarihli Orman Çiftliği ve Çocuk Esirgeme Kurumu Tüberküloz Raporunda; kültür ve yerli ırklar arasında kıyaslama yapılmış ve tüberkülozla mücadelede bu noktaya dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kültür ırkları için sağlık koşullarına çok fazla dikkat edilmesi ve her yıl iki defa tüberkülinizasyona tabi tutulmalarının yanı sıra bakteriyolojik ve serolojik testler yönünden de incelenmeleri önerilmiştir. Alınacak tedbirler içinde yetiştiricilik ve sütçülük yapan işletmelerin her altı ayda bir zorunlu olarak tüberkülin tatbikatı yaptırması istenmiş, hastalığın önüne ancak bu şekilde geçileceği belirtilmiştir¹²⁸.

T. C. Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünün 8 Şubat 1944 tarihli mücadele heyetleri ile ilgili Vekâlet emirlerinde, muhtelif salgın hayvan hastalıklarıyla mücadelede teknik ve idarî birimlerde yetiştirilmiş elemanların bulunmasının mücadelede iyi sonuçlar alınmasını sağladığı bildirilmiştir. Ancak, mücadele heyetlerine alınan personelin sürekli değişmesi ve bu heyetlere atanan yeni personelin eğitilmesi için kaybedilen süreden kaynaklanan olumsuzlukların, mücadele sürecini etkilediği öne sürülmüştür. Türkiye’de ruam, tüberküloz, uyuz gibi birçok hastalıkta sistemli mücadelenin yürütülebilmesi ve et, süt gibi gıda maddelerinin kontrollerinin düzenli yapılabilmesi için yetiştirilmiş personelin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu nedenle vilayetlere gönderilen yazıda belirtilen

¹²⁷ BCA, 030.18.01.02/29.41.12. (Ek 22).

¹²⁸ Akkerman NC. Tüberküloz A-B dosyası (Naki Cevat Akkerman Dosyası. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi, Ankara).

niteliklere sahip personel yetiştirilerek, bir an evvel oluşturulacak personel listelerinin ise en geç 15 Mart 1944 tarihine kadar Ziraat Vekâletine bildirilmesi istenmiştir¹²⁹.

Hayvan hastalıkları ile mücadelede etkin bir role sahip olan veteriner hekimlerin hayvan sağlığı konusundaki görev ve sorumluluk sınırları 9 Mart 1954 tarihinde kabul edilen 6343 sayılı “*Veteriner Hekimliği Meslekinin İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun*” ile yasal çerçevesine kavuşmuştur. Bu kanunun beşinci maddesinin f bendinde veteriner hekimlerin salgın ve bulaşıcı hastalıklar ile ilgili sorumlulukları; “*Memleket (hayvancılığının ıslah ve inkişafını engelleyici hareketleri ve bulaşıcı hayvan hastalıklarını görür veya işitirse en kısa bir zamanda keyfiyetten resmî makamları haberdar etmek ve istilâi mahiyet arzeden vakayide ise derhal muktedir olabileceği önleyici tedbirlere girişmek ve zootekni sahasında haiz olduğu ilmi salahiyetini kullanmak*” şeklinde ifade edilmiştir¹³⁰.

Personel gereksinimi ile sözü edilen düzenlemelerin yanı sıra, hayvan hastalıklarıyla mücadeleyi etkin hale getirebilmek için veteriner hekimliği teşkilatıyla ilgili yapılanmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, 1963 yılında hazırlanan Tarım Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri Müsteşarlığı kurulmasına ilişkin Kanun Tasarısının gerekçesi 1960’lı yıllarda veteriner hekimliği teşkilatı ve salgın hayvan hastalıkları ile ilgili durumu göstermesi açısından önemlidir. Bu gerekçede, hayvan ve hayvansal ürünlerin sağlıklı bir şekilde arttırılmasında iyi bir veteriner teşkilatının oluşturulmasının yanı sıra hayvanların iyi beslenmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Öncelikle ülke hayvancılığında kayba neden olan

¹²⁹ BCA, 30.10/186.283.03.

¹³⁰ RG. Kanun No: 6343. Sayı: 8661. 18 Mart 1954. (Ek 35).

tüberküloz, brusella ve ruam gibi hastalıkların eradike edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu amaçla “*Tarım Bakanlığına Bağlı Bir Veteriner İşleri Müsteşarlığı Kurulması Hakkında Hazırlanan Kanun Tasarısının*” altıncı maddesine göre, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Merkez ve Vilayetler kısmı olmak üzere ikiye ayrılmış; Merkez’de ise Tüberküloz ve Bang Şube Müdürlüğü oluşturulması öngörülmüştür¹³¹.

Tüberküloz mücadelesinde kullanılan yöntemler üzerinde uzun yıllar tartışılmış, birçok kurum ve kuruluş mücadele konusunda görüş bildirmiştir. Bu görüşlerden biride 1966 yılında TÜBİTAK¹³² tarafından hazırlanan rapordur. Bu raporun hayvan sağlığı ile ilgili kısmında, elde edilen uygulama sonuçlara göre *Mycobacterium tuberculosis bovis*’in sebep olduğu enfeksiyonun teşhisinde, tüberkülinin intradermal tatbikinin çok faydalı olduğu ifade edilmiş; buna karşılık, sığır tüberkülozuna karşı aşılamanın iyi bir kontrol ve eradikasyon vasıtası olmadığı belirtilmiştir. Aynı raporun enfeksiyöz hastalıklarla ilgili başlığı altında şap, brusella ve tüberküloz gibi birçok hastalığın öncelikli araştırma konuları içerisinde yer alması gerektiğinin üstünde durulmuştur. Tüberkülozla mücadelede karşılaşılan en büyük sorunun hastalığın sinsi seyri nedeniyle hasta hayvanların belirlenememesi olduğu bildirilmiştir. Bu bağlamda, tüberkülin testinin tüberkülozu belirlemede geçerli bir yöntem olduğu kanıtlanmış olsa da, tüberkülinin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin aydınlatılmasının, testin spesifikliğinin tam anlamıyla anlaşılması açısından yararlı olacağı bildirilmiştir. Ayrıca hastalığın farklı ırk ve coğrafyalarda bulunan hayvanlardaki dağılımının

¹³¹ Anonim. (1963). Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Müsteşarlığı Kanun Tasarısı. Gerekçe: Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Müsteşarlığı Kanun Tasarısı gerekçesi. Ege Matbaası, Ankara, Sayfa 12.

¹³² Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (18).

belirlenmesinin mücadele çalışmalarına hız katacağının altı çizilmiştir¹³³. Adı geçen raporun hayvan sağlığı ile ilgili araştırma konuları içerisinde tüberkülozla mücadele konusunda önerilenler aşağıda sıralanmıştır:

- *Coğrafi bölgelere göre sığır ırklarındaki tüberküloz ensidansının ve etken tiplerinin tespiti,*
- *Tüberkülin reaktörleri oranının coğrafik varyasyon gösterdiği hallerde, toprakta asidorezistan bakterilerin araştırılması ve sensibilize ajanlar yönünden mahalli yabani ve evcil hayvanların konakçılık durumlarının incelenmesi,*
- *Mezbahalarda kesilen hayvanlarda tüberküloz yönünden tip tayini yapılması,*
- *Tüberkülinin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin tespiti,*
- *Çeşitli asidorezistan bakterilerde ortak olan antijenin ortaya konması,*
- *Sığırları memeli tüberküline hassas kılan ajanların tespiti,*
- *Hipersensibilize hayvanlarda tüberkülin uygulamasından sonra meydana gelen değişiklikler,*
- *Tüberküline karşı şekillenen nonspesifik ve krosreaksiyonun sebepleri,*
- *Tüberkülin reaktörlerinin sığır, insan ve kuş tipi tüberküloz mikroorganizmaları ile enfekte olup olmadıklarının ve diğer sensibilize ajanların mevcudiyetlerinin tespiti,*
- *Reaktör sığırlarla temas eden bütün şahısların muayene edilmesi.*

Türkiye’de hayvan ıslahı amacıyla uzun yıllardan bu yana canlı hayvan ithalatı gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda farklı dönemlerde, Avrupa’nın farklı

¹³³ Anonim. (1966). Türkiye’de Veterinerlik ve Hayvancılık Alanında Çözüm Bekleyen Problemler –Veterinerlik ve Hayvancılık Araştırma Grubu Çalışmaları-. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Grubu, Ankara.

lkelerinden farklı ırdan sığır lar ithal edilmiştir. İthalat sürecinde ortaya konan prensipler ve izlenen yol Türkiye’de bulaşıcı hastalıklarla mücadele yöntemleri konusunda fikir vermesi açısından önemlidir. Sözgelimi 1943 yılında İsviçre’den ithal edilecek Suvic ırkı ineklerin sahip olması gereken özellikler içerisinde; ineklerin tüberküloz, brusella (Abortus bang) ve sarı meme iltihabından (Galt mastitis) arı ve salim olmalarının yanı sıra ineklerin tüberküloz ve brusella hastalıkları bakımından yapılacak bakteriyolojik ve alerjik muayeneler sonucunda menfi olduğuna dair resmî veteriner vesikası aranması gerektiği belirtilmiştir¹³⁴. Ortaya konan prensipler ve izlenecek yol haritası konusunda özenli davranılmadığı dönemler, ithalat, ülke hayvancılığı açısından tehdit oluşturmıştır. Nitekim Sivas Milletvekili Ekrem Kangal ve 33 arkadaşının 1989 yılında hayvancılığın içinde bulunduğu sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara getirilecek çözüm yollarını tespit için sundukları Meclis araştırma önergesinde, Türkiye’ye getirilen damızlık hayvanlarda, ciddi salgın hastalıkların bulunduğu belirtilmiştir. Grup yelerinin gerek Veteriner Fakültesine, gerekse Ziraat Fakültesine gelen hayvanlarla ilgili yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre; Holştayn, Esmer, Simental ırklarında viral hastalıkların yanı sıra zatürre, şap, brusella, tüberküloz gibi bakteriyel hastalıkların da olduğunu tespit ettiklerini ve bu durumun üzerinde durulması gerektiğini belirtmişlerdir. Meclis araştırma önergesi için sunuşun yapıldığı dönemde, tanesi yaklaşık 1200 dolardan 47 bin civarında damızlık materyal getirildiği; ancak o tarihlerde kaç tanesinin yaşadığı ve verimlerinin nasıl olduğu hakkında bilgi bulunmadığını ifade etmişlerdir¹³⁵.

¹³⁴ BCA. 30.10/186.283.05.

¹³⁵ T. B. M. M. Tutanak Dergisi 14 nc Birleşim 10.10.1989. Dönem: 18. Cilt:32. Yasama Yılı:3.

Hayvan hastalıklarıyla mücadele programlarının uygulanışında işlevsellik açısından sorun yaratan noktaların başında ekonomik sorunlar gelmektedir. Hayvan hastalıklarıyla mücadelede geliştirilen projelerin tamamı, 3285 sayılı kanun ve buna dayanakla çıkarılan yönetmeliğin hükümlerinin gereği olarak, ihbarı mecburi hastalık çıkan mihraklarda gerekli idarî ve teknik tedbirler alınarak, hastalığın çıktığı noktada söndürülmesi esasına dayandırılmıştır. Ancak, tazminatlı hastalıkların tamamında olduğu gibi tüberkülozda da, ödenek yetersizliği nedeniyle bölgesel eradikasyonuna geçilememiş; bütçe imkânları doğrultusunda ve il bazında çalışmalar devam ettirilmiştir¹³⁶. Bu durum Devlet Planlama Teşkilatı Hayvancılık Alt Komisyonunun 1996 tarihli raporunda da ele alınmış ve zoonoz hastalıkların başında gelen kuduz, brusella, tüberküloz ve ruam gibi hastalıklara yönelik mücadelede, yönetmelik ve talimatnamelerin olmasına karşın, mevzuatın gereğinin yapılmadığının altı çizilmiştir. Adı geçen hastalıkların tazminatlı olması (kuduz hariç) ve mücadelede ara personel, araç-gereç yönünden büyük eksikliklerin olması mücadele çalışmalarının aksama gerekçeleri olarak sunulmuştur¹³⁷.

5. 2. 4. 2. Mücadele Çalışmaları

Cumhuriyet döneminde veteriner hekimliği alanındaki ilk icraatlar veteriner hekimliği teşkilatında işlerin kolaylaştırılması için mevzuatın oluşturulması yönünde olmuştur. Daha sonra ise hayvan hastalıklarıyla

¹³⁶ Tarımsal Üretim Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Tüketim Kayıplarında Beklenen Gelişmeler (Bitkisel Ürünler ve Hayvancılık) Özel İhtisas Komisyonu Hayvancılık Alt Komisyon Raporu (1996). T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın NO: DPT: 2444-ÖİK: 501, Ankara, Sayfa 146.

¹³⁷ Tarımsal Üretim Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Tüketim Kayıplarında Beklenen Gelişmeler (Bitkisel Ürünler ve Hayvancılık) Özel İhtisas Komisyonu Hayvancılık Alt Komisyon Raporu (1996). T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın NO: DPT: 2444-ÖİK: 501, Ankara, Sayfa 148.

mücadelede etkin rol alan kurumların bir düzen içerisinde çalışması ve ihtiyaç halinde, yeni kurumların açılması amaçlanmıştır¹³⁸. Cumhuriyetin ilanından 1933 yılına kadar geçen dönemde veteriner hekimliği teşkilatının olanaklarının büyük bir kısmını sığır vebası, antraks ve çiçek mücadelesine ayrılmış¹³⁹ olmakla beraber, bu dönemde tüberküloz, durin, uyuz ve tavuk hastalıkları için de bilimin öngördüğü koşullara uygun kanun ve nizamnameler çıkarılmıştır¹⁴⁰. Halk sağlığı açısından büyük öneme sahip olan hayvansal ürünlerin denetimi ve hayvansal ürünlerle insanlara geçen tüberküloz, distom ve şarbon gibi hastalıklardan toplumun korunması için önlemler alınmıştır. Bu çerçevede hayvan kesimlerinin mezbahalarda yapılması; kesimlerin veteriner hekimlerin denetim ve gözetiminde yapılması gibi önlemler Umumî Hıfzıssıhha ve Hayvan Sağlık Zabıtası mevzuatı ile hükümleştirilmiştir¹⁴¹. Cumhuriyet Döneminin başında, hayvancılığı içten içe tahrip eden tüberküloz hastalığının mücadelesi için gerekli sondajlar yapılmış ve mücadeleye hazırlanılmıştır. Bu kapsamda, uluslararası anlaşmalar yapılmış, mevzuat alt yapısı oluşturularak hastalıkla mücadelede başarıya ulaşılması hedeflenmiştir¹⁴².

5. 2. 4. 2. 1. Tederrün (Tüberküloz) Mücadelesi

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yapılan çalışmalar içerisinde en önemlileri, tüberküloz hastalığının hayvanlarda görülme sıklığının ve oranlarının belirlenmesi

¹³⁸ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.03 (Ek 29); BCA, 030.10.00.00/187.285.01.04. (Ek 30).

¹³⁹ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.43. (Ek 32).

¹⁴⁰ BCA, 030.10.00.00/187.285.01.04. (Ek 30).

¹⁴¹ T. C. Ziraat Vekâleti Neşriyatı. 1938 Ziraat Kongresi İçin Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünce Hazırlanan Sağlık Müesseseleri ve Hayvan Hastaneleri Raporudur, Sayfa 9-10.

¹⁴² agd. Akkerman NC. Cumhuriyetin 20'nci yılı dosyası. İstihsal Vasıtalarının tekâmülü (idarî, teknik sebepleri ve seyri), Sayfa 185.

amacıyla gerçekleştirilen sondaj çalışmalarıdır. Bu çalışmalardan ilki; İktisat Vekâletinin emri ile¹⁴³, İstanbul süt ineklerinde 6 Temmuz 1929 tarihinde başlatılan “*Tederrün Mücadelesi*”dir. Vekâlet-i Celilenin¹⁴⁴ emri gereğince mücadeleden sorumlu heyet; Müderris Rıza İsmail Bey’in başkanlığında, Müfettiş Hamdi, Müderris Samuel (Aysoy), Baytar Mektebi Dâhiliye Müdürü Mehmet Ali Beylerle, vilâyet ve emanet baytarlarından ve mücadelenin başlatıldığı tarihte mezun olan genç baytarlardan oluşturulmuştur¹⁴⁵.

Bu mücadele kapsamında İstanbul üç bölgeye ayrılmıştır. Birinci Bölge (İstanbul), sınırları Yeşilköy’den Eyüp’e uzanan bölgelerden; İkinci Bölge (Beyoğlu Ciheti), Alibeyköy’den Rumeli Kavağına kadar olan bölge ile Beyoğlu, Kasımpaşa ve Boğaziçi’nin Rumeli sahilinden; Üçüncü Bölge (Üsküdar Mintıkası) ise Bostancı’dan Anadolu kavağı’na kadar uzanan Anadolu Yakası Bölgesi ile adalardan oluşmuştur¹⁴⁶. İstanbul Bölgesi Müfettiş Hamdi Bey’in, Beyoğlu Bölgesi Müderris Samuel Bey’in, Üsküdar Bölgesi ise Mehmet Ali Bey’in sorumluluğuna verilmiş olup her gruba Vilâyetten bir ve Emanetten iki baytar ile mücadelenin yapıldığı senenin mezunlarından sekiz baytar tayin edilmiştir. Hamdi Bey umumî teftiş vazifesini gerçekleştirmek üzere Ağustos 1929 tarihinde Vekâlet-i Celilenin emri ile çalışma ekibinden ayrılmış; yerine Emanet Baytar Müdürü Esat Bey tayin edilmiştir¹⁴⁷.

¹⁴³ agd. Akkerman NC. Cumhuriyetin 20’nci Yılı dosyası, İstihsal Vasıtalarının Tekâmülü (idarî, teknik sebepleri ve seyri), Sayfa 185.

¹⁴⁴ Yüksek bakanlık (39).

¹⁴⁵ Rıza İsmail (1929). İstanbulda 1929 senesi tederrün mücadelesine ait umumî rapordur. Baytari Mecmua. 7: (5):129-142.

¹⁴⁶ Akkerman NC. Tüberküloz A-B dosyası (Naki Cevat Akkerman Dosyası. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi, Ankara).

¹⁴⁷ Rıza İsmail (1929). İstanbulda 1929 senesi tederrün mücadelesine ait umumî rapordur. Baytari Mecmua. 7: (5):129-142.

“*Tederrün Mücadelesi*” kapsamındaki sondaj çalışmalarına başlamadan önce; mücadele sınırları içerisindeki inekthane ve inek sayıları belirlenmiştir. Mücadele sonuna kadar bölgede hayvan alım-satımı yasaklanmıştır. Mezbahaya sevk edilecek hayvanların otopsileri için, mezbaha baytarlarınca bir heyet oluşturulmuştur. Ayrıca mezbahaya sevk edilecek hayvanların et ve sakatatının satılması, hayvan sahiplerinin zararlarının belirlenmesi ve giderilmesi amacıyla bir de satış heyeti oluşturulmuştur. Tüberkülin uygulaması sonuçlarına göre hayvanlara yapılacak işlemlerle ilgili kararlar alınmış; bu kararlara göre; muayenelerde negatif sonuç veren hayvanlar S markası, tüberkülin müspet veya şüpheli olanlar D markası, tüberkülin müspet ve tüberkülozla ilgili bir arazi olanlar ise H markası ile damgalanmıştır¹⁴⁸.

Proje kapsamında belirlenen üç bölgedeki hayvanlara muayene sonrasında, ophtalmo ve intrapalpebral tüberkülin tatbikatı yapılmıştır. Hayvanlar, uygulanan tüberküline farklı saat aralıklarında yanıt vermişlerdir. Kırım, Simental ve Yarım Kan Yerli melezlerde tepkime şiddetli olmuştur. İstanbul ili süt inekleri arasında uygulama sonucunda belirlenen tüberküloz vakalarının ırklara göre dağılımı ise; Kırım % 21, Simental % 33, Hollanda ve Polonya % 7, Yerli % 2,5 ve Manda % 1,8 olarak bulunmuştur¹⁴⁹.

Mücadele altı ay içerisinde hedefine ulaşmıştır. İstanbul ili mücadele çalışmalarına göre toplam 7335 hayvan tüberküline tabi tutulmuş; bunlardan 676’sı hastalık yönünden pozitif bulunmuş ve 294’ü mezbahaya sevk edilmiştir (Tablo 5)¹⁵⁰. Bu çalışmadaki pozitiflik oranı % 9,21 olarak belirlenmiştir. Projenin uygulandığı mıntikalardan en çok İstanbul Bölgesinde tüberküloza rastlanmıştır.

¹⁴⁸ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁴⁹ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁵⁰ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

Bu durumun, İstanbul mintikadaki ahırların sağlık ve temizlik yönünden kötü şartları ihtiva etmesinden, bu bölgedeki hayvan sahiplerinin ekonomik durumlarından ötürü hayvanlarını iyi besleyememelerinden, hayvanların sürekli ahırlarda bulunmalarından ve sütçü ineklerin ürün alınamayacak hale gelinceye kadar, işletmelerce kullanılmasından kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Üsküdar ve Beyoğlu Bölgesinde tüberküloz yüzde oranlarının İstanbul Bölgesine oranla düşük olmasının ise Üsküdar'da hayvanların açık alanlarda otlatılmasından; Beyoğlu bölgesinde ise hayvan sahiplerinin şüpheli hayvanları derhal kestirmelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür¹⁵¹.

Tablo 5: Mücadele kapsamında tüberküline tutulan hayvan sayıları ve dağılımları.

Mıntıka	TTTHS	PSVS	% Nispeti	AOMSE
İstanbul	2011	417	20,7	81
Beyoğlu	3264*	133	6	100
Üsküdar	2060	126	6	113
Toplam	7335*	676*	-	294

TTTHS: Tüberküline Tabi Tutulan Hayvan Sayısı; PSVS: Pozitif Sonuç Verenlerin Sayısı; AOMSE: Arazlı Olup Mezbahaya Sevk Edilenler; *: Manda ve inek sayısı

Bu mücadele tamamlandıktan sonraki iki sene içerisinde eski ahırlar kapatılmış ve Belediye Baytar Müdüriyeti tarafından verilen direktiflere uygun yeni ahırlar yaptırılmıştır¹⁵².

5. 2. 4. 2. 2. Eskişehir-Ankara-Çubuk Hattı Sondaj Çalışması

Cumhuriyet tarihinde sığır tüberkülozuyla ilgili bilinen ikinci sondaj çalışması 1 Kasım 1937 tarihinde Eskişehir-Ankara-Çubuk hattında başlatılan projedir. Bu proje kapsamında bölge Eskişehir-Beylikköprü, Beylikköprü-Ankara

¹⁵¹ agd, Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁵² agd, Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

ve Ankara-Çubuk mintıkları olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Proje başlangıcında yapılan tespitlere göre Eskişehir Mintıkasında toplam 22008 baş hayvan, Beylikköprü Mintıkasında 10302 baş hayvan ve Çubuk Mintıkasında ise 10140 baş hayvan olmak üzere toplam 42450 baş hayvan mevcudu bulunmaktadır¹⁵³. Bölgede tüberkülin uygulanan hayvan sayısı 43439 olup, tüberkülin uygulamasının ırklara göre reaksiyon sayıları Tablo 6’da verilmiştir¹⁵⁴.

Tablo 6: Eskişehir-Ankara-Çubuk Hattı 1937–1938 yılı tüberkülin reaksiyon sayılarının ırklara göre dağılımı¹⁵⁵.

İrk	Sığır Sayısı	Reaksiyon Adedi	% Nispeti
Yerli Kara Sığır	28170	265*	0,8
Kars Kırmızısı Sürek	161	10	6,2
Boz İrk	12634	165	1,3
Plevne	52	1	2
Simental	2333	95	4
Kırım	4	4	-
Hollanda	35	10	20
Karacabey	38	24	63
Halep	3	3	100
Jersey	4	4	100
Romanya Suvîç	5	-	-
Toplam	43439	581	1,3

*: Aynı dosya içinde Yerli Kara Sığırın reaksiyon adedi 265 olarak verilmesine karşın, hastalık vaziyetini gösterir bültende sayı 625 olarak verilmiştir.

¹⁵³ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁵⁴ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁵⁵ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

Mücadele tatbikatına ait sonuçlar aşağıdaki şekilde aktarılmıştır¹⁵⁶:

“1. Eskişehir-Ankara-Çubuk hattı üzerinde yapılan bu sondajda tüberkülozun yüzde nispeti (1/3’ü yabancı ve kültür ırklar olduğu halde) % 0,9’dur.

2. Bu üç bölgede tüberkülozun yayılış nispeti; Eskişehir-Beylikköprü Mıntıkasında % 1,2; Beylikköprü-Ankara Mıntıkasında % 0,24; Ankara-Çubuk Mıntıkasında ise % 0,4’tür. Eskişehir Mıntıkasında nispetin yüksek olması, bu mıntıkada diğerlerine oranla daha fazla Boz ırk ve Simental ile diğer kültür ırkı melezlerinin bulunmasından kaynaklanmıştır.

3. Yerli Karasığırlarda hastalık nispeti % 0,8’dir.

4. Hastalık ineklerden çok nakliye ve çift öküzlerinde görülmüştür.”

Dördüncü maddedeki durumun, hayvanların çok çalıştırılmaları ve iyi beslenememelerinden ileri geldiği savunulmuştur¹⁵⁷.

5. 2. 4. 2. 3. Durin-Tüberküloz Mücadelesi Projesi

Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünün 1938 Ziraat Kongresi için hazırladığı hayvan hastalıkları ile mücadele umumî raporunun ‘Verem (tüberküloz)’ başlığında yürütülen mücadele kapsamında şehir ve kasabalardaki sığırların tüberkülin tatbikatının her yıl zorunlu olarak veteriner hekimler tarafından yapılacağı; ancak tüberküloz mücadelesinin durin mücadelesiyle ortak

¹⁵⁶ Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Genel Direktörlüğü Seksiyon 1-4 (1938). 15-31 Temmuz 1938 zarfında Türkiyede mevcut olan salgın hayvan hastalıklarının vaziyeti. Ulus matbaası, Ankara; agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁵⁷ Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Genel Direktörlüğü Seksiyon 1-4 (1938). 15-31 Temmuz 1938 zarfında Türkiyede mevcut olan salgın hayvan hastalıklarının vaziyeti. Ulus matbaası, Ankara; agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

yürütüleceği; ayrıca bir ödenek ayrılmayacağı belirtilmiştir. Raporda hastalıkla ilgili mücadelenin çerçevesi şu şekilde oluşturulmuştur¹⁵⁸:

“1. Şehir ve kasabalardaki sığırlar her yıl mahallî veterinerler tarafından mecburî Tüberküline tabi tutulacaktır.

2. Köy, çiftlik ve mandıralardaki sığırların Tüberküloz mücadelesi Durin mücadele guruplarına tevdi edilecek ve bu maksat için ayrıca masraf ihtiyar olunmayacaktır. Yalnız İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki hayvanların Tüberkülinizasyonu için her vilayetin kendi veteriner teşkilâtı arasında ayırt edilecek muvakkat ve küçük mücadele ekiplerinin ehemmiyetli olmayan masrafları umumî mücadele masraf tahsisatından ödenecek ve fakat her yıl 50000 lira tazminat parası verilecektir. Yukarıdaki bölge esasları dâhilinde Tüberküloz mücadelesine tâbi tutulacak hayvan sayısı her yıl 470000 baş olacaktır¹⁵⁹.”

Veteriner İşleri Genel Müdürlüğünün 1938 Ziraat Kongresi için hazırladığı hayvan hastalıkları ile mücadele umumî raporunda konan 470 bin hastalık kontrol hedefine karşın, tüberküloz mücadelesine tabi tutulan hayvan sayısı 1938 yılında 43488 olmuştur. Bu rakamlar 1940 yılında 993, 1941 yılında 2711, 1942 yılında ise 2230 olarak gerçekleşmiştir. Ruam, durin ve sığır tüberkülozu kapsamında 1922–1942 yılları arasında muayene edilen hayvan sayıları Tablo 7’de verilmiştir¹⁶⁰.

¹⁵⁸ T. C. Ziraat Vekâleti Neşriyatı. 1938 Ziraat Kongresi İçin Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünce Hazırlanan Sağlık Müesseseleri ve Hayvan Hastaneleri Raporudur, Sayfa 13-14.

¹⁵⁹ T. C. Ziraat Vekâleti Neşriyatı. 1938 Ziraat Kongresi İçin Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünce Hazırlanan Sağlık Müesseseleri ve Hayvan Hastaneleri Raporudur, Sayfa 13-14.

¹⁶⁰ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

Tablo 7: Durin-Tüberküloz mücadelesinde muayene edilen hayvan sayılarının 1922–1942 yıllarına ait dağılımı¹⁶¹.

Yıllar	Köy ve Yer	Muayeneden Geçirilen Büyük Baş Havan Sayısı
1922	41	197
1923	70	1151
1924	123	4170
1925	105	148
1926	187	3280
1927	88	335
1928	19	533
1929	55	4491
1930	46	2870
1931	53	777
1932	35	802
1933	65	1970
1934	305	343547
1935	3384	184157
1936	3912	274572
1937	4949	159900
1938	1540	319900*
1939	617	112100
1940	747	197628**
1941	1515	166636***
1942	1407	225369****
Yekûn	19263	2054533

*: 43488 başı tüberküloz muayenesi; **: 993 başı tüberküloz muayenesi; ***: Bu mevcut içeriğinden 2711 başı müesseselerde yapılan tüberküloz muayenesine, 211 başı da Urfa'daki durin muayenesine aittir; ****: 2230 başı müesseselerde yapılan tüberküloz muayenesine aittir.

5. 2. 4. 2. 4. Diğer Kurumsal Tüberküloz Mücadelesi Projeleri

Cumhuriyet tarihi boyunca yürütülen sığır tüberkülozu mücadele çalışmalarının bir kısmında sistemli ve planlı bir yol izlenirken bazı dönemlerde mücadele çalışmaları sürdürülmekte ancak bu çalışmalar düzenli bir görünüm taşımamaktadır. Bu başlık altında, bu düzensiz çalışmaların verileri sunulmuştur.

Naki Cevat Akkerman tarafından hazırlanan tüberküloz dosyasından elde edilen verilere göre 1933–1940 yılları arasında 2042273 baş sığır kesilmiş, kesilen sığırlardan 34690'ına tüberkülin uygulanmış, tüberkülin uygulanan hayvanların ise 13918'ine el konulmuştur (Tablo 8)¹⁶².

¹⁶¹ agd. Akkerman NC. Cumhuriyetin 20'inci Yılı dosyası, istihsal vasıtalarının tekâmülü (idarî, teknik sebepleri ve seyri), Sayfa 177.

¹⁶² agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

Tablo 8: Kesilen ve tüberkülin uygulanan hayvan sayıları ile tüberkülin uygulananlar içerisinde el konulan hayvan sayıları (1933–1940).

Yıl	Kesilen Sığır	TUSKEKB	TUSTEKB	ADFBD
1933	142550	3667	1118	141972
1934	212380	4491	2742	210060
1935	248941	5285	1848	239298
1936	233893	5785	1612	230015
1937	246240	3631	3806	241996
1938	280735	3000	0702	275472
1939	293654	3218	1289	291161
1940	383840	5613	401*	383840
Toplam	2042273	34690	13918	-

TUSKEKB: Tüberkülin Uygulaması Sunucunda Kısmen El Konulan Bölümler; TUSTEKB: Tüberkülin Uygulaması Sunucunda Tamamen El Konulan Bölümler; ADFBD: Aynı Dosyadaki Farklı Belgedeki Değerler; *: Toplam sayının 13918 olabilmesi için bu değerin 0,801 olması gerekmektedir.

Naki Cevat Akkerman dosyasında yer alan diğer belgelerde ise 1929–1944 yılları arasında hara ve inekhanelerde yürütülen tüberküloz mücadelesine ilişkin veriler bulunmaktadır. Bu veriler, genel muayeneye alınan hayvanlar, belirti göstermedikleri halde tüberkülin uygulanan hayvanlar, belirti göstermedikleri halde tüberkülin uygulanıp pozitif sonuç alınan hayvanlar ve mezbahaya sevk edilen hayvan sayılarıyla ilgili olup, bu sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur. Naki Cevat Akkerman’ın kayıtlarına göre, sözü edilen tablo 7 Haziran 1944 tarihinde hazırlanmıştır¹⁶³.

¹⁶³ agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

Tablo 9: Hara ve inekhanelerde 1929–1944 yılları arasında yürütülen tüberküloz mücadele çalışması sonuçları.

Mücadele Edilen Yerler	Yıl	GM	BGTUHS	BGTPHS	MSEHS
İstanbul	1929	7335	7129	470	676
Eskişehir-Ankara-Çubuk (Orman Çiftliği Dâhil)	1938	42450	42450	581	581
Ankara Merkez ve Civarı (Orman Çiftliği Hariç)	1943–1944	530	530	75	52
Karacabey Harası	1938–1939	208	208	72	72
Karacabey Harası	1939–1940	563	563	6	6
Karacabey Harası	1940–1941	636	636	51	51
Karacabey Harası	1941–1942	755	755	6	6
Karacabey Harası	1942–1943	678	678	28	28
Karacabey Harası	1943–1944	557	557	4	4
Çifteler Harası	1938–1939	422	422	17	17
Çifteler Harası	1939–1940	377	377	31	31
Çifteler Harası	1940–1941	477	477	17	17
Çifteler Harası	1941–1942	535	535	210	210
Çifteler Harası	1942–1943	330	330	7	7
Çifteler Harası	1943–1944	320	320	5	5
Konya Harası	1938–1939	177	177	2	2
Konya Harası	1939–1940	150	150	0	0
Konya Harası	1940–1941	254	254	0	0
Konya Harası	1941–1942	365	365	10	10
Çukurova Harası	1938–1939	73	73	1	1
Çukurova Harası	1941–1942	190	190	16	16
Çukurova Harası	1942–1943	163	163	7	7
Kazova İnekhanesi	1941–1942	695	695	45	45
Kazova İnekhanesi	1942–1943	705	705	58	58
Kazova İnekhanesi	1943–1944	584	584	11	11
Göle İnekhanesi	1941–1942	329	329	12	12
Göle İnekhanesi	1942–1943	245	245	6	6
Orman Çiftliği	1939–1940	332	332	28	28
Orman Çiftliği	1942–1943	635	635	112	112
Orman Çiftliği	1943–1944	403	403	17	17
Ankara Çocuk Yuvası	1939–1940	25	25	7	7
Ankara Çocuk Yuvası	1943–1944	34	34	2	2
Gönü Köyü (Karacabey Kazası)	1943–1944	296	296	8	8
Dümbe Köyü (Karacabey Kazası)	1943–1944	309	309	13	13

GM: Genel Muayene; BGTUH: Belirti Göstermeyen Tüberkülin Uygulanan Hayvan Sayısı; BGTPH: Belirti Göstermeyen Tüberkülin Pozitif Hayvan Sayısı; MSEHS: Mezbahaya Sevk Edilen Hayvan Sayısı.

Hara ve inekhanelerde yürütülen tüberküloz mücadelesinin sonuçlarının hayvanların cinsine göre dağılımına örnek olması açısından 1941 ve 1942 yılı verileri Tablo 10’da verilmiştir. Bu verilere göre gerek 1941 yılında gerekse 1942 yılında müspetlik nispeti açısından en yüksek oranlar inek ve öküzlerde görülmüştür. 1942 yılında mandalar da inek ve öküzler kadar yüksek oranda müspetlik göstermektedir. Genel olarak 1941 yılında 2869 hayvanın 299’unda (%)

10,4) müspetlik görülürken, 1942 yılında 2348 hayvanın 118'inde (% 5,02) müspetlik belirlenmiştir (Tablo 10)¹⁶⁴.

Tablo 10: 1941–1942 senesi hara ve inekhanelerde yapılan tüberküloz mücadelesi sonuçları.

Nevi ve Cinsi	Sayısı		Müspetler		% Nispeti		Geri Kalan	
	1941	1942	1941	1942	1941	1942	1941	1942
İnek	1242	828	239	70	19	8,45	19	758
Düve ve Dana	1031	1007	21	18	2	1,78	2	989
Boğa	375	250	24	8	6	3,2	6	242
Öküz	87	122	14	10	16	8,19	16	119
Manda	134	141	1	12	0,7	8,51	0,7	129
Toplam	2869	2348	299	118	10,4	5,02	10,4	2230

Ziraat Vekâletinin 1930'lu yıllar ile 1940'lı yıllara ait çalışma sonuçlarını içeren veriler, her on beş günde bir yayımlanan Salgın Hayvan Hastalıkları Vaziyetini bildiren bültenlerde yer almaktadır. Bu bültenlerde yer alan tüberkülozlu hayvan sayılarının 1937–1944 yılı dağılımı Tablo 11'de verilmiştir. Tabloya göre 1937–1944 yılları arasında tüberkülozlu hayvan sayısı ve öldürülen hayvan sayısı 312'dir¹⁶⁵.

¹⁶⁴ Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğü Seksiyon 1-3 (1942). 15-30 İkinciteşrin 1942 zarfında Türkiyede mevcut olan salgın hayvan hastalıklarının vaziyeti. Sümer Matbaası, Ankara; agd. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B.

¹⁶⁵ T. C. Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1940). Hayvanlar İstatistiği 1940. Neşriyat No: 174. Hüsnütabiat Basımevi, Ankara; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1946). Hayvanlar İstatistiği 1944. Neşriyat No: 223. Hüsnütabiat Basımevi, Ankara.

Tablo 11: Tüberkülozlu hayvan sayısı (1937–1944)¹⁶⁶.

Yıl	Hasta Hayvan Sayısı	Ölen Hayvan Sayısı	Öldürülen Hayvan Sayısı
1937	6	-	6
1938	163	-	163
1939	48	-	48
1940	37	-	37
1941	44	-	44
1942	2	-	2
1943	1	-	1
1944	11	7 (?)	11
Toplam	312	7	312

Yine T. C. Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünün Türkiye’de mevcut olan Salgın Hayvan Hastalıkları Vaziyetini gösteren bültenlerinde 1938–1946 yılları arasındaki toplam mihrak sayısının sekiz olduğu bildirilmiştir. Sözü edilen tarihlerde Bursa (Karacabey), Eskişehir (Merkez), Kars (Göle), Konya (Merkez), İstanbul (Bakırköy), Tekirdağ (Merkez) ve Kocaeli’ndeki toplam sekiz mihrakta 38 hayvan tazminatsız olarak itlaf edilmiştir¹⁶⁷.

Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğünün Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri, İhbarı ve Mücadelesi Mecburi Hastalıklar bölümünde çeşitli bakteriyel, paraziter ve viral hastalıkların 1957–1966 yılları arasındaki mücadele uygulamalarına yer verilmişken sığır tüberkülozu ile ilgili bilgi verilmemiştir¹⁶⁸. Diğer yandan 1967–1970 yılları arasındaki istatistikleri gösteren kayıtlarda ise sığır tüberkülozu ile ilgili bilgiler

¹⁶⁶ T. C. Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1940). Hayvanlar İstatistiği 1940. Neşriyat No: 174. Hüsniyat Basımevi, Ankara; T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1946). Hayvanlar İstatistiği 1944. Neşriyat No: 223. Hüsniyat Basımevi, Ankara.

¹⁶⁷ BCA, 30.10/186.284.01; BCA, 30.10/186.284.03; BCA, 30.10/186.283.05. (Ek 27).

¹⁶⁸ T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1970). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 131.

‘Yetiştirme Hastalıkları’ başlığı altında sunulmuştur¹⁶⁹. Bu bilgiler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: 1967–1970 yılları tüberküloz mücadelesi kapsamında muayene sonuçları¹⁷⁰.

Yıl	Muayene Edilen Hayvan Sayısı	Muayene Sonuçları			
		Müspet	Şüpheli	Menfi	Müspetlerin Oranı
1967	11227	90	116	11021	0,8
1968	11078	94	99	10885	0,85
1969	10915	86	135	10694	0,8
1970	11132	56	131	10915	0,5

İhbarı ve mücadelesi mecburi hayvan hastalıklarının yayımlandığı veteriner istatistikleri verilerine göre 1976–1978 yılları arasında 31 mihrak bildirilmiştir. Bu mihraklarda 87 baş hayvanın hasta olduğu ve 85 baş hayvanın ise öldürüldüğü veya hastalıktan öldüğü belirlenmiştir (Tablo 13).

Tablo 13: İhbarı ve mücadelesi mecburi hayvan hastalıklarından sığır tüberkülozu verileri (1976–1978)¹⁷¹.

İl	1976			1977			1978		
	MS	HHS	ÖHS	MS	HHS	ÖHS	MS	HHS	ÖHS
Adana	2	4	4	4	7	5	1	2	2
Ankara	5	6	6	2	2	2	2	20	20
Balıkesir	-	-	-	1	1	1	1	1	1
Erzurum	3	9	9	-	-	-	-	-	-
Gaziantep	-	-	-	1	1	1	-	-	-
İstanbul	1	1	1	1	1	1	-	-	-
İzmir	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Konya	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Kütahya	-	-	-	1	24	24	-	-	-
Muş	1	3	3	3	3	3	-	-	-
Toplam	14	25	25	13	39	37	4	23	23

MS: Mihrak Sayısı; HHS: Hastalanan Hayvan Sayısı; ÖHS: Öldürülen Hayvan Sayısı.

¹⁶⁹ T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1973). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1967-1979. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 80.

¹⁷⁰ T. C. Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1973). Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1967-1979. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Sayfa 80.

¹⁷¹ T. C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü (1979). Veteriner İstatistikleri 1976–1978, Ankara, Sayfa 54; Tüberküloz Dosyası (1976-1979). KKGM arşivi.

Tarım Bakanlığınca yürütülen tüberküloz mücadelesinin 1980–1985 yıllarına ait tüberküloz mihrak ve tüberkülin uygulanan hayvan sayılarına ilişkin veriler Tablo 14’de sunulmuştur. Özetle bu dönemde toplam 45 mihrak bildirilmiş ve mücadele amacıyla 160868 hayvana tüberkülin uygulanmıştır (Tablo 14)¹⁷². Aynı tarih aralığı için Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü tarafından Tarım Bakanlığına sunulmak üzere hazırlanan raporda mihrak sayısı 50, tüberkülin uygulanan hayvan sayısı ise 162022 olarak bildirilmiştir¹⁷³.

Tablo 14: Tüberküloz hastalık mihrak sayıları ve tüberkülin uygulama sayıları (1980–1985)¹⁷⁴.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Tüberküloz	6	5	9	9	9	7
Tüberkülin Uygulaması	19913	23611*	54995	20761	20326	21262

*: KKGM verilerine göre 23811’dir.

Tüberküloz mücadelesinin 1986–1993 yıllarına ait tüberküloz mihrak ve tüberkülin uygulanan hayvan sayılarına ilişkin veriler Tablo 15’de sunulmuştur. Bu dönemde toplam 517 mihrak bildirilmiş ve mücadele amacıyla 635944 (1992–1993 yılları tüberkülin uygulamaları hariç) hayvana tüberkülin uygulanmıştır¹⁷⁵.

¹⁷² T. C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü (1990). 1990 Yılı Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı, Ankara.

¹⁷³ Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü tarafından Tarım Bakanlığına sunulmak üzere hazırlanan rapor.

¹⁷⁴ T. C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü (1990). 1990 Yılı Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı, Ankara.

¹⁷⁵ T. C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü (1990). 1990 Yılı Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı, Ankara; KKGM arşivi.

Tablo 15: 1986–1993 yılları tüberküloz mihrak sayıları ve tüberkülin uygulanan hayvan sayısı¹⁷⁶.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Tüberküloz	153	97	12	50	62	54	46	43
Tüberkülin Uygulaması	249387	63920	14840	41157	243373	23267	-	-

5. 2. 4. 2. 5. Türkiye *Tuberculosis* Mücadele Projesi

Türkiye’de 1980’li yıllar sığır tüberkülozu ile mücadele açısından önemli yıllardır. Bu dönemde tüberküloz mücadelesinin geniş çapta, disiplinli ve sistematik şekilde yürütülmesi amacıyla “*Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*” adıyla bir proje hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında Türkiye beş bölgeye ayrılmıştır. Birinci Bölge; Adana, Amasya, Ankara, Çorum, Çankırı, Eskişehir, Hatay, İçel, Kayseri, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas, Tokat ve Yozgat illeri olmak üzere toplam 16 il; İkinci Bölge; Balıkesir, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Edirne, Sinop, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve Zonguldak illerini içeren toplam 14 il; Üçüncü Bölge; Afyonkarahisar, Antalya, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla ve Uşak illeri olmak üzere toplam 11 il; Dördüncü Bölge; Artvin, Giresun, Gümüşhane, Kars, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illerini kapsayan toplam 8 il; Beşinci Bölge ise Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Muş, Siirt,

¹⁷⁶ Tarımsal Üretim Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Tüketim Kayıplarında Beklenen Gelişmeler (Bitkisel Ürünler ve Hayvancılık) Özel İhtisas Komisyonu Hayvancılık Alt Komisyon Raporu (1966). T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın NO: DPT: 2444-ÖİK: 501, Ankara, Sayfa 144; Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

Gaziantep, Tunceli, Urfa ve Van illerini içeren toplam 18 ilden oluşturulmuştur¹⁷⁷.

Proje süresince Türkiye’de bulunan tüm ineklere (manda ineği dâhil) tüberkülin uygulamasının yapılması ve uygulamanın her bölgede 3 yıl devam etmesi planlanmıştır. İneklerin % 20’sinin birinci yıl, % 40’ının ise ikinci ve üçüncü yıl tüberkülin testine tabi tutulacağı, reaktörlerle ilgili durumun ise yasa ve yönetmeliğe uygun şekilde değerlendirileceği bildirilmiştir. Tüberkülin tatbikinde negatif çıkan hayvanların, kulak numarası takılarak kayıt altına alınacağı ifade edilmiştir. İnek sayısı 50’den fazla olan sütçülük işletmelerinde mücadelenin Bang yöntemi ile yürütüleceği belirtilmiştir. “*Türkiye Brucellosis Mücadele Projesi*” bünyesinde görevli olan saha ekipleri, laboratuvar kontrol ekipleri ve eğitim ekiplerinin tüberküloz projesinin yürütülmesinde de hizmet görecekları ifade edilmiştir. Ayrıca, bu projede Brusella projesinde görev alan il kontrol ekipleri ve 413 saha ekibi, 413 veteriner hekim, 826 hayvan sağlığı memuru, 413 şoföre ek olarak 88 il kontrol ekibi, 88 veteriner hekim, 176 sağlık memuru, 88 şoför, 67 memur ile Etlik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünde tüberkülin üretecek iki memur, iki şoför ve altı laboranta ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Ekip elemanlarının proje bitinceye kadar başka işlerde çalıştırılmayacağı ve proje personelinin maddi açıdan mağduriyetinin önlenmesi için ek ödeme yapılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir¹⁷⁸.

Proje kapsamında 67 ilde 639 ilçe ve 36610 köyde mücadele yürütülmesi (Tablo 16); bu kapsamda Tablo 17’de gösterildiği şekilde toplam 5851000

¹⁷⁷ T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. (Ek 45).

¹⁷⁸ T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. (Ek 45).

hayvana tüberkülin uygulaması hedeflenmiştir. Projede ulaşılan sonuçların yıllara, bölgelere, hayvan sayılarına, tüberkülin ihtiyaç sayılarına ve tahmini pozitif oranlarına ilişkin verileri ayrıntılı olarak Tablo 18’de sunulmuştur¹⁷⁹.

Tablo 16: *Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*’nin, bölgelere göre il-ilçe-köy sayıları.

Bölge Adı	İl Sayısı	İlçe Sayısı	Köy Sayısı
1. Bölge	16	157	9788
2. Bölge	14	142	7604
3. Bölge	11	116	5679
4. Bölge	8	76	4364
Toplam	67*	639*	36610*

*: Tablo kaynaktaki haliyle kullanılmıştır. Kaynakta beşinci bölge değerleri tabloda verilmemiş ancak toplam sayı içerisinde yer almıştır.

Tablo 17: *Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*’nin, bölgelere göre inek-manda ineği sayısı.

Bölge	İnek Sayısı (*bin)	Manda Sayısı (*bin)	Toplam Sayı (*bin)
1.	13630	1150	14780
2.	8370	1148	95180
3.	6240	112	63520
4.	9620	740	10230
5.	16730	900	17630
Toplam	54460	4050	58510

¹⁷⁹ T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. (Ek 45).

Tablo 18: *Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*'nin, projenin bölge ve yıllara göre dağılımı.

Yıl	Bölge	Tüberkülin Uygulanacak Hayvan Sayısı	İhtiyaç Duyulan Tüberkülin Dozu (*bin)	Müspet Oranı %2 (Tahmini)
1985	1.	295600	330	5912
1986	1.	591200	660	11824
1987	1.	591200	660	11824
1988	2.	190360	210	3808
1989	2.	380720	420	7615
1990	2.	380720	420	7615
1991	3.	127040	150	2541
1992	3.	254080	300	5082
1993	3.	254080	300	5082
1994	4.	204600	225	4092
1995	4.	409200	450	8184
1996	4.	409200	450	8184
1997	5.	352600	380	7052
1998	5.	705200	720	14104
1999	5.	705200	720	1404
Toplam	-	5851000	6399**	117023

** : Tablolar kaynaktaki rakamlara göre oluşturulmuştur. Bu nedenle işlem hataları düzeltilmemiştir (6395).

Projenin eğitim hizmetleri kapsamında yapılması amaçlanan uygulamalar ise şöyle sıralanmıştır: Eğitim, proje personeli ile yetiştiricinin yani halkın eğitimi düzeyinde olacaktır. Proje uygulayıcısı konumunda olan veteriner hekim ve hayvan sağlık memurları da eğitimden geçirilecektir. Bu amaçla; saha veteriner hekimleri, devlet hayvancılık kurumlarının binalarında, uzman veteriner hekimler tarafından beş günlük bir seminere tabi tutulacaklardır. Bu eğitimde Birinci Bölgeden 106, İkinci Bölgeden 90, Üçüncü Bölgeden 63, Dördüncü Bölgeden 50 ve Beşinci Bölgeden ise 104 saha veteriner hekimi olacaktır. İl kontrol veteriner hekimlerinin eğitimi de devlet hayvancılık kurumlarının binalarında yapılacaktır. Bu eğitime, eğitmen olarak veteriner fakültesi öğretim üyeleri ile uzman veteriner hekimler katılacak; beş günlük seminere; Birinci Bölgeden 23, İkinci Bölgeden 16, Üçüncü Bölgeden 13, Dördüncü Bölgeden 11 ve Beşinci Bölgeden 25 il kontrol veteriner hekimi dâhil olacaktır. İl veteriner işleri müdürleri ve bölge laboratuvar müdürlerinin eğitimi ise üç gün süreyle devlet hayvancılık

kurumlarında, veteriner fakültesi öğretim üyeleri ile uzman veteriner hekimler tarafından yürütülecektir¹⁸⁰.

Yetiştirici ve halk eğitimi açısından ise, yetiştiriciye hastalığın öneminin anlatılması, hasta hayvanı tanıma ve tecrit, ahır hijyeninin sağlanması konularında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; alanında uzman veteriner hekim ve öğretim üyelerinin yapacakları radyo konuşmaları, TV filmi-eğitim filmi ve tanıtıcı broşür gibi basın ve yayın organları aracılığıyla halkın tüberküloz konusunda bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. Tüm bu eğitim için belirlenen tahmini gider ise 35.902.000,00 TL olarak belirtilmiştir. Saha uygulamaları esnasında ihtiyaç duyulan taşıt adedinin tüm bölgelerde 88 olduğu; bu taşıtların maliyeti ise 110.000.000,00 TL olduğu kaydedilmiştir. Proje personelinin mağduriyetinin giderilmesi amacıyla yasal bir zemin oluşturmak şartıyla, maaş ikramiyeleriyle mükâfatlandırılması, proje mücadele hizmeti bitiminde de ikramiye sisteminin kaldırılması önerilmiştir¹⁸¹.

Bu uygulamalar neticesinde hastalıktan arındırılmış bir popülasyon hedeflenmiştir.

Proje ile önlenmesi hedeflenen zararın ayrıntıları aşağıdaki gibidir¹⁸²;

- Tüberküloz pozitif hayvanlara ödenecek ortalama bedelin 150,00 TL olduğu,
- Reaktör bir hayvanın hayvancılık ünitesindeki iki hayvana hastalığı bulaştırabileceği,

¹⁸⁰ T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. (Ek 45).

¹⁸¹ T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. (Ek 45).

¹⁸² Tüberküloz Dosyası, KKGM.

- Reaktör ve özellikle açık tüberkülozlu inekte % 20 süt kaybı bulunduğu, ortalama süt veriminin 1100 kg ve sütün 200,00 TL olduğu,
- Reaktör ve açık tüberkülozlu inekte % 30 canlı ağırlık kaybı ve canlı ağırlıkta kg fiyatının 3.000,00 TL olduğu, normal canlı ağırlığın 250 kg olduğu ve hastalığın % 30 et kaybı meydana getirdiği ve böylece 75 kg canlı ağırlık kaybı bulunduğu kabulü ile;

1. Reaktör hayvanlara ödenecek tazminat miktarı: $117023 \times 150,00 \text{ TL} = 17.553.450,00 \text{ TL}$

2. Bulaşma dolayısıyla meydana gelecek hastalar-yeni reaktörler zararı: $117023 \times 2 \times 150,00 = 35.106.900,00 \text{ TL}$

3. Süt kaybı dolayısıyla meydana gelecek zarar:

a) Hastalar: $330 \text{ kg} \times 117023 \times 3 \text{ yıl} \times 200,00 \text{ TL} = 23.170.554.000,00 \text{ TL}$

b) $330 \text{ kg} \times 117023 \times 2 \times 3 \times 200,00 \text{ TL} = 46.341.008.000,00 \text{ TL}$

4. Canlı ağırlık kaybı nedeni ile meydana gelebilecek zarar:

a) Hastalar: $117023 \times 75 \text{ kg} \times 3000,00 \text{ TL} = 26.330.175.000,00 \text{ TL}$

b) Bulaşacaklar: $117023 \times 75 \text{ kg} \times 3000,00 \text{ TL} \times 2 = 52.660.350.000,00 \text{ TL}$

Genel toplam: 201.162.537.000,00 TL

Proje uygulamasına 1986 yılında birinci Bölgedeki 16 ilde başlanmış ve 295200 baş süt ineğine tüberkülin tatbiki hedeflenmiştir. Yıl içinde 200986 baş ineğe tüberkülin uygulanmış; 2186 reaktör tespit edilerek kesime sevk edilmiş ve toplamda 211.973.852,00 TL tazminat ödenmiştir. Mücadele kapsamında 1987 yılında ise 16 ilde 192 hayvan itlaf edilmiş ve 50.177.282,00 TL ödenmiştir (Tablo 19)¹⁸³. Ancak 1987 yılı bütçesinde, itlaf edilecek hayvanlar için yeterince

¹⁸³ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

ödenek ayrılmadığından, mücadele 25 baş ve daha yukarı hayvan mevcudu olan süt sığırcılığı yapan işletmelerde uygulanmıştır. Nitekim 1987 yılı için 591200 baş hayvanın teste tabi tutulması hedeflenmiş olmasına rağmen 64198 baş hayvana uygulama yapılabilmektedir. Benzer şekilde 1988 yılı için 72352 baş hayvana tüberkülin testi uygulaması hedeflenerek 16238 baş hayvana; 1989'da 22309 hayvana uygulama yapılması hedeflenmiş 22743 uygulama gerçekleştirilmiştir¹⁸⁴. Sığır tüberkülozu ile mücadele kapsamında 1990 yılı için ise 27406 baş sığır tüberkülin uygulaması planlanmış, 24373 hayvana tüberkülin uygulanmıştır¹⁸⁵. 1991 yılı itibariyle, mihrak çıkan bölgeler de dâhil olmak üzere, 23342 hayvan teste tabi tutulmuş (Tablo 19); 283 hayvan pozitif olarak belirlenmiş ve 255'i mecburi kesime gönderilerek 716.033.296,00 TL tazminat ödenmiştir¹⁸⁶.

Tablo 19: Türkiye’de Tüberkülin testi ile yapılan taramalara ilişkin veriler (1986–1995)¹⁸⁷.

Yıl	TTPHS	TTUHS	TYMS	PHS	Ödenen miktar (TL)
1986	295200	200986	153	2186	211.973.852,00
1987	591200	64198	96	192	50.177.282,00
1988	72352	16238	-	-	-
1989	22309	22743	-	-	-
1990	27406	24373	-	-	-
1991	36275	23342	54	283	
1992	80000	8292	44	208	
1993	11000	2790	30	379	
1994	2000	1227	3	17	
1995	1000	1574	8	15	

TTPHS: Tüberkülin Testi Planlanan Hayvan Sayısı; TTUHS: Tüberkülin Testi Uygulanan Hayvan Sayısı; TYMS: Tarama Yapılan Mihrak Sayısı; PHS: Pozitif Hayvan Sayısı.

Hayvan hastalıkları ile mücadele yatırımlarının yıllara göre dağılımında tüberküloz için 1986 yılında 470.000,00 TL, 1987 yılında 405.000,00 TL, 1988

¹⁸⁴ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁸⁵ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁸⁶ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁸⁷ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi; Atala N. (2001). ‘Ulusal Sığır Tüberkülozu Eradikasyon Projesi’ taslağı. Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü Arşivi.

yılında 1.237.000,00 TL, 1989 yılında ise 1.620.000,00 TL ödenek ayrıldığı belirtilmiştir¹⁸⁸.

Sığır tüberkülozu ile ilgili 1984 yılında 134; 1985 yılında 18; 1986 yılında ise 154 mihrak bildirilmiştir. Mihrak dağılımları incelendiğinde hastalığın özellikle Ekim, Kasım ve Aralık aylarında arttığı gözlenmiştir¹⁸⁹.

Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele çalışmalarına ait 1990-1994 yılında Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan icra planı son on yıllarda mücadeleye yaklaşımın anlaşılması açısından önemli veriler sağlamaktadır. Bu planda, “*Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*” kapsamında çalışacak birimler belirlenmiş; koordinatör birimin KKGM, sorumlu birimin ise Mücadele Program Daire Başkanlığı olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, programa alınan illerde test uygulamalarının ve taramaların yapılacağı ve hastalık belirlenen hayvanların kestirileceği, program dâhilinde olmayan illerde hastalık tespit edilmesi durumunda ise 3285 sayılı Kanun ve kanuna bağlı yönetmelik gereğince hareket edileceği bildirilmiştir¹⁹⁰.

5. 2. 4. 2. 6. Sığır Tüberkülozu Mücadele Çalışmalarında 2000’li Yıllar

Türkiye’de 2000’li yıllarda sığır tüberkülozu ile mücadele çalışmalarında yoğun gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Bu 11 yıllık dönemde çok sayıda proje başlatılmıştır. Öte yandan, Koruma Kontrol Genel Müdürlüğüne bağlı birimlerce yürütülen mücadele çalışmaları devam ettirilmektedir. Bu dönemde beş ya da daha fazla sığır olan çiftliklerde sistematik olarak tüberkülin testi uygulaması ve kayıt altına alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Öte yandan, Avrupa

¹⁸⁸ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁸⁹ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁹⁰ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

Birliği uyum sürecinin gerekleri ve Avrupa pazarına girme çabaları brusella ve tüberküloz hastalıklarından ârî çiftlik oluşturma çabalarının bir projeye dönüşmesine neden olmuş; bu proje, pilot bölge olarak seçilen Trakya’da başlatılmıştır¹⁹¹. Sığır tüberkülozundan ârî çiftlik oluşturma ile ilgili yasal çerçeve 2009 yılında yürürlüğe giren Sığır Bovine Tüberküloz Yönetmeliđi¹⁹² ile detaylandırılmıştır.

Türkiye’de sığır tüberkülozunun 1998–2004 yılları arasındaki durumuna ilişkin OIE kaynaklı¹⁹³ veriler Tablo 20’de sunulmuştur. Tabloda sunulan verilere göre 2002 yılında 49 mihrak; 2003 yılında 45 mihrak; 2004 yılında ise 75 mihrak bildirilmiştir. Ancak, aynı yıllara ait verileri içeren Türkiye’de Hayvan Hastalıkları Kontrol raporuna göre; 2002 yılı için 95 mihrak; 2003 yılı için 95 mihrak; 2004 yılı için ise 135 mihrak bildirilmiştir¹⁹⁴. OIE verilerine göre, 2005 yılında 22; 2006 yılında 37 ve 2007 yılında toplam 63 mihrak olduğu bildirilmiştir¹⁹⁵. Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre, Türkiye’de 2000-2010 yılları arasındaki sığır tüberkülozu mihrak sayısı 2144’dür¹⁹⁶ (Tablo 22). Sığır tüberkülozu hastalığından korunmak için 2000-2009 yılları arasında 103191 hayvana tüberkülin uygulanmış; bu hayvanlardan 4741’i tazminatsız (2000-2004 yılları); 8501’i ise tazminatlı olarak imha edilmiştir¹⁹⁷ (Tablo 23).

¹⁹¹ Anonim. Turkey. I. New Activities of the Veterinary Services (2004). Erişim: (ftp://ftp.oie.int/SAM/2004/TUR_A.pdf). Erişim Tarihi: 13 Ekim 2010.

¹⁹² RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009. (Ek 51).

¹⁹³ Anonim. (2008). Office International des Epizooties. World Animal Health Situation. Handistatus II. Erişim: (www.oie.int/hs2/report.asp). Erişim Tarihi: 25 Mart 2008.

¹⁹⁴ Animal Disease Control in Turkey- an outline of fields of reforms and strategy paper-(2005). With contribution of: TR02/IB/AG-01, GDPC, Etlik, FMD and Pendik Veterinary Institutes. KKGM arşivi.

¹⁹⁵ Anonim. (2008). Disease timelines: Bovine Tuberculosis. Erişim: (http://www.oie.int/wahidprod/public.php?page=disease_timelines&disease_id=32). Erişim Tarihi: 27 Mart 2008.

¹⁹⁶ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

¹⁹⁷ Tüberküloz Dosyası. KKGM arşivi.

Tablo 20: OIE'nin 1998–2004 yılı verilerine göre Türkiye’de sığır tüberkülozunun durumu.

Yıl	Mihrak Sayısı	Olgu Sayısı	Ölüm Sayısı	İtlaf Sayısı	Mezbaha Kesim Sayısı	Tüberkülin Testi Sayısı
1998	6	6	2	-	4	3145
1999	11	46	0	1	45	2431
2000	19	28	1	2	24	2025
2001	15	42	1	-	42	844
2002	49	64	5	-	44	3377
2003	45	175	9	-	133	3817
2004	75	368	23	4	341	6364

Etlik Veteriner Merkez Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü tarafından tüberkülozun prevalansının belirlenmesi amacıyla 2000 yılında başlatılan ve farklı illerden alınan örneklerle gerçekleştirilen çalışma sonuçları 2000’li yıllarda Türkiye’de Sığır tüberkülozunun durumu hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada 5227 baş (Tablo verilerine göre bu sayı 5257) sığırın % 9,9’unun sığır tüberkülozu yönünden pozitif olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bu yüzde değer doğrultusunda Türkiye’de sığır tüberkülozu prevalansının tahmini % 10 civarında olduğu ifade edilmiştir (Tablo 21)¹⁹⁸.

¹⁹⁸ The Epidemiological investigations for the prevalence of bovine tuberculosis in Turkey. TB Eradication cost-benefit analysis, KKGM arşivi.

Tablo 21: 2000 yılı Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü çalışması¹⁹⁹.

İl	Test Edilen Hayvan Sayısı	Tüberküloz Pozitif	Bireysel Prevalans %
Adana	514	37	7,1
Adıyaman	120	1	0,8
Afyon	140	25	17,8
Ağrı	20	1	5
Amasya	57	5	8,7
Ankara	200	7	3,5
Antalya	654	25	3,8
Artvin	60	5	8,3
Aydın	320	77	24
Balıkesir	296	20	6,75
Bilecik	40	6	15
Bingöl	80	32	40
Bitlis	56	2	3,5
Bolu	140	5	3,5
Burdur	60	3	5
Bursa	538	54	10
Çanakkale	160	15	9,3
Çankırı	120	31	25,8
Çorum	200	41	20,5
Denizli	140	7	5
Diyarbakır	368	22	5,9
Edirne	60	7	11,6
Elazığ	260	5	1,9
Erzincan	86	16	18,6
Erzurum	305	43	14
Eskişehir	120	15	12,5
Gaziantep	111	1	0,9
Giresun	300	19	6,3
Gümüşhane	60	3	5
Hakkâri	20	0*	0*
Hatay	117	0*	0*
Isparta	120	17	14,1
İçel	760	73	9,6
İstanbul	243	24	9,87
İzmir	260	44	16,9
Kars	0*	0*	0*

¹⁹⁹ The Epidemiological investigations fort the prevalanca of bovine tuberculosis in Turkey. TB Eradication cost-benefit analysis, KKGM arşivi.

Tablo 21. 2000 yılı Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü çalışması (Tablo 21'in devamı)

İl	Test Edilen Hayvan Sayısı	Tüberküloz Pozitif	Bireysel Prevalans %
Kastamonu	280	42	15
Kayseri	140	17	12,1
Kırklareli	100	2	2
Kırşehir	140	10	7,1
Kocaeli	140	16	11,4
Konya	324	13	4
Kütahya	320	27	8,4
Malatya	220	12	5,4
Manisa	360	39	10,8
Kahramanmaraş	219	10	4,5
Mardin	194	6	3
Muğla	220	13	5,9
Muş	130	24	18,4
Nevşehir	120	6	5
Niğde	24	0*	0*
Ordu	120	12	10
Rize	100	7	7
Sakarya	253	29	11,4
Samsun	180	41	22,7
Siirt	94	8	8,5
Sinop	200	29	14,5
Sivas	240	70	29,1
Tekirdağ	148	20	13,5
Tokat	180	11	6,1
Trabzon	160	4	2,5
Tunceli	80	15	18,7
Şanlıurfa	236	22	9,3
Uşak	80	3	3,7
Van	127	17	13,3
Yozgat	160	14	8,7
Zonguldak	20	7	35
Aksaray	40	6	15
Bayburt	20	3	15
Karaman	60	8	13,3
Kırıkkale	72	2	2,7
Bartın	100	15	15
Batman	86	0*	0*
Şırnak	10	1	10
Iğdır	0*	0*	0*
Yalova	0*	0*	0*
Ardahan	40	2	5
Düzce	0*	0*	0*
Karabük	0*	0*	0*
Kilis	40	0*	0*
Total	5257	522	9,9

*:Mevcut değil.

Tablo 22: İllere göre sığır tüberkülozu mihrak dağılımı (2000–2010)²⁰⁰.

İl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Adana	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Afyon	-	-	-	1	6	8	2	2	3	2	1
Ağrı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Aksaray	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Amasya	1	1	2	-	1	2	4	5	-	-	3
Ankara	-	-	1	-	3	4	2	5	61	25	5
Antalya	-	-	1	-	-	-	-	-	1	4	1
Aydın	-	-	-	-	-	2	1	15	19	18	7
Balıkesir	-	-	1	-	1	-	-	-	2	3	1
Bartın	3	1	5	-	5	4	6	12	21	14	7
Bayburt	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bilecik	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Bingöl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
Bitlis	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bolu	6	4	3	12	9	21	33	41	29	18	5
Burdur	1	-	1	-	1	1	5	24	47	38	16
Bursa	1	1	-	-	12	-	4	3	9	3	3
Çanakkale	-	1	3	-	1	6	2	-	18	7	1
Çankırı	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Çorum	6	5	14	9	9	10	15	17	19	14	4
Diyarbakır	-	-	1	2	-	-	1	-	-	3	-
Denizli	-	2	-	-	-	-	-	-	9	-	7
Düzce	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
Edirne	12	15	35	40	24	30	37	17	27	31	28
Elazığ	-	-	-	-	-	2	4	3	3	7	2
Erzurum	-	12	4	-	-	-	7	1	-	3	1
Erzincan	-	-	-	-	16	12	19	8	13	5	13
Eskişehir	3	8	6	9	2	4	2	2	1	2	5
Gümüşhane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Isparta	1	-	1	1	-	2	-	3	-	-	-
İstanbul	-	1	1	3	7	20	12	2	7	-	3
İzmir	3	-	1	2	2	3	29	73	48	29	11
Kahramanmaraş	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Karabük	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
Karaman	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Kars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kastamonu	2	-	1	-	-	-	-	5	6	2	3
Kayseri	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kırıkkale	-	1	1	4	1	-	-	-	1	1	-
Kırklareli	-	-	-	-	1	4	45	33	30	21	9
Kırşehir	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kocaeli	-	1	-	-	1	-	-	-	5	3	1
Konya	-	-	1	1	1	-	-	3	3	-	-
Kütahya	-	-	-	-	2	1	-	1	1	-	-
Malatya	1	-	-	2	1	-	1	1	1	-	-
Manisa	-	-	-	2	2	2	1	6	3	3	5
Muğla	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	5
Nevşehir	-	-	-	-	2	1	-	1	34	1	3
Niğde	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-

²⁰⁰ TURKVET kayıt sistemi. KKGM.

Tablo 22. İllere göre sığır tüberkülozu mihrak dağılımı (2000–2010)²⁰¹.

İl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ordu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Sakarya	-	3	-	-	10	4	10	2	2	3	2
Samsun	-	-	1	2	1	5	1	1	4	2	18
Sinop	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sivas	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Tekirdağ	-	-	1	13	12	13	18	16	3	-	5
Tokat	-	-	5	-	2	-	4	6	2	1	1
Trabzon	3	-	4	1	-	1	-	-	1	-	-
Uşak	-	-	-	-	-	-	4	4	3	2	6
Yalova	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Yozgat	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	4
Zonguldak	1	-	-	-	1	1	4	-	2	-	-
Toplam	51	59	95	107	139	168	280	315	443	281	206

Tablo 23: İllere göre sığır tüberkülozu tüberkulin uygulamaları, imha ve ödenen miktar dağılımları (2000–2009)²⁰².

Yıllar	TUHY	TVİEHS	TİEHS	Ödenen Tutar (TL)
2000	7325	33	261	64.226.562,81
2001	6521	3462	342	154.628.403,00
2002	3377	437	101	55.752.175,00
2003	3827	601	213	211.811.392,00
2004	6394	200	444	623.529.940,00
2005	5976	8	768	1.120.945,11
2006	11615*	-	937	1.250.231,64
2007	19626*	-	1520	2.129.564,71
2008	36052*	-	3289	5.417.695,77
2009**	2478*	-	626	1.102.443,10

TUHY: Tüberkulin Uygulanan Hayvan Sayısı; TVİEHS: Tazminat Verilmeden İtlaf Edilen Hayvan Sayısı; TİEHS: Tazminatlı İtlaf Edilen Hayvan Sayısı; *: Hem âri işletme hem de normal işletmelerin toplamı; **: İlk dört ayın toplam sayısı.

Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Veteriner Araştırma Enstitüsü yönetiminde yapılması planlanan bir diğer proje ise tüberkülozun ülkesel çapta eradikasyonunu hedefleyen ‘Ulusal Sığır Tüberkülozu Eradikasyon Projesi’dir. Ocak 2001’de başlatılması hedeflenerek sunulan projenin bitiş tarihi ise ‘devamlı’

²⁰¹ TURKVET kayıt sistemi. KKGM.

²⁰² Hayvan Hastalıklarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü. KKGM.

olarak belirtilmiştir²⁰³. Bu proje ilk sunuluşunda reddedilmiş; ancak 2004 yılında daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde tekrar hazırlanmıştır. Elazığ'da 12-14 Mayıs 2004 tarihinde düzenlenen TAGEM Hayvan Sağlığı Araştırmaları Program Değerlendirme Toplantısı Tutanağına göre; Nuray ATALA tarafından sunulan 'Ülkesel Tüberküloz Eradikasyon Projesi' oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir²⁰⁴. Bu projede koordinatör kuruluş Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü, proje başlangıç tarihi Ocak 2005, bitiş tarihi ise Ocak 2020 olarak belirtilmiştir. Katılımcı Kuruluşlar ise: KKGM, TAGEM, Veteriner Kontrol Araştırma Enstitüleri, il müdürlükleri, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, yetiştirici birlikleri, Et-Balık Kurumu ve belediyelerdir. Projede öncelikle 'âri sürü' statüsü; devamında ise bölgesel ve ülkesel eradikasyon hedeflenmiştir. Eradikasyon çalışmaları beş aşamalı olarak planlanmıştır. Plan dâhilinde ilk etapta, Trakya bölgesinin; sonraki aşamalarda ise diğer bölgelerin eradikasyonunun sağlanması amaçlanmıştır. Proje bütçesini oluşturan ekipman, sarf malzemeler ve cari giderler için; 1'inci aşamada 106.274,00 TL; 2'nci aşamada 650.824,00 TL; 3, 4 ve 5'inci aşamada 650.462,00 TL ödenek gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, hastalıkla beraber gelişen ağırlık kaybı, süt kaybı, tazminattan kaynaklanan ekonomik kaybın ise (% 10'luk prevalansa göre) 21.309.750.000,00 TL olduğu ifade edilmiştir²⁰⁵.

“Çukurova Yöresinde Sığırlarda Görülen Granülomatöz Pneumonilerin Etiyolojisinin Histopatolojik ve Moloküler Yöntemlerle Belirlenmesi” adlı projede

²⁰³ Atala N. (2001). 'Ulusal Sığır Tüberkülozu Eradikasyon Projesi' taslağı. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Arşivi.

²⁰⁴ Anonim. (2004). 12-14 Mayıs 2004 tarihinde Elazığ'da düzenlenen TAGEM hayvan sağlığı araştırmaları program değerlendirme toplantısı tutanağı. Erişim: (www.tagem.gov.tr/haberler/.../hsad_%20toplanti_%20tutanagi.doc). Erişim Tarihi: 20 2009; Atala N. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Arşivi.

²⁰⁵ Atala N. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Arşivi.

yürütücü kuruluş Adana Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü, proje yürütücüsü ise Mehmet TUZCU'dur. Projenin 1 Ocak 2009-31 Aralık 2010 tarihleri arasında, 24 ayda bitirilmesi hedeflenmiştir. Proje toplam bütçesi 95.000,00 TL olarak belirtilmiştir. Bu proje ile Adana bölgesinde kesilen sığırlarda görülen granümatöz pnömonilerinin oranlarının etiyolojilerinin PCR tekniği ile belirlenmeye çalışılacağı beyan edilmiştir²⁰⁶.

Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü proje yürütücüsü Lütfi AVSEVER tarafından hazırlanan; İzmir ve Manisa illeri kesimhanelerinde 'Mycobacterium bovis'in İzolasyonu ve Genotiplendirilmesi' adlı proje, 2009 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Araştırmaları birimine sunulmuş sığır tüberkülozu projelerinden birisidir. Projenin; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Mikobakteri Laboratuvarı ile Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü işbirliğiyle 36 ayda bitirilmesi hedeflenmektedir. Proje amacı, İzmir ve Manisa ili kesimhanelerinde, makroskopik olarak sığır tüberkülozu tanısı konulmuş hayvanların iç organlarının muayene edilmesi ve moleküler yöntemlerle tiplendirilmesidir. Tüm harcamalar için toplam tutar 3.967.060,00 TL bütçesi olan projenin 1 Ocak 2009-1 Ocak 2012 tarihleri arasında yürütülmesi planlanmıştır²⁰⁷.

“Orta Karadeniz Bölgesinde Mezbahalarda Sığır Tüberkülozu Epidemiyolojisinin Gamma İnterferon ELISA ve PCR Teknikleriyle Araştırılması”

²⁰⁶ Anonim. (2008). T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Araştırmaları Program Değerlendirme Toplantısı (2008), 23-28 Şubat 2008, Antalya.

²⁰⁷ Anonim. (2009). T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Araştırmaları Program Değerlendirme Toplantısı (2009), 23-24 Mart 2009, Antalya.

adlı proje, Yusuf KILIÇOĞLU tarafından Samsun Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünde yürütülmektedir. Projenin 1 Ocak 2010–31 Aralık 2011 tarihleri arasında, 24 ayda tamamlanması planlanmaktadır. Projenin amacı, sığır tüberkülozunun Samsun ve yöresindeki yaygınlığının belirlenmesidir. Proje için talep edilen toplam tutar 140.000,00 TL’dir²⁰⁸.

Türkiye’de üretilen süt ve süt ürünlerinin AB pazarına girişinin sağlanması amacıyla yapılanları anlatan²⁰⁹ 26 Nisan 2011 tarihli yazıda; 2001 yılından beri AB komisyon kararından dolayı Avrupa Birliği pazarına Türkiye’de üretilen süt ve süt ürünlerinin girişinin yasaklandığı ifade edilmiştir. Bu pazara yeniden girişin sağlanması amacıyla Tarım Bakanlığının girişimler başlattığı belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu Sağlık ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü (DG SANCO) ile Gıda ve Veteriner Ofisi (FVO) uzmanları tarafından, Türkiye’de yapılan çalışmaları izlemek için 4–14 Temmuz 2006, 19-30 Kasım 2007 ve 27 Ekim-7 Kasım 2007 tarihlerinde çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların amacını ise, AB ülkelerine süt ve sür ürünleri ihraç etmek üzere onay numarası talep eden süt tesisleri, tesislerin sütlerini temin ettikleri çiftlikler ile bu çiftliklerin denetimi ile ilgili hususların kontrolü oluşturmuştur. FVO yetkililerinin denetleme sonucunda tespit ettikleri aksaklıklar, Tarım Bakanlığına bildirilmiş ve giderilmesi yönünde taleplerde bulunmuştur.

Bu kapsamda Tarım Bakanlığının, Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Derneği’nin (ASÜD) mali desteğiyle yürüttükleri “*Türkiye Süt ve Süt Ürünleri Sektörünün AB Pazarına Girişinin Desteklenmesi Projesi*” 2010 yılında

²⁰⁸ Anonim. (2009). T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Araştırmaları Program Değerlendirme Toplantısı (2009), 23-24 Mart 2009, Antalya.

²⁰⁹ B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56]-1259 sayı ve 26 Nisan 2011 tarihli yazı. KKGM. (Ek 55).

başlatılmıştır. Bu proje ile FVO tarafından belirtilen eksikliklerin 2011 yılında giderilmesi ve 2012 yılında tekrar FVO denetçilerinin Türkiye'ye davet edilmesi planlanmaktadır²¹⁰.

Bu çerçevede FVO uzmanları tarafından gerçekleştirilecek ziyaret öncesinde kurumların eksikliklerini belirlemeleri ve bu eksiklikleri gidermeleri adına bir dizi önlem içeren maddeler sıralanmıştır. Bu maddeler içerisinde sığır tüberkülozu açısından önemli olanları ise şöyledir. İlgili personelin; özellikle şap, sığır tüberkülozu, sığır ve koyun keçi brusellozu hastalıkları hakkındaki mevzuat, 2011/6 sayılı “*Hayvan Hastalık ile Mücadele ve Hayvan Hareketleri*” kontrolü genelgesi, 2005/74 sayılı “*Gıda Olarak Değerlendirilen Hayvanların Bulundurulduğu Hayvancılık İşletmelerinde İlaç Kullanımı Kontrolleri*” genelgesi, Ari İşletmeler ve Onaylı Çiftlikler Genelgesi, Canlı Hayvan ve Hayvansal ürünler için Sağlık Sertifikası Düzenlenmesine ilişkin 2008/2 sayılı genelge, 18 Mayıs 2006 tarihli Talimat ve TURKVET Veteriner Bilgi Sistemi kapsamında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Ayrıca Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğünce, şap, tüberküloz gibi hastalıkların çıkışlarının süt işletmelerine bildirilmesi için, Kontrol Şube Müdürlüklerinin haberdar edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Diğer hastalıklar ve tüberküloz açısından uygulanması gerekli görülen maddelerin yer aldığı üst yazı; çiftlikler kontrol listesi ve işletmeler kontrol listesi ekiyle; Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Edirne, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Kırklareli, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla ve Tekirdağ İl Valilikleri (İl Müdürlüğü) ile birçok süt ve süt ürünü işletmesine gönderilmiştir²¹¹.

²¹⁰ B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56]-1259 sayı ve 26 Nisan 2011 tarihli yazı. KKGM. (Ek 55).

²¹¹ B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56]-1259 sayı ve 26 Nisan 2011 tarihli yazı. KKGM. (Ek 55).

Sığır tüberkülozu konusunda yapıldığı bilinen en son proje, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü ve Hollanda Hükümeti ortaklığıyla yürütülen “*Türkiye’de Bruselloz ve Tüberkülozun Kontrol Stratejisinin Belirlenmesi Projesi*”dir. Halk sağlığı açısından büyük öneme sahip olan bu iki hastalık için mücadele stratejilerinin belirlenmesi amacıyla 81 ilde, söz konusu hastalıkların yayılımını tespit etmek amacıyla 7 Nisan 2011–31 Mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi planlanan bir çalışma başlatılmıştır. Çalışma ile ilgili usul ve esasların belirtildiği bölümde; sığır tüberkülozunun prevalansının tespitinde, her işletmenin bir epidemiyolojik birim kabul edileceği ve belirlenen her epidemiyolojik birime bir anket uygulaması yapılacağı belirtilmektedir. İlgili yazının sığır tüberkülozu prevalans çalışmasının genel kurallarının ifade edildiği bölümünde, tüberküloz kontrolü için tüberkülin uygulanacak sığır işletmelerinin yer aldığı listenin 1’inci kategorisinde bulunan 54 işletmenin 35 tanesinde, 2’nci kategorisinde bulunan 10 işletmenin 5 tanesinde çalışma yürütüleceği ifade edilmektedir. Sığır işletmesinde bulunan 2 yaşın üzerindeki sığırlara tüberkülin uygulanacağı ifade edilmiştir. Tüberkülozun belirlenmesinde karşılaştırmalı intradermal yöntemin kullanılacağı, test için enjeksiyon yeri olarak boynun üçte birlik kısmında, aralarında 12,5 cm’lik bir mesafe olacak şekilde üst bölüme avian tüberkülin, bölgenin alt kısmına ise bovine tüberkülinin verileceği belirtilmektedir. Elde edilen sonuçlar, “*Sığır Tüberkülozu Test Bilgi Formu*”na kaydedilerek il müdürlüklerine; il müdürlükleri ise sonuçların değerlendirmesi için Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne ve bilgi vermek amacıyla da KKGM’ye göndereceklerdir. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü çalışma

kapsamında gerekli olan tüberkülinin il müdürlüklerine gönderimi, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu sonuçların Genel Müdürlüğe bildirilmesinden sorumludur²¹².

²¹² B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[06]-1041 sayılı ve 7 Nisan 2011 tarihli yazı. KKGM. (Ek 54).

6. TARTIŞMA

Bu çalışmada, Osmanlı Devletinin son dönemlerinden günümüze kadar geçen süreçte, sığır tüberkülozu mücadelesi kapsamında yapılan çalışmalar, yürütülen işlemler uygulamalar ve mevzuat çalışmaları incelenmiştir. Ancak, araştırmanın, uzun bir zaman dilimini kapsıyor olması bir dizi problemler ile karşılaşılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Kayıt sisteminin düzensizliği, bazı kurumların arşivlerinin bulunmaması, arşiv ve/veya belgelerin korunmamış olması, bazı belgelerin henüz tasnif edilmemiş olması, bazı kurumlardan araştırma yapılması için gerekli izinlerin alınamaması gibi problemler ile karşılaşmıştır. Tüm bu problemlerden dolayı, çalışma süresince elde edilen verilerde kronolojik boşluklar oluşmuş ve bir bütünlük ve devamlılık oluşturulamamıştır. Araştırmanın sınırlılıkları arasında kabul edilebilecek bu durumun, çalışma sonucunda ortaya atılacak spekülasyonların gücünü zayıflatacağı düşünülebilir.

Salgın hayvan hastalıkları ile mücadelede 1700'lü yıllar kilometre taşı niteliği taşımaktadır. Bu dönemde, Avrupa'da çıkan ve on milyonlarca hayvanın telef olmasına neden olan sığır vebası salgını, hükümetlerin hayvan hastalıklarına bakışını değiştirmesini sağlamıştır. Avrupa'daki Sığır vebası salgınına yönelik çare arayışları bir yandan bilimsel veteriner hekimliği eğitiminin başlangıcı için tetikleyici bir etki yapmış, öte yandan ruam ve çiçek gibi hastalıklarla beraber hayvan sağlık zabıtasının oluşturulması için uygun bir zemin hazırlamıştır. Nitekim 18'inci yüzyılın sonralarına doğru sağlık zabıtası artık son halini almaya başlamış; hastalıklarla mücadele teşkilatları kuvvetlendirilmiş, sınır kontrolü ve ıslah çalışmaları açısından detaylar şekillendirilmiştir. Louis Pasteur'ün (1822–

1895) keşifleri ve devamında gelişen yeni buluşlarla Avrupa hastalıklarıyla mücadeleye neredeyse hazır hale gelmiştir. Mevcut eksiklikler, yasalarla getirilen yükümlülüklerle ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde, Osmanlı Devleti de Batıdaki gelişmeleri yakından izlemeye almış ve bu gelişmelere olabildiğince ayak uydurmaya çalışmıştır. Türk tarihindeki ilk veteriner hekimliği okulunun eğitime başlaması (1842) bu gelişme sürecinin bir ürünüdür. Bu gelişme sürecine bağlı olarak 18'inci yüzyılın sonu ve 19'uncu yüzyılın başlarında bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla ilgili olarak da bir dizi ilerleme kaydedilmiştir (71). Bu çalışma kapsamında ulaşılan kaynaklarla ortaya konan gelişmelerden, hayvan sağlık zabıtası ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili mevzuatı oluşturma çabaları, hastalıkların görüldükleri yerde hastalıkla ilgili tüm bilgilerin kayıt altına alınmaya çalışılması, hasta hayvanların et ve sütleri ile bunlardan elde edilen ürünlerin tüketimine getirilen sınırlamalar, kaçak kesimlerin engellenmesi ve kontrollü kesimlerin yapılabilmesi, hastalıkla mücadelede tazminatlı itlaf yolunun benimsenmesi gibi uygulamalar, sözü edilen ilerlemelere örnek olarak gösterilebilir.

Sığır tüberkülozu ile mücadelede yürütülen çalışmaların başında mevzuat altyapısı oluşturmaya yönelik girişimler vardır. Bu girişimler arasında en eski düzenlemelerden olan Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniye Talimat-ı Muvakkati (1893)²¹³ ve Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kanun-ı Muvakkati (1913)²¹⁴ olarak gösterilebilir. Her iki düzenleme de geçici nitelikte olup, başlangıçta uygulanacak bölge sınırlı tutulmuştur. Bu ilk uygulama sonuçlarında başarıya ulaşılması

²¹³ “Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvâniye Talimat-ı Muvakkati”. H. 16 Cemazeyilahir 1310 (5 Ocak 1893). Düstur. (1939). I. Tertip. Cilt: 6. Devlet Matbaası, Ankara. (Ek 6).

²¹⁴ “Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-ı Muvakkati”. R. 5 Kânunuevvel 1329 (18 Aralık 1913). Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet. (Ek 14).

durumunda düzenlemelerin kalıcı bir forma kavuşturulacağı ve bölgesel kapsamının genişletileceği bildirilmiştir. Nitekim geçici talimatın çıkışından 21 yıl sonra kalıcı talimatın (1914), geçici kanunun çıkışından ise 15 yıl sonra kalıcı kanun (1928) çıkarılmıştır. Bu uygulamalar doğrultusunda, Osmanlı Devleti döneminde hayvan hastalıklarıyla mücadeleye sistemli ve planlı yaklaşıldığı söylenebilir. Benzer şekilde, 26 Ocak 1889 tarihinde yaklaşık 34 vilayet, Nâfia Müdürlükleri ve Şehremanetine gönderilen bulaşıcı hastalıkların kontrolüne ilişkin yazı²¹⁵ ile 26 Ağustos 1889 tarihli resmi mektuba cevaben Edirne'ye yazılan²¹⁶ yazıdan yola çıkılarak Osmanlı'da hastalıklarla mücadelede kayıt sisteminin önemsendiğini gösterdiği; hastalıklarla ilgili tüm bilgilerin kayıt altına alınma çabalarının ise yukarıda sözü edilen sistemli ve planlı yaklaşıma örnek teşkil ettiği kabul edilebilir. Öte yandan mevzuat çalışmalarında; hayvan sağlık zabıtasıyla doğrudan ilgili olan kanun, nizamname ve talimat çıkarma yanında, hayvan hastalıklarıyla mücadeleye dolaylı yoldan katkı sağlayacak belediye idaresi, demiryolu taşımacılığı, pazar ve panayırarda halk sağlığına ilişkin konular, veteriner teşkilatının yapılanması gibi düzenlemelerin de hayvan hastalıklarıyla mücadeleye ilişkin hükümler taşıyor olması (33), mücadele çalışmalarına kapsamlı yaklaşıldığına kanıt olarak gösterilebilir.

Osmanlı Devleti döneminde hayvan hastalıklarıyla mücadeleye kapsamlı şekilde yaklaşıldığına örnek olarak, Ticaret ve Nâfia Nezâretince yapılan 1882–1883²¹⁷ tarihli açıklama örneğinde olduğu gibi kaçak kesimin engellenmesi ve kesimlerin mezbahalarda yapılması hükümlerini içeren açıklama, emir ve düzenlemeler ile hasta ya da şüpheli hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünlerin

²¹⁵ BOA, DH.MKT. 1598-26/1306 C. 24 [H. 24 Cemazeyilevvel 1306 (26 Ocak 1889)]. (Ek 4).

²¹⁶ BOA, DH.MKT. 1692-68/1307 C. 3 [R. 14 Ağustos 1305 (26 Ağustos 1889)]. (Ek 3).

²¹⁷ BOA, Y.PRK.TNF. 1-44/1300 Z. 29 [H. 1300 (1882/1883)].

(et, süt ve bunlardan mamul ürünler) tüketimine ilişkin sınırlamalar, mücadele çalışmalarının kapsamlı yürütüldüğü iddiasını destekleyen kanıtlara örnek olarak sunulabilir.

Avrupa’da 18’inci yüzyıl başında ortaya çıkan sığır vebası salgınına çözüm bulmak amacıyla Venedik Dükü tarafından görevlendirilmiş olan Dr. Bernandino Ramazzini hastalıkla mücadelede koruyucu önlemler üzerinde dururken, hastaların sağlamlardan ayrılmasının gerekliliği üzerinde önemle durmuştur. Yine İtalya’da sığır vebası konusunda görevlendirilen hekimlerden biri olan Giovanni Lancisi, sığır vebası ile mücadelede en etkin yolun hasta hayvanların itlafı olduğunu bildirmiştir. Hastalığın 1714 yılında İngiltere’ye geçmesinden sonra, hastalıkla mücadele yollarını araştırmak için görevlendirilen Dr. Thomas Bates ise itlaf edilecek hasta hayvanlar için sahiplerine tazminat verilmesini önermiştir. Salgın ve bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla mücadele de itlaf ve tazminat ödenmesine ilişkin bu öneriler, 18’inci yüzyıl başında geliştirilmiş olmasına karşın, genel olarak uygulamaya aktarılması daha sonraki tarihlere tesadüf eder (44). Salgın hayvan hastalıklarıyla mücadelede ortaya konan bu ilkelerden, hasta hayvanların itlaf edilmesi ve itlaf edilen hayvanlar için sahiplerine tazminat ödenmesi konusunda uluslararası topluluğun fikir birliğine vardığı tarih 2 Eylül 1889’dur. Anılan tarihte Paris’te (Fransa) yapılan Milletlerarası Beşinci Veteriner Kongresinde karara bağlanan konulardan birisi de hayvan hastalıklarıyla mücadelede tazminat ödenmesidir (34). Türk tarihinde ise hayvan hastalıklarıyla mücadelede itlaf edilen hayvanlara tazminat verilmesine ilişkin ilk tartışmalar, emanet baytar müfettişlerince kaleme alınarak Ticaret ve

Ziraat Nezâreti Celilesine gönderilen, 1886/1887²¹⁸ raporda görülmektedir. Bu raporda, kesim esnasında hasta olduğu belirlenen hayvanların kıymetinin yarısının ya da üçte bir nispetinin sahiplerine verilmek üzere itlaf edilmesi gerektiği bildirilmiştir. Ancak, bu uygulamalardan hasta hayvanların itlaf edilmesi 1893 tarihinde çıkarılan Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimat-ı Muvakkati; itlaf edilen hayvanlara tazminat ödenmesi ise 1913 yılında çıkarılan Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Kanun-i Muvakkati hükümleri ile yürürlüğe konmuştur. Her ne kadar Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimat-ı Muvakkati'nin maddelerinde tazminat ile ilgili bir hüküm yer almayıp, tazminat uygulaması 1913 yılında yürürlüğe konan Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Kanun-i Muvakkati ile başlatılmış gibi görünse de, sığır vebası mücadelesi kapsamında Mekteb-i Askeriye-i Şahane Nezâreti, Dahiliye Nezâreti ve Belediyeler arasında yapılan 1893 tarihli yazışmalardan²¹⁹ anlaşıldığı kadarıyla, yasal zemini olmamasına rağmen, tazminat uygulamasının başlatılması ve konuyla ilgili kaynak arama çalışmaları 1893'e kadar uzanmaktadır. Bu yazışmaların, dönemin veteriner hekimlerinin ve veteriner eğitim kurumlarının uluslararası toplumun ilerisinde bilgi donanımı ve vizyona sahip olduklarını gösterdiği düşünülebilir.

Benzer şekilde, 1893'te hayvan hastalıklarında itlafın, 1913'te ise itlaf edilen hayvanlara tazminat ödenmesinin hükme bağlanmış olması, Osmanlı Devletinin uluslararası toplumun almış olduğu kararları hızla uygulamadaki kararlılığına örnek olarak gösterebilir. Bu durum aynı zamanda, Osmanlı Devletinin çağın gelişmelerini yakından izlediğini gösteren bir işaret olarak da

²¹⁸ BOA, DH.MKT. 1386-59/1304 Ra. 24 [H. 1304 (1886/1887)]. (Ek 2).

²¹⁹ BOA, DH.MKT. 200-33/1311 B. 20 [H. 1311 (1893)]. (Ek 9).

kabul edilebilir. Nitekim 11 Aralık 1892'de²²⁰, Avrupa'da sığır tüberkülozu ile mücadelede uygulanan metotlarını araştırmak ve müzakere etmek için bir komisyon kurulmasının da, bu görüşü desteklediği ileri sürülebilir. Osmanlı'nın Avrupa'daki gelişmeleri yakından izlediği görüşünü destekleyen uygulamalardan biri de tüberkülin uygulamasıdır. Osmanlı Devletinde 1893²²¹ yılında uygulanması benimsenen tüberkülinin, Uluslararası toplum tarafından, 1895 yılında Bern'de yapılan Milletlerarası Altıncı Veteriner Kongresinde benimsendiği (34) göz önüne alınacak olursa, Osmanlı Devleti'nin hayvan hastalıklarıyla mücadele ve halk sağlığının korunması konularında ortaya konan yeniliklerin izlenmesi ve uygulanması açısından dinamik davrandığı sonucuna varılabilir.

Ancak, tüm bu düzenlemelere ve uygulamalara karşın, sığır tüberkülozu ile mücadelede Cumhuriyet öncesi dönemde istenen düzeyde başarıya ulaşamamıştır. Başarıyı olumsuz etkileyen bu tablonun ise mevzuatın uygulanamayışı, eleman yetersizliği ve bütçe olanaklarının elverişsizliği gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim 1886/1887 tarihli arşiv belgesinden²²² aktarılanlardan yola çıkılarak, İstanbul'da sokak ortasında kesimlerin devam ettiriliyor olması; mevzuatın uygulanmayışı iddiasına örnek olarak gösterilebilir. Bu bölümün başında, sığır tüberkülozu mücadelesini olumsuz etkileyen faktörlerden birinin ise eleman yetersizliği olduğu ileri sürülmüştür. Nitekim 1880'li yıllarda, Mehmet Ali Bey tarafından kaleme alınan yazılarda, ülkenin sivil veteriner hekim ihtiyacı defalarca ele alınmıştır (41). Bu sorunun izleyen yıllarda da güncelliğini koruduğu, hayvan hastalıklarıyla

²²⁰ BOA, DH.MKT. 2041-34/1310 C. 21 [H. 21 Cemazeyilevvel 1310 (11 Aralık 1892)]. (Ek 5).

²²¹ BOA, DH.MKT. 2060-111/1310 Ş. 20 [H. 20 Şaban 1310 (9 Mart 1893)]. (Ek 8).

²²² BOA, DH.MKT. 1385-36/1304 Ra. 19 [H. 1304 (1886/1887)].

mücadeleyi konu edinen ve Londra’da 1921 yılında yapılan Baytarî Kongre’de alınan kararlardan da anlaşılmaktadır. Bu kararlarda, toprakları geniş ve hayvanları dağınık memleketlerde her 5000 büyükbaş hayvan için bir veteriner hekim gerektiği belirtilmiş; bu hesapla Türkiye’de en az 3000 baytar olması gerektiği bildirilmiş olmasına karşın belirtilen tarihlerde Türkiye’de çalışan baytar sayısı 200’dür (52). Bu çalışmada kullanılan, 26 Ağustos 1889 tarihli tahrirata cevaben Edirne’ye yazılan, Osmanlı’da hayvan hastalıklarıyla mücadelede kullanılan kayıt düzeniyle ilgili bilgi verilen belgenin içeriğinden hareketle²²³ Osmanlı’da veteriner hekim sıkıntısı yaşandığı ileri sürülebilir. Bu paragrafın başında, hayvan hastalıklarıyla mücadele çalışmalarını etkileyen faktörlerden üçüncüsünün ise bütçe olanakları olduğu iddia edilmiştir. Bütçe olanaklarının mücadeleyi olumsuz etkilediğine ilişkin veri sağlayan ulaşılabilen en eski belge 1893²²⁴ tarihli belgedir. Bu belgede sığır vebasına yakalanan hayvanların hükümetçe itlaf edileceği; bu süreçte ortaya çıkan itlaf, defin, nakil, karantina ve çeşitli tedbirler için yapılan masrafların belediyelere veya hayvanı sevk eden kuruma ait olduğu yazılmışsa da, bu yazıya cevaben belediyenin Umum-i Mekatib-i Askeriye-i Şahane Nezâreti Celilesine gönderilen bilgi nitelikli yazıda bütçe olanaklarının elverişsiz olduğu bildirilmiştir. Bu yazışmaların ise; bütçe olanaklarının, bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla mücadele üzerindeki olumsuz etkisi hakkında fikir verebileceği söylenebilir.

Osmanlı Devleti sığır tüberkülozu mücadelesinde, tüberkülin uygulaması konusunda oldukça erken harekete geçtiği evvelce dile getirilmişti. Ancak, tüberkülin uygulamasının sayısal boyutu konusunda elde bulunan tek veri

²²³ BOA, DH.MKT. 1692-68/1307 C. 3 [R. 14 Ağustos 1305 (26 Ağustos 1889)]. (Ek 3).

²²⁴ BOA, DH.MKT. 200-33/1311 B. 20 [H. 1311 (1893)]. (Ek 9).

geçilmesi adına 40'ın üzerinde uluslararası anlaşma imzalanmış, ulusal düzenlemeler oluşturulmuş ve özellikle hastalıklarla mücadelede başarılı olabilmek adına var olan kurumlar elden geçirilmiş ve gereksinimler doğrultusunda yeni kurumlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda arşivlerden elde edilen bilgiler ve sonrasında yürütülen çalışmalar Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirilen yapılanmalarla ilgili bilgileri destekler niteliktedir (33, 52, 63). Çünkü Cumhuriyetin ilânından günümüze kadar geçen sürede, Türkiye'nin sınır komşuları başta olmak üzere sığır tüberkülozu ile ilgili doğrudan hüküm içeren 17 anlaşma yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminde sığır tüberkülozu mücadelesi konusunda yürütülen sistemli çalışmalar 1929 yılında "*Tederrün Mücadelesi*" adıyla başlatılmıştır. O tarihten başlayarak günümüze kadar geçen dönemde bölgesel ya da ülkesel ölçekli çok sayıda proje yürütülmüştür. Gerek özel işletmelerde gerekse devlet hayvancılık kurumlarında yürütülen bu sondaj çalışmalarında birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Tederrün Mücadelesi adlı sondaj çalışması sonucunda, sığır tüberkülozunun İstanbul civarındaki prevalansının % 9,21 (Tablo 5) olduğu bulunmuştur. Her ne kadar 1930'lu yıllarda Anadolu'da sığır tüberkülozunun prevalansının ortalama % 2 civarında (Tablo 6, 7, 8, 9) olduğu ileri sürülse de (72), yapılan çalışmalar bu yıllarda 1930'lu yıllarda % 3,3–10 arasında bir aralıkta (77), 1940'lı yıllarda ise % 1,8–10,4 arasında (Tablo 9, 10, 11) bir seyir gösterdiğini ortaya koymuştur (1, 72, 77). KKGM tarafından yürütülen çalışmalarda, Türkiye'de 1946–1974 yılları arasında yapılan tüberkülin testlerinde sığır tüberkülozu pozitif sonuçlarının % 0,3 ile % 2 arasında olduğu saptanmıştır (Tablo 12). Bu oran 1963–1964 yılları arasında ise % 0,47'dir (22, 56). Sığır

tüberkülozu mücadelesi öncesinde OIE verilerine göre hastalık 1987 yılında ‘enzootik’ (yaygın) karakterde iken 1988–1993 yılları arasında (1989 % 0,12, sığır popülasyonu araştırmalarındaki prevalansın 1990’da % 1,3, 1991’de % 1,2, 1992’de % 2,8) ‘sporadik olay’ olarak (Tablo 14, 15, 19) nitelendirilmektedir (31, 56). Ancak 1993 yılında oran % 13,6’ya yükselmiştir (25). Etlik Merkez Veteriner ve Kontrol Araştırma Enstitüsü tarafından 2000 yılında yürütülen bir çalışma sonucunda pozitiflik gösteren hayvanların oranı, % 9,9 olmuş; bu veriden yola çıkılarak, Türkiye’deki prevalansın tahminen % 10 civarında olduğu ileri sürülmüştür (56) (Tablo 21). Tüm bu veriler, Türkiye’de sığır tüberkülozu prevalansının inişli-çıkışlı bir seyir izlediğini göstermektedir. Inişli-çıkışlı bu seyrin ise birden çok açıklaması olabilir. En başta, hükümetlerin hayvan hastalıklarıyla mücadeleye verdikleri destek düzeylerindeki farklılık bu inişli çıkışlı seyirden sorumlu olabilir. Yine bu çalışma bulgularında da ortaya konduğu gibi, 1985 yılına kadar ülkesel ölçekte bir projenin olmayışı, mücadelelerin bölgesel yürütülmesi hastalığın seyrinde iniş-çıkışa neden olmuş olabilir. Öte yandan, mücadele çalışmalarının daha çok, belli zaman dilimlerinde yürütülen projeler üzerinden yapılması, yani sürdürülebilirliğin olmaması, sözü edilen iniş-çıkışı doğurmuş olabilir. Öte yandan, F. Barwinek ve N. M. Taylor (31) tarafından hazırlanan rapordaki verilere göre 1988–1993 yılları arasında tüberküloz insidensi hastalığın “*sporadik*” seyrettiğini gösterecek kadar düşürülmüş olsa da, aynı başarının sığır tüberkülozu ile mücadele tarihinin genelinde geçerli olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Kaldı ki, 1998–2006 yılları arasındaki mihrak sayıları (Tablo 20) incelendiğinde, 1998 yılında 5 olan mihrak sayısı, 2002 yılında 49’a, 2003’te 95’e, 2004’te ise 135’e çıkmıştır. Bu rakam 2007 yılında 63’tür.

Eskiizmirli'ler'e (2008) (19) göre, 2003'te 95 olan mihrak sayısı her yıl düzenli olarak 2007'de 306 olmuştur. Hastalığın inişli-çıkışlı seyrinden ve 2000'li yılların tablosunu ortaya koyan bu mihrak sayılarından (Tablo 22, 23) yola çıkıldığında Türkiye'nin sığır tüberkülozu konusunda başarılı bir mücadele ya da eradikasyon süreci izlenmediği ileri sürülebilir. Nitekim 1986 yılında başlatılan "*Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi*" dışında ülkesel bir projenin olmaması; sözü edilen bu projenin ise 1987 yılından başlayarak ödenek sıkıntısı başta olmak üzere bir takım sorunlardan dolayı planlandığı biçimde (Tablo 16, 17, 18) uygulanmaması sığır tüberkülozu ile mücadele çalışmalarında başarıya ulaşılamamasının nedenleri hakkında fikir verebilir.

Akçay ve Atala, popülasyonun sayısı ve bölgelere göre dağılımı, hayvan hareketleri ve en önemlisi parasal kaynakların temini ile ilgili sorunların, sığır tüberkülozu eradikasyonu için yapılacak projelerin başarısı üzerinde etkili olduğunu ileri sürmektedirler (10, 25). Bu çalışmada sözü edilen mücadele çalışmaları genel olarak incelendiğinde, Cumhuriyet öncesi dönemde tüberkülin uygulamalarının sadece İstanbul ve çevresinde yürütüldüğü; benzer şekilde Cumhuriyet sonrası dönemde yürütülen projelerin ve mücadele çalışmalarının büyük bir kısmının da Ankara ve İstanbul ile bunların çevresindeki bölgelerde ve genellikle devlet hayvancılık kurumlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Gerek Cumhuriyet öncesi dönem çalışmaları için, gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar sürdürülen tüm çalışmalar için geçerli olan bu tablonun, araç ve gereç yetersizliği, bütçe sınırlılıkları, başta veteriner hekim olmak üzere yetişmiş elaman eksikliği, popülasyonun dağıldığı alanın genişliği gibi nedenlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu noktalardan hareket

edildiğinde, araç-gereç, personel ve bütçe olanakları kaynaklı sınırlılıkların eradikasyon çalışmalarında başarı şansını düşürdüğü ve çalışmanın Akçay (10) ve Atala'nın (25) bu konu üzerindeki görüşlerini desteklediği ileri sürülebilir.

Türkiye’de sığır tüberkülozuyla mücadele kapsamında yürütülen çalışmalar neticesinde hedeflenen başarı düzeyi henüz yakalanamamıştır. Üstelik, başarı oranını olumsuz etkileyen çok sayıda faktör mevcuttur. Ancak tüm bunlara rağmen, Avrupa Birliğine uyum sürecinde “*Sığır Tüberkülozundan Ârî Çiftlik Projesi*” gibi sağlıklı bir hayvancılığı amaçlayan; aslî görevi eradikasyon ve mücadele olan KKGM’ye bağlı kamu kurum-kuruluşları ve bu sürece araştırmalarıyla katkı yapmaya sağlayan üniversiteler ile Avrupa pazarına girme çabalarından türemiş ASÜD gibi sivil toplum kuruluşları öncülüğünde hazırlanan proje sayısı, özellikle son on yıllarda önemli oranda artmıştır. Bu çalışma ve araştırmalar, Cumhuriyetin ilk yıllarında (1928) çıkarılan 1234 sayılı yasa ile kapsamlı bir çerçeveye oturtulan hayvan sağlık zabıtası mevzuatının, 2010 yılına gelindiğinde ilkeleri ve yaptırımları açısından, büyük ölçüde, Avrupa Birliği referansları ile Birliğin normlarını yansıtır hale getirilmesi suretiyle yasal açıdan desteklenmiştir. Bunlara ek olarak, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerle işbirliği çalışmaları ile mücadele güçlendirilmeye çalışılmıştır. Tüm bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de 2010’lu yıllar itibarıyla, sığır tüberkülozu mücadelesi açısından yoğun bir çaba içerisine girildiği sonucuna varılabilir.

Sonuç olarak; gerek hayvanlarda ve gerekse insanlarda hastalığa neden olan, hayvanlardan insanlara bulaşabilen ve halk sağlığı için tehlike arz eden sığır tüberkülozu mücadelesi konusunda, gerek Osmanlı Devletinin son döneminde gerekse Cumhuriyet tarihi boyunca tüm hükümetlerin, mücadelenin teorik

çerçevesini oluşturma konusunda ilerici, yenilikçi ve dinamik davrandıkları; ancak aynı dinamikliği, mücadelenin uygulamaya aktarılması aşamasında gösteremedikleri söylenebilir. Bu çalışma kapsamında incelenmeye çalışılan, yaklaşık 160 yıllık Türk tarihi boyunca yürütülen mücadele çalışmaları sonucunda, dönem dönem inişli-çıkışlı bir başarı eğrisi olmakla beraber, genel olarak istenen başarı düzeyine ulaşamadığı sonucuna varılabilir. Bu tablonun ise özellikle mücadele çalışmalarının uygulanması aşamalarında karşılaşılan araç-gereç yetersizliği, eleman eksikliği ve finansal destek konusundaki olumsuzluklarından kaynaklanmış olabileceği ileri sürülebilir. Tüm bunlara rağmen son dönemlerde, Avrupa Birliği adaylığı süreci ve pazar arayışlarının da olası etkisiyle, eradikasyon veya kontrol amaçlı çalışmaların sayısındaki artışın umut verici olduğunu belirtmek gerekir.

7. KAYNAKLAR

1. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası A-B. (Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi. Ankara).
2. Akkerman NC. Tüberküloz Dosyası C-D. (Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Arşivi. Ankara).
3. Anonim. (1973). Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü Yetiştirici Broşürleri Serisi A-5 Cumhuriyetin Ellinci Yılında Türkiye Hayvancılığı, Zootekni Araştırma Enstitüsü. Yet. Den. Çiftçi Basım Servisi, Lalahan.
4. Anonim. (1996). İmlâ Kılavuzu. Türk Dil Kurumu Yayınları: 525, Ankara.
5. Anonim. (1998). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük 2 (K-Z). 9. Baskı, Ankara.
6. Anonim. (2000). İngilizce–Türkçe Redhause Sözlüğü. Ed: Robert Avery, Serap Bezmez, Anna G. Edmonds, Mehlika Yaylalı. Sev Matbaacılık ve Yayıncılık Eğitim Ticaret A. Ş., İstanbul.
7. Anonim. (2006). Surveillance of tuberculosis in Europe. Euro TB and the national coordinators for tuberculosis surveillance in the WHO European Region. Report on tuberculosis cases notified in 2006. Erişim: (http://www.eurotb.org/rapports/2006/full_report.pdf). Erişim Tarihi: 25.03.2008.
8. Anonim. (2006). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2006 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu. Erişim: (http://www.tarim.gov.tr/kurumsal/butce/T.K.B.2006YILI_KURUMSAL_MALIDURUM_BEKLENTILER_RAPORU.doc). Erişim Tarihi: 26.03.2008.
9. Anonim. (2007). Disease timelines: Bovine Tuberculosis. Erişim: (http://www.oie.int/wahid-prod/public.php?page=disease_timelines&disease_id=32). Erişim Tarihi: 27.03.2008.
10. Anonim. (2008). Akçay E. Sığır tüberkülozu. Erişim: (<http://www.etlikvet.gov.tr/Vethalksagligi/tuberkuloz.htm>). Erişim Tarihi: 12.02.2008.
11. Anonim. (2008). Özkara Ş. Tüberküloz (Verem) Hastalığı. Erişim: (http://www.verem.org.tr/kisa_bilgi.php). Erişim Tarihi: 15.03.2008.
12. Anonim. (2008). Sığırlarda tüberküloz hastalığı Erişim: (http://www.kkgm.gov.tr/birim/hay_sagl/Hastaliklar/tuberkuloz_sigir.html). Erişim Tarihi: 12.02.2008.
13. Anonim. (2008). Tuberculosis surveillance in Europe 2008. Erişim: (http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0007/78856/E93600.pdf). Erişim Tarihi: 25.03.2010.
14. Anonim. (2008). Tuberculosis through history. Erişim: (<http://www.britannica.com/eb/article-253299/tuberculosis>.) Erişim Tarihi: 22 Şubat 2008

15. Anonim. (2011). BCG-the current vaccine for tuberculosis. Erişim: (http://www.who.int/vaccine_research/diseases/tb/vaccine_development/bcg/en/). Erişim Tarihi: 05.05.2011
16. Anonim. (2011). Talmud. Erişim: (<http://www.newadvent.org/cathen/14435b.htm>). Erişim Tarihi: 03.06.2011.
17. Anonim. Erişim: (<http://www.ttk.gov.tr/>). Erişim Tarihi: 10.06.2006.
18. Anonim. Erişim: (<http://www.tubitak.gov.tr/>). Erişim Tarihi: 10.06.2011.
19. Anonim. Eskiizmirli S. (2008). Türkiye’de bulaşıcı sığır hastalıkları profili. Erişim: (bornova.vet.gov.tr/PDF/sunular/sezaeskiiz.pdf). Erişim Tarihi: 15.05.2010
20. Anonim. Kitabı Mukaddes, Kitabı Mukaddes Yayınevi.
21. Anonim. Metin B. (2008). Erişim: (<http://undp.un.org.tr/who/dgbrundlandrapor.htm>). Erişim Tarihi: 15.03.2008.
22. Aradağ C. (1966). Pastörize ve piyasa sütlerinde tüberküloz etkeni araştırması, tiplerinin tayini ve menşelerinin tespiti, Genelkurmay Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Sayfa 46-49.
23. Arda M, Minbay A, Aydın N. (1982). Özel Mikrobiyoloji-Bakteriyel Enfeksiyöz Hastalıklar. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 386. Ders Kitabı: 284, Ankara.
24. Aşıcı S. (2000). 1930’lu yıllarda akciğer tüberkülozu tedavisinde kullanılan ilaçlar ve günümüzde tüberkülozun önlenmesinde eczacının rolü. “IV. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı Bildirileri” E Dölen. Marmara Üniversitesi Yayın No: 657. Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi, İstanbul, Sayfa 505-539.
25. Atala N. (2001). ‘Ulusal Sığır Tüberkülozu Eradikasyon Projesi’ taslağı. Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Arşivi.
26. Aygün S, Heper B. (1941). Sığırlarda tüberkülozun allergi usulile teşhisi. Türk Veteriner Hekimler Cemiyeti Dergisi. Sayfa 3-20.
27. Aygün ST (1965). Sığır tüberkülozunun allerji metodlariyle teşhisi ve bu metodun sığır tüberkülozu savaşında kullanılması. Altıncı Türk Tüberküloz Kongresi-23-27 Nisan 1963 Bursa-. İsmail Akgün Matbaası. İstanbul, Sayfa 322-331.
28. Aygün T. (1951). Hayvanlarda Salgın ve Parazitli Hastalıklar. Pulhan matbaası, İstanbul
29. Barış Yİ. (2002). Dünyada tüberkülozun tarihçesi. Toraks Dergisi. 3 (3): 338-340.
30. Barış Yİ. (2003). Çağlar boyu tüberküloz. 21. Yüzyılda Tüberküloz Sempozyumu ve II. Tüberküloz Laboratuvar Tanı Yöntemleri Kursu. Samsun.
31. Barwinek F, Taylor NM. (1996). Assessment of the socio-economic Importance of Bovine Tuberculosis in Turkey and possible strategies for control and eradication, Turkish-German Animal Health Information Project General Directorate of Protection and Control, Ankara.
32. Bayram A. (2008). Fransızca Sözlük. Alfa Basım Yayın Dağıtım. 1. Basım, İstanbul.

33. Bekman M. (1940). Veteriner Tarihi. Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara.
34. Bekman M. (1945). Veteriner Kongreleri ve İtilâfnameleri (Les congrès et les conventions vétérinaires). Marifet Basımevi, İstanbul, Sayfa 9-42.
35. Calmette A. (1920). L'infection Bacillaire et La Tuberculose Chez L'homme et Chez Les Animaux. Masson et Cie, Éditeurs Libraires de L'académie de Médecine, Paris.
36. Ceyhan İ. (2005). Tüberküloz. T. C. Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı ve Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Aylık Epidemiyoloji Raporu 4 (2): 126-128.
37. Çelebi Y. (1950). Yurdumuzda tüberküloz epidemiyolojisi. Onbirinci Millî Türk Tıp Kongresi. Kader Basımevi, İstanbul. Sayfa 7.
38. Çevik Ketenci A. (2004). Tüberküloz Hastalarının Eviçi Temaslılarında Tüberküloz Enfeksiyonu Tanısında Tam Kan γ -Interferon Testi (quantiferon-tb gold) ile Tüberkülin Cilt Testinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, İstanbul.
39. Develioğlu F. (1995). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. 12. Baskı. Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
40. Diker F. (1989). Tüberkülozun dünü ve bugünü. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi 59 (3-4): 32-36.
41. Dinçer F. (1976). Türkiye'de veterinerlik ve tarım alanında ilk süreli yayın "Vasıta-i Servet" üzerinde bir inceleme. Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 3 (1): 66-83.
42. Erbin İE. (1954). Tüberküloz enfeksiyonu bakımından memleketimiz sığırlarının durumu ve memleket şartlarına uygun savaş metodu. Mikrobiyoloji Dergisi. Tom: VII. No. 3-4 (Ayrı baskı). Kader Basımevi, İstanbul.
43. Erk N. (1963). Pendik Veteriner Bakterioloji ve Seroloji Enstitüsü kuruluşu. Ankara Üniv. Fek. Fak. Derg. 10 (1): 44-48.
44. Erk N. (1966). Veteriner Tarihi. A. Ü. Veteriner Fakültesi Yayın No: 195. A. Ü. Basımevi, Ankara.
45. Erol C. (1969). Hayvanlarda tüberküloz (Verem-İnce Hastalık). Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Müdürlüğü Çiftçi Broşürleri Serisi A-28. Güven Matbaası. Ankara, Sayfa 1-9.
46. Ersöz E. (2007). Manu Kanunnamesi'ne Göre Hinduizm. T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
47. Gerlach F. (1929). B. C. G. Basilleri hakkında yeni taharriyat, R İsmail (Çeviren). Baytari Mecmua 7 (3): 65-70.
48. Golem SB. (1941). Memleketimizde sığır tüberkülozunun vaziyeti ve sığır tüberkülozunun insan için olan tehlikesi. Türk Veterinerler Cemiyeti Dergisi 11 (4): 28-37.
49. Gül Başağaç RT. (2001). Türkiye'de İki Dünya Savaşı Arasında Veteriner Hekimliği Hizmetleri ve Hayvancılık Politikaları Üzerinde Araştırmalar. Veteriner Hekimliği Tarihi Deontoloji A. D. Doktora Tezi, Ankara.

50. Gürsel A. (1955). Enstitümüzde tecrid olunan tüberküloz suşlarında tip tayinleri. *Türk İjiyen ve Tecrübî Biyoloji Dergisi*. 15 (1): 32-39.
51. Herzog H. (1998). History of Tuberculosis. *Respiration*, 65: 5–15.
52. Hilmi (1933). Küçük Sıhhiyei Hayvaniye Memur Mektebinin Teşekkülündeki Maksat ve Gaye. *Ziraat Gazetesi*, 4 (9-10-47): 581.
53. Kalenderoğlu İ, (1956). Ankara Mezbahasında Kesilen Büyük Ruminant’larda Rastlanan Meme Tuberculose’u Üzerinde Patolojik- Anatomik ve Histopatolojik Araştırmalar. Askeri Veteriner Akademisi Patolojik-Anatomi Şubesi Çalışmalarından. Uzmanlık Tezi. İstiklal Matbaası, Ankara, Sayfa 5-6.
54. Kelly J. (2007). What is Tuberculosis. Before ‘The Sun’. “Tuberculosis in Hamilton at the Turn of the Twentieth Century” D. Ann Herring (Editor), Canada, Erişim: (http://digitalcommons.mcmaster.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=anthro_coll&seiredir=1#search=Before+The+Sanâ: Tuberculosis+in+Hamilton+at+theTurn+of+the+Twentieth+Century). Erişim Tarihi: 06.10.2010.
55. Kızkın Ö. (2008). Temashı muayenesi. Erişim: (www.verem.org.tr/pdf/t_muayene.pdf). Erişim Tarihi: 20.03.2008.
56. KKGM. The Epidemiological investigations fort the prevalanca of bovine tuberculosis in Turkey, TB Eradication cost-benefit analysis.
57. Korkut İH (1997). Veteriner Hekimleri Kanun ve Yönetmelikler Kitabı. Kardelen Ofset. Ankara, Sayfa 448-452.
58. Murray FJ. (2004). Mycobacterium tuberculosis and the Cause of Consumption. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 169: 1086-1088.
59. Nikiforuk A. (2000). Mahşerin Dördüncü Athısı-Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar Tarihi. S Erkanlı (Çeviren). 1. Baskı. İletişim Yayınları A.Ş, İstanbul.
60. Öger O. (1983). Tüberküloz ve Tedavisi. Sermet Matbaası, İstanbul.
61. Özcebe İ. (1939). Tablet tüberkülin. *Türk Veterinerler Birliği Dergisi* 9 (1-2): 43-47.
62. Özkara Ş, Aktaş Z, Özkan S, Ecevit H. (2003). Türkiye’de Tüberkülozun Kontrolü İçin Başvuru Kitabı. T. C. Sağlık Bakanlığı Verem Savaşı Daire Başkanlığı. Ankara.
63. Özkul T. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Yapılan Uluslararası Veteriner Hekimliği Anlaşmaları Üzerine Araştırmalar. A. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara.
64. Rafyi A. (1971). Hayvan tüberkülozu gelişmekte olan ülkelerde tüberküloz sorunlarının özellikle ortaya konması ve tetkiki. N Tekin (Çeviren). Bornova Veteriner Araştırma Enstitüsü Dergisi 12 (22): 36-87.
65. Rıza İsmail (1926), Tüberküloza karşı (Aşılama) tecrübeleri, *Baytari Mecmua*, 3 (9).
66. Sabar İR. (1956). Tüberküloz Tarihçesi (Avec un résumé en français). İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Sayı: 50. N Tekin (Çeviren). Kemal Matbaası, İstanbul.
67. Sedat R. (1929). Verem aşısı. *Baytari Mecmua* 7 (5): 142-146.
68. Sedat R. (1930). Verem aşısı. *Baytari Mecmua* 7 (6): 178-191.

69. Sigerist EH. (1955). A History of Medicine. Volume I: Primitive and Archaic Medicine. Oxford University Press, New York.
70. Steger JV., Barrett L. Cutaneous Tuberculosis (Chapter 15). Military Dermatology, Sayfa 355-389.
71. Şefik (1931). İhtisas Raporları-1931 birinci Ziraat Kongresi, Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti. İstanbul, Sayfa 1840-1850.
72. T. C. Ziraat Vekâleti Neşriyatı. 1938 Ziraat Kongresi İçin Veteriner İşleri Umum Müdürlüğünce Hazırlanan Sağlık Müesseseleri ve Hayvan Hastaneleri Raporudur, Sayfa. 9-10.
73. T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Hayvan Sağlık Zabıtası-Kanun, Nizamname, Talimatnameleri ve Aşı Serom Tarifnameleri. Cild I. Köyhocas Matbaası, Ankara.
74. Tezcan İ, Yurteri A (1977). Et Muayenesi-Öğrenci Ders Notları-, Ankara
75. Unat EK, İhsanoğlu E, Vural S. (2004). Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
76. Ülkü V. (2006). Büyük Almanca Türkçe Sözlük. İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
77. Yazar S. (1965). Türkiye’de tüberkülin tatbikatının yapıldığı yıllar, adet ve müsbet nispetleri. Altıncı Türk Tüberküloz Kongresi (23-27 Nisan 1963). İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
78. Yardımcı H. (2008). Tüberküloz. Erişim: (<http://www.tvhb.org.tr/bilimsel/03.doc>). Erişim Tarihi: 23.03.2008
79. Yazıcıoğlu S. (1981). Tüberküloz (Teşhis ve Tedavi). Diyarbakır Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayın No: 21, Diyarbakır.
80. Yılmaz ŞK. (1947). Bovine Tuberculose Üzerinde Anatomo-patolojik Araştırmalar. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 223. Ankara Üniversitesi Veteriner ve Ziraat Fakülteleri Basımevi.
81. Yomut A. (1959). Mycobacterium tuberculosis ve Bilhassa Typus humanus, Typus bovinus, Typus gallinaceus üzerindeki son çalışmalar. Bornova Veteriner Araştırma Enstitüsü Dergisi 1(1): 77-86.

8. EKLER

Ek 1: Hasta veya şüpheli hayvanların etlerinin ve sütlerinin tüketilmemesi. BOA. DH.MKT. 1403-57/1304 C. 12.

اوراقه لوله‌دی	سوروی آهلی	شورین باغی	هلاک	فیض باغی	عدم منفی
۷۷	قوله	قوله	وضو ۴ به	۱۲	۲۰۹
صیغه نفی در دستورالعملها عمله و عویله ایند بولک کی ساری لوسه بقه عیده طوقسه اولده حیوانان ایلانیش ایچینه بولک تیلدری موجب اولمیش و عملی نکرده که ~~تلف اولدو~~ حیوانان و ساری اکل و استخراجه و غیره نوله ایدرک بولورک مصاب رسول اولدو حیوانان حله ایله برابر بولانه حیوانان رض بولورک عده ارض حیوانان باید سولرک حله ایله اولمیش و حله نکره و یاغور سولورک بولورک حیوانان بیله ارضی حیوانان ظاهر ایتمه اولده حیوانان ایله احتیاط نه منع اولمیش حیوانان حله ایله باقیه نام افک حله حیوانان بیله نکره ایله نکره ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان حله ایله ایستار حیوانان					

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

Ek 2: Kesim esnasında hasta olduğu belirlenen hayvanların kıymetinin yarısının ya da üçte bir nispetinin sahiplerine verilmesi (Tazminat). BOA. DH.MKT. 1386-59/1304 Ra. 24.

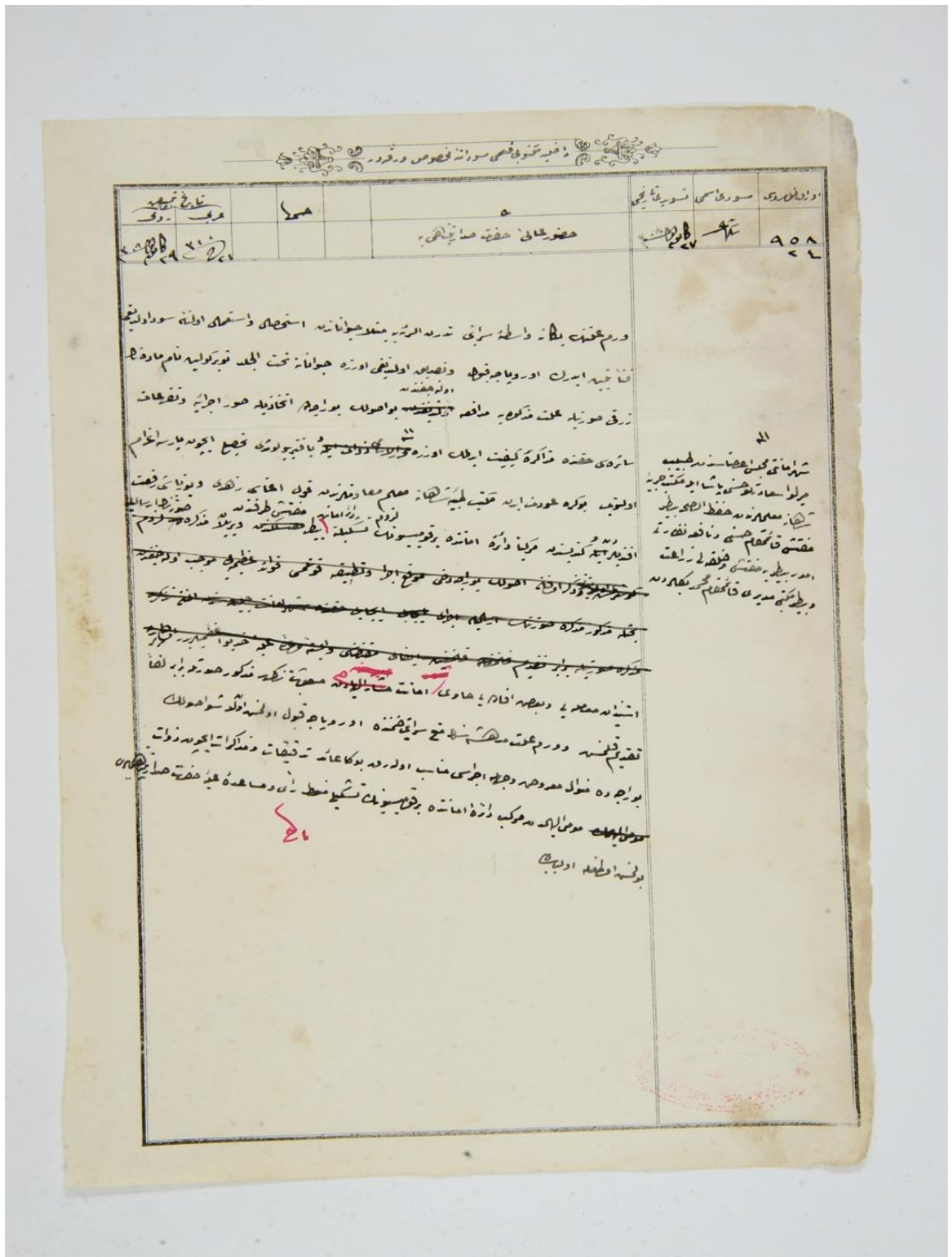
اورینونوکی	موردیاسی	شوریه نامی	نصفه ربعی	عصم بوردی
۴۴	نصفه ربعی	نیمه دراعف نقد به صیقله	۹۱	۹۱
جوانه قشقه کنگه مع سربانی صفت اخذ اید بیدیه ناب و نشانه صیقله نقد اید قشقه کنگه کنگه جوانه قشقه نصفه و باقی نصفه صحابه اعده اوله اوزره در عقبه اندازد نروسی ~~نقد به صیقله ربعی~~ امانت بطر نقشه طاقه بر بیدار اورد کونر ~~نقد به صیقله ربعی~~ امانت بطر نقشه طاقه صفت قشقه نقدی امانت و بیدار اید افضا اید به باقی نقد طبعیت خیر نقد به صیقله ربعی امانت و بیدار اید افضا اید به باقی نقد طبعیت خیر برابر صیقله اصفه ربعی امانت و بیدار اید افضا اید به باقی نقد طبعیت خیر عنه و اوزره ربعی امانت و بیدار اید افضا اید به باقی نقد طبعیت خیر				

[illegible]

Ek 4: Vilayetlerde görülen hastalıklarla ilgili sıhhiye dairesine bilgi verilmesi.
BOA. DH.MKT. 1598-26/1306 C. 24.

[illegible]

Ek 5: Sığır tüberkülozu ile mücadelenin belirlenmesi amacıyla komisyon kurulması. BOA. DH.MKT. 2041-34/1310 C. 21.

Ek 6: “Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvânîye Talimat-ı Muvakkatı”. Düstur (1939). I. Tertip. Cilt: 6. Devlet Matbaası, Ankara.

1306

İradei mübbeliğ hamîş

Residei desti tazim olup Meclisi Mahsusu Vükelânın mazbatai maruzası ve melfufile beraber manzuru âli buyurulan ibşu tezkerei samiyeyi sadaretpenahileri üzerine mucibince iradei seniyei cenabı hilâfetpenahî şerefmüteallik buyurulmuş olmakla olbabda.

16 cemaziyelahir 1310, 24 kânunuevvel 1308

No: 318 — Zabıtai Sıhhiye-i Hayvaniye Nizamnamei Umumisinin neşrine kadar muvakkat olup şimdilik Hüdavendigâr Vilâyetinde mevkii tecrübeyle konulmak üzere kaleme alınan talimat

16 cemaziyelahir 1310, 24 kânunuevvel 1308

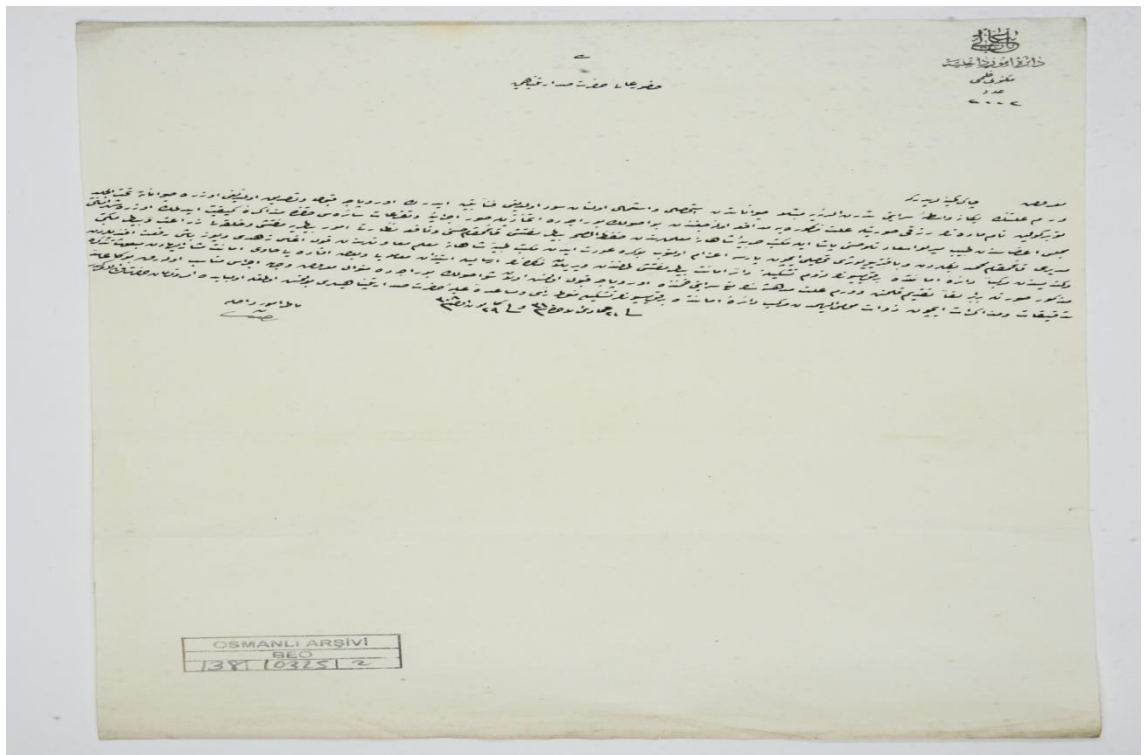
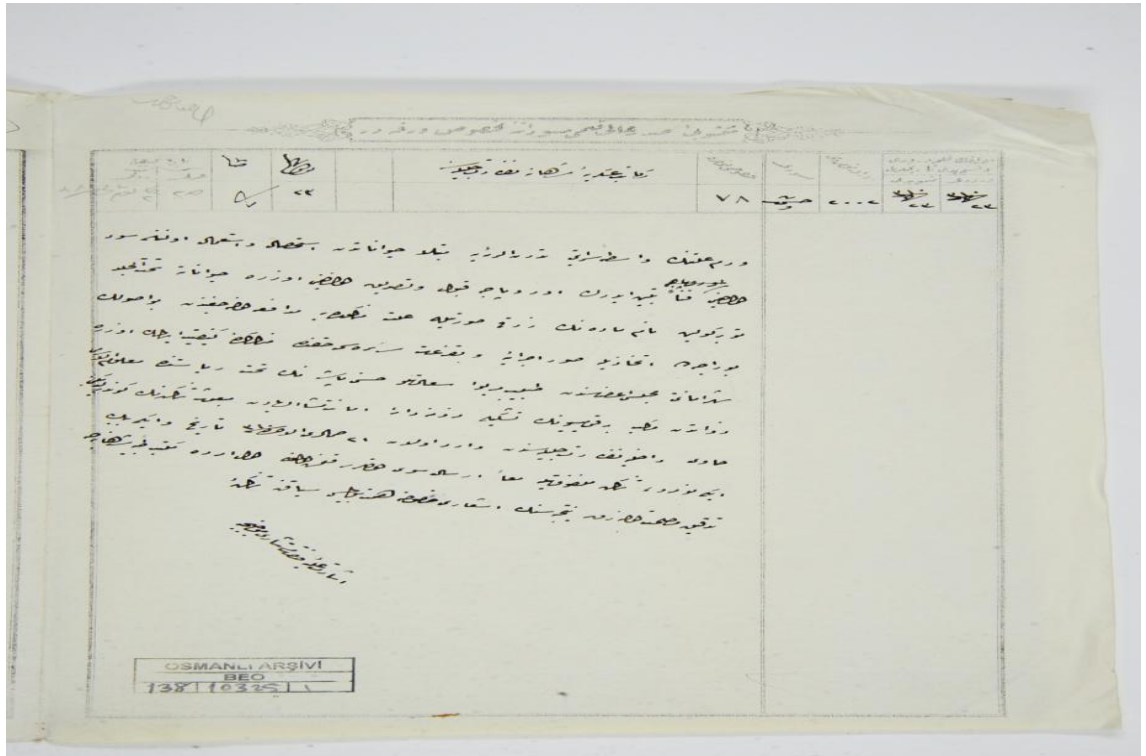
Madde 1 — Bir mahalde zuhur eden hayvan hastalığının ileli müstevliyyeden olduğunda şüphe edilirse hayvan sahibi ya karye ihtiyar meclisi veya muhtar keyfiyeti en yakın bulunan nahiye veya kaza hükümeti mülkiyesi vasıtasile merkezi livaya bildirecek ve olbabda bir emir vüruduna intizar edilmeksizin derhal hasta hayvanatı sairelerinden tefrik ile bir mahalli mahsusta hıfzolunacaktır.

Madde 2 — Liva mutasarrıfı hastalığı haber alır almaz nihayet yirmi dört saat zarfında hareket eylemek üzere baytar müfettişini hastalığın zuhura geldiği mevkie izam etmekle beraber vukuu hali merkezi vilâyete iş'ar edecektir.

Madde 3 — Baytar müfettişi hastalık olan mahalle vasıl olur olmaz hayvanatın tefrik muamelesi icra olunmamış ise onu derhal icra ve illetin nevi ve cinsini tahkik ederek hastalığın derecesi ehemmiyetine göre mevkiin icabına ve fen ve kaideye tevfiқан tedabiri lâzımeyle hükümeti mahalliyyenin inzımanı muavenetile mevkii icraya vazettirecek ve hastalık vebası bakarı gibi pek çok ziya ve telefatı mucib neviden olduğu takdirde müfettişi umuminin celbini hükümeti mahalliyyeden talep edecektir.

Madde 4 — Hastalık zuhur eden mevakiideki sağlam hayvanatın bit-telkih vikayesi kabil olduğu surette icrasından akdem memur olan baytar müfettişi istizanı keyfiyet ve alacağı emre tevfiқи hareket eylemeğe mecburdur.

Ek 7: Komisyon üyeleri ve tüberkülin. BOA. BEO 138-10325/1310 C. 25.

Ek 8: Tüberkülin ve hasta hayvanların sütlerinin görüşüldüğü belge. BOA. DH.MKT. 2060-111/1310 Ş. 20.

[illegible]

Ek 9: Sığır vebası ve akciğer hastalıklarında veteriner hekimlerin yapması gerekenler ve itlaf. BOA, DH.MKT. 200-33/1311 B. 20.

[illegible]

[illegible]

2

1000

1000

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 278: 1039-1044.

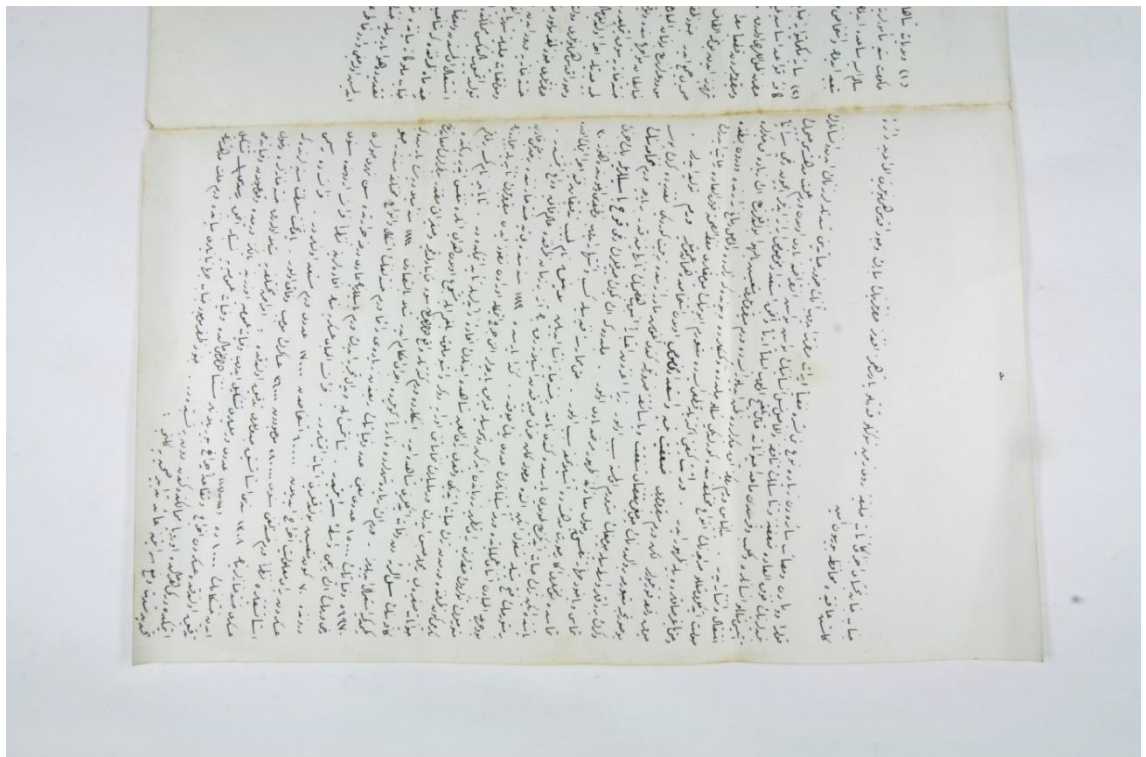
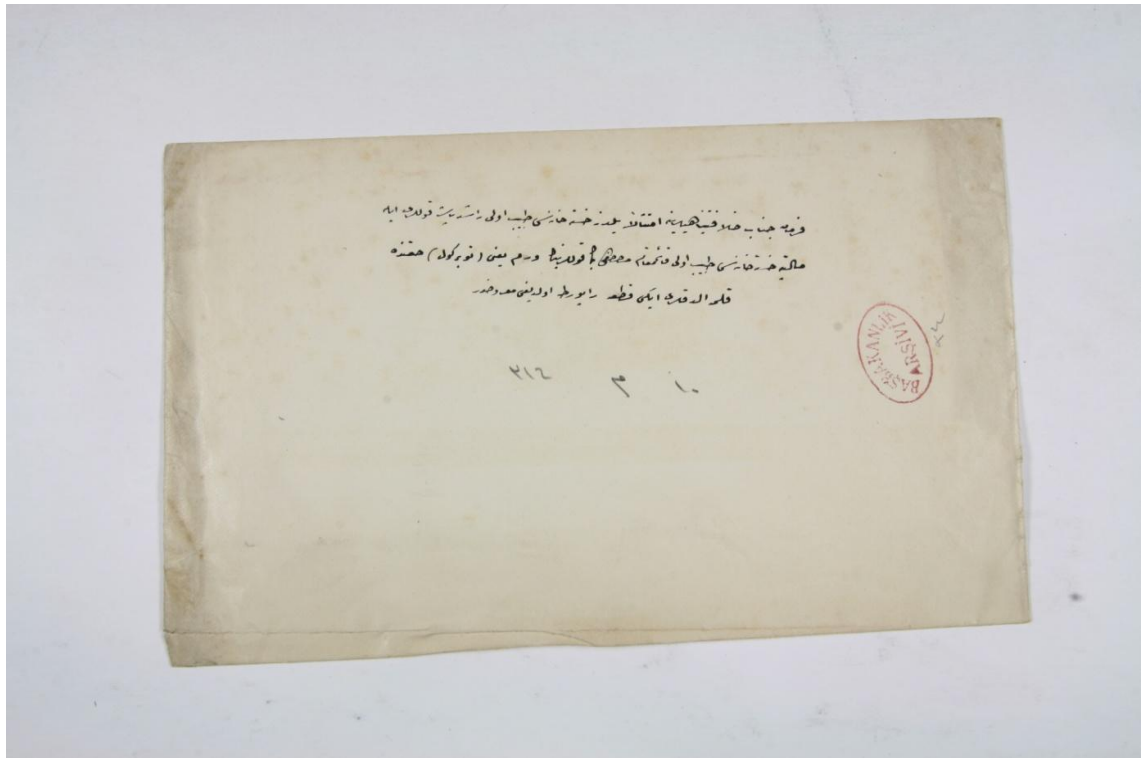
حکومت مأمور لایه بیطراره مخصوص تیفوس
خسته لغی یعنی وباء بقری حقنده تعلیمات

وزارت

محمود پاشا

۱۲۰۷

Ek 10: Tüberküloz hakkında hazırlanan rapor. BOA. Y..PRK.ASK. 139-92/1316 M. 12.

در روز جمعه
مکرمه خضوف
نظرات ملا
زه امجدیه
در روز پنج
شنبه سراط لازم
زرق محمد در کجینه
فاسیه محلیه

OSMUN'S CHEMICALS

الحمد لله رب العالمين

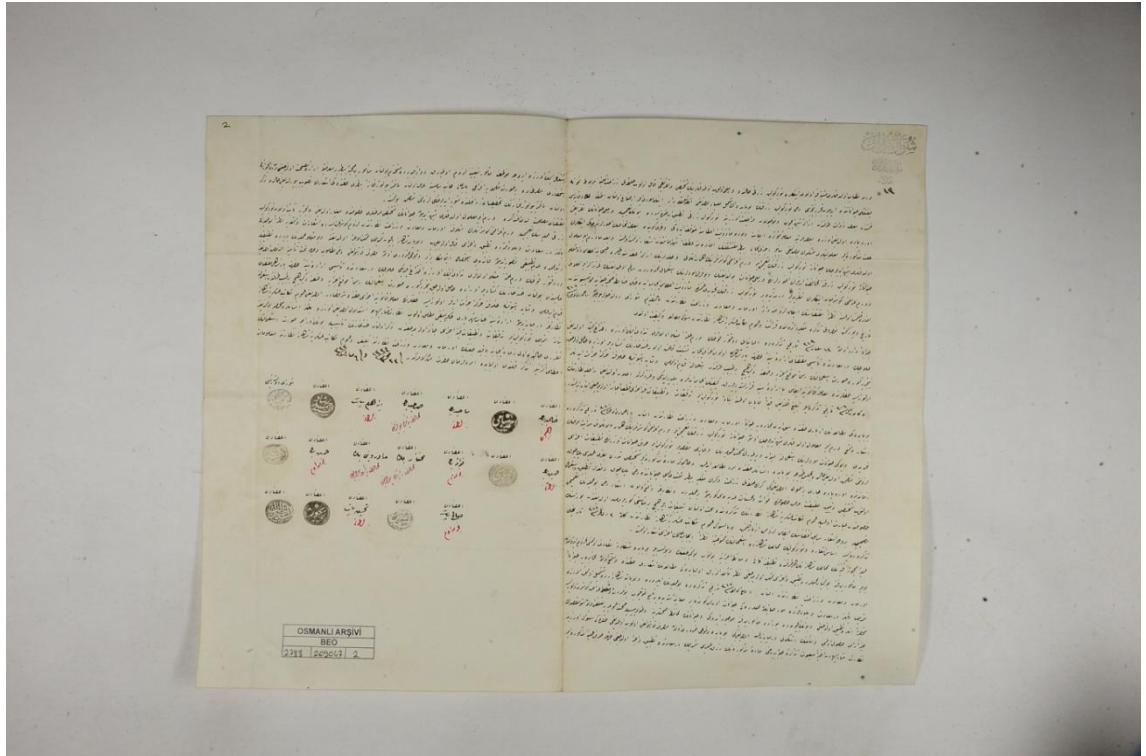
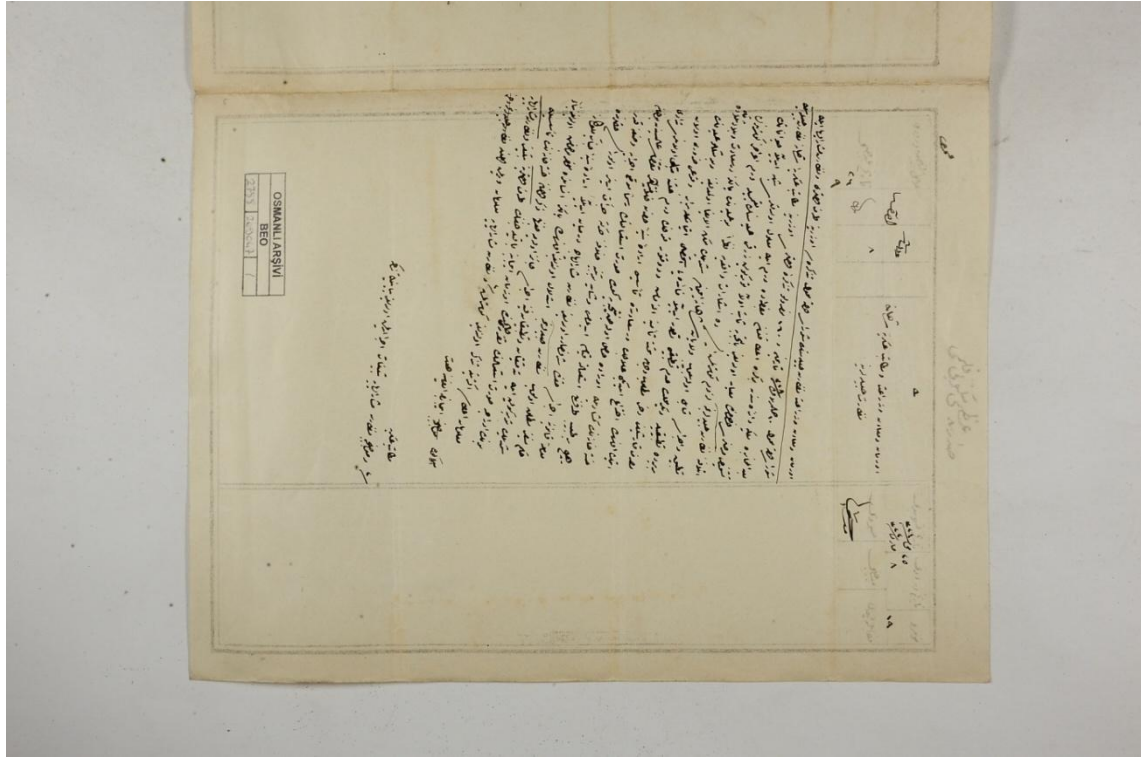
مَكُونِي قَلْبِي
عَلَيْكَ

4041

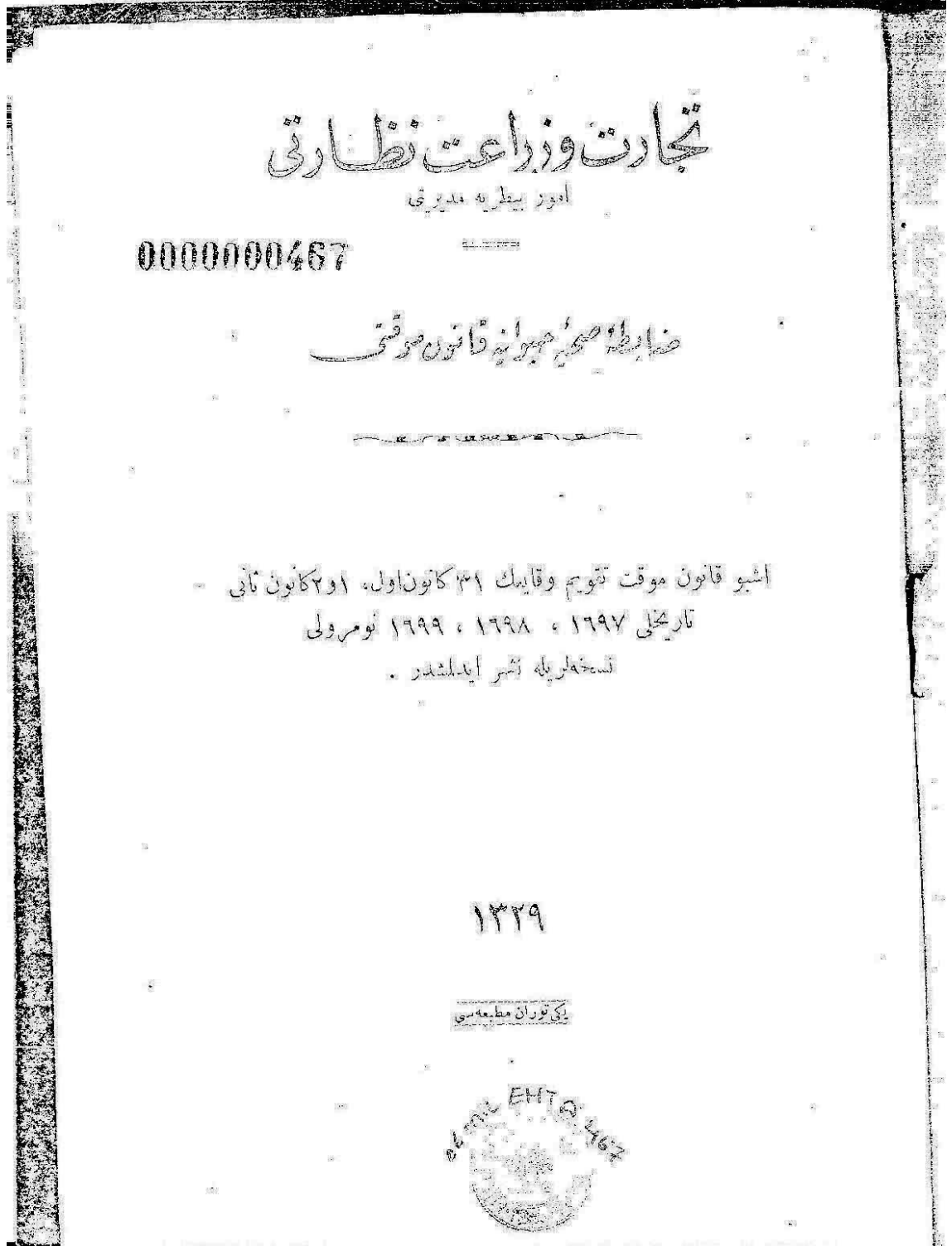
[illegible]

[illegible]

Ek 13: Tüberkülozlu hayvanların sütleri ile ilgili uyarılar. BOA. BEO 2788-209047/1324 M. 26.

Ek 14: “Zâbita-i Sıhhiye-i Hayvâniye Kânun-i Muvakkatı”. Ticaret ve Ziraat Nezâreti. 1329 (1913). Yeni Turan Matbaası, Dersaadet.

ضابطه صحت حیوانیه قانون موقت

مواد عمومی

برنجی فصل

ماده: ۱. اشپو قانونک احکامنه تابع اولان امراض حیوانیه آتیده کیلردر:

- ۱ — وباء بقری .
- ۲ — مجترات کیره وصفیره وخناز پرده حمای قلاعی .
- ۳ — جنس بقرده ذات الجنب والرئته محیطی، کیلارده ذات الرئته ساری.
- ۴ — بالعموم حیواناتده جمره باقتریدی .
- ۵ — جمره عرضیه .
- ۶ — قیون جدریسی وکی جدریسی .
- ۷ — قیون وکیلارده جرب .
- ۸ — ذوی الحافره لرده رطام وعمره .
- ۹ — ذوی الحافره لرده مرض ججاج .
- ۱۰ — حیوانات بقریده تدرن .
- ۱۱ — خناز پرده ذات الرئته ساری ووباء وحمیت خنازیر .
- ۱۲ — حیوانات مختلفه داء الکلب .
- ۱۳ — حیوانات بقریده وخناز پرده خناق ساری «باربونه».

ایکینجی فصل

حدود ضابطه صحتیه

ماده: ۲. هر نوع حیوانات و مواد حیوانیه رسومات اداره لری تأسیس ایذیلان و حیوانات و مواد ایچون تعیین اولنان اسکلر موافقندن ماعدا

اوله رق ایجابات فیه وجهله بر آخور وتلف اولان حیواناتک دفنی ایچون برمدفن تخصیص ایدیلور .

ماده : ۱۶ خسته لق اولان مواقعهده بولاشیق وخسته حیواناتک بولندقلری محالر وبونلرله اختلاط وتماسده بولنان اشخاص وسرایت مرضه واسطه اولاجق مواد واشیا مأمور بیطرك تحت نظارتنده اولوبابده کی تعلیماتنامه فیه توفیقاً تطهیرات فیه یه تابع طوتیلور .

آلتنجی فصل

اتلاف وتضمینات

ماده : ۱۷ وباء بقری ، تدرن ورعام خسته لقلریله مصاب اولوبده حکومتجه اتلاف ایدیلان حیوانات ایچون ایجابنه طرف حکومتدن مواد آتیه موجبنجه تضمینات ویریله جکدر .

ماده : ۱۸ بدلی تضمین ایدیله جک حیواناتک نوع وجنسی وقیمتلی هر نه اولورسه اولسون اعطا ایدیله جک تضمینات حیوانک تقدیر ایدیله جک قیمتک ثلثان ویانصف ویاخود ثلث درجه سنده اولوب غایه تضمینات بیک غروشدور .

ماده : ۱۹ وباء بقریده بالمعینه اعراض سریریله کوستردیکی جهته اتلاف اولنان حیواناته ثلث وخسته حیوانات ایله تماسده وعین آخورد بولنانلردن اتلاف ایدیلانلره نصف و وبا بقریدن ایدیلان شبه اوزرینه احتیاطاً اتلاف ایدیلان سالم حیواناته ثلثان . تدرنده اعراض سریریله و آفات تشریحیه کوسترن ویا تورکولین زرقلیه تعامل اظهار ایدن حیواناته نصف وتدرندن ایدیلان شبه اوزرینه اتلاف ایدیلوبده فتح میتده آفات تشریحیه درنیه کوسترمیان حیواناته ثلثان . رعامده وانحواً اعراض ثلاثه کوسترنلره ثلث ومالاهین تلقیحیه رعاملی اولدینی تین ایدنلره نصف ویریلور .

ماده : ۲۰ خسته‌نی اخبار ایتیان ویاکتیم واخفا ایلان کیمسه‌لرک حیواناتیله حیوانات امیرییه وملكته ادخال واخلاجندن اعتباراً وباء بقریده اون کون و تدرن ورعامده اوچ آی طرفنده تضمیناته تابع امراض ساریه اعراضی کوسترن حیوانات ایچون انتخابنه تضمینات ویرلر و اتلاف ایدیلان حیواناتک لحوم و اتقاضنک استعمالی جائز ایسه صاحبنه ویرله جک تضمیناتدن قیمتاری تنزیل ایدیلور .

ماده : ۲۱ اتلاف ضابطه صحیه قومیسو نلرینک قراری و حکومت محلیه مأمورینک امریله اجرا ایتدیریلور . قومیسو نلرده علاقه‌دار اولان حیوان صاحب‌لری طرفندن ایکی وکیل بولندیریلور . اشبو مختلف قومیسو نلر طرفندن بری قبل الاتلاف حیواناتک اوصاف و اشکال و تعدینی و پیاسه‌یه نظراً اکثریت آرا ایله تعیین ایدیلان قیمتاری و انتخاب حیواناته ویرلمی لازم کلان تضمینات مقدار یله جائز اولدینی احوالده لحوم و اتقاضنک استعمالندن طولانی بدل تضمیناتدن تنزیل ایجاب ایدن مبالغی و دیگری کیفیت اتلافی و فتح جسده مشاهده اولنان آقانی مبین اوچر نسخه اولمق اوزره ایکی مضبطه تنظیم ایدیلوب بری حکومت محلیه‌یه دیگری زراعت نظارتنه و دیگری ده علاقه‌دار اولان طرفه تودیع اولنور .

ماده : ۲۲ یکرمی برنجی ماده‌ده ذکر اولنان مضبطه‌نک علاقه‌دارانه تبلیغی تاریخندن اعتباراً اوچ ماه طرفنده محلی حکومتنه مراجعتله تضمینات طلب اولمندی حالده تضمینات حتی ساقط اولور .

بدنجی فصل

داخل مملکتده حیوان و مراد حیوانیه نقلیاتی

ماده : ۲۳ داخل مملکتده هر نوع حیوانات و مراد حیوانیه نقلیاتی مایه صحیه و منشأ شهادتنامه‌سته تایدیر . امراض ساریدن بریله بولاشیق

Ek 15: “Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Talimatnamesi”. Umur-i Baytariye
Müdüriyeti 1330-1914. Matbaai Osmani, Dersaadet.

تجارت و زراعت نظارتی

امور بیطریه مدیریتی

ضابطه صحیہ حیوانیہ تعلیماتنامہ سیدر

درسماعت

مطبعة عثمانیه

۱۳۳۰

تقدیرده بوکی حیوانات مسئولیتی و مصرفی صاحب‌رینه عائد اولمق اوزده آیری بر محله اوج ماه مأمور بیطریک نظارتی تحتند بولدیریلور. قودوز حیواناتدن ایصیرلمش اولدیغنه دئر شیهلی عد ایدیلان حیوانات بقریه و فرسیه کذا اوج آی اصحابنک مسئولیتی تحتند قرانته آلتنه آلتور.

ماده ۶۸ — حکومت بر محله قودوز بر حیوان بولدیغنی خبر آلدقده بر طرفدن جوار محللری کیفیتدن خبردار ایتمکله برابر دیگر طرفدن مذکور حیوانک در حال اتلافی اسبابی استکمال ایدر.

ماده ۶۹ — قودوز وقوعائی ظهور ایدن محللرده اشخاصه عائد کلبر قباتدیریلور. صاحبسز واغزلقسز بولسان بالمله کلبر بالتسمیم ویاخود قورشونله اتلاف اولتور.

ماده ۷۰ — قودوزدن تلف اولان ویا اتلاف ایدیلان حیوانات دریلریله برابر کومولور وبومثلو حیواناتک عندالایجاب فتح جسدلری انجق بیطر طرفندن اجرا اولته بیلور.

ماده ۷۱ — صوک و قوعاندن اوج ماه صکره یکی وقوعات ظهور ایتمکده تدابیر متخذه رفع ایدیلور.

اوتمی فصل

حیوانات بقریه ده تدرن

ماده ۷۲ — ممالک عثمانیه اداخل ایدیلان اینکله محل مخصوصنده توبر کولین تطبیق ایدیلور. عکس العمل حموی ارانه ایدن اینکله پاکدکلی محله اعاده ویاخود بلاتضمینات ذبح اولتورلر. شیهلی حیوانات

اون بش كون صكره مضاعف دوزله تور كولين زرق ايدملك اوزره
تمغالبوب تأمينات تختنده صاحبه تسليم اولتور .

ماده ۷۳ — داخل ملكتده تدرن اعراضى كوسترن واعراض
مرضيه ارانه ايليويده تور كولين زرقيله تعامل اظهار ايدن حيوانات
بر موجب قانون ذبح اولتورلر. تور كولينك شيهلى تعاملنى كوسترن
حيواناته بر مام صكره بردها تور كولين زرق اولتور؛ و بو وقته قدر
مذكور حيوانات تمغالبوب تحت نظارتده بولنديريلور. وايكنجى دفعه
تور كولين زرقيله تعامل كوسترمدكارى تقديرده سربست براقيلورلر.

ماده ۷۴ — اعراض سريره وآفات تشريحيه كوسترن وتور كولين
زرقيله تعامل اظهار ايدن حيوانات اصحابنه نصف وشبه اوزرينه ذبح
ايديلويده آفات تشريحيه كوسترميان حيوانات اصحابنه ثلثان نسبتده
تضمينات ويريلور .

ماده ۷۵ — صاغمال اينك وماندالر مصارفى صاحبلىنه عايد
اولق اوزره سنهده بر دفعه تور كولين تلقىحاتنه تابع طوتيلورلر. وزرق
عملياتى اجرا ايدن بيطر عملياتك نتيجهسى حقنده حكومت محليه
راپور ويرمكه مجبوردر .

ماده ۷۶ — سوتجى آخورلرى لااقل اوچ آيده بر دفعه صحيه
بيطرلرى طرفندن تفتيش ايديلور .

ماده ۷۷ — تدرن يالكز رنده ويا يالكز احشاي بطنيهده تقرر
ايتش ايسه رنلر ويا احشاي بطنيه احيا ايديلهرك -لوملك اكلنه مساعده
ايديلور. وعين زمانده تغيرات رنلره واحشاي بطنيه اتشارايتش ايسه

لحومی مصادره واحا ایدیلور کذا تدرن هر هانکی اعضاده تقرر ایتش
اولورسه اولسون ضعفیت ایله مترافق ایسه بوکی حیواناتک لحومی
مصادره واحا ایدیلور . ادران لحوم داخلنده که عقد لفائییه ، مملر
وعقدلرنده ، طحال و کلیتیده بولندیقی تقدیرده لحومک اوصافی هر نه
اولورسه اولسون تدرن تعمم ایتش عد ایدیلورک لحوم مصادره ایدیلور .

ماده ۷۸ — متدرن حیوانات کافه سی ذبح ایدلد کدنصکره مساکن
حیوانیه ازاله عفنه معامله ستابع طوتیلور . تطهیرات فیه اجرا ایدلد کجه
اورایه بشقه حیوان ادخال ایدیله من .

اوره برنجی فصل

حیوانات مجتره کیره ده ذات الرئة محیطی

ماده ۷۹ — ذات الرئة محیطی ساریدن مصاب وشبهه لی اولان
حیواناتک مملکتیه دخولی ممنوعدر . خقاق صورتیه حدوده کیرمش اولان
بوکی خسته حیوانات اتلاف ودیکر لرینک مصارفی اصحابنه عاند اولمق
اوزره آلتی آی قرانتیه تحتنه التور .

ماده ۸۰ — ذات الرئة محیطی ساریدن مصاب ویا شبهه لی اولان
حیوانات تجرید اولتور .

ماده ۸۱ — تلف اولان حیوانات دریلری ایله دفن واحا اولتور .

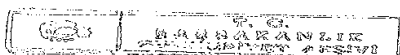
ماده ۸۲ — ذات الرئة محیطی به قارشى تلقیحات زراعت نظارتک
اسریله مأمور بیطر طرفدن یاییله بیلور .

ماده ۸۳ — صوک تلف ویا شفا یابدن صکره بولاشیق محللرک ازاله

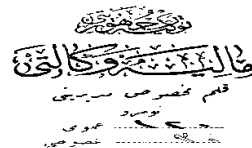
[illegible]

3. 2. 1954

تاریخ: _____

۱۰ سرگودھا کی طبیعت پر

[illegible]

35910-File-35910
1030 No 1

فرانام

١٠

خارجہ و داخلی

صواعق عجمیه و بی

000	18	01	01	030	52	3
-----	----	----	----	-----	----	---

Ek 18: "Zabita-i Sihhiye-i Hayvâniyye Kanunu" RG. Kanun No: 1234. Sayı: 888.
14 Mayıs 1928.

قانون

سازمان

۸۸۸

تأسیس تاریخی : ۷ تیر اول ۱۳۳۶

سرك آتور شافى آقره ايون : ۷۰۰ فروش ولايتلر : ۵ : ۹۰۰ فروش	۱۴ مایس ۱۹۲۸ بازار ايرانى	ادارى و نرسى ماموريت ايومره باش و كاك جيله مديونلار مديريت مراجعت اولتور
---	------------------------------	--

قانونلر

۳ — مختلف نوع حيوانلره جره (دالاق خسته لى) ۴ — صيفيرلره عرضى جره (بانى قارا) ۵ — صيفيرلر سارى محيطى ذات الرئسى (صيفيرلر جگر آغرىسى) ۶ — صيفيرلره ندرن (ورم) ۷ — ماندالرك باربوتى باستورده للوزى (بوغاز خيولامه ويا چنبرلهمه خسته لى) و صيفيرلر باستورده للوزى ۸ — كيكيلر سارى ذات الرئسى (كيكيلر جگر آغرىسى) ۹ — قوبون، كچى و دوده لره جدري (چيچك خسته لى) ۱۰ — بيكر و مركب بوعلر بده عام وجره (ماقافا و صيراجه) ۱۱ — بيكيلر استىلاى اوغى انفاسيه التهاى (صافين بياض دامار خسته لى) ۱۲ — بيكيلر مرض جاعى (بيكيلر غرنكىسى) ۱۳ — بيكر و مركب بوعلر بده و كويش كتيرلره جرب (اوبوز خسته لى) ۱۴ — هر نوع حيوانلره داء الكلب (قودوز خسته لى)	<p>ميرانلر صافى صافى مقرر قانونه</p> <p>قانون نومروسى : ۱۳۳۲</p> <p>ماده ۱ — بوقا بده :</p> <p>آ — خسته لى شيهلى تعميرى، خسته لى غيرو واضح و غيرتام اعراضى ارايه ايدن</p> <p>ب — سرايتدن شيهلى تعميرى، خسته لى هيج راعراضى ارايه ايجمه مكله رابر خسته لى آلمش اولدقلىنه حكم اولتان حيوانلر مناسنده قوللاشدر .</p> <p style="text-align: center;">برنجى قسم
عمومى حكملر</p> <p style="text-align: center;">برنجى فصل
عمومى مادملر</p> <p>ماده ۲ — بوقانونك حكملرينه تابع و اخبارى مجبورى اولان بولاشيق خسته لى شونلردر :</p> <p>۱ — صيفير و ماندالره و بده قري (صيفير و بده و مال قيران)</p> <p>۲ — جرب ضرايبلى حيوانلره حاي قلاعى (شاپ و باطابق خسته لى)</p> |
|--|--|

آلتیمی فصل

مشاوره هیئت و صاغات ضابطه قومیسو نظریک صورت شکل و وظائفی

ماده ۳۸ - بولاشیق حیوان خسته لقاری مجادله سی اقتصاد و کالتیک وظائف اصلیہ سندندر . محلی اداره لر دخی نظامنامه سنه توفیقاً کندی ولایتی داخلده بولاشیق حیوان خسته لقارینه قارشی مجادله نیک تطبیق ایله مکلف ومسئولدرلر و اداره خصوصیه دودخلر نده هر سنه بر مجادله فصلی آچیلیر .

ماده ۳۹ - بالجه بولاشیق حیوان خسته لقاریک محو و اطغاسی ویا حرکات و مناقلات حیوانیه نیک تنظیمی ایله اشتغال ایتمک و بویخصوصیه هر درلو مقررات اتخاذه صلاحیتدار اولوق اوزره اقتصاد و کالتیک ریاستی آلتنده بیطر مدیر عمومیه سی ، مدافعه ملیه و کالتی امور بیطریه دائرہ سی رئیس ، محموداندارمه قوماندانی ، اداره محلیه ولایات مدیر عمومیه سی ، صحه و کالتیدن کوندر بله جک بر منخصص ایله اقتصاد و کلبی طرفندن بشی تجاوز ایتمک شرطیه انتخاب ایله جک منخصصلردن مرکک بر صاغات مشاوره هیئت تشکیل اولنور .

بوهیئت اعضاسنه و کالتجه تقدیر اولونه حق بر حق حضور وریلیر .

ماده ۴۰ - ولایتلرده والینک ریاستی آلتنده بلدیہ ، تجارت و زراعت اوطعلری رئیس لری ، صحیه مدبری و محلی ژاندارمه قوماندانی ، زراعت و بیطر مدیر ویا مأمور لری ایله انجمن ولایت اعضاسندن برزاندن مرکک بر حیوان صاغات ضابطه قومیسوئی تشکیل و مقرراتی و کالتیک تصویبیه عرض اولنور .

ماده ۴۱ - نظامنامه مخصوصه توفیقاً لاقول ایکی سسنده بر دفعه بر بیطری قونفره عقد اولونور .

برنجی فصل

مذبحلر

ماده ۴۲ - قانون مخصوصه توفیقاً یاسیله جق اولان مذبحلره کله جک بالعموم حیوانلر همه حال منشا

شهادتنامه سی . حائر اولمیدرلر . بورلرده حیوان ، کسبلمزدن اول و صوکره نظامنامه سنه توفیقاً معاینه ایدیلیر . بیطر بولمیدنی لرلرده اشبو معاینه بلدیہ ویا حکومت طیبی طرفندن اجرا اولنور . قوربان یارامنده قوربانلق حیوانلرک کسبله سی اشبو ماده احکامندن مستثنا در .

ماده ۴۳ - سسونه خاه ، اینکجه خاه و خانلر ، جانباز ، آراجه و کبراجی آخیرلری و مزاجله کبی طوپلو حیوان بولوندر بلان محللر بیطر طرفندن معاینه و قنیشنه نایمدر .

بومحلالرک اوچ آیدم رصاحب لری طرفندن فی تطهیر لری مجبوریدر .

ایکینجی قسم

خصوصی حکملر

برنجی فصل

دودلرده صاغات ضابطه سی

ماده ۴۴ - قره دن بورویهرک بلامعاینه حدردی کچن ویا مختلف واسطه لرله تورکیه طور اغنه ادخال ایدیش اولان حیوانلر ددر ایکینجی ماده ده مذکور خسته لقاردن ریسه مصاص اولدیجی تحققی ایدنلر ایله خسته لقندن ویا سرایتدن شهبلی بولنانلر ، حیوانلرک و خسته لفک نوعنه کوره آشاغیده یاریلی معامله یه تابع طوتولورلر :

آ - صغیر (وماندا) لردن ویا بقری یه مصاص اولانلرله خسته لقندن و سرایتدن شهبلی بولنانلر لالتضمینات اتلاف و محر ایدیلیر .

مصابلرله تمسه کلن دوموز ، قویون ، کچی وکوهس حیوانلری کسبله لرک اؤلرینک اسهلا کنه مساعده ایدیلیر . دودلر و نیک طرناقلی حیوانلر فی تطهیرانه تابع طوتولورلر .

ب - جفت طرناقلی حیوانلردن های فلاحیه مصاص اولانلرله خسته لقندن ویا سرایتدن شهبلی بولنانلر لالتضمینات اتلاف و محر ایدیلیر . بوخسته لفک تره نه

حاصل اولورسه بوتدیرك جوار محللره تشمینة اقتصاد وکالتی مأذوندر.

ماده ۴۸ — وباه بقری ده قوردون مدتی صوک تلف ویا اتلاف تاربخندن اعتبار آیدر.

ماده ۴۹ — سودی صانیلان اینکیرک کاهه سنه نوبه کولین تطبیقی بچوریدر. بونلرک مثبت تعامل کوسترنلری و ندرن اعراضی کوسترن و یا خسته لئی نوبه کولین تعاملی ایله تثبیت اولونان دیگر صیغیرلر کسیره ک اتلری خسته لک درجه سنه کوره نظامنامه سی احکامنه تابع طوتولور.

ماده ۵۰ — ساری ذات الرئیه مصاب کیلردن قحوله دوچار اولانلرک اتلری محوایدیلر. قحوله دوچار اولمايانلرک اختای صدریه سی مصادره اولونورق اتلرینک صرف و استیلا کنه مساعده ایدیلر.

ماده ۵۱ — رعام و عره اعراضی واضحاً کوسترنلر ایله خسته لشدن شهبلی اولوب ده فی تعامللر ایله خسته لئی تأید ایدیلر اتلاف و محو ایدیلر.

ماده ۵۲ — استیلائی اوعیه لنفایه التهابه مبتلا بیکیرله اوپوزه مبتلا حیوانلر تدای به تابعدر. آنجق تدای سی ممکن اولامایه جنی مأمور بیطریک راپوریه تأید ایدن استیلائی اوعیه لنفایه لی بیکیرله اوپوزلی حیوانلر اقتصاد وکالتک مساعده سیله اتلاف ایدیلر.

ماده ۵۳ — مرض جماعه مصاب آیفیرلر احصایه و قیصراقلر نظامنامه احکامنه تابعدر. آنجق خسته لئی غیرقابل تدای اولدی دو قور راپوریه تثبیت ایدیلر قیصراقلر اقتصاد وکالتک مساعده سیله اتلاف ایدیلر.

ماده ۵۴ — قودوزه مبتلا هر نوع حیوان بلا تضمینات اتلاف ایدیلر.

ماده ۵۵ — قودوزلی حیوانلر جرفندن ایصیریلان و یا خود قودوز شهبسی آلتند بولونان حیوانلر بلا تضمینات اتلاف ایدیلر. آنجق بوکی حیوانلرک اتلافه صاحب لری موافقت ایتمزلر سه صرقلری کندیلرینه عائد اولمق اوزره حیوانلر مشاهده آلتند بولندریلر.

ماده ۵۶ — قودوز و قوغانی اولان محللرده اشخاصه

عائد کوبکیر صاحب لری طرفندن قید آلتنه آیر. صاحب سر و آغرل قسز بولنان باجله کوبکیر بلا تضمینات اتلاف ایدیلر.

ماده ۵۷ — بوفصله ذکر اولمايان دیگر خسته لقلره مصاب حیوانلر حقنده نظامنامه سی احکامی تطبیق اولونور.

اوچنجی قسم

مشترک حکملر

بیمجی فصل

تضمینات

ماده ۵۸ — اشبو قانون احکامنه توفیقاً وبای بقری، رعام، ندرن و کی ذات الرئیه سندن دولایی اولدیریلن حیوانلرک صاحب لریه اقتصاد وکالتی وودحه سندن آشاغیده یازیلی آبتلر دائر سنده تضمینات و برتایلر.

۱ — خسته ایکن واضحاً اعراض کوسترمش اولانلرک آلتشنجی ماده موجبجه تعین ایدیلرک قیمتلرینک یارسی ب — خسته لقی هنوز اعراضی واضحاً کوستره حاکم دورده اولما بوده بعض فی تعامللر و یا باقتریبولوزی معاینه لری ایله تشخیص قونورق اولدیریلن حیوانلرک آلتشنجی ماده موجبجه تعین ایدیلرک قیمتلرینک درنده اوچی

ب — خسته لشدن و یا سرایتدن شهبلی بولندقلرینه سناء اتلاف ایدیلن و یا خود اولدیریلوبده فتح جدرلنده کورولسی لارم اولان آفات تشریحیه ک بولونامسی و یا باقتریبولوزی معاینه سی ایله شهبه ایدیلن خسته لقه مصایتلری تحقیق ایتمه ی و یا خود واقعی صورتیه یاپیلان رتلقیح یوزندن تلف اولان حیوانلرک آلتشنجی ماده موجبجه تعین ایدیلرک قیمتلرینک تمامی

ت — وباه قریدن دولایی اتلاف ایدیلان مصاب و یا خسته لشدن و یا خود سرایتدن شهبلی حیوانلرک آلتشنجی ماده موجبجه تعین ایدیلرک قیمتلرینک تمامی اشبو تضمینات، ک قیصه مدت ظرفنده و ک باقیر

مال صندوقدن مصارف سائر به ترجیحاً تسویه اولونور .
 ماده ۵۹ — نظامنامه احکامی موجبنجه صاحبه ترك اوله حق دری ، ات وسائر مدلی تضمیناتدن ایندیریلیر و ویریه جك تضمیناتك مقداری بهر حیوان ایچون بوز لیرایی کجه من .

مؤسسات رسمیه ایله بلدیله عايد اولان و یا صاحبلى طرفندن خسته قلمرى وقيله خبر ویرلمش و یا خود خسته قلملى اولدلمرى بيله ترك صانوك آلتش اولان حیوانلر ایچون تضمینات ویریلر . كذلك اجنبی بر مملكتدن كتیریلوب خسته لنگ نوعه كوره دور قهریح قیدیر مدت كچمزدن اول خسته لنگاری ایله مملكته ادخاللردن اول خسته لنگی آلتش اولدلمرى آكلاشیلان حیوانلر ایچون تضمینات ویریلر .

ماده ۶۰ — اولدیریلن حیوانلرك قیمتی محلی رایج اوزرندن اون بدنجی ماده ده مذکور قومیسون و مال صاحبی طرفندن ارأه ایدیله جك ایکی اهل خبره ایله بیطر مأمور بدن منشكل رهیت طرفندن تقدیر اولونور . بوهیتك تقدیر ایستیکي تضمینات قیدیر . آلتجی طرفینك حكمه به مراجعت حقاری باقیدر .

هیئت طرفندن تقدیر اولونان قیمته دائر اوج نسخه ضبطور قفسی تنظیم اولونه رق بریسی حیوان صاحبه ویریلیر .

ایلمنجی فصل

جزائی حکم

ماده ۶۱ — دردنجی ماده ده محرر یازیلی مجبوریت خلافت اوله رق حکومتك ارأه ایتش اولدینی محللرك غیری برلردن تورکیه حیوان و یا حیوان موادی ادخال و یا بونلری تورکیه دن اخراج ایدنلر و یا خود آلتنجی ماده ده یازیلی اولوب ردایدلمسی لازم كن حیوانلری ادخال ایدنلر بر آیدن اوج آیه قدر حبس و یا اوتوز لیرادن طقسان لیرایه قدر آغیر جزای نقدی ایله جزالاندیریلیر . اكر بوكیفت صرف قیدسزلقدن ایلری كلش ایسه بو جزالرك ناریسی ایندیریلیر .

ماده ۶۲ — بشتنجی ماده ده یازیلی شهادتنامه لری ساخته اوله رق یازانلر و یا حقیق بر شهادتنامه یی تحریف ایدنلر و یا خود بو قیل اوراقی قوللانا نلر ایله حیوانلره و حیوان موادیی احتوا ایدن قابله قومش اولان اشارت و دامقاری قصد منفعت ایله ذکیشدیرمش اولانلر ایکی آیدن سکرز آیه قدر حبس ایدیلیرلر .

حقیقه غیر موافق اوله رق منشأ و صا غلق شهادتنامه سی ویرنلر و بولاشیق حیوانلر ایله حیوان موادیك خسته لقدن سالم اولدلملری بيله ترك تصدیق ایدن مأمورلر درت آیدن ر سته یه قدر حبس ایدیلیرلر .

ماده ۶۳ — بدنجی و یکریمی برنجی و اوتوز اوچنجی و فرق بشتنجی ماده لر حکملرینه مخالف حرکتده بولنانلر ایله قوردون آلتش اولان محللردن حیوان و حیوان موادی چقارانلر و بولاشیق و یا شپه لی حیوانلری یكدیکریدن قهریق ایچون صلاحیتدار مأمورلر ك ویردكلی امرلره مخالفتده بولنانلر و بولاشیق حیوان خسته لنگی کیزیلنلر ایکی آیدن آلتی آیه قدر حبس ایله و یا بتمش لیرادن درت بوز لیرایه قدر آغیر جزای نقدی ایله و یا خود بوجزالرك هرا یکسینه جزالاندیریلیر .

ماده ۶۴ — طقوزنجی ، اونجی و اون آلتنجی ماده لرده یازیلی مجبوریتلری مقبول بر معذرته مستند اوله رق یکریمی درت ساعت ایچینده ایفا ایتمه نلر بر هفته دن ر آیه قدر خفیف حبس - ایله یا خود اون لیرادن فرق لیرایه قدر خفیف جزای نقدی ایله جزا - لاندیریلیر . اكر بوجبوریته مخالفت اون آلتنجی ماده ده یازیلی کیمسه لر طرفندن واقع اولمشه جزای تقدیدن باشقه بر آیدن بر سته یه قدر مسلك و صنعتك تعطیلی جزاسی ده حکم ایدیلیر .

بولاشیق حیوان خسته لنگی اخبارده عذر سزا اوله رق یکریمی درت ساعتدن فضله کیکنلر بر آیدن اوج آیه قدر حبس اولونور .

ماده ۶۵ — ۲۴ ، ۲۵ ، ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۴۳ نجی ماده لر حکملرینه مخالف حرکتده بولنانلر

Ek 19: "Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi". RG. Kararname No: 11656. Sayı: 1901. 17 Eylül 1931.

T.C. Resmî Gazete

Teslis tarihi : 7 Teşrinievvel 1336

<i>İdare ve yazı işleri için</i> <i>Başvekkâlet Müddevenat Müdürlüğüne</i> <i>müracaat olunur</i>	17 EYLÜL 1931 PERŞEMBE	SAYI: 1901
---	----------------------------------	------------

KARARNAME

Kararname № : 11656

1234 numaralı Kanunun 27 nci maddesi hükümlerine tevfikân İktisat Vekâletince tanzim ve Şûrayı Devlet Riyasetinden tevdi olunan (Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi) İcra Vekilleri Heyetinin 9/8/1931 tarihli içtimasında tetkik edilerek merbut şekilde tadilen tasdikı tasvip ve kabul olunmuştur.

9/8/1931

REİSİCÜMHUR
GAZİ M. KEMAL

Bayvekil İSMET	Adliye Vekili YUSUF KEMAL	Milî Müdafaa Vekili ZEKÂİ	Dahiliye Vekili
Hariciye Vekili Dr. T. RÜŞTÜ	Maliye Vekâleti V Dr. REFIK	Maarif Vekili ESAT	Nafia Vekili HİLMİ
İktisat Vekâleti V. HİLMİ		Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. REFIK	

Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesi

BİRİNCİ FASIL

Hudutlarda Umumi Sağlık Zabıtası

Birinci kısım

Umumi Maddeler

Madde 1 — Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununa göre hayvanların ve ham maddelerinin Türkiye'ye ithali ve Türkiye'den ihracı için aşağıdaki kapılar ve iskeleler açık bulundurulur:

Rize	Vilâyetinde:	1 Sarp
		2 Hopa
		3 Rize
Artvin	»	4 Mardit
		5 Sarıçayır - Demirkapı

Kars	Vilâyetinde:	6 Bedellâ
		7 Kenarbel
		8 Kızılçakçak
Bayazıt	»	9 Makara Köprüsü
		10 Kızıldize
Van	»	11 Saray (Mahmudiye)
Hakâri	»	12 Güver
		13 Şimdinan
Mardin	»	14 Cizre - Selyopi
		15 Nuseybin
		16 Re'sulayın
Urfa	»	17 Mürşitpınar
		18 Birecik
GaziAyıntap	»	19 Akçakoyunlu
		20 Kilis
Cebelibereket	»	21 İslahiye
		22 Dörtiyol
Adana - Mersin	»	23 Mersin iskelesi
Silifke	»	24 Taşucu
		25 Anamur
Antalya	»	26 Antalya
		27 Fenike
		28 Alâiye
		29 Kalkan mevkii
Muğla	»	30 Köyceğiz
		31 A. Fethiye B. Bozburun
		32 A. Bodrum B. Gökabat
		33 Küllük
İzmir	»	34 Kuşadası
		35 İzmir
		36 Üçkili
		37 Çeşme
Bahkesir	»	38 Ayvalık
		39 Bandırma
Çanakkale	»	40 Çanakkale
		41 A. Karabiga B. Küçükkuyu
		42 Gelibolu
		43 Imroz

Bursa Vilâyetinde:	44	Mudanya - Gemlik
Kocaeli »	45	İzmit
Edirne »	46	Viranteke
	47	İsmailce
	48	Karaağaç
	49	Uzunköprü
Kırklareli Vilâyetinde:	50	Malkoçlar
Tekirdağ »	51	Tekirdağ
İstanbul »	52	Sırkeci
	53	Haydarpaşa - Galata
Bolu mıntakası:	54	Ereğli
Zonguldak Vilâyetinde:	55	Zonguldak
	56	Bartın
Kastamonu »	57	İnebolu
Sinop »	58	Sinop
Samsun »	59	Samsun
Ordu »	60	Ünye
	61	Fatsa
Giresun »	62	Giresun
Trabzon »	63	Trabzon
	64	Sürmene

Madde 2 — İşbu kapı ve iskelelerden 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 32, 35, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63 numaralı kapı ve iskeleler hayvanların ve maddelerinin Türkiye'ye ithaline ve Türkiye'den çıkarılmasına ve diğer kapı ve iskeleler ise hayvanların ve maddelerinin yalnız Türkiye'den çıkarılmasına mahsustur.

İkinci kısım

İthalât

Madde 3 — Türkiye'ye ithal edilecek bütün hayvanlar ile ham maddelerinin sahipleri veya nakledicileri bunların menşelerinde en az kırk (vebayı bakarı ve çiçek hakkında altmış gündür) günden beri sarı hayvan hastalıkları olmadığına dair bir sıhhat şahadetnamesi göstermeğe mecburdurlar. Bu şahadetnameler hayvanlar ile ham maddelerinin ihraç edildiği mevkilerdeki veya bu mevkilerin yakınındaki memur baytar tarafından ita olunur ve bu şahadetnameler Türkiye şebkenderleri ve bunlar bulunmadığı takdirde dost hükümetlerin konsolosları ve hayvanların mensup olduğu memleket hudut veya istasyon veya hayvan baytarı tarafından vize edilmiş olacaktır. Şahadetnameyi tanzim eden memur baytar olmayıp ta bir diplomalı hususi baytar ise şahadetnamenin hükümetin mafevk baytarınca tasdik mecburidir.

Madde 4 — Menşe şahadetnamelerinde hayvanların nev'i, adedi, cinsi ve hayvan maddelerinin nev'i ve miktarı, ambalajlarının şekli, balyalarının adedi, markası, vevni, sahibinin ismi, mevrit ve mahreci yazılmış olacaktır. Beygir, ester, merkep ve sığırlar için musaddak ve muvazzah eşkâl buluracaktır. Küçük baş hayvanlar için hepsine birden bir menşe şahadetnamesi kabul edilebilir.

Madde 5 — Sıhhat şahadetnamelerinin hayvan ve mevaddının ihraç edildiği memleket lisanından başka aynen ve tamamen bu lisanla mutabık olarak türkçe veya fransızca lisanlarını da ihtiva etmek üzere sevklerinden en fazla 48 saat evvel tanzim edilmeleri meşruttur.

Karadan yürüyerek gelecek hayvanlara ait sıhhat şahadetnamesinin ıttıbar müddeti tanzim tarihinden itibaren 21 gündür.

Madde 6 — Eğer hayvanlar 21 gün zarfında hududa glemeyecek kadar uzaktan geliyorsa mesafeye göre bu ecnebi

şahadetnamelerinin kıymetini muhafaza için sıhhat şahadetnamesi her 21 günde bir defa bir memur baytar tarafından vize ve varsa güzergâh üzerindeki şebkenderlerimiz tarafından tasdik edilmiş olmalıdır.

Madde 7 — Memlekete kara, su ve hava yollarından gelen hayvanlar ve hayvan maddeleri mutlaka baytar muayeneye tâbidir. Bu muayeneler transit olarak karadan yürüyerek gelen veya transit kâstle her hangi bir nakliye vasıtasından esbabı mücbire dolayısıyla yere indirilen hayvanlara da şamil-dir. Gemiler ve kapakları mühürlü ve zemini gayri kabili nüfuz vagonlar içinde transit olarak gelecek hayvanlar ve ham maddeleri muayeneden müstesnadır.

Madde 8 — Kara, su ve hava yollarından hudut kapılarına, deniz veya hava limanlarına gelecek hayvanların ve ham maddelerinin ilk muayeneleri hudutlarda kapı ittihas edilen mevkiden geçmeden veya şimendifer ve deniz ve hava nakliye vasıtalarından çıkarılmadan evvel nakliye vasıtaları dahilinde ve işbu vasıtalar son muayene mevkine gönderilmek üzere tahliye esnasında baytar tarafından birer birer yapılır.

İşbu ilk muayenede hayvanların sıhhat ve menşe şahadetname erinde mukayyet evsaf ile tetabuk derecesi ve sarı hastalıklardan birine musap olup olmadıkları tetkik edilerek evsaf ve sıhhi ahvali muvafık bulunduğu takdirde hayvanların kara hududundaki kapılardan Türkiye hududu dahiline ımrarına ve şimendiferlerden ve deniz ve hava nakliye vasıtalarından da istasyonlara ve deniz ve hava limanlarına ihracına müsaade edilir.

Madde 9 — İlk muayenede evsaf ve sıhhi ahval noktai nazarından muvafık bulunan ve hudut kapılarından ımrarına ve istasyonlara veya deniz veya hava limanlarına ihracına müsaade edilen hayvanlar, hudutlarda kapılardan lâakal iki kilo metre dahilinde güzergâh teşkil etmeyecek şekilde ve yol üstünde olmayan bir mahalde tesis olunacak muayene istasyonuna veya tahaffuzhaneye ve vagonlarla gemilerden ve hava vasıtalarından ihraç edilecekler de istasyon, rıttım ve hava limanlarındaki hayvan parklarına gönderilir ve burada son muayeneye tâbi tutulurlar.

Madde 10 — Son muayenelerin icrası maksadile hudut iezlerinde ve ilk muayene mahallerinde, ıcabında tahaffuzhane olarak istimal edilecek şekilde ihtiyaca ve usulüne muvafık birer hayvan parkı inşa olunur.

Madde 11 — Hudut şimendifer muayene istasyonlarındaki hayvan parklarında yapılacak son muayene için hayvanların vagon sırasıyla birer birer tahliyesi ve tahliye esnasında kullanılan vasıtaların, hayvanların zedelenmesine meydan vermeyecek şekilde olması şarttır.

Bu muayenede hayvanların salım olduğu tamamen tahakkuk ettiği takdirde, tekrar şimendifere bindirilmesine ve memleket içine sokulmasına müsaade olunur.

Madde 12 — Son muayenede hayvanlar, tabii sırayetle müstait oldukları ve alabilecekleri sarı hastalıklar noktai nazarından birer birer ve fenî usule tevfikân esaslı muayeneye tâbi tutulacaklardır.

Madde 13 — Son muayenede hayvanatı feresiye cüfni usulde (malleine) ve çift ve damızlık ve süt sığırları ise cüfni usulde (tüberküline) tâbi tutulacaktır.

Ancak memur baytarlarımız tarafından (malleine ve tüberküline) tâbi tutuldukları tasdik edilen hayvanlar bu muameleden müstesnadır. Son muayenede menfi teamül veren hayvanlara memleket dahilinde gidecekleri mahalde iki ay sonra tekrar bir defa daha beygiri (mallein) ve sığırlara (tüberkülin) tatbik olunur.

Beşinci kısım**Sarı muhittî zaturrece**

Sığırların ciğer ağrısı ..

A — Hudutlarda

Madde 194 — Sığırlardan ciğer ağrısına musap veyahüt şüpheli olan hayvanların memlekete ithali memnurdur.

Hududa gelmiş olan ve hastalığın arazını gösterenlerle hastalıktan veya sırayetten şüpheli bulunanlar tazminatsız iltâf ve imha edilir ve mütebaki sırayete maruz hayvanlar geldiği mahalle reddedilmekle beraber o mahallin hükûmetine de ihbar olunur.

B — Memleket dahilinde

Madde 195 — Memleket dahilinde sığır ciğer ağrısı hastalığı zühur eder ve zuhurunu haber alan baytar tarafından hastalığın sığır ciğer ağrısı hastalığı olduğu teşhis ve tesbit edilirse kanun ve bu nizamnameye göre keyfiyet civara ilân ve hastalığın menşei tahkik olunur.

Madde 196 — Kordon altına alınan köyün yollarına köyde sığır ciğer ağrısı hastalığı olduğunu gösteren levhalar ve bayraklar asılır.

Madde 197 — Bu hastalığa musap hayvanlarla hastalıktan şüpheli olanlar hususî bir mahalle tefrik ve salımlardan tecrit olunur.

Madde 198 — Salim olarak tefrik edilen hayvanlar sırayetten şüpheli nazarile o mahaldeki hastalığın iltfasına kadar iki haftada bir defa baytarî muayeneye tâbi tutulur.

Madde 199 — Musaplarla veyahüt hastalıktan şüpheli hayvanlarla temasa gelen kimseler ancak dezenfeksiyondan sonra salim hayvanlarla temas edebilir.

Madde 200 — Bu hastalığa karşı telkîh İktisat Vekâletinin emrile memur baytar tarafından yapılır.

Madde 201 — Kordon altına alınmış mahallerde sahiplerinin talebi üzerine temiz bir ahırdan diğer bir ahıra veyahüt hariç'en bu mahalle sığırların ithali ancak 24 saat evvel aşlanmış bulunmasına ve baytarın raporu üzerine vali veyahüt en büyük mülkiye memurunun müsaadesine bağlıdır. Bu mahallerden ot, saman ve sair hayvan yemlerinin çıkarılması memnurdur.

Madde 202 — Hastalıktan dolayı karantina altına alınmış olan bir mevkide hasta hayvanların sahipleri kendi hayvanlarında görecekları en ufak sıhhi tahavvülden derhal mahallin hayvan sağık zabıtası komisyonunu haberdar etmeğe mecburdur.

Madde 203 — Karantina alındaki bir mevkide musapların veya hastalıktan şüphelilerin zephi ancak baytarın nezareti altında icra edilir. Zephedilmiş olan bu gibi musapların veya hastalıktan şüphelilerin ciğerleri imha olunur ve elleri baytar raporile ekle salih olduğu bildirildiği takdirde ancak soğuduktan sonra sahibine ita edilebilir.

Madde 204 — Bu hastalıktan ölen hayvanlar derileriyle beraber gömülür. Zephine müsaade olunan havanların derileri kordonu ref'inden ve dezenfeksiyona tâbi tutulduktan ve kuru-tulduktan sonra çıkarılabilir.

Madde 205 — Karantina dahilinde salim olarak tefrik olunacak hayvanların mer'aya çıkmasına ancak mer'aya girerken, mer'ada musap veya hastalıktan şüpheli olan hayvanlarla temas etmeyeceklerine kat'i kanaat getirildikten sonra müsaade olunabilir.

Madde 206 — Sırayet şüphesi altında bulunan hayvanlarla salim oldukları anlaşılan hayvanlarla bir arada otlatılmaları veyahüt müştereken aynı çesme veya yalaktan veyahüt kaynak-tan sulanmaları memnurdur.

Madde 207 — Sığırların ciğer ağrısı hastalığında karantina son telef veya şifadan sonra bulaşık mahaller dezenfekte edilmek ve altı ay zarfında yeniden vukuat zühur etmemek şartile refolunur.

C — Dezenfeksiyon

Madde 208 — Tathir ve dezenfeksiyon sığır vebasında olduğu gibidir. Musap veya hastalık'tan şüpheli hayvanların tecrit edildikleri mahalde bu'unan alâtü edevat, sair hayvan malzemesi dezenfekte edilmekte o mahalden çıkarılmaz.

Altıncı kısım**Sığırlarda tederrun**

"Verem.."

A — Hudutlarda

Madde 209 — Doğrudan doğruya ârazi maraziye gösterenler ile tüberkülin teamülü ile vereme musabiyeti tahakkuk edenler Hayvan Sağık Kanununa tevâkan tazminatsız iltâf olunur ve elleri işbu Nizamnamenin hususî faslındaki etlerin tefiş ve muayenesi hükümlerine tâbi tutulur.

B — Memleket dahilinde

Madde 210 — Sütleri satılan ineklerin kâffesi Hayvan Sağık Zabıtası Kanununun 49 uncu maddesi hükümlerine göre verem noktai nazarından seriri ve tüberkülin tatbiki suretile muayeneye tâbidirler.

Sığır tabirine mandalar ve inek tabirine de manda inekleri dahildir.

Madde 211 — Bir mahalde mevcut ineklerin umumi olarak seriri ve tüberkülin tatbiki suretile muayeneleri nisan ayı zarfında olmak üzere senede bir defa icra edilir.

Zabıtanın muaveneti ile gerek seriri muayeneleri yapacak ve gerekse tüberkülin tatbiki ile meşgul olacak fen memurları, baytar müdürlüğünün nezareti ve mes'uliyeti altında belediye ve olmadıği takdirde mücadele ve sıhhiye baytarlarıdır.

Madde 212 — Verem noktai nazarından seriri muayene ve tüberkülin tatbiki zamanına takaddüm eden ay zarfında muayeneye tâbi tutulacak ineklerin bulundukları mahal veya semti ve sahibinin ismini ve ineklerin ırkını ve yaşını ve alâmeti farkasını ihtiva etmek üzere şehirlerde belediyelerce ve ve bu teşkilât olmayan mahallerde ise mahallin ihtiyar heyetince iki nüsha cetvel tanzim ve birisi mahallin baytar müdürlüğüne ve diğeri de seriri muayene ve tüberkülin tatbikile meşgul olacak baytarla tevdi olunur. Bu mahal bir çok dairei belediyelerden müteşekkül ve vasi iş her dairei belediye için ayrı ayrı cetvel tanzimi icap eder.

Madde 213 — Süt satmak üzere inek besleyen her inek sahibi kendi ineginin muayenesi ve tüberküline tâbi tutulması için her senenin mart ayının iptidasında mensup olduğu belediye dairesi veya ihtiyar heyeti vasıtasile mahallin baytarına resmi surette müracaata mecburdur.

Madde 214 — Yukarıdaki maddelere göre yapılması mecburi olan seriri muayeneden ve tüberkülin tatbikinden her ne suretle olursa olsun kaçırılan ineklerin sahipleri bulaşık hayvan hastalığını gizlemiş olmak suçu ile ciheti adliyyeye teslim olunur.

Madde 215 — Tüberkülin tatbikine tâbi tutulacak ineklerin hususî talimatnamesinde gösterilecek seriri usullerle muayeneleri icra edilir.

Tüberkülin tatbiki ve neticelerine göre yapılacak muamele

Madde 216 — Seriri muayeneye tâbi tutulan ve hastalıktan şüpheli olarak tecrit edilenlerle salim olarak tefrik edile-

cek ineklere gözler tamamen salim olmak şartile aynı ve cüfni tüberkülin tatbiki mecburidir.

Madde 217 — Tüberkülin tatbiki ve neticelerine göre yapılacak muamele hakkında hususî talimatname yapılacaktır.

Madde 218 — Damızlık boğa veya çift öküzlerinde zuhur edecek veremin teşhis usulü ve tâbi tutulacağı muamele ineklerde cari olan hükümlerin aynıdır. Ancak bu gibi vakayide umumî muayene hastahk zuhur eden mahallerde hasta ile temas etmiş olan veya aynı ahırda bulunan sığırlara hasredilir.

Madde 219 — Kasaplık olan ve doğrudan doğruya mezbahaya sevkedilen sığırlar müstesna olmak şartile Türkiyeye ithal edilecek sığırlara hudutlarda veya iskelede veya istasyonlarda muayene mevkilerinde yalnız cüfni teamül tatbik ve kanunî hudut kısmında mevzu ahkâm dahilinde muameleye tâbi tutulur. Bu teamüde menfi veren hayvanlara gideceği mahalde bir ay sonra bir defa daha aynı ve cüfni tüberkülin tatbik ettirilir ve keyfiyet hudut muayene baytarı tarafından hayvanın gideceği mahallin baytar müdürlüğüne bildirilir.

Madde 220 — Memleket dahilinde aynı teamül neticesini ve kontrolünü münslip kılan mahallerde ve hallerde yalnız cüfni teamül yapılır.

Madde 221 — Aynı teamül neticesini karıştırılabilecek vakayiden şüphe edildiği zaman bu husus için imal ettirilen gözlükler kullanılır ve mühürlenir ve muayyen müddet esnasında muayene icra edilir.

Madde 222 — Verimli olduğundan dolayı mezbahaya sevkolunan inek ve sair sığırların etleri hastalığın tabiatine ve görülen âfâtn vüs'atine göre tamamen veya kısmen zaptî musadere olunur. Bunun tatbik sureti etlerin teftiş faslında gösterilmiştir.

Madde 223 — Salim inekler için merbut (5) numaralı nümune veçhile sıhhat şahadetnamesi verilir. Bu şahadetnameler her yılın sonunda kontrol ve tebdil edilir.

Madde 224 — Süt ineklerinin alım satımı esnasında işbu sıhhat şahadetnameleri esas olacak ve sıhhat şahadetnamesi olmayan ineklerin alım satımı men ve derhal zabita tarafından batır muayenesine sevkedilecektir.

Madde 225 — Veremle bulamış ahırlara dezenfekte edilmedikçe hayvan konulamaz ve böyle ahırlardan hiç bir eşya çıkarılmaz.

Madde 226 — Hastalıktan veya sirayetten şüpheli ineklerden ve sığırlardan bakteriyolojik muayene için talimatnamesine tevfiikan marazî madde ahz ve laboratuara sevk olunur.

C — Dezenfeksion

Madde 227 — Vereme musap veya veremden şüpheli sığırların bulundukları ahırlar veya tecrit mahalleri tathir ve dezenfekte edilir.

Madde 228 — Tathir ve dezenfeksiyon ahırın teşkilât ve vaziyetine göre yalnız musap veya hastalıktan şüpheli sığırların bağlanmış olduğu mahalle veya hut ahırın umum kısmına teşmil edilir. Ahırda bulunan musap veya hastalıktan şüpheli sığırlarda istimal olunan her nevi eşya ve musap veya şüpheli sığırların her türlü ıfratı ile temas ve televvüs etmiş olan teçhizat, yemlikler, bölmeler, zemin ve duvarlar ve tavanlar umumî tathir ve dezenfeksion bahsindeki esaslar dahilinde mükemmelen tathir ve dezenfekte edilir.

Madde 229 — Musap veya hastalıktan şüpheli sığırların gübreleri ve mevaddı müfrıgaları ihrak veya gömmek suretile imha ve süt nakline mahsus kaplar su buharına arz edilmek veya hut kaynatılmak veya kaynar sodalı su mahlülü ile içi ve dışı fırçalanmak suretile tathir ve dezenfekte edilir.

Madde 230 — Sühane ve inekhaneler veya toplu sığır bulundurulmuş mahaller üç ayda bir defa umumî tathir faslında

esaslar dahilinde sahipleri tarafından tathir ve dezenfeksiyona tâbi tutulurlar.

Yedinci kısım

Pastorellos, Barbon

*Boğaz hırlama veya çenberleme.

A — Hudutlarda

Madde 231 — Sığır ve mandalarda pastorellosun tam ârazını irae eden musaplarla gayrı tam ve gayrı vazih ârazını gösteren hayvanlar Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 44 üncü maddesinin (C) fıkrasının birinci hükmüne tevfiikan itlâf ve hastalık ârazını göstermemekle beraber hastalarla temasta bulunduğundan dolayı hastalık aldıkları kanaat getirilenler işbu nizamnamenin (250) nci maddesi ahkâmına tâbidir.

B — Memleket dahilinde

Madde 232 — Hastalık haber alındıkta kanuna tevfiikan sağlık komisyonu teşekkül eder ve ilk iş olmak üzere 54 üncü maddede mezkûr umumî tedbirleri yaptıktan sonra hastalık ârazı gösteren hayvanlar diğerlerinden uzak bir mahalde tefrik ve tecrit edilirler. Gerek musap gerek sirayete maruz olanlar ayrı ayrı tecrit edilmiş oldukları ha'de karantina altına alınırlar ve munasip mahallere sarı bayraklar ve hastalığın ismini taşıyan levhalar asılır.

Madde 233 — Aynı ayrı tecrit edilmiş olan salim manda ve sığırların hasta veya hastalıktan şüpheli olanların yanına girmeleri ve karantina dahilinde hariçten manda ve sığırların ithali memnurdur.

Madde 234 — Karantina mntakası dahilindeki salim marda ve sığırlar kordonun ref'ine kadar baytarî muayeneye tâbi tutulurlar. Bu hayvanlarda vaki olacak en küçük sıhhi tahavvüllerden, hayvan sahipleri veya bakıcıları zabıta ve baytarî habe dar etmeğe mecburdur.

Madde 235 — Karantina mntakası dahilinde gerek hastalarla ve gerek hastalıktan şüpheli ile itilâta bulunmamış olan ve bilmuayene salim oldukları anlaşılan manda ve sığırlar ihtiyaten üç gün müddetle müşahade altına alınarak bu müddet zarfında vukuat olmadık takdirde bulamış yerlerde otlatılmamak şartile karantina mntakası dahilinde serbest bırakılırlar.

Madde 236 — Mandaların barbonu ve sığırların pastorellosundan karantina altına alınmış olan bir mntakadaki koyun, keçi ve domuzlar dahi aynı hükümlere tâbidir.

Madde 237 — Tecrit mahallerinde telef olan musapların, hastalıktan şüpheli manda ve sığırların derileri tamamen kuru-tulduktan ve dezenfeksiyona tâbi tutulduktan sonra kabili istimaldir.

Madde 238 — Münten mahallerdeki ot ve saman ve saire gibi yiyecekler ancak bu hastalığa karşı sun'î veya tabii olarak muafiyet kazanmış olanlara verilebilir.

Madde 239 — Karantina mntakası dahilinde sirayete maruz salim hayvanların açılması mecburidir.

Madde 240 — Ötedenberi hastalığa sahne olan mntakalarda hastalığın zuhuru beklenmeyerek her sene vaki surette aşı tatbiki mecburidir.

Madde 241 — Vaki surette aşı tatbik olunan hayvanlar aşdan sonra 15 gün karantina altına alınırlar.

Madde 242 — Hastalıkta kordonlar son şifa veya hut teleften 15 gün geçtikten ve dezenfeksion yapıldıktan sonra ref olunur.

C — Dezenfeksion

Madde 243 — Musap veya hastalıktan şüpheli manda ve sığırların tecrit edildikleri veya hastalığın zuhur ettiği ahır,

ise umumî mephastaki hükümlere göre dezenfeksiyonu icra edilir.

Madde 451 — Musap veya hastalıktan şüpheli tuyûr tarafından istimal edilen banyolar veya yüzmeye havuzlarının içindeki su akıtılmadan 24 saat evvel kesif lehenikils mahlûlü ile muameleyle tâbi tutulur.

On yedinci kısım

Hudutlarda hususî sağık zabıtasına ait umumî maddeler

Madde 452 — Hudutlarda muayene hususî tahaffuzhanelerde icra olunur. Tahaffuzhane tesis edilmiyen mahallerde Hayvan Sağık Zabıtası Kanununun çerçevesi dahiline girmiş olan bulaşık hastalıkların tâbi olacakları muamele her hastalık hakkında hususî olarak gösterilen hükümleri nazarı dikkate almak suretile telef olanlarla itlâf ve imhaları zarurî bulunanlar hakkında tatbiki icap eden muamele son muayenenin icrasına ayrılan mahallin yakınında veya kaçak suretile gelenlerin tutuldukları mahallerde tesis edilecek hayvan mezarlıklarında cereyan eyler.

Telef olan veya itlâf edilen hayvanların buraya nakli baytar nezaretinde kapalı ve mazbut nakliye vasıtaları ile ve hiç bir sirayete meydan verilmeyecek surette icra edilir.

Madde 453 — Son muayene mevkilerinde muayeneden sonra icap eden tathirâtı fenniye yapılmadıkça buralara yeniden hayvan ithali memnurdur.

Madde 454 — Hududa gelmiş ve hastalıktan salim bulunmuş olan hayvan ve hayvan maddelerinin muayeneleri neticesinde de salim oldukları anlaşıldıktan ve haiz oldukları menşehâdetnamelerinin sıhhati Sağık Kanununun 5 inci maddesine göre memur baytarlar tarafından tasdik edildikten sonra ithallerine müsaade edilir. Kaçak suretinde gelmiş olan hayvan ve hayvan maddeleri keza aynı kanunun 8 inci maddesine göre musadere edilir ve böyle gelen hayvanlar hakkında vaziedilen kordon müddeti ikmal edildikten sonra salim oldukları anlaşılan hayvan ve hayvan maddeleri usulüne tevfi kanun müzayede ile satılır. Her kaç kurş tutarsa dörtte biri kanunun mezkûr maddesinin son fıkrasına göre haber verene verilir.

BEŞİNCİ FASIL

Tazminat

Madde 455 — Sağık Kanununa tevfi kanun bulaşık hastalıklardan yalnız sığır vebası, mankafa, verem, keçilerin ciğer ağrısına musap olanlar için tazminat verilir. Tazminat verilmek için baytar raporu ve sağık komisyonunun kararı meşruttur. Tazminat miktarı kanunun 60 ıncı maddesine nazaran müteşekkîl heyet tarafından takdir olunur ve bedeli en kısa müddet zarfında yakın malsandığından her masrafa tercihan peşin tesviye olunur.

Madde 456 — Tazminat Sağık Kanununun 9 ncu maddesine tevfi kanun ihbar edilmiş olan hayvanlar için verilir.

Madde 457 — Sağık Kanununun 60 ıncı maddesine göre öldürülen hayvanların kıymetleri mahallî rayiç üzerinden mezkûr kanunun 17 nci maddesinde yazılı komisyon ve mal sahibi tarafından gösterilen iki ehli hibre ile baytar memurundan müteşekkîl bir heyet tarafından takdir olunur. Heyetin takdir edeceği kıymet biri hayvan sahibine verilmek diğeri İktisat Vekâletine gönderilmek üçüncüsü de baytarın dosyasında hifzedilmek üzere üç nüshadan ibaret bir zabıt varakası ile tesbit olunur. (Nümune 7). Takdir edilen tazminat bedeli

kat'idir. Kimse tarafından itiraz edilemez. Ancak tarafeynin mahkemeye müracaata hakları vardır.

Madde 458 — 1 - Mankafa, verem ve keçilerin ciğer ağrısı hastalığı ârazını vazihan gösterenlerin takdir edilen kıymetlerinin yarısı.

2 - Mankafa, verem hakkında tatbik edilen mallein ve tüberkülin teamulleri veya bakteriyolojik muayeneleri neticesi müsbet olursa takdir edilecek kıymetlerin dörtte üçü.

3 - Hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunduklarına binaen itlâf edilen veya itlâf edilipte otopsilerinde görülmesi lâzımgelen hastalığa delâlet edecek teşrihi âfat bulunması veya bakteriyolojik muayenelerle şüphe edilen hastalığa musap oldukları tahakkuk etmeyen veya vaki surette yapılan bir aşı yüzünden telef olan hayvanların tayin edilecek kıymetlerinin tamamı.

4 - Sığır vebasından dolayı itlâf edilen musap veya hastalıktan veya sirayetden şüpheli hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı verilir.

5 - İhbarlı olmayan veya tarama veya tesadüfle tesbit edilen vebayı bakarı vakayinde baytarın mahallî maraza muvasalatında mevcut olan musaplarla hastalıktan şüpheli bilâ tazminat ve serum zerkinden sonra derece muayenelerinde zuhur edecek musaplar veya hastalıktan şüpheli dahi tam tazminatlı olarak itlâf olunur.

6 - Verem ve keçilerin ciğer ağrısı hastalığına veya bu hastalıklardan veya sirayetden şüpheli olmaları hasebile baytar tarafından mezbahalara sevk ve zepholan hayvanların otopsilerinde görülecek âfata nazaran istihlâke terkolundukları takdirde deri, et ve sairinin mahallî rayiç üzerinden bedelleri hayvan sahiplerine verilecek tazminat miktarından indirilir.

7 - Takdir edilen kıymet ne kadar olursa olsun verilecek tazminatın miktarı beher hayvan için yüz lirayı geçemez.

8 - Resmî müesseselerle belediyelere ait olan veya sahipleri tarafından hastalıkları vakile haber verilmemiş bulunan veya hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış olan hayvanlar için tazminat verilmeyiz. Kezâlık ecnebi bir memlekettan getirilip hastalığın nev'ine göre devri tefrih müddeti kadar bir müddet geçmezden evvel hastalanmaları hasebile hastalığı memlekete ithallerinden evvel almış oldukları anlaşılan hayvanlar için tazminat verilmeyiz.

ALTINCI FASIL

Mezbahalarda hayvanların ve etlerinin teftiş ve muayenesi

Birinci kısım

Umumî maddeler

Madde 459 — Mezbahalara gelecek olan bütün hayvanlar menşehâdetnamesini haiz olacaklardır. Buralarda zepholanacak hayvanlar kesilmezden evvel ve sonra muayeneye tâbi tutulacaklardır. Mezbahanın gayri yerlerde zephıyat memnurdur. Kurban Bayramında kurbanlık hayvanlar işbu madde hükmünden mustesnadır.

Madde 460 — Mezbahalarda hayvanların ve etlerinin muayene ve teftiş baytarlar tarafından yapılır. Baytar bulunmadığı yerlerde işbu muayene belediye veya hükümet tabibi tarafından icra edilir.

Madde 461 — Mezbahalarda zephıyat varsa mezbaha idaresinin, yoksa lûhum müfettişinin, mevsim ve ihtiyaç nazarı dikkate alınarak tayin edecekleri muayyen vakitlerde yapılır. Bu vakitlerin haricinde zephıyat memnurdur.

Madde 476 — Sığırlarda bilhassa lisan, kalp, harici ve dahili madîg'adeleleri muayene olunacaktır. Fekki süfliye muvazi olmak üzere adelei medgiyyeye amik ve yekdiğerine muvazi şaklar icra olunur. (Sisti serküz bovis) in taharrisi için tufeylin bulunması memul olan aksamı adeliye meydana çıkarılır. İneklerde ve danalarda, bobreklerde mustaraz bir şak yapılır. Distom taharrisi için kebede kanavati safraviyyenin büyükçe şuabatı ve (fuseysi ispiçel) hizasından şaklar yapılır. Koyun ve keçilerde kebedin muayenesi aynı kaidelere tâbidir.

Madde 477 — Danalarda bundan maada surre ve mefasıl dikkatle muayene olunur hini hacette buralarda şaklar yapılır. Sisti serküz bovisin taharrisi için sığırlarda müracaat olunan usule müracaat edilir.

Altı haftalıktan küçük olan danalarda yukarıdaki tufeylin taharrisinden sarfınazar olunabilir.

Reis ukadati lenfaiesinin, kilyelerin muayenesinden eğer bir hastalıktan şüphe yoksa sarfınazar edilebilir.

Madde 478 — Domuzlar (sütle beslenen yavru domuzlar müstesna) hatı mutavassıt üzerinde amudu fikarı ve reis tulince ikiye ayrıldıktan sonra muayene olunur.

Sisti serküz selülozanın bulunması memul aksamı adeliye meydana çıkarılarak bilhassa fahzın veçhi dahilisi, cidarı batın, hicabı haciz, adalâtı beyneddiliyye, unk adalâtı, kalp, lisan, hançere adalâtı dakik surette muayene olunmalıdır. Bu tufeylin bulunmadığı anlaşılan domuzların amudu fikarı ve reisleri tulince ikiye ayrılmasından sarfınazar olunabilir.

Madde 479 — Muayene edilen hayvanların ahşasında şüpheyi dai bir hal görürse, o ahşanın talimatnamede gösterilecek hususları nazarı dikkate alınmakla beraber kalbin, reenin, re'sin lenfavi ukdelerine makta yapılarak muayene neticesi tevsik edilmelidir.

Madde 480 — Mecburî zebih vak'alarında müfettiş bütün azayı muayene etmekle beraber bilhassa zephin tam ve mukemmel olup olmadığını hayvanın haleti nezide iken mi yoksa öldükten sonramı zeph bulunduğunu bittetkik vuzuh ile meydana koymağa mecburdur.

Madde 481 — Eterin teftişi esnasında hayvan sağık zabıtası kanununda münederiç salgın hastalıklardan biri teşhis olunursa mezkûr kanun hükümleri tatbik olunur.

Müsadereyi mucip ahval

Madde 482 — Hastalıkların ve âfatının nev'ine ve müteşir veya mevzii olduğuna göre müsadereyi mucip ahval aşağıda yazılıdır:

I. - Aşağıdaki vak'alarda hayvan vücudunun kan dahi dahil olduğu halde bütün aksamı (etlerle beraber kemik, yağ, dahili aza ve cildin yenilebilen kısımlarının insanlar tarafından gıda olarak sarfı istihlakine müsaade olunamaz.) Müsade olunur.

A - Dalak (domuzların mevzii şarbonu müstesna).

B - Yanıkara.

C - Sığırların ufuneti deminesfisi.

Ç - Kuduz.

D - Mankafa.

E - Sığır vebası.

F - Tekayyüh etmiş yaralar ve kangranlar, memenin, rahmin, mefasılın veteri gamitların, turnak, çatal, surre, ak ciğerin cenp ve peritonun ve em'anın iltihabı neticesi husule gelen tekayyüh ve ufuneti dem.

G - Verem hastalığı; fevkalâde zafiyet husule gelmiş ise.

H - Domuzlarda humra; etlerin yahut nesci şahminin te-gayyüatle müterafik olduğu takdirde,

I - Ahvali umumiyenin tegayyüratı ve fevkalâde zafiyet ile müterafik domuzların intanı zatürree velmeası ile vebası.

J - Tetanus.

K - Yerekan, bütün ensicede sarı yahut yeşil sarımtırak bir renk mevcut olduğu ve zafiyet ile müterafik bulunduğu takdirde.

L - Aşikâr bir istiskai umumi.

M - Adalâtın, izamın veyahut lenfavi uktelerin müteşir evramı.

N - Cüzam.

O - Aşikâr bevil, nutfe ve süt kokusu, ilâçlı ve kokulu mvattan husule gelen fena lezzet ve rayiha.

P - Herhangi bir hastalık neticesi husule gelen zafiyeti fevkalâde.

R - İlerlemiş tefessüh ve buna müşabih tegayyürat.

II. - (469) inci maddede beyan olunduğu üzere, aniyen telef olup ta hemen ahşası tahliye olunmamış hayvanların eti, mevti tabii ile telef olmuş ve haleti nezide iken zepholummuş hayvanların etleri veyahut olü olarak doğmuş hayvan etleri hakkında dahi işbu maddenin 1 numaralı fıkrası ahkâmı tatbik olunur. İşbu maddenin birinci fıkrasındaki vakayide lezzet ve rayihanın derecesinin tayini için usulü tabha müracaat olunur.

Bunun için el ayası genişliğinde bir et parçası alınarak soğuk su derununa vazolunur ve ağzı kapalı bir kap derununda kaynatılır. Ara sıra kabın üzerindeki kapak açılarak çıkan buhar kokusu kontrol edilir.

Et tamamam piştikten sonra etin ve et suyunun lezzeti hakkında bir fikir edinilir.

Madde 483 — Aşağıdaki vak'alarda yalnız yağlar müstesna olduğu halde hayvan vücudunun bütün kısımları yukarıdaki madde mucibince ekle gayrı salih olduğuna karar verilerek:

A - Aşikâr bir zayıflık olmaksızın verem hastalığı; eğer kanda pek yeni bir intana delâlet eden âraz mevcut ise ve hastalık em'a ve memelerde mahdud bir şekilde değil ise,

B - Sığırlarda (sisti serküz bovis) , domuz ve keçilerde ve koyunlarda (sisti serküz seluloza) , eğer etler suilkinyeyimai evsafını irae eder veyahut, 475-477 maddelerde tadat olunan mahallerden el ayası kadar yapılan maktalarda canlı yahut olmuş tufeylât kesretle bulunduğu takdirde tufeylâtın tercihan bulunduğu mahallerde 475-477 nci maddelerde yapılan maktaların ekserisinde birden ziyade sisti serküz bulunursa (tufeyl kesretle bulunur demektir.) müsade olunur. Dikkatli bir muayene neticesinde kebet, tahal, dimağ, bobrekler, mide ve em'ada tufeylâtın bulunmadığı tebeyyün ettiği takdirde mezkûr azanın gıda olarak kabili istifade olduğuna karar verilir.

C - Sarkosist miçer; eğer etler suilkinyeyimai evsafını gösterirse yahut fevkalâde rengi bozulmuş ise;

Ç - Domuzlarda trişin; hicabı haciz kavaimi, hicabı haciz aksamı dil'iyyesinden, hançere ve lisan adalâtından alınan altışar adet mustahzaratı hurdebiniyede dokuz veya daha ziyade trişin bulunduğu takdirde müsade olunur. Ekle gayrı salih olduğuna hükmolunur.

Madde 484 — Ahvale nazaran kâmilten veya kısmen etlehin müsaderesini mucip haller aşağıda yazılıdır:

I. - Verem hastalığı; kesilmiş hayvanların etleri aşağıdaki âfati gösterirse kâmilten zaptı müsade olunur:

A - Afati dereniyyenin vüs'ati ne olursa olsun zafiyet ile müterafik bulunursa,

B - Adalât derununda veyahut dahili adalî lenfavi uktelerde edran bulunursa;

C - Bütün ahşada ve alelhusus dalakta caversi edranın mevcudiyeti ile verem taammüm etmiş bulunursa,

Ç - Aynı zamanda cevfi sadrı ve cevfi batnî azası üzerinde mühim âfâtı dereniye bulunursa, böyle olan eller tamamen zaptî müsadere olunarak istihlâki menedilir.

Aksi takdirde yani muayene edilen elleri aşağıdaki hali gösterirse:

1) Cevfi sadır veya cevfi batında mevzî olarak takarrür etmiş bulunursa,

2) Âfâtı dereniye her ne kadar aynı zamanda hem cevfi sadır ve hem cevfi batında görülürse de ehemmiyetsiz ve az mütevası bulunursa böyle olan eller kısmen zaptî müsadere olunur ve zaptî müsadere sadır ve batın ve havsala adalâtına münhasır kalır. Çünkü pilevra ve periton gibi afettede aksam ile temasta bulunan kısımlar buralardır.

II. - Koyun çiçeği; eğer âfât yalnız cilde münhasır ise yalnız cilt ve mütegayyir aksam ayıklanır ve etin ekline müsaade olunur. Eğer tegayyürat aynı zamanda nesci munzamı tahtelcidiye, reelere, ukadata ve adalâta münteşir veyahut zafiyet ile müterafik ise kâmlen müsadere olunur.

III. - Kangrenli nezle (Koriza kangronoz) aşikâr tegayyüratı adaliyye ve zafiyet ile müterafik ise kâmlen, aksi takdirde bircümle sakatat tahrir olunduktan sonra etlerin ekline müsaade olunur.

IV - Şap hastalığı; eğer bir maraz ile ihtilâl etmiş ise ve fevkalâde bir şekilde yahut zafiyet ve tegayyüratı adaliyye ile müterafik ise kâmlen, aksi takdirde yalnız mariz aksam ve tırnaklar tahrir olunur. Lisan ve re'sin ancak nezareti fenniye altında kaynatıldıktan sonra gıda olarak istihlâkine müsaade olunur.

V - Vaz'ı hamil avarız; eğer humma ile müterafik ahvali umumiyede tegayyür husule gelmiş ise kâmlen, aksi takdirde rahim, mihbel ve ferç müsadere olunarak diğer aksamın istihlâkine müsaade olunur.

VI - Süt humması; vaz'ı hamil avarızında olduğu gibidir. Yalnız burada memelerin istihlâkine müsaade olunmaz.

Madde 485 — Kezalik aşağıdaki vak'alarda yalnız mütegayyir kısımların gıda olarak istihlâkine müsaade olunmaz. Diğer sağlam kısımlardan gıda olarak istifade edilmek kabil olduğuna karar verilir.

A - Hayvanî tufeylât (distomu kebedi, tenya, sıhata muzir olmyan sisti serk, ekinokok, senür, didân, saiko sistmiçer) yalnız 483 üncü maddede tadat olunan vakayi müstesnadır. Eğer bir azada takarrür eden tufeylâtın adedi fevkalâde çok olup ayıklanması mümkün değilse o uzuv kâmlen tahrir olunur. Aksi takdirde tufeylât ayıklandıktan sonra uzuv ticarete sevkine müsaade olunur.

B - Evram; eğer mahdüt ve mevzî ise

C - Sığırın ciğer ağrısı; eğer hayvanda zafiyet yoksa

Ç - Aktinomikos, botriyomikos

D - Eğer zebihden evvel hayvanın ahvali umumiyesinde bir tegayyür ve bilhassa tekayyühü dem ve uluneti dem ârazı görülmemiş ise, şimdiye kadar beyan olunmayan emrazı iltihabiye tekayyüz etmiş huracât;

E - Âfâtı cerhiye, curuh, rad, kesir, harka ve saire haleti umumiyenin humma ile müterafik olmaması şarttır.

F - Domuzların kurdeşeni;

G - Humre; (81 inci maddenin (H) fıkrasındaki vakayi olmamalı), kan ve bircümle sakatat ve deri tahrir olunmalıdır.

H - Domuzların zatürrie velmeai intanisi, vebası; (81 inci maddenin (İ) fıkrasındaki vakayi mevcut olmamalı)

I - Ahvali Umumiyeinin ve ellerin tegayyürünü mucip olmayan sui teşekküller;

J - Azanın ve bazı adalâtın durumu;

K - Bazı azada veyahut uzviyetin bazı aksamında irtisai sübağı, (siyah esmer veyahut sarı bir renk) yahut mihrakatı mütekeyyise, kan ve irtisahâtın ensice tarafından mevzî ve mahdüt imtisası;

L - Sathî bir tefessüh ve küf istilâsı ve buna müşabih bazı aksamı bedeniyede müşahede olunan tahavvülât;

M - Mahlulâtı iltihabiye ve cerrah tesirile ellerin pislennesi;

N - Rie ve kan dahilinde mide ve em'a muhteviyatının ve sair mülevvesatın mevcudiyeti;

O - Ülenirken ellerin pislennesi;

P - Domuzda kabili şıfa ve mevzî şarbon; (bazı ukadatı lenfaviyede tevezzüh etmiş şarbon) domuzlara mahsustur. (Bu şekilde dalak bir kaç ukadatı lenfaviyeye münhasır olup bualarda yapılan muayenei hordebiniyede şarbon basilleri görülmemelidir.)

Madde 486 — Münten etler, talimatnamesinde yazılı fennî muamelâta tâbi tutulmak şartile istihlâk olunabilir.

Madde 487 — Münten etlerin gıda olarak yenebilir bir hale getirilmesi için muktazi vasıtalar mezbahalarda kendi idareleri tarafından tedarik edilir ve talimatnamesinde gösterileceği üzere et müfettişlerinin muayene ve kontrolü ve zabıtanın nezareti altında mütehassıslar tarafından yapılır.

Mezbahalarda etlerin teftiş ve muayenesinden sonra damgalanması

Madde 488 — Musadereyi mucip bir hal görüldükte memur etleri derhal musadere ve etlerin cinsini, miktarını ve sahibinin ismini, san'atını ve ikametgâhını gösterir bir deftere kayıt ve suretini makamı aidine bildirir.

Madde 489 — Muayene olunan etler derhal damgalanır. Muayene memuru tarafından tatbik olunan damgalar hiç bir veçhile bozulamaz. Ancak etlerin teftiş ve muayenesine memur salâhiyyetlar memurların müdahaleleri neticesi olarak mevzu damga tadil ve tashih olunabilir.

Madde 490 — Damgalarda mustamel mürekkep; (1) mor ve sabit olup sıhata muzir olmayacaktır. (2) damgada mezbahanın veya dairesinin ismi veya alâmeti mahsusası ve muayene tarihi bulunacaktır. Eğer muayene müteaddit baytarlar tarafından yapılmış ise her damganın bir numarası bulunacaktır. (3) A: bilâ kaydu şart yenebildiği taayyün eden etlere vurulacak damgalar dairevi ve üç buçuk santimetre bir kutra malik olacak ve derununda koyun, keçi veya öküzü ait ise bu hayvanların ismi yazılı bulunacaktır. B: ekle salih fakat kıymeti gıdaiyesi noksan etler için müstamel damgalar bir murabba dahilinde olmak şartile yine aynı kutra malik bir daire olacaktır. C: ekle gayrı salih ve imhası mecburî olan etlere vurulacak damgalar beher dil'î beş santimetreden az olmamak üzere bir müselles şeklinde bulunacaktır. D: fennî muamelelere maruz kılduktan sonra ekle cevaz verilecek etlere mahsus damgalar beher dil'î dört santimetre olmak üzere bir murabba şeklinde olacaktır. (Nümune 8).

Madde 491 — Damgalar vücudun her iki tarafına omuz, sadır ve fahiz üzerine vurulur.

Madde 492 — Musadere olunan etler, sanayide istimal olunabilecek bir hale ifrağ olunmak için talimatnamesinde gösterilecek usuller ile muamele olunur veyahut teşdihaneye

Ek 20: "Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi." (1 Mart 1932). T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Cild I. Köyhocası Matbaası, Ankara.

No. 301

1/3/1932

Sığır tüberkülozu talimatnamesi

İşbu talimatname Hayvan Sağlığı Zabıtası nizamnamesinin 215-217-226 nci maddesi ahkâmına tevfiқан tanzim edilmiştir

MADDE 1 — Hayvan Sağlık Zabıtası kanununun 49 uncu maddesine ve işbu kanuna ait H. S. Z. nizamnamesine tevfiқан tüberkülin tatbikına tâbi tutulacak hayvanlar evvelâ seriri bir muayeneden geçirilecektir. Bu muayeneler aşağıdaki sırayı takiben yapılır.

A — Akciğer tederrünü: İneğin tamamen hali istirahatte olması ve icabına göre burun ve ağız kapatılmak ve teneffüs kesilmek veya uzatılmak suretile gığerler isga edilerek,

B — Meme tederrünü: Süt tamamen sağılmak suretile memenin nesci ve memenin ukteleri yoklanarak;

C — Rahim ve em'a tederrünleri: Rahim yumurta nakleden kanatı, ilyenin dahili lenf uktelerile mesarika ukedatı lenfaviyesinin meai müstakim tarikle muayenesi suretile icra edilir

— 269 —

oldukça tahdit edilmiş edranın mevcudiyeti ise rahim tederrününden;

D — İshal tevlit edebilecek gıdaı veya sair harici sebepler mevcut değışken ihtilâlâtı gıdaıye ile müterafık müzmin ishal ve mesarika ukedatı lenfaviyesinin büyümesi ve burada sert ve mahdut edranın mevcudiyeti em'a tederrününden;

E — Mafsallar, göz sehâya ve husyelerde müşahede edilecek kabili takdir tederrün ârazı da işbu uzuvların tederründen kuvvetle şüpheli davet eder

MADDE 3 — Seriri muayenede yukarıdaki maddede yazılı ârazın ve âfatın kâffesiniñ veyahut bir kısmının mevcudiyeti halinde inek hastalıktan şüpheli muamelesine ve tüberkülin tatbikına tâbi tutulmak üzere tecrit edilir. Seriri muayenede bu âraz ve âfatın hiç birisine göstermiyenlerin tecridine lüzüm olmayıp doğrudan doğruya tüberkülin tatbikına tâbi tutulur.

MADDE 4 — Tüberkülin tatbik edilmek üzere tecrit edilen hastalıktan şüpheli ineklerin tecrit edildikleri mahalden çıkarılmaları veyahut bu mahalle haricden hastalığa müsait hayvanların ithali ve bu gibihayvanların malzemesinin salım hayvanlara istimali veyahut müsterek yalak ve kövâlarla hastalık

— 268 —

MADDE 2 — İşbu seriri muayenede aranılacak âraz ve âfat şunlardır:

A — Mer'ada veya nakil esnasında tebasul eden bir teberrüt neticesi zatülkasabat; sarı veya adi veya cerbi zatürree veya sair esbab mevcut olmaksızın bir veya iki riede mahdut veya münteşir muhafı hırıltilar ve mütenavibi veya ihtiyari olarak zayıf ve asam öksürük ve ihtilâlâtı gıdaıye ve alelekser kabili takdir olmiyan sebepler altında mükerreren vukua gelen imtilâl sni hazmi gazi ve daimi veya iğen ve çıkan hararet varsa akciğer tederrününden;

B — Sütün daima veyahut hiç olmazsa bidayette kabili müşahede tazayyür irae etmiyen ve hararetle müterafık olmak üzere bir veyahut bir kaç memenin sert ve vecasız şişmesi ve meme lenf uktelerinin büyümesi veya büyümüş olan meme lenf uktelerinde sert ve mahdut edranın mevcudiyeti ise meme tederrününden;

C — Sari iltihabı mihbel: Müstevli sıkı cenin ve saire gibi sebepler mevcut olmaksızın Mihbelin muntazam hararetile nadiren kışi olan kokusuz ve umumiyetle az lüzuci muhafı kışi bir seyelâni mihbeli ukedatı lenfaviyeyi ilyeviyeğin tedahumu veya kurunu rahmiyenin ve kanatı nakiletülbeyzanın sertleşmesi ve yukarıdaki lenf uktelerinde sert ve

— 270 —

tan şüpheli ve salım ineklerin sulatırılması memnudur.

MADDE 5 — Meme tederrünü şüphesiyle tecrit edilen inekler müstesna olmak üzere hastalıktan şüpheli diğer ineklerin sütleri baytarı kontrol ve nezaret altında kaynatılmaksızın tecritaneden harice çıkarılmaz. Meme tederrünü şüphesi altında bulunan ineklerin sütleri ise kaynatılmışta olsalar ne insanların ve ne de hayvanların içmeleri ve ne de sütli yemeklerin imal ve istihzarı için istimal ve istihlaklerine müsaade edilemez.

MADDE 6 — Tecrit edilen ineklerin sütleri daima ayrı kaplar dahiline sağılır. Her bir istimalden sonra bu mevzuat tathir ve dezenfekte edilir.

Meme tederrünü haric olmak üzere rie, rahim, em'a tederrünü şüphesinden tecrit edilen ineklerin memelerinde vukua gelecek her türlü tagayyüratı maraziyeyi hayvan sahibi derhal baytara ve zabıtaya ihbara mecburdur.

MADDE 8 — Baytarı memuru ve zabıta, tecrit edilen ineklerin sütlerinin istihlakıyla hastalığın insanlara sirayet edebileceğini hayvan sahiplerine ve bakıcılarına telhig etmeğe mecburdur.

MADDE 9 — Tecrit edilen ineklerin yav-

ruları tevellütlerinin ikinci gününden itibaren validesinden tefrik ve kaynatılmış sütle beslenir. Meme tederrününe musap ineklerin sütleri kaynatılmışta olsalar buzağılara ve rilmaz. Eğer buna imkân yoksa süt analık yapacak ve bilhassa tederründen salim olan diğer bir ineğe emzirtilir.

MADDE 10 — Seriri muayeneden evvel tevellüt etmiş olan yavrular da yukarıdaki madde ahkâmı mucibince muameleye tâbi tutulur. Bunlara ayrıca Tüberkülin tatbik olunur.

MADDE 11 — Aynı tüberkülin şu suretle tatbik edilir.

A — Aynı teamülde kullanılacak tüberkülin ham olanıdır; kuru tüberkülin imal eden müesseselerin tüberkülinleri tarifnamelerinde yazılı temdit derecesine göre eritilerek kullanılır.

B — Hayvan iki direk arasına gerilmiş olan bir ipin ortasında bağlanarak gözlerini etrafındaki eşyaya sürtmekten menedilir. Tüberkülin tercihen 10 santimetre uzunluğunda ve bir ucu münferic bir zavive halinde eğilmiş pipet vasıtasile tatbik olunur. Böyle bir pipet tedarik edilmediği takdirde bir tıçça veya damlalık veyahut ta bir gubuk ucuna pamuk sarmak suretile de

delâlet eder. Seyelânın yalnız göz yaşından ibaret olması veya yalnız muhatı bulunması doğrudan doğruya Tüberkülinin tahriş hasasına ve binaenaleyh teamülün menfi olduğuna delâlet eder.

b) Tüberkülin teamülü avninde netice 6-8 ve 12 inci saatlerde kontrol ve müalea edilir. Teamülün teahhuru ihtimaline binaen 20-30 ve 48 inci saatlerde de birer defa muayene şarttır.

c) Müşbet, teamül, kıyhî sevlân, gısayı munzammanın kıyhî iltihabı ecfanın ve bilhassa cismi gamzın ihmîr ve keskin olan Häffesinin küt bir hale gelmesi ile takdir edilir. Bu teamülden istidlâl olunacak neticeler, teamül tatbikinden evvel hayvanın derecesinin hali (Oftalmo yapılırken behemehal derece almak lâzımdır. Derecenin yüksekliği oftalmo yapmağa mâni değildir. Bu derece yükseklik gösterir ve oftalmo teamül kıyhî olmağa şartile zavıf da olsa hayvanın tüberküloz olduğuna hükümlenir) husule gelen ifrazatın evsafı ve tüberküloz âraz ve âfatından bir veya bir kaçının mevcudiyeti üzerine istinat eder.

MADDE 13 — Cüfni tüberkülin şu suretle tatbik edilir :

a) Bu suretle kullanılacak tüberkülin 10‰ tüberkülinin 0,25 veya 0,5 miktarıdır.

yanılabilir. Pipet istimal ediliyorsa Tüberkülin şişesine ithal edilir. Sağ baş ve orta parmağı arasında tutularak şehadet parmağı ile açık ağız kapatılır sol elin baş ve şehadet parmağı arasında da göz açılır ve pipetin diğer ucunu kanıyan şehadet parmağı kaldırılarak hafif bir surette ileri geri tahrik olunur. Bu temas ve tahrik vasıtasile bir miktar tüberkülin pipetten akarak tabakai munzammayaya temas eder. Göz kapatılır ve bir dakika kadar da sol elin parmakları ile kapalı olarak tutulur ve terk olunur.

Göz açılır açılmaz fazla miktarda göz yaşı hâsıl olur. Tüberkülin göz yaşı ile beraber harice çıkar. Diğer göz ise şahit olarak bırakılır. Aynı teamül sabahleyin 7-8 arasında tatbik olunur.

MADDE 12 — Aynı tüberkülin teamülün şiddet ve imtidadı şu suretle müalea edilir.

a) Teamül ham tüberkülinin tatbikinden 6 ncı saatten itibaren başlar. Gözyaşı ve ecfanın ihmîr ve ozıması ile müterafık kıhî bir ifraz gözün dahili zaviyesinde toplanarak uzunca bir küme teşkil eder. Bu küme bilâhare ya düşer yahut ta deri üzerinde sarı bir kabuk halinde kurur. Teamül 36-48 saat kalabildiği gibi bazen 3-4 gün de devam edebilir. Bu teamüldeki gözün nesci munzammanın kıyhî iltihabı teamülün müşbet olduğuna

Eğer müesseselerden ham tüberkülin gönderilmişse bu suretle temdit edilmesi veya hazırlanmış olarak gönderilmişse yukarıdaki nisbet dahilinde zerkolunması icap eder.

b) Zerk onda bir taksimatlı imtizaçlı şırıngalara merbut iğneler veya edimme içine zerk mahsus hususi iğneler vasıtasile yapılır. Hayvan gözelece zapt ve rapt edildikten sonra Tüberkülin şırıngalara çekilir. Sağ elde tutulur. Sol elin baş ve şehadet parmağı arasında alt göz kapağının derisi hafifçe tutularak kaldırılır. İğnenin ucu yavaş yavaş çevirme ve itme hareketleriyle 3-5 milimetre kadar derinin nesci içine sokulur. yukarıdaki yazılı olan miktarda zerk olunur.

Zerkin derinin nesci içine yapıldığı, dokunulduğu zaman parmak altına bir kabarık ile malûm olur. Bir göze aynı teamül yapılmış ise cüfni teamül diğer göze yirmi dört saat sonra sabahleyin saat 6-8 de tatbik olunur.

MADDE 14 — Cüfni tüberkülin teamülünün neticesi: şiddet ve imtidadı şu suretle müalea edilir.

a) Teamül, Tüberkülin tatbikinden iki saat sonra başlayarak 8-26 ncı saata vuzuhlu bir inkişaf irae ve bazan şiddet ve imtidadı 68 inci saata kadar temadi eyler. Kıhî sevlân

olmaksızın cüfnün tevürümü ve seyelânı dü-
mu tahassul ve bazı vakayide imtisal olunan
az miktardaki tüberkülinle tahtelcilt usulde
olduğu gibi hararet derecesi tezayüt eyler. Göz
yaşlarının olmaması ve göz kapağının tever-
rüm etmemesi, teamülün menfi olduğuna
delâlet eder.

b) Cüfni tüberkülin tatbikinde netice
8-12-24 üçüncü saatlerde kontrol ve teamül
imtidadının tesbiti için 30-40 ncı saatlerde
de birer defa muayene edilir.

MADDE 15 — Hastalıktan şüpheli olanlar
yani yukardaki ikinci madde de yazılı giğer
meme ve rahim veya em'a ve sair âza teder-
rünlerine delâlet eden ârazın kâffesini veya
bir kısmını irac edip te tecrit edilenlere tat-
bik olunan tüberkülinin aynı ve cüfni tea-
mülleri müsbet olduğu takdirde kesilmek
üzere mezbahaya sevkolunur.

MADDE 16 — Teamüller menfi ise bir ta-
raftan aşağıda beyan edilecek usule tevfiikan
bakteriyolojik muayene için mevaddı mara-
ziye alınarak laboratuara irsal ve diğer ta-
raftan 15 gün fasladan sonra bir defa daha
aynı ve cüfni tüberküline tâbi tutulur. İşbu
tüberkülin teamüllerinde de menfi ise bu neti-
ce laboratuvar taharriyatı neticesi ile kontrol
ve mukayese edilerek şüphe tamamen izale
edilir.

nakline mahsus mevzuatın her istimal ve
muameleden evvel takimi mecburidir.

b) Ciğer tederrününde öksürüğü mütea-
kip bel'uma gelecek balgam ya hususi kaşk-
lar yeyahut el sokulmak veya kasabâtı kâbi-
reve hususi üsküllü fırçalar ithal edilmek
suretile alınır.

c) Meme tederrününde memeler sıcak ve
sabunlu su ile mükemmel yıkandıktan sonra
50 % ispiro ve muakkam pamuk veya evvel-
den mükemmelen kaynatılmış ve kuurutul-
mus bir bezle kurutulur ve hastalık olan me-
me sağılmağa başlanır. İlk çıkacak süt alın-
mamak suretile 100 s. m3 süt sağılır. Eğer has-
ta veya şüpheli memeden bu kadar süt almak
mümkün değilse diğer memelerden sağılacak
süt ile ikmal ve uzak bir mahalle gönderilmek
mecburiyeti varsa tehallülden vikaye için
0.5 asit borik ilâve olunur. Eğer hayvanın
sütü kesilmiş ise temizlenmiş meme nescinde
olan şüpheli sert mahalle veya meme sathın-
da az çok tehaddün arzeden verem dahiline
vasatı kuturda muakkam bir şırınga iğnesi
veya küçük bir trokar ithali ve iğnenin için-
deki tel veya trokar kanülünün bazilesi çe-
kilerek iğne ve kanüle bir kaç hareketi dev-
riye yaptırmak suretile çıkarılır. İğne veya
kanüle girecek cerahat veya nesig parçaları
usulü dairelerinde mikroskobik muayene tâbi
tutulur.

MADDE 17 — Hastalığın hiç bir ârazını
irac etmeyen ineklere tatbik olunan aynı tü-
berkülin müsbet netice verdiği takdirde 24
saat sonra bir defa cüfni tüberkülin tatbik
olunur. Cüfni tüberkülinde de müsbet veren-
ler hastalıktan şüpheli muamelesine tâbi tu-
tularak tecrit ve on beşer gün fasla ile üç
defa daha aynı ve cüfni tüberkülin tatbikine
tâbi tutulur. Her üç tüberkülin teamüllerinin
şiddet ve imtidadı her ne olursa olsun netice
müsbet olduğu takdirde kesilmek üzere mez-
bahaya sevkolunur.

MADDE 18 — Hiç bir âraz olmadığı halde
teamülü aynı menfi çıkan ineklere cüfni tea-
mül tatbik edilmez. Ve bu gibi inekler salını
muamelesine tâbi tutulur, ancak bu gibi inek-
lerin hastalığı henüz almış veya devri tefrih-
te bulunmuş olmaları da nazarı dikkate alın-
arak 15 gün sonra ikinci bir tüberküline
tâbi tutulmak suretile sâlimiyetleri tahkik ve
kontrol edilir. Bu halde de menfi teamül ve
renler tamamen sâlim addolunur.

MADDE 19 — Yukardaki 16 ncı madde
mucibince hastalıktan veya sırayetten şüpheli
hayvanlardan bakteriyolojik muayene için
alınacak marazi hasılât aşağıdaki tarzda alın-
ır ve laboratuvarlara gönderilir.

a) Marazi maddeler almak için istimal
edilecek alât ve edevatla marazi maddelerin

d) Rahim tederrünü şüphesi halinde hu-
susî bir kaşık vasıtasile mihbel ifrazatı doğ-
rudan doğruya mihbelden alınır ve alınma-
dan evvel ferç ve civarı ferç sıcak su ve sabunla
yıkılır ve 50 % ispiro ve muakkam pamuk
veya bezle tathir olunur. Eğer arzu edilen if-
razî mihbeliyeyi bir defada almak mümkün
değilse ameliye tekrar edilir. Aynı zamanda
bir el meai müstekime ithal ve tazyik edilmek
suretile ifrazatın çoğaltılması ve alınmasını
kolaylaştırılır. Ziraat Vekili

Muhlis

N. C.

Ek 21: "Etlerin Teftişi Talimatnamesi." (17 Temmuz 1932). T. C. Ziraat Vekâleti (1934). Cild I. Köyhocasî Matbaası, Ankara.

No. 529

17/7/1932

Etlerin Teftişi Talimatnamesi

İşbu Talimatname Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 459-503 maddeleri ahkâmına tevfiқан tanzim edilmiştir.

I

Kasaplık hayvanların Mezbahaya sevkleri

MADDE 1 — Mezbahaya sevkolunan hayvanlar ya denizden veya karadan şimendiferlerle doğrudan doğruya mezbahaya ithal olunmalıdır. Bu gibi şerait bulunmadığı takdirde kasaplık hayvanların şehir dahilinden, çarşı ve kalabalık sokak aralarından sevkleri memnurdur. Şayet mezbahaya sevkolunan hayvanların mutlak şehirden geçmesi mecburi ise geceleri veyahut sabahları erkenden sokakların kalabalık bulunmadığı bir zamanda sevkedilmelidir.

Bu kabil hayvanların geçeceği sokaklar ve caddeler mahallin belediyesi tarafından daha evvelden tespit, tahdit ve ilân edilmiştir.

MADDE 2 — Şehir dahilinden hayvanların

— 248 —

mezbahaya sevk edilir iken şehadetnamenin musaddak bir sureti resmi bir tezkereye rapten baytar ve bulunmadığı zamanlar ihtisap memuru tarafından hayvanlarla beraber mezbahaya gönderilecektir.

MADDE 5 — Şehadetnameyi hâmil olmayan hayvanlar. Hayvan Sağlık Zabıtası nizamnamesinin 467 inci maddesindeki hükme tâbidir. Ancak bu kabil şehadetnamesiz hayvanların birisinde veya bir kaçında her hangi bir sebepten dolayı Hayvan Sağlık Zabıtası nizamnamesinin 469 uncu maddesinde yazılı mecburi zebih vak'alarından birisi tahaddüs etmiş ise bunlar zebih ve aralarında Hayvan Sağlık Zabıtası kanununa dahil hastalıklardan birisi zuhur etmiş ise mezkûr kanun ahkâmı ile Hayvan Sağlık Zabıtası nizamnamesinin mezkûr hastalığa ait hükümleri tatbik olunur.

MADDE 6 — Her mezbaha idaresi menşei şehadetnamelerini veya musaddak suretlerini muntazam dosya halinde muhafaza etmeğe mecburdur.

MADDE 7 — Mezbahalarda muayeneye tâbi tutulan hayvanlarda ihbarı mecburi hastalıklardan birisi görüldüğü takdirde hayvanın menşei cins ve hastalığın mahiyeti en seri vasıta ile mahallin baytar müdürlüğüne iş'ar edilir.

MADDE 8 — Kesilen hayvanlarda ihbarı

— 249 —

mecburi hastalıklardan birisinin âfatına tesadüf edildiği zaman mezbuh hayvanın cinsi ve menşei ve hastalığın mahiyeti keza en seri vasıta ile derhal mahallin baytar müdürlüğüne bildirilir.

MADDE 9 — Her ay ve sene nihayetinde aylık ve senelik olmak üzere her mezbaha idaresi kesilen hayvanların cins ve miktarlarını ve ihbarı mecburi ve gayri mecburi hastalıklardan tesadüf edilenlerin mahiyet ve muntakalarını ihşai olarak belediye reisleri vasıtasile vilâyetin baytar müdürlüğüne bildirmeğe mecburdur.

MADDE 10 — Vilâyet baytar müdürleri yukarıdaki maddelerde yazılı iş'aratı derhal Ziraat Vekâletine arzeder.

III

Hayvanların kesilmeden evvel tâbi oldukları muayene

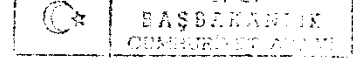
MADDE 11 — Hayvanların muayenesi mevsimin ve mahallin hususî şeraiti nazarı dikkate alınmak şartile mezbaha fen memurlarının tesbit edecekleri saatte yapılır. Bu muayeneler gündüz icra edilir.

MADDE 12 — Muayeneler Hayvan Sağlık nizamnamesinin 462 inci maddesinin a, b, c, d fıkralarında sırasıyla yazılı hususların tes-

T. C.
BAŞVEKÂLET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

Sıra :
Sayı : 12 895

KARARNAME

Istanbuldaki Veremli sığırlar muayene edilmek ve bedeli icarı mücadele tahsisatından verilerek üzere bu sene de nazirandan itibaren şehrî elli lira ücretle ve üç sene müddetle "Tüberküline" tahaffuzhanesi binasının icarına ve mukavelesinin aktine müsaade itası ; Ziraat Vekâletinin 18/5/932 tarih ve 12730/131 numaralı tezkeresiyle vukubulan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 23/5/932 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur .

23/5/932

REİSİCUMHUR

Gazi M. Karaman

Bş.V. V.

S. Nefi

Ad.V.

Şükrü Kama

M.M.V.

Ş. Nefi

Da.V.

S. Nefi

Ha.V. V.

S. Nefi

Ma.V.

M. Nefi

Mf.V.

Erat

Na.V.

S. Nefi

İk.V.

S. Nefi

S.M.V.

S. Nefi

G.V.

Ş. Nefi

Zr.V.

M. Nefi

030	18	01	62	29	41	12
-----	----	----	----	----	----	----

Ek 23: "Türkiye ile Bulgaristan arasında Ankarada akit ve imza edilen Baytari mukavelelerin kabul ve tasdikına mütedair kanun." RG. Kanun No: 2433. Sayı: 2708. 23 Mayıs 1934.

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336

İdare ve gazı işleri için
Başvekkâlet Neşriyat Müdürlüğüne
müracaat olunur.

23 MAYIS 1934

ÇARŞAMBA

SAYI: 2708

KANUNLAR

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresinin 1930 mali senesi hesabı kat'î kanunu

Kanun №: 2431

Kabul tarihi: 17/5/1934

Madde 1 — Devlet demiryolları ve Limanları Umumi İdaresinin 1930 mali senesi masraflı merbut (A) işaretli cetvelde gösterildiği veçhile (57,117,412) lira (91) kuruştur.

Madde 2 — Mezkûr idarenin aynı sene varidatı merbut (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (54,962,249) lira (48) kuruştur.

Madde 3 — Tahsisatından sarfolunmayıp (A) işaretli cetvelin sütunu mahsusunda gösterilen (505,587) lira (9) kuruş muhassasat bakiyesi iptal olunmuştur.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Nafia Vekili memurdur.

21/5/1934

A - CETVELİ

F.	Tahsisatın nev'i	Tahsisat Lira	K.	Tediyat Lira	K.	İptal olunan Tahsisat Lira	K.
1	Ücret ve yevmiyeler	510 000 00		452 165 43		57 834 57	
2	Memurin ikramiyesi	20 000 00		16 000 00		4 000 00	
3	İdare masrafları	108 000 00		86 179 37		21 820 63	
4	Mütemevvi masraflar	80 000 00		78 896 99		1 103 01	
5	Ücret ve yevmiyeler	4 550 000 00		4 313 565 98		236 434 02	
6	İkramiye	200 000 00		180 778 60		19 221 40	
7	İdare masrafları	990 000 00		921 211 59		68 788 41	
8	İşletme masrafları	6 045 000 00		6 036 498 57		8 501 43	
9	Sigorta ücretli ve sermayesi	50 000 00		50 000 00		0 00	
10	İnşaat merkez da-iresi ücret ve yevmiyeleri	200 000 00		119 601 26		80 398 74	

F.	Tahsisatın nev'i	Tahsisat Lira	K.	Tediyat Lira	K.	İptal olunan Tahsisat Lira	K.
11	İnşaat	41-670 000 00		41 662 515 12		7 484 88	
12	Anadolu - Mersin - Tarsus - Adana hatları ve Haydarpaşa Liman ve Rıhtım mübayaa taksiti	3 200 000 00		3 200 000 00		0 00	
	Yekûn	57 623 000 00		57 117 412 91		505 587 09	

B - CETVELİ

F.	M.	Varidatın nev'i	1930 senesi bütçesinde yazılı muhassasat Lira	K.	Tahsilât Lira	K.
1		İşletme				
1		Yolcu	5 166 000 00		4 804 407 14	
2		Ağırık	365 000 00		209 900 61	
3		Seyri seri	647 000 00		619 553 35	
4		Seyri hafif	9 095 000 00		7 235 301 25	
5		Tahmil ve ihraç	89 200 00		425 555 75	
6		Ardıye	18 000 00		2 351 39	
7		Kantariye	55 800 00		65 002 43	
2		Müteferrik hasılat	249 000 00		876 424 38	
3		Sihhiye tevkifatı	135 000 00		176 068 16	
4		Derince Limanı hasılatı	80 000 00		72 147 75	
5		Haydarpaşa Liman ve Rıhtım varidatı	-600 000 00		354 698 92	
6		Mukaveleleri mucibince inşaat gruplarının ve müteahhitlerce açılan ve açılacak olan kredi	8 830 000 00		12 220 838 35	
7		Umumi bütçeden muhassas mebalîğ	27 900 000 00		27 900 000 00	
			53 230 000 00		54 962 249 48	

Menemen hâdisesinde şehit edilen Bekçi Hasan ve Şevki Efendilerin ailelerine maaş tahsisî hakkında kanun

Kanun №: 2432

Kabul tarihi 17/5/1934

Madde 1 — Menemen hâdisesinde şehit edilen Bekçi Mehmet oğlu Hasan Efendinin zevcesi Fatma ve diğer Bekçi Hayrettin oğlu Şevki Efendinin validesi Naciye Hanımlara evlendikleri zaman kesilmek üzere vatanî hizmet mukabili olarak maktuan on beşer lira aylık bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun 1 haziran 1934 tarihinden müteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

21/5/1934

Türkiye ile Bulgaristan arasında Ankara'da akit ve imza edilen baytarî mukavelenin kabul ve tasdikına mütedair kanun

Kanun №: 2433

Kabul tarihi: 17/5/1934

Madde 1 — Türkiye ile Bulgaristan arasında 22/12/1933 tarihinde Ankara'da imza edilen baytarî mukavelename ve merbutatı kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden müteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun ahkâmını icraya Hariciye ve Ziraat Vekâletleri memurdur.

21/5/1934

Türkiye ve Bulgaristan arasında Baytarî Mukavelename

Bir taraftan:

Türkiye Cümhuriyeti Reisi Hazretleri.

Diğer taraftan:

Haşmetü Bulgar Kralı Hazretleri,

Türkiye ile Bulgaristan arasında hayvan ve menşei hayvanî maddelerin ticaretini kolaylaştırmak ve müteakib bir mesai teşriki ile her iki memlekette salgın hayvan hastalıklarının sebebiyet verdiği zararları ortadan kaldırmak arzusu ile mütehassıs olarak bir baytarî mukavelename tanzimi ve hayvan, tuyur, menşei hayvanî ham ve gıdaî hayvan mahsulâtı ticaretinin nizamata bağlanması ve hudutlarda baytarî bir mütaka tahdidî maksadile bir mukavele aktine karar vermişler ve aşağıdaki murahhasları tayin etmişlerdir. Şöyle ki:

Türkiye' Reiscümhuri Hazretleri:

Hariciye Vekâleti Umumi Kâtibi Büyük Elçi Mene-menli Numan Beyefendi,

Ziraat Vekâleti Baytarî İşleri Umum Müdürü Sabri Beyefendi.

Haşmetü Bulgar Kralı Hazretleri:

Ankara'da Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi M. Nikolas Antonoff,

Ziraat Nezareti Baytarî Şubesi Âmiri Dr. Pr. M. Pavloff.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra atıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Hayvan ve menşei hayvanî mahsullerin ticareti

MADDE — 1

Hayvanların (tek bınaklı, geviş getirenler, domuzlar, kuşlar,) ham hayvan mahsullerinin, gıdaî hayvan maddelerinin ve salgın hayvan hastalıklarının intişarına sebep olabilen maddelerin Tarafeyni Âkideynden birinin arazisinden diğerine ithali, ancak isimleri aşağıda yazılı üç hudut geçit noktasına hasredilecek ve ithalât yapılacak arazi üzerinde Hükûmet tarafından baytarî kontrola tâbi olacaktır.

Geçit noktaları şunlardır:

- 1 - Malkoçlar - Gaipier.
- 2 - Çalı dere - Golem dervent ve
- 3 - Viran Teke.

İhtiyaç halinde Tarafeyni Âkideynin merkez baytarî teşkilâtı mutabık kalmak şartile bu hudut geçit noktaları tadil veyahut adetleri tezyit olunabilirler.

MADDE — 2

Tarafeyni Âkideynden birinin arazisine ithal edilecek hayvanlar ve menşei hayvanî ve ham gıdaî mahsulât, Hükûmet baytarî tarafından veyahut bu işler için Hükûmetten salâhiyeti olan bir baytar tarafından verilen menşe ve sıhhat şehadetnamesini haiz olacaklardır.

MADDE — 3

Hayvanların ve tuyurun sıhhat ve menşe şehadetnamesi: Menşe, adet, vasıf ve lâmetlerini ve gideceği yerleri bildirecektir (Nümune - 1).

MADDE — 4

Feresiye, bakariye ve mandalara mahsus olan ve yukarıda zikredilen şehadetname beher hayvan için ayrı olacaktır. Koyunlar, keçiler, domuzlar ve tuyur için verilenler müşterek olabilirler. şehadetnamelerin müddeti 10 gündür. (Şehadetnamenin verildiği gün sayılmaz). Bu tarihin mürurunda mal sahibi Hükûmet baytarına veyahut bu işler için Hükûmetten salâhiyeti olan bir baytara hayvanlarını muayene ettirmeğe mecburdur. Baytar da muayene neticesini şehadetnamenin arkasına kaydeder.

Eğer nakliyat trenle veyahut deniz tarikile vukubulacak ise tahmilden evvel bir hükûmet baytarı veyahut bu işler için Hükûmetten salâhiyeti olan bir baytar tarafından hayvanlar muayene edilerek netice şehadetnamenin arkasına yazılacaktır.

Tuyura gelince; ikinci muayene faidesizdir. Elveriş ki Hükûmet baytarı veyahut hükûmet tarafından salâhiyetli olan bir baytar tarafından menşe ve sıhhat şehadetnamesini haiz olsun ve bu şehadetnamelerin verildiği tarihten itibaren azami 3 gün zarfında vagonlara veya gemilere yükletilmiş bulunsun.

MADDE — 5

İhraç edilecek hayvanlar:

A) Sığır vebası, sığırların sarı zatülcenp ve riasi, keçilerin zatülcenp ve reisi;

B) Durin, domuz vebası, domuzların ufuneti demi, koyun çiçeği;

C - Hummai kulâî, tuyurun kolerası, veba ve difterisi;

Hastalıklarına müstait iseler menşe ve sıhhat şehadetnamelerinde, bu hayvanların her birisinin ihracı esnasında sıhhatte bulundukları ve ne menşe nahiyesinde ve ne de 20 kilometre kutrundaki çevrede (A) fıkrasındaki hastalıkların lâakal 6 ay-

danberi; (B) fıkrasındakilerin 40 gündenberi ve (C) fıkrasındakilerin de 30 gündenberi hüküm sürmedikleri tasdik edilmiş olmalıdır.

MADDE — 6

Menşee nahiyyede, kuduz, antraks, intanî anfizem, erysipelas Suis - Septika, ufuneti demi nefzi zuhuru, ikinci maddede mezkûr seyahat vesikasının verilmesine mâni teşkil etmediği gibi, feresiyede uyuz zuhurunda koyun ve keçilere ve bu hayvanların uyuzunun zuhuru halinde ise feresiyeye mezkûr vesikanın itasına mâni teşkil etmez.

MADDE — 7

Hudutlarda şimendiferlerle veya kara tarikile nakledilen hayvanların kontrolu, ihraç edilecek Hükümet arazisi dahilinde o Hükümet baytarı tarafından ve mahreç Hükümet baytarının muvacehesinde yapılır ve hayvanlar arasında salgın hastalıklar olmadıkça nakliyatı tevkiif edilmez.

Hastalık mevcudiyeti halinde her iki Hükümet baytarı, bir zabıt varakası yapacaklar ve keyfiyeti kendi merkez müdürlüklerine telgrafla bildireceklerdir. Eğer salgın hastalık, hayvanlar hududu geçtikten sonra görülürse, bu hal Hükümet baytarı tarafından bir zabıt varakası ile tesbit edilir ve keyfiyet hayvanların ithal edildikleri arazi müdiriyeti tarafından mahreç memleketin merkez müdürlüğüne bildirilir.

MADDE — 8

Tarafeyni Âkideynden birisinin arazisinde (Türkiye için Avrupa vilâyetlerinde) sığır vebası zuhuru halinde diğer Taraf, tehlikenin devamı müddetince geviş getirenlerin, domuzların, ham hayvan maddelerinin ve sirayete sebebiyet verebilecek mahsulât ve mevaddın ithalini men veya tahdit etmeğe salâhiyettardır.

MADDE — 9

Âkit Hükümetlerin birisinin arazisinden ithal edilen hayvanların münakalesini müteakip Sağlık Zabıtası Kanununa dahil salgın hastalıklardan birisi çıkarsa diğer Taraf tehlikenin devam ettiği müddetçe münten muntakalardan bu hastahğa müstait hayvanların ve mahsulâtı ile sirayete vasıta olabilecek maddelerin ithallerini men ve tahdit etmek hakkına malik olacaktır. İthalâtın tahdidini, ancak münten muntakalara şamil olacaktır. (Münten muntaka) namile münten mahallin etrafındaki 20 kilometrelik çevredeki arazi kabul edilmiştir.

Bu tahdit, altıncı maddede zikredilen hastalıklara şamil değildir.

Beşinci maddede zikredilen hastalıklarla münten nahiyyelerden hastalığın sirayetine sebep olabilecek hayvan ve menşee hayvanı mahsulât ve maddelerin ithali, ancak hastalığın geçtiği resmen ilân edildiği günden itibaren beşinci maddede her hastalık için hususî olarak tayin edilen müddetlerin mürur etmesiyle mümkün olabilir.

MADDE — 10

Damızlık maksadile ithal edilecek bircümle sığırlar, en nihayet 6 aydanberi tüberkülinize edildiklerine ve tüberkülozdan salim ağırlardan çıktıklarına dair bir şehadetnameyi haiz olacaklardır.

MADDE — 11

İthal edilecek etler ve et müstahzaratı baytarı kontrola ve ithal edilecek memleketin cari nizamâtına tâbidir.

Kesilmiş hayvanların taze, soğutulmuş, dondurulmuş veya diğer usullerle konserve edilmiş etlerin ve tagaddiye mahsus bircümle et müstahzaratının ithal edilebilmesi için umumî mezbahalardan birisinde kesildiklerini ve zebihlen evvel ve sonra baytar tarafından muayene edildiğini ve etlerin insanların tagaddisi için matlûba muvafık olduğunu bildiren ve Hükümet baytarı veya Hükümet tarafından salâhiyettar bir baytar tarafından (Nümune - 2) verilmiş bir şehadetnameyi haiz olmalı ve domuz eti olduğu takdirde trikinoskopiye tâbi tutulduğu ve menfi netice alındığı kaydedilmelidir.

MADDE — 12

Yumurta, süt ve süt müstahzaratının (peynir, kaşkaval, ilâh) ithalinde yumurtaların iyi kalitede ve istihlâke salih olduklarını, süt müstahzaratının sıhhatte bulunan ve tüberkülinize edilmiş olan hayvanların sütleriyle yapıldıklarını (İnek sütü müstahzaratı için) ve bunların yapıldıkları imalâthanelerin sıhiyye baytarları kontrolunda bulunduklarını gösteren bir baytar şehadetnamesi (Nümune 3) ile terfîk edilecektir.

MADDE — 13

Profilâksi noktai nazarından kâfi derecede emniyet veren (Kurutma, tuzlama, arsenik ve saire ile muamele, antiseptiklerle yıkama, etüvaj, dezenfeksiyon) gibi muamelelere tâbi tutulan mahsulât için baytarı şehadetnameye lüzum yoktur.

Keza aşağıdaki maddeler şehadetnamesiz ve sağlık zabıtası noktasından hiç bir kayde tâbi olmaksızın kabul edileceklerdir:

- A) Muhkemce kapanmış kutular içindeki et konserveleri;
- B) Sınai usulle yıkanmış ve dikilmiş çuvalar içinde bulunan yünler;
- C) Eritilmiş iç yağları ve domuz yağları;
- D) Tavşan ve vahşi hayvanların kuru derileri;
- E) Dabağhanelerden mütedarik yapığa ve yapığa kırıntıları;
- F) Kapalı çuvalarda ambalaj edilmiş her nevi kuş tüyleri;
- G) Sanayide istimala tahsis edilmiş olup kapalı fıçı veya muhkemce balya halinde veya sandıklarda bulunan tuzlu veya kurutulmuş barsaklar, mideler, mesaneler;
- H) Kireçlenmiş deri kırıntıları;
- I) Mükemmelen kurutulmuş veya kaynatılmış veya evvelce kireçten geçirilmiş hayvan kılları;
- J) Bütün yumuşak aksamdan tecrit edilmiş ve yağları çıkarılmış veya kaynatılmış boynuzlar, tırnaklar, zıllar, kemikler.

Diğer hayvan mahsulleri için baytarı şehadetname (Nümune - 4) mutlaka elzemdir. Bu şehadetname mahsulâtın menşee, gideceği yeri, veznini, adedini, markasını ve ambalaj şeklini gösterecek ve bu mahsulâtın bulaşık hastahktan salim olan hayvanlardan yapıldığına ve çıktığı nahiyyede ve ona mücavir olan nahiyyelerde 30 günden beri bu mahsulât vasıtasile hayvanlara sirayet edebilecek hiç bir hastalık bulunmadığına dair Hükümet baytarının tasdikını ihtiva edecektir.

Yukarıda zikredilen mahsuller mevritlerine girdikten itibaren yerli mahsulü gibi muameleye tâbi olacaklardır.

MADDE — 14

Sürü halinde hududu geçen hayvanlar hakkında halen cari sağlık zabıtası tatbikatı mer'iyülicra kalacaktır.

MADDE — 15

Hayvanların ve kuşların, ham hayvan maddelerinin veya hut sirayete vasıta olabilecek maddelerin naklinde kullanılmış

Ek 24: “Türkiye Hükümeti ile İran Devleti Şehinşahisi Arasında akdedilen Baytari Mukavelenin tasdiki hakkında kanun.” RG. Kanun No: 3214. Sayı: 3636. 21 Haziran 1937.

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

<i>İdare ve yazı işleri için Başvekalet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur</i>	21 HAZİRAN 1937 PAZARTESİ	SAYI: 3636
--	-------------------------------------	------------

KANUNLAR

İstanbul Adliye binasının yanması üzerine alınacak tedbirler hakkındaki kanuna ek kanun

Kanun №: 3205

Kabul tarihi: 7/6/1937

Madde 1 — 2367 numaralı kanunun 3 üncü maddesi mucibince teşkil olunan bürolar kaldırılmıştır.

Bu bürolardaki işler mezkûr kanun hükümleri dairesinde aidi olduğu mahkemeler tarafından ikmal olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.

15/6/1937

2367 numaralı kanun 2596 sayılı Resmî Gazetededir.

Hâkimler Kanununun muvakkat maddesinin B fıkrasının 3 ve 4 numaralı bendlerinde yazılı müddetlerin üç sene daha uzatılmasına ve muvakkat maddeye ayrıca iki fıkra ilâvesine dair kanun

Kanun №: 3206

Kabul tarihi: 7/6/1937

Madde 1 — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun muvakkat maddesinin B fıkrasının 3 numaralı bendindeki namzetlik müddet ve imtihanının ve 4 numaralı bendinde yazılı ihtisas imtihanının geri bırakılması hakkındaki hükümler bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren üç sene daha uzatılmıştır.

Madde 2 — Hâkimler Kanununun muvakkat maddesinin B fıkrasının 2 numaralı bendindeki hükümler, aynı derecede bulunup meslek mektebinden mezun olmayan ehliyetnameli diğer sorgu hâkim vekilleri hakkında da tatbik olunur.

Madde 3 — İkinci sınıf hâkim ve müddeiumumiliğin dördüncü derecesinde en aşağı bir sene hizmet etmiş olanlar, bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren üç sene müddetle, Hâkimler Kanununun 47 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına ve 48 ve 49 uncu maddelerine tevfikân birinci sınıfa ayrılabilirler.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

15/6/1937

2556 numaralı kanun 2751 sayılı Resmî Gazetededir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun

Kanun №: 3207

Kabul tarihi: 7/6/1937

Madde 1 — Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 6 maddesi aşağıda yazılı şekillerde değiştirilmiştir:

Madde 124 — Tevkif ve kefaletle salıverme hakkındaki kararlar salâhiyetli hâkim tarafından verilir.

Cumhuriyet Müddeiumumisinin tevkif talebine karşı maznunun mevkuf olmayarak tahkikatının icrasına ve tevkif ve tevkifin istirdadına ve kefaletle salıvermeğe ve muhakemenin men'ine dair sorgu hâkimi tarafından verilecek kararlar mensub olduğu asliye mahkemesi reisi veya hâkiminin tasdikile tekemmül eder.

Cumhuriyet Müddeiumumisi salâhiyetli olan merciden maznunun tevkifini isteyebilir. Bu merci, red veya kabul hakkında bir karar vermeğe mecburdur.

Son tahkikatın açılmasına karar verildikten veya Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından iddianame ile iş mahkemeye intikal ettikten sonra mahkeme reisi dahi acele hallerde aynı salâhiyeti haizdir.

Madde 129 — Yakalanan şahıs aleyhine evvelce hukuku âhme davası açılmış ise bu şahıs hemen, veya önce sulh hâkiminin huzuruna götürülmüş ise bu hâkimin kararnamesile salâhiyetli mahkeme veya sorgu hâkimine götürülür.

Mahkeme veya sorgu hâkimi o şahsın getirildiğinin nihayet ertesi günü ya bırakılmasına veya tevkifine karar verir.

Madde 174 — Cumhuriyet Müddeiumumiliğinin talebnameşi üzerine sorgu hâkimi tarafından ilk tahkikatın açılmasına dair itihaz olunup da 185 inci maddeye göre bildirilecek olan karara maznun bundan evvelki maddenin birinci fıkrasında yazılı sebeplerden birine istinad ile

**Türkiye Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında
aktedilen Baytari Mukavelesinin tasdikı
hakkında kanun**

Kanun №: 3214

Kabul tarihi: 7/6/1937

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında 20 nisan 1937 tarihinde Tahrande akid ve imza edilen Baytari Mukavelesine kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye ve İran arasında Baytari Mukavele

Bir taraftan:

Türkiye Cümhuriyeti

Ve diğer taraftan:

Majeste İran Şehinşahi

Türkiye ve İran arasında hayvan ve menşei hayvanı maddelerin ticaretini kolaylaştırmak ve müteakıl bir işbirliğiyle her iki memleketin salgın hayvan hastalıklarının sebebiyet verdiği zararları ortadan kaldırmak ve her biri kendi ülkesinde, sari hayvanat hastalıklarına karşı mücadele ve bir memleketten diğerine geçen ehli hayvanat ve menşei hayvanı olan ham maddeler üzerine baytari bir murakabe tesisi için, müteakıl muktazi bilmümlerle tedbirleri almak arzusuyla müteahhas olarak hayvanatın, tıyının ve menşei hayvanı olan ham ve gıda maddelerinin ticaretini nizama bağlamak ve bir baytari muntaka tayin ve tahdid etmek maksadile her baytari mukavele akdine karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cümhuriyeti

Sabık Vekil, Cemiyeti Akvam nezdinde sabık Daimi Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Sayılar Ekselans Cemal Hüsnü Taray ve Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülü, ve

Majeste İran Şehinşahi

Hacıyze Veziri Ekselans Enayettullah Samiy ve Ziraat Departmanı Umum Müdürü Ekselans Mustafa Bayatı tayin buyurmuşlardır.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Hayvanların (tek tırnaklı, geviş getirenler, domuzlar, kuşlar) ham ve gıda hayvan mahsullerinin ve salgın hayvan hastalıklarının intişarına sebep olabilecek maddelerin Yüksek Âkidlerden birinin ülkesinden diğerinin ülkesine idhali aşağıda yazılı hudud geçit noktalarına hasredilecek ve idhalatın yapılacağı ülke Hükûmeti tarafından baytari kontrola tâbi tutulacaktır.

Türkiye tarafından: Gürcübulak

İran tarafından : Bazergân

İhtiyaç halinde bu hudud geçit noktaları bilitilâf tadil veya adetleri tezyid edilebilecektir.

İki Âkid Taraf canibinden azamî bir sene zarfında karantina mevkiîleri inşa edilecektir.

Madde 2 — İhracata tahsis edilen ve cinsterine göre

Sığır vebası, şap hastalığı, ve çiçek hastalıklarına, müsteit bulunan hayvanlar için,

Sağlık şahadetnamesi bu hayvanların sağlam olduklarını ve ne menşei mahallinde ne de 20 kilometre kutrunda bir çevrede (bu çevre sığır vebası ve şap hastalığı için 40 kilometredir) yukarıda mezkûr hastalıkların en aşağı 60 gündenberi hüküm sürmediğini tasdik edecektir.

Diğer sari ve intani hastalıklar her Âkid Tarafın sağlık nizamlarına tevfiқан muamele görecektir.

Uyuza gelince: Bir kasabada bir hayvan buna tutulacak olursa, sırayet devresinin devamı müddetince mezkûr kasaba için sari hastalıklı hayvan cinsine sağlık şahadetnamesi verilmeyecektir.

Madde 3 — Âkid Taraflardan birinin ülkesinde idhalâta tahsis edilen hayvanlar ile menşei hayvanı olan ham ve gıda maddeler damgalanacak ve bunlara bir Hükûmet baytari veya Hükûmet tarafından bu hususta ruhsatı haiz bir baytar tarafından ita edilecek sağlık şahadetnamesi terfîk olunacaktır.

Alâkadar makamlar tarafından verilen menşei şahadetnamesi yukarıda adı geçen sağlık şahadetnamesine esas teşkil edecektir.

Madde 4 — Hayvanların sağlık şahadetnamesi ilişik nümune (N. 1) göre tanzim edilecektir.

Hayvanatın adedi hududu geçiş esnasında sıhhat şahadetnamesinde mekâyed miktara tetabuk etmediği takdirde ithal eden memleketin hudud mevkii baytari, görülen, işbu noksanın sari veya intani hastalıklardan iheri gelmediği ihraç eden memleketin baytari tarafından resmen isbat edilmeye kadar, mevzu bahis hayvanatın geçmesine mümânaat etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 5 — Beygirler hakkında, mevzu bahis baytari sağlık şahadetnamesi beher baş için verilecektir. Sığırlara, develere, mandalara, zebulere, koyunlara, keçilere, domuzlara, kuşlara gelince her nevi için müsterek olabilir. Sağlık şahadetnamesi, hayvanların hududa muvasalatlarından evvel 15 gün içinde bir Hükûmet baytari tarafından vize edilecektir. Sahibi bu formaliteye riayet etmeyen hayvanat karantinaya tâbi tutulacaktır.

Madde 6 — Hududda hayvanatın kontrolu, ihraç edilen Devletin baytari tarafından, bu Devlet ülkesi üzerinde, ve ithal eden Devletin baytari muvaceshesinde icra olunacaktır. Ve nakliyat, ancak sari ve intani hastalıklar görüldüğü veya şüphesi bulunduğu zaman durdurulacaktır. Aralarında sari ve intani hastalıklar çıkan sürülerin hududu geçmesine, ikinci madde hükümlerine tevfiқан müsaade edilmeyecektir.

Intani veya sari bir hastalaktan şüphelenen hayvanlar hakkında ise, sürü ihraç eden memleket toprağında karantina altına alınacak ve bu memleketin sağlık zabıtası nizamlarına göre muameleye tâbi tutulacaktır.

Madde 7 — Damızlık olarak ithal edilecek bilmümler sığırlara, en çok altı aydanberi tüberkülin tatbik edilmiş olduğuna ve veremden salim ahırlardan çıktıklarını mübeyyin bir baytari sağlık şahadetnamesi terfîk edilecektir.

Madde 8 — Tek tırnaklı hayvanların rısm muayenesi aşağıdaki tarzda olacaktır:

İki Hükûmetin baytarları beygir ve katırları seriri muayeneden sonra, malcın zerketmek suretile teamlü cüfî usulüne tâbi tutulacaklardır ve müsbet bir teamlül veren hayvanların ithali kabul edilmeyecektir.

Durin hakkında, menşei şahadetnamesi ihraç anında tek tırnaklı hayvanların sağları olduklarını, ne menşei mahallerinde ne de 20 kilometre kutrunda bir çevre dahilinde mevzu bahis hastalığın en aşağı 40 günden beri müşahade edilmemiş bulunduğunu tasdik edilecektir.

Madde 9 — Menşei hayvanı olan ham maddelerin nakline, bu maddelerin sahibi tarafından işbu mevzu bahis merbut (N. 2) modele uygun sağlık şahadetnamesi ibraz edilmesi şartile, yalnız muayyen karantina baytari mevkilerince müsaade edilecektir.

Madde 10 — İki Âkid Tarafın baytari servisleri, kendi ülkesindeki sari hayvan hastalıklarının seyir ve inkişafına müteallik bilmümler hususatta müteakıl yekdiğerini haberdar etmekle mutabık kalmışlardır. Aynıle, yukarıda adı geçen hastalıkların ıfıfası için alınan tedbirleri de karşılıklı olarak birbirlerine bildireceklerdir. Bu maksatla Âkid Taraflar, her ay hayvan hastalıklarının seyri hakkında malûmat, kezaatık senelik raporlar ve iki Âkid Tarafın baytari sağlık vaziyetine müteallik bilmümler malûmatı teati edeceklerdir.

Sığır vebasına gelince: İki Hükûmetin merkez baytar müdürlükleri bunun zuhurundan yekdiğerini telgrafla haberdar edileceklerdir.

Yukardaki malûmata müteallik bültenler memleket lisanile ve Fransızca olarak tanzim edilecektir.

Madde 11 — Hususî baytari sağlık teftişine tâbi tutulan hududa bitişik muntakalar hudud hattının her iki tarafından 15 kilometrelik bir mesafeye kadar uzanacaktır. Hudud muntakasında hayvanatta sari ve intani hastalıklar zuhura geldiği takdirde Âkid Taraflardan her birinin baytari sağlık müfettişliği bu hâdiseden diğer tarafı, hudud makamı vasıtasile acele haberdar edeceklerdir.

Sığır vebası hakkında, mezkûr makamlar bunun zuhurundan yekdiğerini telgrafla haberdar edeceklerdir.

Madde 12 — Âkid Taraflar 11 inci maddede derpiş edilen hudud muntakası dahilinde mevcut şehir ve köylerin listesini karşılıklı olarak birbirlerine tevdi etmeği teahhüd ederler.

Madde 13 — Âkid Taraflar, ülkeleri üzerinde, hayvanatın naklini ve transitini kolaylaştırmak maksadile müteakıl yardımında bulunmayı teahhüd ederler.

Ek 25: "Türkiye Hükümeti İle Yunanistan Hükümeti akdedilen Veteriner mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun." RG. Kanun No: 3630. Sayı: 4228. 9 Haziran 1939.

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi : 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvekalet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	9 HAZİRAN 1939 CUMA	SAYI : 4228
--	------------------------	-------------

KANUNLAR

Denizaltı sınıfı mensublarına verilecek zamlar ve tazminler hakkındaki kanunda bazı değişiklikler yapılmasına dair kanun

Kanun No: 3629

Kabul tarihi: 5/6/1939

Madde 1 — 3486 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Denizaltı kursu talebelerinden kursu ikmal edip diploma alan denizaltıcı subay, gedikli erbaş ve erata hizmet seneleri itibarıyla bağlı cetvele göre her ay denizaltıcılık zammı verilir.

Denizaltıcılık zamlarının üçüncü hizmet senesinden itibaren tezyidi, denizaltıcılıkta ilk iki senenin hitamına takib eden mali sene ibtidaaından başlar.

Denizaltı kursu talebelerine, dalgıç talimlerine başladıkları tarihten itibaren diploma tarihine kadar her ay yirmi lira tahsisat verilir.

Denizaltı kursuna devam edip dalgıç talimleri yapan talebeden erata, kurs müddetince ayda beşer lira tahsisat verilir.

Madde 2 — Mezkûr kanunun ikinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Denizaltıcılık zamlarını alabilmek için her altı ayda en az on beş saat dalgıç yapmak şarttır. Bu suretle yapılan dalgıçlar müteakib altı aylık devre içinde dalgıçlık dahi denizaltıcılık zammı almaya hak kazandırır.

Madde 3 — Mezkûr kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Yedek deniz subaylarına, denizaltı gemilerinde bilfiil çalıştıkları müddetçe birinci madde hükümlerine tevfi kan denizaltıcılık zammı verilir. Bunlardan manevra ve tatbikat dolayısıyla çağırılarak denizaltı gemilerinde bilfiil vazife verilenlere, evvelce alınmış oldukları denizaltıcılık zammı üzerinden denizaltı gemilerinde çalıştıkları müddetçe denizaltıcılık zammı verilir. Bir aydan uksan hizmetler için tam ay hesabı ile tediye yapılır.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini İeraya Millî Müdafaa ve Maliye Vekilleri memurdur.

7/6/1939

Kanun No	Başlık	Diyar Tarih	Çid	Sahife	Resmî Gazete Sayı
3486	Denizaltı sınıfı mensublarına verilecek zamlar ve tazminler hakkındaki kanun	3	19	1475	2935
1142	Tahsilatlarında istisna oluncak rahata ve efrade verilecek zammın hakkında kanun	3	8	1825	648
1492	Deniz ve Hava Güçleri Küçük Zabit Maaş Kanunu	3	10	1894	1218

Türkiye Hükümeti ile Yunanistan Hükümeti arasında akdedilen Veteriner mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun

Kanun No: 3630

Kabul tarihi: 5/6/1939

Madde 1 — Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Hükümeti arasında 15 birincikanun 1938 tarihinde akid ve imza edilen Veteriner mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini İeraya İera Vekilleri Heyeti memurdur.

7/6/1939

Türkiye - Yunanistan arasında veteriner mukavelenamesi

Bir taraftan Türkiye Cumhuriyeti Reisi

Diğer taraftan Haşmetli Elenler Kralı

Türkiye ile Yunanistanın hayatı menfaatlerini korumak ve kolaylaştırmak maksadile hayvan hastalıklarının sırayetine vesile olabilecek maddeler ile hayvan ve hayvan mahsulât ve maddelerinin ticaretlerini

mümkün tedbirlerle müteakiben teskil etmek üzere bir Veteriner Mukavelenamesi akdetmeye karar vermişler ve bu babda aşağıdaki murahtahlarını tayin etmişlerdir. Şöyle ki:

Türkiye Reisicumhuru:

Türkiye'nin Yunanistanda Orta Elçi ve Fevkalâde Murahhası
Ruşen Efşer Unaydın

Ziraat Vekâleti Veteriner Umum Müdürü Sabri Okutman
Haşmetlü Elenler Kırallı:

Ziraat Nazırı Ekselâns George Kyriacos

Ziraat Nezaretinde Müdür Jean Dimakopoulos

İşbu murahtahlar usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini teati etikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Hayvanların (tek tırnaklı, geviş getirenler, domuzlar, kuşlar) ve ham hayvan maddeleriyle mahsullerinin ve gıda maddelerinin ve salgın hayvan hastalıklarının intişarına vasıta olabilen maddelerin iki Âkid Taraflardan birinin arazisinden diğerinkine idhali ancak Devlet tarafından veteriner kontrolü altına vaz edilmiş olan ve isimleri aşağıda yazılı bulunan üç hudud geçid noktasından ve bazı limanlardan yapılacaktır.

Hudud geçid noktaları şunlardır:

Yunanistanda :

a) Hudud geçid mevkii:

1 - Kastaneai

2 - Python

3 - Çhenisti

b) Limanlar:

1 - Pire

2 - Selânik

3 - Aleksandrupolis

4 - Midilli

5 - Sakız

6 - Vati (Samos)

Türkiyede:

a) Hudud geçid noktaları:

1 - Karaağaç

2 - Uzunköprü

3 - İpsala

b) Limanlar:

Türk Zabıtaı Sıhhiye Kanun ve Nizamnamesinde mezkûr limanlar (kanun 1234, Nizamname 11656).

İki Hükümetin hususi iştirakile işbu geçid noktalarının yerleri ve adedleri değiştirilebilir.

Madde 2 — Âkid Taraflardan birinin arazisine idhal edilecek hayvanlar ve menşei hayvanı ve ham gıda mahsulâtın, Hükümet veterineri tarafından veyahut bu işler için Hükümet tarafından salâhiyeti olan bir veteriner tarafından verilmiş bir menşei ve sıhhat şahadetnamesini haiz olmaları lâzımdır.

Madde 3 — Hayvanların ve tuyurun menşei ve sıhhat şahadetnamesini, bunların menşei, tam aded, vasıf ve âlâmetleriyle gidecekleri yerleri göstermesi lâzımdır.

Madde 4 — Feresiye, bakariye ve mandalara mahsus olan işbu şahadetnameler beher hayvan için şahsi olacaktır. Koyunlar, keçiler, domuzlar ve tuyunkiller müsterek olabilir. Şahadetnamelerin müddeti on gün için muteberdir. (Şahadetnamenin tanzime edildiği gün sayılmaz.) Bu müddetin müruurunda mal sahibi Devlet veterinerine veyahut Devlet tarafından bu işlere salâhiyet verilmiş bir veteriner hayvanların muayene ettirmeye mecburdur. Neticesini şahadetnamenin arkasına kaydeder. (Nümune - 7)

Eğer nakliyat trenle veyahut deniz tarikile vuku bulacaksa hayvanlar tahmilden evvel Devlet veterineri veyahut Devlet tarafından salâhiyeti olan bir veteriner tarafından muayene edilerek netice şahadetnamenin arkasına yazılacaktır.

Tuyurun ikinci bir muayenesine lüzum yoktur. Elverişli Hükümet veterineri veyahut Hükümet tarafından salâhiyeti olan bir veteriner tarafından menşei ve sıhhat şahadetnamesini haiz olsun ve bu şahadetnamelerin verildiği tarihten itibaren üç gün zarfında vagoulara veya gemilere yükletilmiş bulunsun.

Madde 5 — İhraç edilecek hayvanlar:

a) Sığır vebası, sığırın sarı zatilcenb ve riesi, keçilerin sarı zatilcenb ve riesi, beygirlerin fakriddemi intanisi, durin;

b) Ruam, domuz vebası, domuzların septisemisi, hummai kulâi, koyunlar ve keçilerin çiçeği.

c) Tuyurun difterisi, kolera, veba ve çiçeği hastalıklarına müstaid iseler;

Bunların menşei ve sıhhat şahadetnamesinde bu hayvanların her birisinin şahsan sıhhatte bulundukları ve ihracı esnasında ne menşeleri olan nahiye ve ne de hem hudud bulunan nahiyelerde a. kırasındaki hastalıkların lâakal (6) aydan beri, b. kırasındakilerin en az 40 gündenberi ve c. kırasındakilerin en az 30 gündenberi hüküm sürmedikleri tasdik edilmiş olmalıdır. (Nümune 1 - 3).

Madde 6 — Menşei nahiye kuduz veyahut isporadik, antraks ve şarbon semtomatik vakaları ruam, hümeihanazır, mücterrat ve domuzların ufuneti demi nefisi ve uyuz hastalıklarının zuhuru ikinci maddede zikredilen sıhhat şahadetnamelerinin verilmesine mâni teşkil etmez.

Madde 7 — Hududlarda; şimendiferler ile veyahut kara tarikile nakledilen hayvanların kontrolü, idhal eden Devlet arazisinde, Devlet veterineri tarafından icra edilir.

İşbu hayvanlar arasında sarı hastalık müşahedesi veyahut şüphesi husulü halinde bunlar hemen ya geriye çevrilir veyahut da tevkif edilebilir. Bu hal vukuunda idhal eden memleket veterineri ihraç eden memleket veterinerine malûmat verecek ve bunlar müsterek bir zabıt varakası tutacaktır.

Deniz tarikile nakledilen hayvanlar arasında beşinci maddede zikredilen müseyyil hastalıklardan biri (sığır vebası, sığırın zatilcenb ve riei sarisi müstena) müşahade edilir veyahut şüphesi hasıl olursa bunlar en yakın bir mezbahada 24 saat zarfında kestirilecek ve mukabil tarafın veteriner delegesi hadiseden haberdar edilecektir. Sığır vebası veyahut sığırın sarı zatilcenb ve riesinin müşahedesi halinde gönderilen hayvanlar geri çevrilebilir.

Madde 8 — Âkid Hükümetlerden birinin arazisine hayvan ticareti dolayısıyla sağlık zabıtası kanununa dahil salgın hastalıklardan biri idhal edildiği takdirde, diğer Taraf tehlikenin devam ettiği müddetçe münten muntakalardan bu hastalığa müstaid hayvanlar ve mahsulâtla sirayete vasıta olabilecek diğer maddelerin idhallerini men veya tahdid etmek hakkına malik olacaktır.

İdhalâtın bu memnuiyeti ancak münten muntakalara şamil olacaktır. Münten nahiye ile bunun civarında hem hudud bulunan nahiyeler münten muntaka ad olursur.

Bu tahdid altıncı maddede zikredilen hastalıklara şamil değildir. Beşinci maddede zikredilen hastalıklarla münten nahiyelerden hastalığın sirayetince sebep olabilecek hayvan ve menşei hayvanı mahsulât ve maddelerin idhali ancak hastalığın geçtiği resmen ilân edildiği günden itibaren beşinci maddede her hastalık için hususi olarak tayin edilen müddetlerin müruur etmesile mümkün olabilir.

Madde 9 — Âkid Taraflardan birinin arazisinde sığır vebası, sığırın zatilcenb ve riei sarisi veyahut hummayı kulâi çıktığı takdirde bu Taraf bu hastalıkların, müşahade ettikleri vilâyet veya departman menşei hayvanatı, ihraç hudud geçid mevkilerinde, limanlarda yedi gün karantinaya tutmağa taahhüd eder. Bu karantinaya tâbi tutulmuş oldukları hayvanların menşei şahadetnamelerinde kaydedilecektir.

Madde 10 — Âkid Taraflardan birinin arazisinde sığır vebası, sığırın zatilcenb ve riei sarisi çıktığı ve hummai kulâi istilâ bir hal almış ve memleketin büyük bir sahasını istilâ etmiş bulunduğu takdirde idhal eden memleket, tehlikenin devam ettiği müddetçe mücterratın, domuzların, ham mevaddı hayvaniye ve sirayete vasıta olabilecek mahsulât ve mevaddın idhalini men veyahut tahdid etmek hakkını muhafaza eder.

Madde 11 — Damızlık maksadile idhal edilecek bileümle sığırın 14 gün evvel tüberkülin yapılmış olduğu ve bunların tüberküloz sıkı cünüü, sarı hastalıkları mevcut olmayan salim ahırlardan neşet etmiş oldukları tasdik edilecektir.

İdhal edilecek foresiyenin en çok 14 gün evvel mallein tecrübesine tâbi tutulmuş olduklarını ve kısarak ve aygırların bu tarihten bir ay evvel durin hakkında seroloji tecrübesine tâbi tutulmuş ve salim bulunmuş olduklarını müşir bir şahadetnameyi hâmil olacaklardır. (Nümune - 2).

Madde 12 — İdhal edilecek etler ve et müstahzarları veteriner kontrol ve idhal edilecek memleketin cari nizamına tabidir.

Kesilmiş hayvanlar, taze soğutulmuş, dondurulmuş veya diğer usuller ile konserve edilmiş etlerin ve tağdiyeye mahsus bileümle et müstahzaratının idhal edilebilmesi için bunların umumî mezbahalardan birisinde kesilmiş ve zebhinden evvel ve sonra veteriner tarafından muayene

edilmiş hayvanlardan mütedarik olduğunu ve etlerin insanların tegaddisi için şartsız olarak malûha muvafık olduğunu bildiren Devlet veterineri veya Devlet tarafından usul ve nizamına tevfikân salâhiyetleri bir veteriner tarafından verilmiş (Nümune 4) bir şehadetnameyi haiz olmalı ve domuz eti olduğu takdirde trikinoskopiye tâbi tutulduğu ve menfi netice alındığı da mezkûr şehadetnameye kaydedilmelidir.

Madde 13 — Yumurta (damızlığa mahsus yumurtalar pillorozdan salim olacaktırlar) süt, süt müstahzaratı (peynir, kaşkaval vesaire) id-halinde yumurtaların eyi kalitede ve istihlâke salih olduklarını, süt müstahzaratının sıhhatte bulunan ve tüberkülinize edilmiş olan hayvanların sütleriyle yapıldıklarını (inek sütü müstahzaratı için) ve bu mahsulâtın yapıldıkları imalâhanelerin veteriner sağık kontrolünde bulunduklarını tasdik eden (Nümune 5) bir veteriner şehadetnamesini haiz olacaktırlar.

Madde 14 — Profilâksi noktai nazarından kâfi derecede emniyet veren (kurutma, tuzlama, arsenik vesaire ile muamele, antiseptiklerle yıkama, etivaj, dezenfeksiyon) gibi muamelelere tâbi tutulan mahsulât için veteriner şehadetnamesine lüzum yoktur.

Keza aşağıdaki maddeler şehadetnamesiz ve sağık zabıtası noktasından hiç bir kayda tâbi olmaksızın kabul edilecektir:

- A) Muhkemce kapanmış kutular içindeki et konserveleri,
- B) Sınai usul ile yıkanmış ve dikilmiş çuvallar içinde bulunan yünler,
- C) Eritilmiş iç yağları ve domuz yağları,
- D) Tavşan ve vahşi hayvanların kuru derileri,
- E) Debağhanelerden mütedarik yapıta ve yapıta kırıntıları,
- F) Kapalı guvullarda ambalaj edilmiş her nevi kuş tüyleri,
- G) Sanayide istimala tahsis edilmiş olup kapalı fiçı veya muhkemce balya halinde veya sandıklarda bulunan tuzlu veya kurutulmuş bağ-saklar, mideler, mesaneler,
- H) Kırgelemlenmiş deri kırıntıları,
- İ) Mükemmelen kurutulmuş veya kaynatılmış veyahad evlerce kirçen geçirilmiş hayvan kılları,
- J) Bütün yumuşak aksamından tecrid edilmiş ve yağları çıkarılmış veyahad da kaynatılmış boynuzlar, tırnaklar, zıflar, kemikler.

Diğer hayvanî mahsulatlar için (Nümune 6) daki veteriner şehadetnamesi mutlak elzemdir. Bu şehadetname mahsulâtın menşei, gideceği yeri, vevnini, adedini, markasını ve ambalaj şeklini gösterecek ve bu mahsulâtın buluşak hastalıklardan salim olan hayvanlardan yapıldığına ve çıktığı nahiyyede ve ona mücavir olan nahiyyelerde beşinci maddede tesbit edilmiş bulunan müddetlerdenberi bu mahsulât vasıtasile bu hastalıklara müstaid olan hayvanlara sirayet edebilecek hiç bir hastalık bulunmadığına dair Devlet veterinerinin tasdikını ihtiva edecektir.

Yukarıda zikredilen mahsulatlar gidecekleri memleketi girdikten itibaren yerli mahsulü gibi müsavi muameleye tâbi olacaktırlar.

İdhal eden memleket ham deriler hakkında askoli teamülünü tatbik etmek hakkını muhafaza eder.

Madde 15 — Hayvanların ve kuşların ve ham hayvan mahsulâtının veyahad sirayete vasıta olabilecek maddelerin naklinde kullanılmış olan vagonlar, gemiler, gemilerin aksamı tahliyedenden sonra muntazaman tathirata ve dezenfeksiyona tâbi tutulacaklardır.

Hayvan ve kuşların tahmil edildikleri rampalar ve rıhtımlar her tahminden sonra adi tathirata ve lüzumunda fenni dezenfeksiyona tâbi tutulacaktır. Vagonların, gemilerin dezenfeksiyon usulü Tarafeyni Âkideynce aynı olarak kabul edilir. İki Hükümetin merkez teşkilâtı tarafından buna dair müştereken talimatname tanzim edilir. Bu talimatname tanzim edilmeye kadar her iki Hükümetin halen mevcut talimatnameleri mer'î olacaktırlar.

Tarafeyni Âkideyn, hayvanların ticari idhalât ve ihracat hareketlerinin kontrolü için ve keza vesaiti nakliyenin dezenfeksiyonu için hususî bir demiryolları veteriner servisini teazuv ettirmeye taahhüd ederler. Bu servis nakil vasıtalarının dezenfeksiyonu ile de işgal eder. Bu dezenfeksiyon, merkez veteriner teşkilâtile Demiryolları İdaresi tarafından tertip edilecek kursları takib eden hususî şahıslara yaptırılır.

Madde 16 — İki Âkid Taraf her on beş günde bir yeknasak ve iki lisan üzerinde (memleket lisanı ve fransızca) yazılmış emrazi sarıye vukuatını gösteren bir bülten neşretmeği ve doğrudan mütekabil Devlet

veteriner merkez teşkilâtına göndermeği taahhüd ederler. Salgın hastalıklardan bazıları hakkında iki memleket servis veterineri telgrafla yekdiğerine malûmat verirler.

Emrazi sarıye bültenlerinin şekli İki Âkid Taraf veteriner servisleri tarafından kararlaştırılır.

Madde 17 — İki Âkid Taraf kendi arazilerindeki hayvan nakil ve transiti teşkil için birbirlerine mütekabilen muavenette bulunmağı taahhüd eder.

Veteriner hudud mntakası

Madde 18 — Her iki memleket hudud hattının tarafeynindeki arazinin 15 kilometre derinliğindeki mntaka, hususî veteriner teşkilâtının murakabesine tâbi hudud mntakası olarak kabul edilmiştir. Bu mntakadaki şehir ve nahiyyelerin listelerini İki Âkid Taraf yekdiğerile mütekabilen teati eylemeği taahhüd ederler.

Madde 19 — Bu 15 kilometrelik mntakada bulunan büyük hayvanların tesicilini yaptıрмаğı Her İki Taraf taahhüd eder. Bu maksad için hususî kayıtlar varakaları tanzim oluncaktır.

Tesicil neticelerini her sene İki Âkid Taraf birbirine tebliğ eder. Âkid Taraflar bir sene zarfında veteriner tesicil teşkilâtını ve büyük hayvanların tesicillerini yapmağı taahhüd eder. Hudud veteriner teşkilâtı, merkez veteriner teşkilâtına merbut hususî bürolar tarafından idare edilecektir.

Madde 20 — Büyük hayvanların tesicili usulünün başlanması için her hayvan sahibinin elinde nümune muetbince (Nümune 8) matbu bir cüzdan bulunacaktır.

Madde 21 — Veteriner hudud mntakasını ihtiva eden hudud vilâyetlerinin salâhiyetleri veterinerleri, Hükümetin sağık zabıtası kanunu ile ilânı mecburî olan hastalıkların seyirlerine aid istihbaratı mütekabilen birbirine bildirirler.

Madde 22 — Yukarıda zikredilen salgın hastalıklardan birisi veteriner hudud mntakasında zuhur ettiği takdirde o mntakanın mevcud bulunduğı veteriner servisi mütekabil Devletın komşu veteriner servisine azami 24 saat zarfında hastalığın zulumunu, mevkiini, hayvan sahibinin ismini, hastalığın çıktığı ahır ve sürülerin adedile musabların adedini telgrafla (Nümune 9) bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 23 — Satılmak üzere veteriner hudud mntakalarında bulunan pazar, panayır ve sergiye gelecek hayvanların girişi muayyen ve hususî mahaller, saatler ve yollardan yapılacaktır. Bu iş için tatbik edilen veteriner zabıtası sıhhiye kavaidi şiddetle muhafaza edilecektir.

Madde 24 — Hudud mntakasında hayvan ticaretille işgal eden şahısların listeleri salâhiyetleri memurlar tarafından memleket lisanile ve fransızca olarak tanzim ve hudud mntaka veterinerleri tarafından teati edilecektir. Bundan maada her tüccar bir hüviyet vesikasını hâmil olacaktırlar.

Hayvan sahipleri hayvan tüccarları gibi muamele görmezler.

Madde 25 — Her iki Hükümetin merkezi veteriner servisinin hudud boyunda yapacakları vaki veteriner tedbirlerin takviyesini ve bu tedbirin tatbik edileceği günü yekdiğerine mütekabilen ve müstacelen telgrafla yekdiğerine bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 26 — Tarafeyni Âkideynden birisinin arazisinde veyahad hudud veteriner mntakasında tahrihkâr ve salgın hastalık çıkar ve istilâi bir şekil alırsa her iki taraf merkezi veteriner teşkilâtı icab eden tedbirleri müştereken alırlar ve taraftaynden birinin talebi üzerine bütün teknik maddelerle ve şahıslarla yardım ederler.

Madde 27 — Her iki tarafa müstahdem hudud veterinerleri bir birleriyle sıkıca muavnet ve müşaverede bulunmağı ve bazı buluşak hastalıkların icab ettireceği ahvale göre yekdiğerile hastalığın teşhisi için konsültasyon yapmağı ve yekdiğerine muavenet etmeği ve lüzumu olan vaki tedbirleri müştereken almağı ve hatta mütekabilen ve bedelsiz olarak teşhis vesaitinden vaki aş ve serum vasıtalarından istifade etmeği taahhüd ederler.

Bu maksatla Tarafeyni Âkideyn kendi hudud mntakaları veterinerlerine her iki tarafa tayin edilecek şerait altında pasavan verilmesini arzu ederler.

Madde 28 — Tarafeyni Âkideyn salgın hastalıklara karşı müessir mücadele vasıta ve usullerini tevbid ve tanzim ettirmekte mutabık kalırlar.

Madde 29 — Tarafeyni Âkideyn hudud mntakasında bazı salgın hayvan hastalıklarının sirayetine amil olan yabancı domuzlar, kurtlar ve bütün vahşi hayvanlarla mücadele teşkilâtı yapmağı kabul ederler.

Ek 26: "Tüberküloz Mücadelesi Talimatnamesine ek." (06 Ocak 1940).

T. C.
ZİRAAT VEKÂLETİ
Veteriner İş. Umum Müdürlüğü
Salgın Hastalıklar Seksiyonu
U. Sayı : 506
H. Sayı : 221

**Tüberküloz Mücadele
Talimatnamesine Ek**

Çankaya Matbaası - Ankara.

T. C.
ZİRAAT VEKÂLETİ
Veteriner İş. Umum Müdürlüğü
Salgın Hastalıklar Seksiyonu
Sayı : H 221
6 - 1 - 940

Ziraat Vekâleti tarafından neşredilen 1-3-1932 tarih ve 301 sayılı (Sığır Tüberkülozu Mücadele Talimatnamesi) nin 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 inci maddelerinin yerine aşağıda bildirilen hükümler kabul ve 19 uncu madde şu yolda tâdil edilmiştir:

**Tüberkülin Teamüllerinin Tatbik Usulleri ve
Teamül Neticelerine Göre Yapılacak
Muameleler:**

1 — Tüberkülin teamülleri aşağıdaki usuller takip edilmek suretile Edimme (Entradermik) ve Göz (Oftalmo) teamülleri şeklinde ve ikisi birlikte olarak tatbik edilir.

Hudutlarda ve memleket içinde oftalmo tatbikatı neticesini ve kontrolünü münslip kılan hallerde yalnız edimme teamülü tatbik edilir.

Tatbikatta her hayvana ait muayene ve teamül neticeleri sıra ile gösterilmek şartile nümunesi ilişik cetvel tanzim edilerek imza ve tasdikten sonra tatbikine geçilmek üzere Ziraat Vekâletine gönderilir.

2 — Tüberkülin teamülleri her haftalıktan yukarı

yaşta bütün sığırlara yapılır. Gebeliğin son aylarındaki ineklere ancak doğurduktan on beş gün sonra Tüberkülin teamülleri tatbik edilir.

3 — Tüberkülin Göz (Oftalmo) teamülünün tatbik ve mütalâa usulü:

Tamamen salim olduğu anlaşılan göz yukarı gelmek üzere hayvanın başı bir yardımcı tarafından tesbit edilir. Sol elin baş ve işaret parmaklarıyla göz kapakları açılarak sağ elde tutulan pipet, iğnesiz şırınga veya bir resim fırçası ile iç zaviyedeki munzamma gıçası üzerine bir iki damla Ham Tüberkülin akıtılır veya sürülür. Tablet Tüberkülin kullanıldığı takdirde pensle veya temiz parmak uçlarıyla tutulan Tablet gözün iç zaviyesi içerisine konur. Bunu müteakip göz kapakları kapatılarak elle bir müddet hafifçe oğulur. Tablet konmuşsa bu eriyinceye kadar göz kapalı tutulur. Teamül neticesi alınıncıya kadar gözün bir tarafa sürülmemesine dikkat edilir.

NETİCE VE KARAR: Göz teamülünün neticesi, tatbikten 6 - 10 saat sonra birinci, 24 saat sonra ikinci muayene yapılmak suretile tesbit edilir.

MÜSBET teamül, munzamma tabakasında ihtikan, beyaz, sarımsak, koyu kıymalı akıntı (Kıymalı konjonktivit) ile belli olur. Bu iltihap bir iki gün devamlıdır. Akıntı gözün iç zaviyesinde birikerek sonradan düşer veya kuruyarak sarı bir kabuk kütlesi teşekkül eder. Muayenede her iki gözü mukayese ve akıntının tabiatını iyice tetkik etmelidir. Munzamma tabakasında

ihhtikan olmadan sulu veya esmer muhafı akıntı bulunursa teamül MENFİ'dir. Müsbet ve menfi vasıflara tamamille uymayan teamül şüpheli sayılır.

4 — Tüberkülin Edimme (Entradermik) teamülünün tatbik ve mütalâa usulü:

A) Bu teamül için sentetik vasattan hazırlanmış ve 1/4 nisbetinde meblûl Tüberkülin kullanılır. Altı aylığa kadar olanlara 0,1 c.c. (bir diziyem), daha yukarı yaştakilere 0,2 c.c. (iki diziyem) zerk edilir.

Boyunun bir tarafında ve omuzun bir el genişliği önünde, üst ve alt kenarlarından aynı uzaklıkta, ortada 3 X 4 santim genişliğinde bir yerin kılları makasla kırılır. (Tıraş edilmez, sahçe yapılmaz, sahçe husule gelirse beş santim uzakta başka bir yer hazırlanır.) Burada sol elin baş ve işaret parmakları arasında, deride bir iltiva yapılır ve milimetre taksimatlı bir kompas ile iltiva kalınlığı ölçülerek cetveldeki yerine yazılır. (Kompasın ağzı deriye ne gevşek, ne de çok sıkı tatbik edilmemelidir.) Bundan sonra kısa ve ince iğneli, diziyem taksimatlı, kaynatılmış ufak bir şırıngada bulunan Tüberkülin, iğneyi gayet sathî olarak birkaç milimetre kadar edimme içine sokarak, muayyen dozda zerk edilir. (Zerketen evvel ve sonra deri dezenfekte edilmez.) Zerk edimme içine yapıldığı, bariz bir kabartı husule gelmesile belli olur. Her zerkten sonra parmak uçlarıyla bu kabartı muayene edilir ve zerk doğru yapıp yapılmadığı kontrol edilir. Kabartı hissedilmezse zerk doğru olarak tekrar edilir.

NETİCE VE KARAR: Edimme teamülünün neticesi zerkten 48 saat (iki gün) sonra okunur. Önce zerk yerindeki deride tıpkı zerkten evvel yapıldığı gibi, bir iltiva yaparak kompasla ölçülür ve cetvele yazılır. Sonra mevziî teamüle bakılır. Bunun için zerk yerinde ödem tabiatında, yaygın şişlik, hassasiyet ve sıcaklık vasıfları aranır ve bulunan netice cetveldeki yerine işaret edilir.

MÜSBET teamül, mevziî teamülle beraber olarak ikinci ölçünün, birincinin bir misli veya daha ziyade fark göstermesiyle belli olur. Zerkten evvelki ölçü 8 milimetre iken zerkten sonra 16 milimetre ve daha yukarı bulunması gibi.)

Menfi teamülde ölçü farkı birincinin yarısından aşağı olur ve vasfî mevziî teamül bulmaz. (İlk ölçü 8 iken 12 milimetreden aşağı olması gibi, zerk yerinde fındık büyüklüğüne kadar sert ve mahdut şişlik vasfî sayılmaz.) Sonraki ölçü farkı birincinin yarısını geçer fakat bir mislinden aşağı olur ve mevziî teamül tam müsbet vasıf göstermezse teamül **ŞÜPHELİ** sayılır. (İlk zerkte 8 iken sonra 12 - 15 milimetre bulunması gibi.)

B) İkinci Edimme (Muzaaf) Zerk Usulü:

Birinci zerk yapıldığı noktaya aynı dozda olarak Tüberkülin zerk edilir. Bu zerkten 24 saat (bir gün) sonra zerk yerindeki deri iltivası kompasla ölçülür ve mevziî teamül okunur ve cetveldeki yerlerine yazılır.

Bu teamül neticeleri de birinci Edimme zerkinde olduğu gibi takdir edilir ve aynı vasıflar aranır.

5 — Tüberkülin Teamüllerinin Sistematiik Olarak Tatbik ve Takip Usulü:

A) Birinci gün hayvana Göz ve Edimme usulleriyle Tüberkülin tatbik edilir, ve aynı gün tatbikten 6 - 10 saat sonra birinci göz muayenesi yapılır.

B) Tatbikten 24 saat sonra, yani ertesi gün ikinci ve son göz muayenesi yapılır ve bunun neticesi alınmış olur.

C) Edimme teamülünün tatbikinden 48 saat sonra birinci edimme teamülünün neticesi okunur.

Ç) Göz veya birinci edimme teamüllerinden her hangi birisi veya ikisi müsbet çıkan hayvanlar veremli sayılırlar ve damgalanırlar.

D) Geriye kalan şüpheli ve menfi teamül gösteren hayvanlara ikinci edimme zerk yapılır.

E) İkinci edimme zerkinden 24 saat sonra bu teamülün neticesi tetkik edilir ve müsbet teamül gösterenler veremli sayılarak damgalanırlar.

F) Son teamül neticesi şüpheli çıkan, kendinde veremden şüpheli âraz bulunan veya uzun müddet açık veremli hayvanlarla birlikte ahırda iskân edilmiş ve menfi teamül göstermiş hayvanlara iki ay sonra yeniden sistematiik şekilde Tüberkülin tatbik edilir.

6 — Tüberkülin teamüllerinin neticeleri tesbit edilip cetveller tanzim ve imza edilir, Vilâyet Veteriner Müdürlüğü tarafından tasdik ile Ziraat Vekâletine gönderilir. Vekâletin tetkiki ile son karar verilerek Vilâyete tebliğ edildikten sonra yapılacak muamelenin tatbikine geçilir.

7 — Talimatnamenin 19 uncu maddesi aşağıdaki şekilde tādil edilmiştir:

Madde 19 — Hastalıktan veya sirayetten şüpheli hayvanlardan Bakteriyolojik muayene için marazî hasilât almak icap ettiği takdirde aşağıdaki tarzda alınır ve lâboratuvara gönderilir:

A) Marazî maddeler almak için istimal edilecek alât ve edevatla marazî maddelerin nakline mahsus mevzuatın her istimal ve muameleden evvel tâkimi mecburîdir.

B) Akciğer tederrününde öksürüğü müteakip beluma gelecek balgam ya hususî kaşıklar veyahut el sokulmak veya kasabatı kebireye, hususî püsküllü fırçalar ithal etmek suretile alınır.

C) Meme tederrününde memeler sıcak ve sabunlu su ile mükemmelen yıkandıktan sonra yüzde elli ispiro ve muakkam pamuk veya evvelden mükemmelen kaynatılmış ve kurutulmuş bir bezle kurutulur ve hastalık olan meme sağılma başlanır. Sağımın en sonundaki süttten alınmak suretile yüz santimetre mikâbı süt sağılır, eğer hasta veya şüpheli memeden bu kadar süt alınmak mümkün değilse diğer memelerden sağılacak sütle ikmal ve uzak bir mahalle gönderilmek mecburiyeti varsa tahallülden vikaye için yüz gram süte yarım gram Asitborik ilâve olunur. Eğer hayvanın sütü kesilmiş ise temizlenmiş meme nescinde olan şüpheli, sert mahalle veya meme sathında az çok tahaddüp arzeden verem dahiline vasatî kuturda muakkam

bir şırınga iğnesi veya küçük bir trokar ithali ve iğnenin içindeki tel veya trokar kanülünün bazilesi çekilerek iğne ve kanüle birkaç hareketi devriye yaptırmak suretile çıkarılır. İğne veya kanüle girecek ce rahat veya nesîç parçaları usulü dairesinde mikroskopik muayeneye tâbi tutulur.

D) Rahim tederrünü şüphesi halinde hususî bir kaşık vasıtasile mihbel ifrazatı doğrudan doğruya mihbelden alınır ve alınmadan evvel ferç ve civarı sıcak su ve sabunla yıkanır ve % 50 ispiro ve muakkam pamuk veya bezle tathir olunur. Eğer arzu edilen ifrazı mihbeliyeyi bir defada almak mümkün değilse ameliye tekrar edilir. Aynı zamanda bir el meayı müstakime ithal ve tazyik edilmek suretile ifrazatın çoğatılması ve alınması kolaylaştırılır.

Mücadelenin yukarıki esaslar dahilinde tādil edilen talimatname hükümlerine göre yapılmasını dilerim.

Ziraat Vekili
Muhlis Erkmen

TÜBERKÜLİN TEAMÜL CETVELİ

Muayene tarihi: / /

..... Vilâyeti
..... Kazası
..... Nahiyesi
..... Köyü
..... Mahallesi

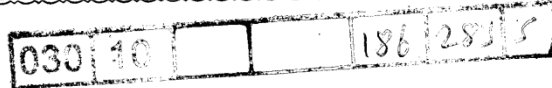
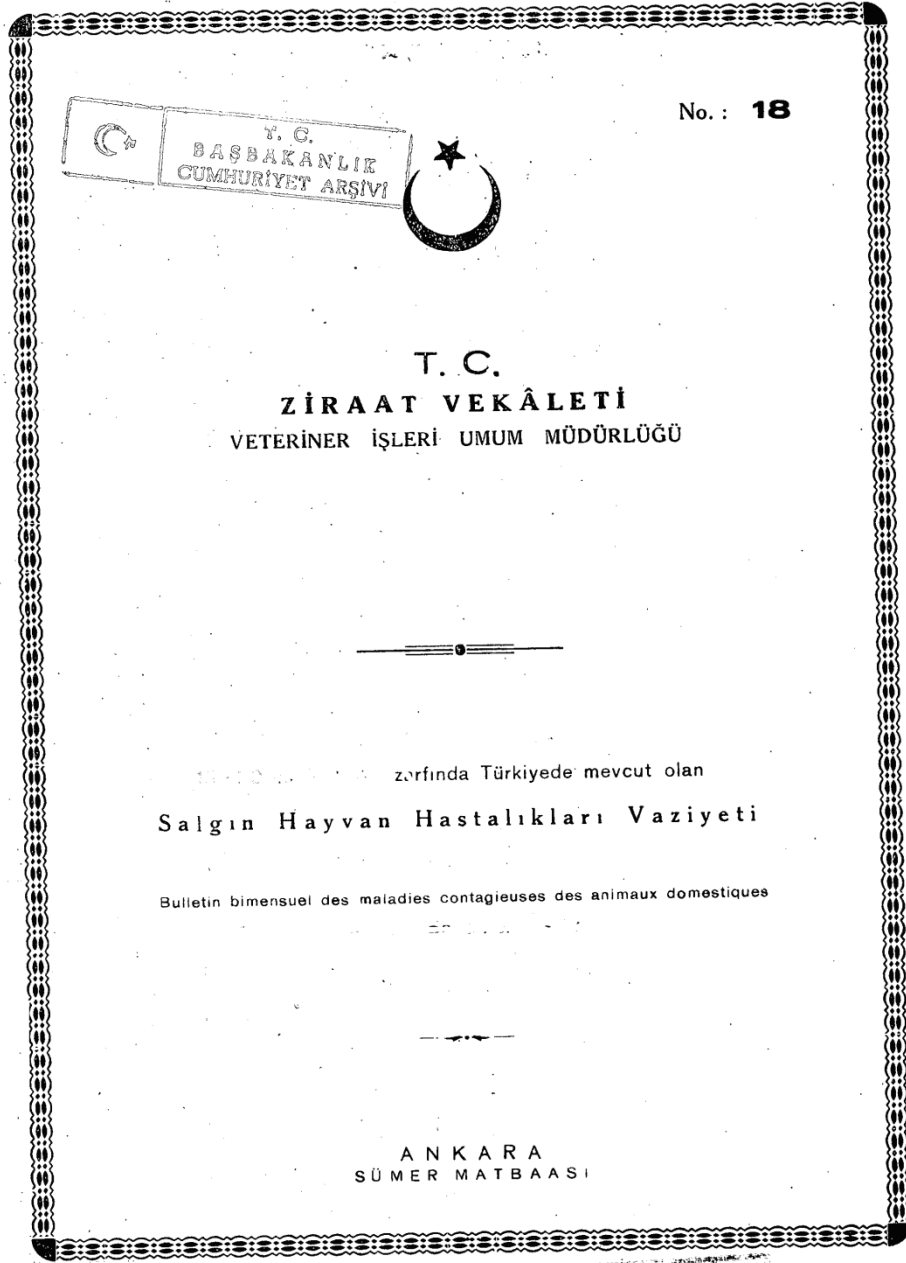
	Hayvan sahibinin ismi ve adresi																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
--	------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Yukarda yazılı.....baş hayvana ait Tüberkülin teamül cetveli tarafımızdan
tanzim ve takdim edilmiştir. / /

Tasdik olunur.

Veteriner

Veteriner

Ek 28: "Türkiye ve Irak Hükümetleri arasında aktedilen Veteriner Mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun." Resmi Gazete. Kanun No: 4003. Sayı: 4794. 26 Nisan 1941.

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi : 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Baskıhâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	26 NISAN 1941 CUMARTESİ	SAYI : 4794
--	----------------------------	-------------

KANUNLAR

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umumi İdaresi memurları tekaüd sandığı hakkındaki 2454 ve 2904 sayılı kanunlara bazı hükümler eklenmesine ve bu kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun

Kanun No: 4001

Kabul tarihi: 21/4/1941

Madde 1 - 2454 sayılı kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekildedir değiştirilmiştir :

Sandığın biletlerle mevcudatı ile alacakları, Devlet emvaline mahsus hak ve rüşhanları batz olup mevcut parasile aidatı ve bu paraların kazandıracağı faiz ve temettüleri bir gün vergi ve resme tâbi olmadığı gibi haciz ve temlik de edilemez.

Madde 2 - 2904 sayılı kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sandıktan bağlanacak aylıklar üç ayda bir peşin olarak verilir. Peşin verilen aylıklar ölüm halinde geri alınmaz.

Madde 3 - 2904 sayılı kanunun 10 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Bu gibilerden evvelce yalnız bütçelikleri aidatı temettüsüz olarak sandıktan almak suretilmiş ayrılmış olanların tekrar hizmete avdellerinde sandığa iade edecekleri aidattan kesilmiş olan vergiler de Hazinece sandığa red ve iade olunur.

Madde 4 - 2904 sayılı kanunun 12 ncı maddesinin (C) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

C) İdarerede asgarî 20 sene bilfiil hizmet etmiş olmak şarttır.

Madde 5 - Tedavisi kabul olmyan emraz veya çalışmaya mâni malûbiyet sebepleriyle maiyetlerini tedarıktan acizleri tibben sabit bulunan muhtaç öz evlâtlar, yaşları ne olursa olsun yetim muamelesi görürler. Bu kabul malûller yaşı 18 den aşağı evlâtlara verilen meduat ile tazminata veya maaşa müstehik olurlar. Maaş tahsis halinde malûliyetlerinin devamı müddetince maaşları kesilmeyeceği gibi maaş almakta iken bu hâllere duçar olanlar hakkında da aynı muamele tatbik olunur.

Madde 6 - 2904 sayılı kanunun 18 inci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir :

Altmış yaşını doldurduktan veya tekaüd hakkını kazandıktan sonra bir müddet daha istihdam edilmekte olanlardan 5 inci maddede yazılı hâller haricinde olarak herhangi bir sebeple terkinî kayda uğrayanların vazifelerine nihayet verildiği tarihte kadar hesap edilen tekaüd ve tazminat hakları mahfuzdur.

Madde 7 - 2904 sayılı kanunun 22 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Hizmette iken veya tekaüd aylığı almakta iken ölen memur ve müstahdemlerin 18 yaşını henüz doldurmamış öz evlâtlarından her birine son hizmet aylığının % 10 u nisbetinde yetim aylığı verilir.

Çocuklar ana ve babadan yetim kalyonlarsa yetim aylığı % 15 nisbetinde tahsis olunur.

% 10 nisbetinde aylık bağlanmış çocuklar sonradan ana ve babadan yetim kalyonlarsa bu tarihten itibaren aylıkları % 15 e çıkarılır.

Yetim maaşı alan çocuklardan lise veya yüksek tahsilde bulunanlar hakkında 15 inci madde mucibince muamele olunur.

Ölenin muhtaç dul anasile malûl veya 65 veya daha ziyade yaşta bulunan muhtaç babası dahi 1683 sayılı kanunun 48 inci müddel maddesinde yazılı şartlar aranmak kaydı ile talepleri üzerine yetim muamelesi görürler. Bu takdirde bu kanun hükümlerine göre verilecek maaş, tazminat ve iade olunacak aidattan hisseleri ayrılır.

Bunlardan hiç biri bulunmadığı takdirde muhtaç olmasa dahi dul anaya yetim maaşı tahsis edilir.

Memur, müstahdem veya müteakıt; bir beyanname ile, dul ananın da diğer maaş ve tazminata müstehik olanlar arasına konmasını talep edebilir.

Ölenin maaş ve tazminata müstehik kimliği olmadığı takdirde sandık aidatı reşit evlâtlarına verilir. Bunlar da bulunmazsa sandığa irad kaydolunur.

Bu kanun mucibince iade olunacak aidat, verilecek maaş ve tazminat, istihkak kesbedildiği tarihten itibaren beş sene zarfında aranmadığı takdirde sandık lehine müruru zamana uğrar.

Madde 8 - 2904 sayılı kanunun 34 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Devlet Demiryolları ve Limanları vazifelerinin haricinde veya dahilinde her hangi bir sebeple zarar görmüş veya tehlikeye maruz kalarak tekaüd haline düşmüş memur ve müstahdemlerle vefatları halinde bunların veresinin davasını sandık dahi takibe salâhiyettardır.

Bu zararı yapanlar sandığa mensub işler sandığındaki alacakları mahkeme sonuna kadar mevkuf tutulur.

Madde 9 - 2904 sayılı kanunun 38 inci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

Şu kadar ki, mülga Tasarruf Sandığının teessüsünden evvel ve idare-i milliye zamanında mülga İnşaat ve İşletme Umum Müdürlüğü ile Anadolu - Bağdat, Ankara - Sivas, Samsun - Sivas, Erzurum demiryollarında müseccel ve daimi olarak istihdam edilenlerle mezkûr tasarruf sandığına girmemiş ve o tarihlerde daimi ve müseccel hizmetlerde bu-

Fransız Cumhuriyeti Hükûmeti,

Fransız mandası altında bulunan Şark Hükûmetleri Hayvan Sağlığı Zabıtası İşleri Müdürü ve Heyeti Murahhas Reisi Albay Veteriner Lamarque'i Suriye Hükûmeti Veteriner Müfettişi Dr. Kâmil Homsi'yi, Lübnan Cumhuriyeti Veteriner İşleri Şefi Dr. E. Nehmé'yi, tayin etmişlerdir.

Bu murahhaslar salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Hayvanların ve menşei hayvanı olan maddelerin ve sarî hayvan hastalıklarının intişarına sebep olabilecek maddelerin Akit memleketlerden birisinin arazisine ithal ancak aşağıdaki hudut kaplarına inhisar etmiştir.

İran	Irak
Kasrışirin	Hanikin
Irak	Türkiye
Zakko	Gizre (Selluhî)
Ammadiye	Şemdinan
Irak	Suriye
Musul	Telkoçak
Sinjar	Dirzor
Anah	Ebu Kemal
Türkiye	Suriye
Kilis	Azaz
Birecik	Cerablus
Akçakoyunlu	Telkoçak
(Çobanbeyli)	Bab
Mardin (Nusaybin - Kamışlı)	

Hudut kaplarının mevki ve adetleri Akid Tarafların muvafakatı ile tadil edilebilir.

Mecburi olarak veteriner servisi tarafından kontrolü icap eden bütün bu geçici noktalarında bu mukavelenin tasdik tarihinden bir sene zarfında tahaffuzhaneler inşa edilecektir.

Madde 2 — Gerek ihracata ve gerekse transite tahsis edilen hayvan ve menşei hayvanı maddelerin Devlet veterineri veya Devlet tarafından bu işe mezun kılınmış bir veteriner tarafından verilmiş menşei ve sıhhat şahadetnamesini haiz olacaklardır.

Alâkadarlar tarafından verilen menşei şahadetnameleri sıhhat şahadetnamelerinin tanzimine esas olacaktır.

Madde 3 — Hayvan ve maddelerine verilecek sıhhat şahadetnameleri:

A) Canlı hayvanlara aid (Nümune : 1),

B) Mahsulâtı hayvanıya aid (Nümune : 2). Olduğuna göre menbu hususî nümunelere tevfiқан tanzim olunacaktır.

Feresiyeye ait olan bu şahadetnameler her şahıs için ayrı ayrı tanzim edilecektir. Diğer hayvanlara aid olanlar için (Tuyur dahil) (Erkek ve dişi damızlıklar hariç) müsterek bir şahadetname verilecektir.

Sığırlara marka vurulacak ve bunların şahadetnamelerinde işbu marka yazılacaktır. Sıhhat şahadetnamelerinin itibar müddeti azami on beş gündür.

Madde 4 — Sıhhat şahadetnameleri hayvanların şahsan sıhhat olduklarını ve menşelerinden itibaren ve bu menşenin yirmi kilometre kurtundaki sahada :

A) Sığır vebası, zatülcemb verrei muhitî, hastalıklarının bir se-nedenberi;

B) Hummai kulâî, koyun ve keçi çiçek hastalıkları, keçi ciğer ağrısı, tuyurun difteri, kolera ve vebası hastalıklarının şikâyet gündenberi hüküm sürmemiş olduğunu tasdik etmesi lazımdır.

Madde 5 — Sığır vebası veya zatülcemb verrei muhitî hastalıklarından biri Akid Taraflardan birinin arazisinde baş gösterdiği takdirde mukabil Akid Taraf (Kendi memleketlerindeki Sağlık Zabıtası Kanununa uygun olarak) sirayet tehlikesi zail oluncaya kadar hayvan

ve maddelerinin ve sirayete vasıta olabilecek şeylerin ithalini men veya tahdit etmek salâhiyetine maliktir.

Kuduz; sıhhat şahadetnamelerinde yazılı hayvanların bu hastalığın sirayetine maruz kalmamış olduğunu teyit etmesi lazımdır.

Üyüz; bir köyde uyuz vakası müşahade edildiği takdirde bu köyün bu hastalıktan müteessir olan hayvan nevilerine hastalık zail oluncaya kadar menşei şahadetnamesi verilmeyecektir.

Ruam; ihraç edilecek hayvanatı feresiye malleine edilecekler ve ayrıca malleine edildiklerine dair bir de şahadetnameyi haiz olacaklardır.

İşbu mallein şahadetnamesinde malleinin yapıldığı tarih ve mallein tabîk usulü yazılmış olacaktır. Mallein şahadetnameleri bir ay için muteberdir.

Durin; Tek ırnaklılara verilecek sıhhat şahadetnamelerinde bu hayvanların şahsan mezkûr hastalıktan salim oldukları ve menşesinde ve gerekse menşelerinin yirmi kilometre muhitindeki sahada en az kırk gündenberi hiç bir durin vakasına tesadüf edilmediği yazılacaktır.

Tederrün; ihraç edilecek olan damızlık sığırlar azami altı ay evvel tüberküline edildiklerini beyan eden ayrı bir şahadetname ile de mücehhez olmaları şarttır.

Antrak; aşılanmamış hayvanlar kırk sekiz saatlik bir müşahade altına alınabilir.

Tarafeynin hudud; muayene mevkileri bir birine yakın bulunduğu takdirde ihraç edilecek hayvanlar ihracatı yapan Devlet arazisinde ve veterinerinin muvaceshesinde ithalâtçı Devlet veterineri tarafından muayene edilecektir.

Alâkadar iki veteriner tarafından muayene edilen hayvanlarda sarî bir hastalık teşhis edildiği takdirde bu hayvanlar ihracatı yapan Devlet veterinerinin nezaretinde karantinaya tâbi olacaktır. İki memleketin veteriner servisləri arasında mutabakat hâsıl olmadıkça bu hayvanların ithaline müsaade edilmeyecektir.

Madde 6 — Tarafeynin hudud muayene mevkileri yekdiğerinden pek uzak olduğu takdirde hayvanların muayeneleri ithalâtçı Devlet veterineri tarafından yapılacaktır. Muayene edilen hayvanlar arasında sarî bir hastalık müşahade edilmekteyse bu hayvanların sevkıyatı men-edilecektir. Bulaşıcı hastalık müşahadesi halinde ithalât yapan Devlet veterineri kendi memleketinde cari Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununda mevzu tedbirleri süratle alarak ihracatı yapan memleket hudud veterinerine keyfiyeti bildirir.

Hudud veterinerleri tedabir itihaz etmek üzere merkez umum müdürüklerini keyfiyeten haberdar edeceklerdir.

Hudud veterinerleri arasında çıkacak bütün ihtilâflar bu mukavelenin on beşinci maddesi hükümlerine tevfiқан halledilecektir.

Hayvanların adedi, alâcçileri ve markaları sıhhat şahadetnamesinde yazılı olmasına uymadığı takdirde ithalât yapan Devlet veterineri yolda yorgunluktan vukua gelmesi muhtemel ziyatı nazarı dikkate alarak bu hayvanların kırk sekiz saat karantina altına alınmaları lâzım olup olmadığına karar verir.

Madde 7 — Akid Taraflar (et, et müstahzaratı, taze mahsulâtı hayvanıye, süt, süt müstahzaratından başka) işbu mukavelenemeyi tasdik etmiş bulunan memleketlerden çıkan atideki mahsulâtı hayvanıyenin serbestce nakillerini kabul ederler:

A) İşlenmiş derileri tuzlanmış yahut kurutulmuş postekiler, tuzlanmış yahut kireç suyundan geçirilmiş yahut kuru ve zamlı deriler.

B) Kuru yahut kaynatılmış ve yumuşak aksamından ayrılmış bütün boynuzlar, zıflar, ırnaklar, pengeler, domuz dişleri ve dişler.

C) Yumuşak aksamından ayrılmış kuru veya kaynatılmış kemikler ile tazyikli su buharından geçirilmiş kemik tozları.

D) Ham ve kuru yapağı, yapağı kırıntıları ve debagethaneden çıkmış yapagılar ile muhtelif hayvanların kuru kılları. (Yele ve domuz kılları) ve her nevi kuru tüyler.

E) Tuzlu veya kuru bağırsak, mide; kuru mesaneler.

F) Bu hayvan mahsulâtlerinin irsalâtı ne tarzda yapılsa yapılsın (sandık, fiç, torba, demk) sıhhi şartlara uygun olması lazımdır.

Ek 29: Cumhuriyet Devrinde veteriner hekimliğinin durumu. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.03./ 5 Ekim 1946.

(.)

CUMHURİYET DEVRİNİN

Teşkilat İlahi nevcut müesseseler hayvancılık işlerinin tedvirine gayet ri kâfi olduğundan hayvancılığın icabatına göre evvel emirle merkez teşkilatı teşkil edilmiş. Kurucu sarıya, islahat hayvanat, idare ve müesseseler gubeleri namıyla 3 şube ile teşkil edilmiştir. Ve muahharan teşkilatlar ilme ve emniyet ihtiyacına daha müsbet cevap verecek şekilde teşkil edilerek 7 seksiyona çıkarılmış. Bu teşkilat ile istisnai faaliyet de tevessül ve inkisaf etti.

İmarat ve Cumhuriyet hükümeti hayvancılık idaresindeki meseleleri kararlaştırarak.

bu meseleleri iptida ettirmek için evvel emirle mühteg olduğu kumandaları çıkardı. Ve icabatı olan mihnet, talimatnameleri tanzin ve nevut müesseselerini asri bir şekilde teşkilat ve yini müesseseler kurmağa bağladı.

Bu mihnet:

1900- merkezde bulunan en mühteg olduğu ve yetiştiricinin emniyetinden heri beklediği (işletim hayvanat kazanı çıkarılması). Bu kazanda hükümet 60 milyonluk bir köylü ve yetiştirici teşkilatının elinde bulunan her yıla milyonluk sarvetin mülkiyetine, işletim edenlerine ozyi ile mihnetle sip olarak çok kâr getirmesini temin edecek maddeleri ve hükümet hissesini devlet teğet vaktlerinin en kuvvetli-zerini koyuyordu.

Bununla yapılan ilmi teşkilata müstenit olarak bu kazanda bir de talimatnaması yapılarak teşkilat için lazım gelen fennî, ilmi, idarî, yollar gücüne götürülecek derece de vaktin olarak yetiştiricilere fennî erbabına idare erbabına gösterilmiştir.

1905- merkezde bulunan en mühteg olduğu ve yetiştiricinin emniyetinden heri beklediği (işletim hayvanat kazanı çıkarılması). Bu kazanda hükümet 60 milyonluk bir köylü ve yetiştirici teşkilatının elinde bulunan her yıla milyonluk sarvetin mülkiyetine, işletim edenlerine ozyi ile mihnetle sip olarak çok kâr getirmesini temin edecek maddeleri ve hükümet hissesini devlet teğet vaktlerinin en kuvvetli-zerini koyuyordu.

187 285 1

Ek 30: Cumhuriyet Dönemi mevzuatı hakkında bilgi. BCA.
030.10.00.00/187.285.01.04./5 Ekim 1946.

(3)

teorik olarak çıkarılmıştır. Bu kanun da (hayvanların sağlık zabıtası kanunudur.)Bu kanunlar Türkiye Hükümeti hayvan hastalıklarının men'i sirayeti noktası nispeten boyutlu- silik temasiyle itinaat edilen idari kuvvet ve inceleme- lik bir Hükümet olduğuna ilân ve garsten gelen hayvan hastalıklarının karşı idari ilmi ve fennî tedbirleriyle mülkiyetini ve kendi devletleri hastalıklarının siraye- tinden mahafaza eden ve bu konuda tedbiratlarına katla- nan bir devlet olduğunu göstermiştir. Bilahare bütün gu- mularıyla bilimin ihtiyacına cevap verecek şekilde bir de sağlık zabıtası nispeten çıkarılmıştır. İçki nizamna- na incelemeden önceki üzere gerek vilayetlerinden ve bülter- lardan gelen örnek ve ağıretler vasıtasıyla siraye- yet etmekte olan hastalıkların men'i sirayeti zımında örnek ve ağır hayvanlarının kontrollerinin temini mak- sadiyle bir örnek talimatnamesi ve bir de insanlara da sirayet noktasından pek büyük ehemmiyeti hâiz bulunan ruhsatnamele talimatnamesi mevkiî tathil kanıdır. İnsanlar tarafından sarf ve istihlak olunan etlerin taf- tığını ve muayenelerinin fennî ve ilmi bir surette ifa ve icrasını teminen etlerin taftığı talimatnamesi ile in- sanlara sağlıklarından geçen veren hastalığının tahmini tedbir- diyle verimli sağlıkların zahide icrasını tathil bir de Tuberkülün tathilati talimatnamesi çıkarılmıştır.

1946 - Senesinde milli servetin her türlü arızalara karşı mahafe- zasının prensip olarak kabul eden Cumhuriyet Hükümeti ağız kanunı ile koyun ve keçilerin için hava tesirlerine karşı mahafazasını temin edecek ehlî hastalıklarıdır. Tedrici fakat emel bir surette tathilati intisaf eden bu kanundan emaleket yetiştiriciliği büyük istifadeler temin etmekte- dir.

10	187	285	1
----	-----	-----	---

Ek 31: Cumhuriyet Dönemi veteriner hekimliği hizmetleri. BCA.
030.10.00.00/187.285.01.02./5 Ekim 1946.

(1)

Baytarlığın Cumhuriyet dönemindeki bazı hizmetleri.

Cumhuriyetten
önceki baytar-
lık.

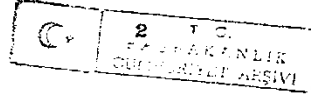
Baytarları bir nevi tahsil sorumluluğundan bağımsız bir hizmette kullanan Osmanlı döneminin güzelliği ve eğitilmesinin ilân edilmesi üzerine bu meslek erbabı sığına ihtisas rüşduna ve gördüklerinde emarene rüşdini tahsil eden olan edilecek konularına baytarlığın tesisinden beklenen sınırlı ve fesai gayelere tevaccüh eden bir veyha verilmişti. Fakat elde ne zaman ne nizam ve ne de bir teşkilat vardı.

Hastalık sehasına müvacehat edilecek vasıtalar mefistat. O zaman da maddelik (sabıtsal sınırlı hayvaniye kısımlı sarıfakati) ve buna müteferri kışık ve etrafı yapılmaması ve ihtiyacı tam ve maddeleri hal etmeyecek şekilde bir de talimatnamesi ile (tıftık keşilerinin eenebi melleketlere ihtisasın maddi) hakkında 2 maddelik bir kararın bazı baytarlık için yol gösteren elde bir maddeye yoktu. On emarete doğru Sultan Ahmette baytar mak tabi alisi için de bir baytarı bakteriyoloji buna tesile edilecek burada da ancak 30 hayvanla galıgıak üzere sığır vebası serumu ve bir de koyun çiçeği ağısı Mallein, Tuberkulin ve mandaların barbon barbon hastalıklarına karşı azar miktarında bir ağı hazırlanmakta ve diğer ağı ve serumlar eenebi ellerden Fransanın Pasteur Enstitüsünden satın alınmakta idi. Banaşheren 1911 senesinde Berlinde 25 hayvanla galıgan bir serum maddesini ağılınğa Baytarlık Cumhuriyet devrine arz olunmuş iki kışın bir telime tıma iki maddede bir nevi serum 4 nevi ağı ile givulgti.

182/265/11

L

Pendik
BAKTERİYOLOJİ ENSTİTÜSÜ

Bir irade ile İstanbul'da Sultan Ahmet'teki mülkiye Baytar mektebi binasının iki odasında te'essüs eden bu müessese Baytar Adil beyin idaresine verilmiş ve ilk başlangıca dair şu kaytlara tesadüf edilmiştir .

Nişantaşı Bakteriyoloji müessesesinden 11890 doz Sığır vebası (bir doz 25 sm3) 90 doz mallein ,150 doz tüberkülin , 15 adet termometre , 7 enjektör takımda devr edilmiştir .

Sultan Ahmet'teki Baytar mektebi içinde işe başlayan bu müessesenin memur ve Hademe kadrosu şunlardan ibaret imiş .

- 1 - Müdür
- 1 - Müdür muavini
- 1 - Mustahzır
- 1 - Muhasebeci (Baytar mektebinin muhasebecisi idare ederdi)
- 1 - Mubayaa memuru
- 1 - Makinist
- 7 - Hademe

Hayvan kadrosu ise :

12 serom veren öküz idi .

1320 (1904) senesinde mezkûr Baytar mektebi içinde ayrıca bakteriyoloji baytari namı altında ayrıca ameliyat mahalleri 3 Laboratuvarı ,ve 3 idare odası olmak üzere yapılan binaya taşınmıştır .

Bu suretle te'essüs eden bu müessese kadrosu :

- 1 - Müdür
- 1 - Müdür muavini
- 2 - mustahzır
- 1 - muhasebeci
- 1 - mubayaa memuru
- 1 - kâtip

15 - Hademe *ya* iblâğ edilmiş ve 40 serom öküzüne çıkarılmıştır .

Bakteriyolojihanenî Baytarinin yaptığı işler ise :

Sığır vebası seromu ,Mallein ,Tüberkülin den ibarettir idi .

İstanbul'un bir mahallesi içinde bulunan bu müessese vaki olan gıkâyât üzerine ve sığır vebası hastalığını İstanbul'a vermek tehlikesi karşısında kâlindeği için Balkan harbinden ewel Pendikte Şimdi müessesenin bulunduğu ersi satın alınarak binaya başlanmış ve ancak umumî harp seferberliği — başlangıcında bitmiştir .

Şuraya kadar olan malûmat Baytari bakteriyolojihanenî nasıl bağladığını ve helen Pendik bakteriyoloji Enstitüsü namı taşıyan müessesenin nasıl büyüdüğünü gösterir kısa bir malûmatdır .

1

Birinci kısım - İstipdet - Saltanat devri

Baytari bakteriyolojihanenî 317 (1901) senesinde te'essüs etmesiyle

1880	10			189	285	1
------	----	--	--	-----	-----	---

44

Başlar . Saltanat Hükümeti zamanında 7 senelik bir ömre maliktir . Bu mü-
essesenin başardığı işlerle kadrosuna dair elde ettiğimiz kayıtları çıkarya
Memur kadrosu : Giriş kısmında yazdığımız veqhile :

- 1 - Müdür
- 1 - Müdür muavini
- 1 - Mustahzir
- 1 - Muhasebeci
- 1 - Muhayes memuru
- 1 - Sekinist
- 7 - Hademeden ve :

12 baş serom öküzünden ibaret olan bu müessesenin hazırladığı mevat

Sıgar vebası seromu	Mallein	Tüberkülin	Senesi
Litre sm3	sm3 (doz)	4sm3 (doz)	
238 525	66	00	1901 (317)
889 630	57 (228)	250 (1750)	1902 (318)
1095 000	280 (1120)	000	1903 (319)
2190 000	400 (1600)	000	1904 (230)
1972 753	350 (1400)	000	1905 (321)
2103 625	210 (840)	000	1906 (322)
3 000 (kuru serom)	300gram) 750 (2920)	000	1907 (323)

ki toptan 10,761 litre 105 sm3 (430,444 doz) sıgar vebası seromu

1297 sm3 Hem mallein (yani 5188 doz)

250 sm3 Hem tüberkülin (yani 1750 doz)

istihzaratı 7 sene zarfında yapmıştır .

Bu müesseseye ait ve o zamanki yeniliklere dair olarakta :

Kuru serom yapmak için tesisat getirtilmiştir . Professör Nicolaz un teg-
vikile olan bu aletler el'an tarihi keymetine binaen müessesede tesisi
edilmiş bir halde muhafaza edilmektedir .

Kuyuda nazaran istipdat devrinin meşrutiyete bıraktığı Demir başlar

25 lira kıymatindedir. mamefi vaktile ihraç olunanlar nazarı dikkate
alınarak ve hesaba katılarak bunun miktarını azami olarak 900 lira
nisbetinde tesbit edebiliriz.

Kitap ve ve fenni mecmu'alara gelince : bu devirde 202 lira 25 kuruş
lık kitap ve fenni mecmu'a alınmıştır.

2 inci meşrutiyet devri

tarih Bu devir 324 (1908) den 339 (1923) senesine kadar 15 senelik bir
ömre maliktir .

Bu devrin başlıca tebarüz eden faaliyetleri şunlardan ibarettir .

1)- Pendiğe halen mevcut olan bakteriyoloji enstitüleri binalarının
yapılması (bu binalara cümhuriyet devrinde bir çok binalar ve tesisat ilâve
edilmiştir ki bunları üçüncü devre arzedeceğiz)

2)- Su tesisatına ait birisi kör diğeri suyu havi büyük iki kuyu —
açılması ve buraya birde petrolla işler bir tulumba konulması.

3)- Bir benzin makinası ile buna merbut bir donamoden ibaret ne tamam

030 10 189 285 1

Bir usul ile (TÜRK ÜNİVERSSEL ANTRAKS VAKSİNİ)
namile bir şarbon aşısı yaptı bunda da muvaffak oldu
ve artın bu gün Türkiye cumhuriyeti hudutları dahil
de bu aşı vasi mihyasda tatbik edilmektedir. Bu aşı
zararsız uzun menfiyet verici ve pek ucuza mal olmak
-tadır. hayvan sahiplerine meccanen tevzi edilmekte
dir her sene memlekettten pek çok paralar çıkmasına
yol açan bir ihtiyac bu suretle memleket dahilinde
temin edilmeye bağlandı ve çiftçiye , yetiştiriciye
büyük bir hizmet yapıldı Bu hizmetler Cumhuriyet bay-
tılığının yükselmiş eserleridir.

TÜRKİYE MÜHÜR
LERİNDE YAPILAN
AŞI VE SERUMLAR

- 1 - Sığır vebası serumu
- 2 - Dayanıklı sığır vebası aşısı
- 3 - Türk Üniversal antraks vakseni
- 4 - Antraks serumu
- 5 - Cemrei araziye aşısı
- 6 - Cemrei araziye serumu
- 7- tetanos aşısı
- 8 - Tetanos serumu
- 9 - Mallein
- 10 - Tüberkülin
- 11 - Tıyur kolerası aşısı
- 12 - Tıyur kolerası serumu
- 13 - Tıyur tifosu aşısı
- 14 - Tıyur tifosu serumu
- 15 - tıyur difterisi aşısı
- 16 - Beygir norman serumu
- 17 - koyun pastörellozu aşısı
- 18 - " " serumu
- 19 - ' çiçeği maddesi mülakkehası
- 20 - " " serumu
- 21 - Formollü koyun çiçeği aşısı
- 22 - vaksen sansibilize

34

Ek 32: Cumhuriyet Döneminde tüberkülozla mücadele. BCA.
030.10.00.00/187.285.01.43./ 5 Ekim 1946.

(17)

RUM, TÜBERKÜLOZ ve DURUM

Yalnız Hayvan sıhhatı için değil, insanlarda goggesi itibariyle umumî sıhhat için çok mühim bir tehlike menbaı teşkil eden ilk iki hastalıktan Rum aşağıdaki cetvelde mahrak itibariyle 926 dan itibaren mütemakle bir vasıf arz ediyorsa da bu, Rumın memlekette azaldığını ifaret ve ifade edecek bir hal değildir. Bilhassa ecnebi ırk ineklerdeki Tüberkülozda aynı vaziyettedir. Tederrün için 929 senesinde İstanbulda yapılan sonduj ineklerin % 9,2 nisbetinde veremli olduğunu göstermiş ve bunlar imha edilmiştir. Şimdiye kadar teşkilâtının büyük bir kısmını sığır vebası Antraks ve çiçek mücadelesine ayırmak mecburiyetinde kalan Cumhuriyet Hükûmetinin Baytarî idaresinin, bu hastalıklarda femmî icap ettirdiği çekil ve gartlar altında kökünden temizleme namını uzak değildir. Bu hususa icap eden tertibatın ana hatları hazırlanmıştır.

Ruma ait mücadele safhalarını gösteren cetvel aşağıdadır.

R U M					
İtlâf					
Sene	Köy	Siraveto Maruz	Ölen	Paralı	Parasız
922	41	197	0	0	48
923	70	1151	1	73	32
924	123	4170	35	198	81
925	105	148	15	79	54
926	187	3280	5	169	56
927	322	335	0	102	76
928	19	533	0	51	40
929	55	4491	2	101	36
930	46	2870	0	70	22
931	53	777	0	67	6
932	35	802	0	60	20

030 10 187 285 1

Ek 33: Tüberkülin üretim miktarları. BCA. 030.10.00.00/187.285.01.184./5 Ekim 1946.

5

Birinci bakteriyoloji Şefi İbrahim Ekrem beyin Kânunievvel 931 tarihinde Karacabey Harasına naklini müteakip bu işler Taharri laboratuvarı Şefi Süreyya beyin idaresine tevdi edilmiştir. İkinci bakteriyoloji Şefi Lâtif beyin laboratuvarına atıdaki işler verilmiştir.

1-Tavuk kolerası aşısı istihzarı

2- " " serumu "

3- Tetanoz aşısı

4- Tetanoz serumu

5- Tıyır tifosu aşısı

6- Tıyır tifosu serumu

7- Difteri aşısı

Üçüncü Taharri laboratuvarı şefi Süreyya bey atıdaki işleri deruhde etmiştir.

1-Türk Universal antraks aşısı

Tetkik mesaf

2-Domuz hastalıkları aşısı

1-Sıktı cenin entani

3- " " serumları

2-Rasip antraks serumu

4-Sığır vebası serumu

3-Sarı ağalak

5- " " aşısı

6-Yabani domuz virüsü

7-Tarla faresi virüsü

Birinci bakteriyoloji şefi İbrahim Ekrem beyin 15:Kânunievvel 931 tarihinde Karacabey harasında nakli dolayısıyla mumaileyhin idaresinde bulunan birinci laboratuvar Süreyya beyin Taharri laboratuvarı ile tevhit edilmiş ve mezkûr laboratuvara ait işleride Süreyya beyin ve refakatında ki arkadaşların yapmakta oldukları cihetle laboratuvar pek ziyade ehemmiyet kesp etmiştir.

Müessesemiz bakteriyoloji laboratuvarında istihsal olump Vilâyata sevk edilerek hayvanata telkih edilen serum ve aşaların 931 kânunisaniden 932 kânunisanisine kadar olan miktadiri şunlardır:

Litre	santimetre mikşp.	doz:	Birinci bakteriyoloji istihsalatı
	300	4800	Ham mallein
	250	1000	Tüberkülin
16	250	60	Gırm serumu
		5860	

Ek 34: Tüberkülin. BCA. 030.10.00.00/187.285.01. 56-57-74./5 Ekim 1946.

(7)

**Milli Serum Laboratuvarının
1927- 1931 senelerinde hazırladığı muhtelif aşı ve
Serumların miktarını gösteren
Cetveldir.**

	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Tatanea aşısı	0	0	0	0	1466 d.	1650
" Serum	0	0	9950 d.	0	4200	2020
Tifos aşısı	0	0	0	0	8653	9000
" Serum	0	0	0	0	2000	1200
1 lera aşısı	0	0	0	0	33323	69000
" Serum	0	0	0	0	17000	8900
Difteri aşısı	0	0	0	1800	22000	18000
K.Pastörellöz serum	0	0	0	0	400	500
Şarbon aşısı	0	0	0	8834	556328	74458
Tüberkülin	0	0	204 d. 654		1974	18000
Siğir Vebesi serum	0	0	0	0	550	0
Humaya Kulai	0	0	0	0	0	900 d.
P. lilein	0	0	550	4490	2560	22000
/ Vivirde	0	0	4	7	11	35 L.
Gurur serum	0	3	0	13	2	41
Kalmot aşısı	0	195 d.	0	0	0	0

**MILLİ SERUM LABORATUVARININ 1931 SENESİ ZARFINDA
İSTİHAZ ETTİĞİ SİĞİR VEBESİ
SERUMU**

Sene	Litre	Globe
1931	2241	620

030	10			187	285	1
-----	----	--	--	-----	-----	---

19

(8)

Müteaddit müesseselerin 1922-1932

Seneleri zarfında hazırladıkları muhtelif nev aşı ve serumların

Miktarlarını gösterir

Gösterir.

	Fondak Bakterye leji	Etlik merkez Taharatları	Fondak serum	Erincen Serum	Kızdın Serum	Umumi Yekun	Doz olarak umumi yekun
Sıfır vebası serumu	4670	550	67898	62249	2242	144609	2,892,180
Şişme ağısı	351312	639812	0	0	0	0	991,124
Sa. den serumu	1305	0	0	0	0	1305	130,500
Çamrei Arazıye Ağısı	95	0	0	0	0	95	23,750
" " Serumu	377	0	0	0	0	377	37,700
Tatanez ağısı	0	3116	0	0	0	0	3,116
" " Serumu	5800	15170	0	0	0	0	21,970
Mallein	25491	39600	0	0	0	0	65,092
Tüberkülin	8888	17830	0	0	0	0	26,718
Kolera ağısı	359000	102333	0	0	0	0	461,333
" " Serumu	41000	25600	0	0	0	0	66,600
Rifüs Ağısı	11000	17663	0	0	0	0	28,663
" " Serumu	0	3800	0	0	0	0	3,800
Beygir Normal serumu	0	0	0	0	0	0	0
Pastörellöz ağısı	800	900	0	0	0	0	1,700
Çiçek ağısı	1647820	0	0	0	0	0	1,647,820
" " Serumu	77784	0	0	0	0	0	77,784
Ser. vlu çiçek ağısı	157160	0	0	0	0	0	157,160
Barnon ağısı	1691100	0	0	0	0	0	1,691,100
" " Serumu	11640	0	0	0	0	0	11,640
Hummayı Kulai	0	900	0	0	0	0	900
Antivirüs	57	0	0	0	0	57	1,500
Tarla faresi virüsü	893	0	0	0	0	893	0
Gurux serumu	0	59	0	0	0	59	11,800
							8,353,759

Doz bir hayvana muafiyet veren miktar demektir.

030 10 187 285 1

१८

የህዝባዊ ጥቅም ፡

22,292 doz "allein

10,536 doz Filbarkulin

11,350 doz "ayvuk tifos" 20191

343,560 doz Pevak kolerasi 26181

41,575 doz Pavuk kol-rası serumu

167,075 doz Carbon 95161

11,640 doz barbon seromu

1,564,320 doz Forum qiegi zillakkahy na: dea:

68,604 doz Kovun ciğerli serumu

197,160 doz formollu kovur qiregi asirli
60,342 doz Kovur dozi asirli

Memorandum

11/27/2014 11:27:23 AM

4-881

Ek 35: "Veteriner Hekimliği Meslekinin İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun". RG. Kanun No: 6343. Sayı: 8661. 18 Mart 1954.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1336-1920

İdare ve yasa işleri için Başvekkâlet Nefriyat ve Müdevvenat Umumî Müdürlüğüne müracaat olunur	18 MART 1954 PERŞEMBE	Sayı: 8661
---	--------------------------	------------

KANUNLAR

Veteriner hekimliği meslekinin icrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile odalarının teşekkül tarzına ve göreceği işlere dair Kanun

Kanun No : 6343

Kabul tarihi : 9/3/1954

BÖLÜM : I

Umumî hükümler

Madde 1 — Yüksek veteriner okulları ile veteriner fakültelerinden veya muadeleti Maarif Vekâletince tasdik edilmiş veteriner okullarından diploma almış olanlara (Veteriner hekim) denir.

Madde 2 — Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve sahip oldukları diplomalarını Ziraat Vekâletince tescil ettirmiş bulunan her (Veteriner hekim) meslekinin bu kanun hükümleri dâhilinde serbestçe icra edebilir.

Madde 3 — Yabancı memleketler yüksek veteriner okul veya fakültelerinden diplomalı olup da tahsil muadeleti Maarif Vekâletince tasdik edilmiş bulunan (Veteriner hekim)lerin Türkiye'de mesleklerini icra edebilmeleri için Türkiye üniversiteleri veteriner fakültelerinden birisinde yapılacak «Collegium» imtihanını kazanmaları şarttır.

Madde 4 — Hakkındaki şahıslar veya hususi hukuk hükümleri şahısları tarafından istihdam edilen (Veteriner hekim)ler de bu kanun hükümlerine tabidir.

Madde 5 — Veteriner hekimlerin vazife ve yetkileri aşağıda yazılı fıkralarda gösterilmiştir :

a) Hayvanların muayene, hayvan hastalıklarını tedavi etmek ve hayvanlar üzerinde müktebîr olabildiği her türlü ameliyatı yapmak, ihtisas icabettiren ahvalde ise mütehasse (Veteriner hekim) e müracaatı tavsiye etmek;

b) Hayvanların vasıfları ve sağlık durumları hakkında rapor vermek;

c) Kara ve deniz hayvanlarından elde edilen gıda, sunal maddelerle mamullerini, hayvan yemi olarak kullanılan maddelerin muayene ve ihtisas sahibi ise tahlil etmek;

d) (Veteriner hekim) ilkte tatbik olunan her türlü aşı, serum, biyolojik maddelerle müstahzaratı (İhtisas sahibi olmak ve bu maksatların tahakkuku için tedvin olunmuş hususi kanunların hükümlerine uymak şartıyla) iltisaz, muayene, tahlil etmek ve bu gibi hususatta rapor verebilmek;

e) Eczaneal bulunmayan yerlerde hayvan hastalıklarında kullanılan her nevi aşı, serum, müstahzar ve biyolojik maddeleri muhtevî bir ecza dolabı tesis etmek ve bu ilaçları satabilmek;

f) Merkeziyet hayvancılığının iltisaz ve iltisazını engelleyici hareketleri ve buluşları hayvan hastalıklarını görür veya iltisaz en kısa bir zamanda keyfiyetten resmi makamları haberdar etmek ve iltisaz mahiyet arzeden vakayide ise derhal müktebîr olabildiği önleyici tedbirlere girişmek ve sootekni sahasında halis olduğu ilmi salâhiyetini kullanmak.

Madde 6 — Aşağıda yazılı haller (Veteriner hekim) meslekinin icrasına muvakkat veya daimî olarak mâni teşkil eder :

a) Medeni haklarını kullanma ehliyetinden mahrum bulunmak;

b) Âmm hizmetlerinden memnuiyet veya meslek ve sanatlarını icrada tatil cezasına mahkûm olmak;

c) Bu kanun ile teşekkül eden Haysiyet veya Yüksek Haysiyet Divanı kararları ile meslekinin icradan menolunmak;

d) Yüksek Haysiyet Divanıca haklarında diplomalarının iltisadını kararı iltisaz edilmek;

e) Mesleki şeref ve haysiyeti ihlâl edici bir cürüm yüzünden üç yıl ağır hapis cezasına mahkûm olmak;

f) Alelrikt ağır hapis veya bu derece cezayı müstela bir fiile mahkûm kılınmak.

Bu maddenin a, b, c fıkralarında yazılı cezalar geçici olarak verilmiş işler meslek icrasından memnuiyet tâyin edilen müddete munhasır kalmır.

Madde 7 — Mütehasse unvanını taşıyabilmek için Veteriner Hekim İhtisas Talimatnamesinde yazılı olan branşlardan birinde ihtisas yapmış olmak ve Ziraat Vekâletince hazırlanacak yönetmeliğe göre yapılacak imtihanı kazanmak ve ihtisas vasıfkanı almak şarttır.

Yabancı memleketlerde ihtisas yapmış olanlar da bu imtihanı kazanmak mecburiyetindedir.

Usul ve nizamına uygun olarak ordinatör, profesör, doçent, doktor, öğretim ve benzeri unvanları kazanmamış olan (Veteriner hekim)lerin her hangi bir şekilde olursa olsun bu unvanları kullanmaları ve iltisaz eylemeleri yasaktır.

Madde 8 — Her veteriner hekim hayvanların muayene ve tedavisi için bir muayenehane açabilir. Muayenehane açmak isteyen (Veteriner hekim) bir istida ile mahallin en büyük mülkiye Amirine müracaat eder. İstidatına diplomasının, nüfus cüzdanının tasdikli suretleriyle istenilen miktar fotoğrafını iltisaz.

Ek 36: "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi." RG. Karar Sayısı: 6/9369. Sayı: 12860. 28 Mart 1968.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336-1920

Yönetim ve yasa işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne Başvurulur	28 MART 1968 PERŞEMBE	Sayı : 12860
--	--------------------------	--------------

KARARNAMELER

Karar Sayısı : 6/9369

30/5/1967 tarih ve 6/8244 sayılı Kararname ile verilen yetkiye dayanılarak imzalanmış olan «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi» nin (Tasdik belgelerinin Soys'ta teati edileceği tarihte yürürlüğe girmek üzere) onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 14/12/1967 tarih ve İBEİ: 321.212-1/67-579 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1968 tarih ve 244 sayılı Kanunun 2 ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 13/1/1968 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY

Başbakan S. DEMİREL	Devlet Bakanı S. ÖZTÜRK	Devlet Bakanı H. ATABEYLİ	Devlet Bakanı K. OCAK
------------------------	----------------------------	------------------------------	--------------------------

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti, iki memleket arasındaki ekonomik ve ticari münasebetleri takviye ve kuvvetlendirmek ve, ülkelerini bulasıcı hayvan hastalıklarıyla hayvanlardan insanlara geçen hastalıklardan korumak ve bu meyanda veteriner ilim ve usulleri ile ilgili sahalarda işbirliği yapmak amacıyla İşbu Sözleşmeyi imzalamaya karar vermişler ve bu maksatla aşağıdaki yetkili temsilcilerini tayin etmişlerdir :

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

Ekseleâns İnsan Sabri Çağlayangil
Dışişleri Bakanı

BULGARİSTAN HALK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

Ekseleâns İvan Bachev
Dışişleri Bakanı

usulüne uygun bulunan yetki belgelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır :

BİRİNCİ MADDE

Akit Taraflar, hayvan ve hayvan menşeli ürünlerin ithalat, ihracat ve transit geçişinin, İşbu Sözleşmede öngörülen veteriner partılara uygun olarak yapılması hususunda mutabık kalmışlardır.

Devlet Bakanı S. T. MUFTUOĞLU	Adliye Bakanı H. DİNCER	Milli Sa. Bakanı A. TOPALOĞLU	İçişleri Bakanı F. SÜKAN
Dışişleri Bakanı İ. S. ÇAĞLAYANGİL	Maliye Bakanı C. BİLGEHAN	Millî Eñit. Bakanı İ. ERTEM	Bayındırlık Bakanı O. ALP
Ticaret Bakanı A. TÜRKEL	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı V. A. ÖZKAN	Güm. ve Tek. Bakanı İ. TEKİN	Tarım Bakanı B. DAĞDAS
Ulaştırma Bakanı S. BILGİÇ	Çalışma Bakanı A. N. ERDEM	Sanayi Bakanı M. TURGUT	En. ve Ta. Kay. Bakanı R. SEZGİN
Turizm ve Tanıtma Bakanı N. KURŞAT	İmar ve İskân Bakanı H. MENTEŞEOĞLU	Köy İşleri Bakanı T. TOKER	

Convention Vétérinaire entre le Gouvernement de la République de Turquie et le Gouvernement de la République Populaire de Bulgarie

Le Gouvernement de la République de Turquie et le Gouvernement de la République Populaire de Bulgarie visant à raffermir et étendre les relations économiques et commerciales existantes entre les deux pays, et sauvegarder réciproquement leurs territoires de la diffusion de maladies contagieuses du bétail et des zoonoses humaines, ainsi qu'à réaliser une collaboration dans tous les domaines de la science et la pratique vétérinaire, ont conclu la présente Convention.

Ils ont désigné à cette fin les plénipotentiaires suivants :

LE GOUVERNEMENT DE LA REPUBLIQUE DE TURQUIE :
Son Excellence İnsan Sabri Çağlayangil,
Ministre des Affaires Étrangères

LE GOUVERNEMENT DE LA REPUBLIQUE POPULAIRE DE BULGARIE :

Son Excellence Ivan Bachev,
Ministre des Affaires Étrangères

lesquels, après s'être réciproquement communiqué leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, se sont convenus sur les dispositions suivantes :

ARTICLE PREMIER

Pour l'importation, l'exportation et le passage en transit des animaux et des produits d'origine animale les deux Parties Contractantes se sont convenus de se conformer aux conditions vétérinaires prévues par la présente Convention.

Aynı zamanda sertifikada, hayvanların sevk tarihinden 21 gün evvel aralıksız olarak menşе mahallinde yasadıkları dair bilgi verilecektir. Devlet veterineri, belirtilen devrede, işletme ve yükleme garına kadar katedilen yerlerin işbu Sözleşmenin 6 ncı maddesinde zikredilen salgın hastalıklardan muaf bulunduğunu ve hayvanların yüklemenden evvel muayene edilerek sağlıklı durumlarının uygun bulunduğunu veteriner sertifikada teyit edecektir.

Veteriner menşе ve sağlık sertifikası verildiği tarihten itibaren 10 günlük bir süre için muteberdir. Bu müddet, sevkiyatın ihracatçı memleketin hudut karakoluna varmasından önce son bulduğu takdirde, gayet seviyatta hiçbir sâri hastalık ârazi tespit edilmese, Devlet veterineri tarafından 10 gün müddetle uzatılabilir. Muayene neticesi veteriner tarafından sertifikaya kaydedilecektir.

Damızlık büyük baş hayvanlarla tek tırnaklılar için her hayvana mahsus ayrı bir veteriner sertifikası tanzim edilecektir.

Kesime müteveccih büyük baş hayvanların sürü halinde sevk edilmeleri halinde; mal sahibinin isim ve adresi, hayvanların cinsiyeti ve menşе sertifikasının numarasını havi bir listenin veteriner sertifikaya ekleneceği gerekir. Hayvanların menşе sertifikalarına istinat edecek olan bu liste veteriner hekim tarafından imzalanarak sertifikada zikredilir.

Küçük baş hayvanlarla kümes hayvanları, aynı türden olup aynı nakil vasıtasıyla aynı mahalle sevk edildiğinde kolektif bir veteriner sertifikası kabul edilir. Her nakil vasıtası için (Vagon, römorklu veya römorksuz kamyon, vapur, uçak v.s.) bir menşе ve sağlık sertifikası verilmesi tavsiye şayandır.

MADDE 6

İhraç edilecek hayvanların menşе ve sağlık sertifikası şu hususları ihtiva edecektir :

A. Aşağıdaki hastalıkların ihraç memleketinde mevcut bulunmadığı :

1 — İhracatçı memleketin ülkesinde 12 aydanberi, sığır vebası, sığırlarda bulagıcı piñro-pnömoni ve mükroza hastalığı, at vebası, Afrika domuz vebası.

2 — Son altı aydanberi ve hayvanların menşе mahallinden itibaren 30 kilometrelik bir çevre dahilinde, durin, ruam, enfeksiyöz anemi, bulagıcı ansefalomyelit, enflienza ve tek tırnaklılarda virüslü yayru atma.

3 — Son 12 aydanberi menşе çiftliğinde tüberküloz, brüsellöz, lösemi, trikomonoz ve vibriz.

4 — Son 6 aydanberi ve hayvanların menşе mahallinden itibaren 30 kilometrelik bir saha dahilinde, çift tırnaklılarda şap hastalığı, rinin atrofik, teğen hastalığı, virüs gastro-arteritis, koyun ve keçi çiçek hastalığı.

5 — Son 12 aydanberi menşе çiftliklerinde kronik mikoplazma, lösemi, bulagıcı bronşit, bulagıcı larenge traneit, ornitoza psitakoz.

6 — Son 40 gündenberi menşе mahallinden itibaren 20 kilometrelik bir çevrede, veba, kâzip veba (New-Castle hastalığı) ve tavuk kolerası.

7 — Son 12 aydanberi, köpek ve kedilerin menşе mahallinde kuduz.

8 — Av hayvanları, kıymetli kürküllü hayvanlar, tavşan, ada tavşanı bakımından menşе bölgelerinde son 12 aydanberi bu türlere mahsus bulagıcı hastalıkların görülmemiş olması.

9 — Egzotik hayvanların son 2 ayda mecburi olarak karantinaya alınması veya bir hayvan parkına konulmuş olması.

10 — Arılar bakımından kovanların bulunduğu mahallin 10 kilometrelik çevresinde son 12 ay zarfında sâri bir hastalığın meydana çıkmamış olması.

11 — Havuzda yetiştirmeye mahsus balık ve balık yumurtası yönünden menşе havuzlarında bulagıcı veya paraziti hastalıkların bulunmaması.

B. Veteriner sertifikanın hayvanların aşağıdaki muayenelere tabi tutulduğu hususunu da tevşik etmesi lâzımdır :

1 — Tek tırnaklıların sevklerinden 15 gün önce Ruam hastalığı için negatif neticeli serolojik analizli «Malleine» denemesi,

Dans le certificat seront portées des données indiquant qu'avant la date de l'envoi les animaux ont séjourné 21 jours sans interruption dans la localité d'origine. Le vétérinaire d'Etat confirmera dans le certificat vétérinaire que pendant la période indiquée l'exploitation et les endroits qu'ils ont traversés jusqu'à la gare de chargement sont indemnes de maladies contagieuses mentionnées à l'article 6 de la présente Convention et ont été examinés avant leur chargement et ont été trouvés en bon état de santé.

Le certificat vétérinaire d'origine et de santé des animaux est valable pour une durée de 10 jours de la date de sa délivrance. Si ce délai expire avant l'arrivée du convoi au poste-frontière du pays exportateur, il peut être prolongé de 10 jours par un vétérinaire d'Etat (au cas où l'envoi n'aura révélé aucun symptôme de maladies contagieuses). Le résultat de l'examen sera consigné sur le certificat vétérinaire.

En ce qui concerne le gros bétail de reproduction et aussi pour les solipèdes seront délivrés des certificats vétérinaires individuels pour chaque animal.

En ce qui concerne les envois collectifs de gros bétail destinés à l'abattage, doit être annexé une liste au certificat vétérinaire, contenant le nom et l'adresse du propriétaire, le sexe de l'animal et le numéro du certificat d'origine. Cette liste qui se basera sur les certificats d'origine des animaux sera signée par le médecin vétérinaire et mentionnée dans le certificat.

En ce qui concerne le menu bétail, ou la volaille, sont admis des certificats vétérinaires collectifs, lorsque les animaux ou la volaille sont de même espèce, transportés ensemble dans le même véhicule et ont la même destination. Il est préférable de donner un certificat vétérinaire d'origine et de santé pour chaque véhicule (wagon, camion avec ou sans remorque bateaux, avions etc.)

ARTICLE 6

Le certificat vétérinaire d'origine et de santé des animaux destinés à l'exportation devra attester :

A. Que les maladies suivantes n'existent pas sur le territoire du pays exportateur :

1. Pestis bovina, pleuro-pneumonia contagiosa bovina et maladie des muqueuses, peste des chevaux, pestis suum des porcs africains, -12 mois sur le territoire du pays exportateur.

2. Dourine, Morve, anémie infectieuse, encéphalomyélite contagieuse, influenza et l'avortement à virus des solipèdes - depuis les six derniers mois et dans un rayon de 30 km autour du lieu d'origine des animaux.

3. Tuberculose, brucellose, leucémie, trichomonose et vibriose - depuis les 12 derniers mois dans la ferme d'origine.

4. Fièvre aphteuse des brongulés, rhinite atrophique, maladie de Techene, viral transmissible gastro-enteritis, variola ovina et caprae - depuis les 6 derniers mois et dans un rayon de 30 km autour du lieu d'origine des animaux.

5. Micoplasmose chronique, leucémie, bronchite infectieuse, Laryngo-trachéite infectieuse, ornitosa psittacosa - depuis les 12 derniers mois dans les fermes d'origine.

6. Peste, pseudo-peste (Maladie de New-Castle) et choléra de la volaille - depuis les 40 derniers jours dans un rayon de 20 km autour du lieu d'origine.

7. Rage - depuis les 12 derniers mois dans le lieu d'origine des chiens et des chats.

8. En ce qui concerne le gibier, les bêtes à fourrures préçues, les lièvres et les lapins - que les maladies infectieuses propres à ces espèces n'avaient pas paru depuis les 12 derniers mois dans leur région d'origine.

9. En ce qui concerne les animaux exotiques - qu'ils ont été obligatoirement placés sous quarantaine ou dans un parc zoologique pendant les deux derniers mois.

10. En ce qui concerne les abeilles - que dans les 12 derniers mois il n'y a pas eu à 10 km autour des ruches des maladies contagieuses à déclarer.

11. En ce qui concerne le poisson et le frai destinés à l'élevage des eaux intérieures - qu'il n'y a pas eu de cas de maladies infectieuses ou parasitaires dans les viviers d'origine.

B. le certificat vétérinaire doit attester encore que les animaux ont été soumis aux examens de diagnostics suivants :

1. Les solipèdes - 15 jours avant leur envoi à l'épreuve de la malleine à l'analyse sérologique pour la Morve avec résultat négatif.

Ek 37: "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Veteriner Sözleşmesi". RG. Karar sayısı: 6/11331. Sayı: 13157. 25 Mart 1969.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336-1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne Bağkurulur	25 MART 1969 SALI	Sayı : 13157
--	----------------------	--------------

KANUNLAR

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti ve Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı arasında Emniyet Kontrolünün Uygulanması Hususunda Anlaşma ve işbu Anlaşma ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı ile Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği arasında teati edilen mektupların onaylanmasına dair Kanun

Kanun No : 1130

Kabul tarihi : 13/3/1969

Madde 1 — 30 Eylül 1968 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti ve Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı arasında emniyet kontrolünün uygulanması hususunda Anlaşma ve işbu Anlaşma ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı ile Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği arasında teati edilen mektuplar kabul ve onaylanmıştır.

Madde 2 — Birinci maddede zikredilen Anlaşma ve mektup taslîsi hükümlerinin gerekli kıldığı tedbirleri tespit ve kararlaştırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 3 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

18/3/1969

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti ve Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı arasında Emniyet Kontrolünün Uygulanması Hususunda Anlaşma

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, Birleşik Devletler tarafından Türkiye'ye verilen teçhizat, aletler ve maddelerin sadece barış amaçlarıyla kullanılmasını gerektiren ve bunun için bir emniyet kontrolü sistemi kurarı 10 Haziran 1955 tarihli muadil İşbirliği Anlaşması çerçevesinde Atom enerjisinin barış amaçlarıyla kullanılmasını hususunda işbirliği yaptıklarından;

İşbirliği Anlaşması, Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansının, mümkün olan en kısa zamanda, emniyet kontrolünü idare etmesi için lüzumlu şartların alınmasının arzuya şayan olduğunu her iki Hükümetçe karılıklı olarak tanıdığını gösterdiğinden;

Ajans, Statüsü ve Güvernörler Meclisi karar gereğince, Ajans emniyet kontrolü sistemine uygun olarak, emniyet kontrolünü şimdi uygulayabilecek durumda bulunduğundan;

Her iki Hükümet, İşbirliği Anlaşması çerçevesinde Birleşik Devletler tarafından sağlanan veya bunların kullanılmasını ile üretilen veya başka bir şekilde anılan Anlaşma uyarınca emniyet kontrolüne tabi bulun-

nan teçhizat, aletler ve maddelerin her hangi bir askeri gaye için kullanılmamaları hususundaki arzularını teyiden beyan eylediklerinden ve Ajansın işbu Anlaşmanın şümülüne giren bu maddelere, teçhizat ve tesislere emniyet kontrolü uygulamasını istediklerinden; ve

Ajansın Güvernörler Meclisi bu talebi 20 Eylül 1968 tarihinde kabul ettiğinden;

Ajans ve İki Hükümet, şimdi, aşağıdaki şekilde mutabakata varmışlardır :

BÖLÜM — I

Tarifler

Madde 1 — İşbu Anlaşmada kullanılan :

- a) «Ajans» tabiri Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı;
- b) «Meclis» Ajansın Güvernörler Meclisi;
- c) «İşbirliği Anlaşması» Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 10 Haziran 1955 tarihinde imzalanan, 27 Nisan 1961, 3 Haziran 1965 ve 11 Mayıs 1966 tarihlerinde imzalanan anlaşmalara tadil edilen Atom Enerjisinin sivil sahada kullanılmasını hususunda İşbirliği Anlaşması;
- d) «Müfettişler Belgesi» tabiri 29 Haziran 1961 de Meclis tarafından yürürlüğe konulan GC (V) INF/39 remizli Ajans belgesinin eki;
- e) «Envanter» tabiri, 10. maddede belirtilen madde, teçhizat ve tesis listelerinden biri;
- f) «Nükleer Madde» tabiri, Ajans Statüsünün XX maddesinde tarif edilen herhangi bir kaynak veya özel bölünebilir madde;
- g) «Emniyet Kontrolü Belgesi» tabiri, 28 Eylül 1965 tarihinde Meclis tarafından kabul edilen INF/CIRC/66 remizli Ajans belgesi ile Meclis tarafından 17 Haziran 1966 tarihinde kabul edilen GC (X) INF/86 remizli belgenin yeniden işleme tesisleriyle ilgili hükümler koyan eki;
- h) «Birleşik Devletler» tabiri, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti;
- i) «Türkiye» tabiri Türkiye Hükümeti anlamlarına gelmektedir.

BÖLÜM — II

Hükümetlerin ve Ajansın taahhütleri

Madde 2 — Türkiye, herhangi bir madde, teçhizat veya tesisi, Türkiye Envanterinde yer almadıkça, herhangi bir askeri amaca yarıyacak şekilde kullanmayacağını taahhüt eder.

Madde 3 — Birleşik Devletler, herhangi bir özel bölünebilir madde, teçhizat veya tesisi, Birleşik Devletler Envanterinde yer almadıkça, herhangi bir askeri amaca yarıyacak şekilde kullanmayacağını taahhüt eder.

MADDE 9

İşbu Sözleşmenin uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek meseleler, duruma göre, Akıt Taraflar veteriner organları tarafından veya diplomatik yoldan incelenecektir.

MADDE 10

İşbu Sözleşme her iki ülkenin mevzuatına uygun olarak onaylandıktan sonra keyfiyeti mübeyyin notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

İşbu Sözleşmenin yürürlük süresi bir yıldır. Yürürlükten kalkma tarihinden üç ay önce feshi ihbar edilmediği takdirde birer yıllık sürelerle zımnen uzatılmış sayılacaktır.

Fesih halinde İşbu Sözleşmenin maddeleri, Sözleşmenin yürürlükten kalktığı takvim yılının sonunda hükümlerini kaybedecektir.

Hükümleri tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş temsilciler İşbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Tirana'da 4 Kasım 1968 tarihinde, Türkçe ve Arnavutça, her iki metin aynı derecede muteber olmak üzere, iki orijinal metin halinde tanzim edilmiştir.

Formüler 1

İhracatçı Memleket :

Bakanlık :

Veteriner Servisi :

YETİŞTİRMeye MAHSUS HAYVAN VE KÜMES
HAYVANLARI İÇİN VETERİNER SAĞLIK
SERTİFİKASI

I. Hayvanların veya kümes hayvanlarının menşei :

İhracatçı memleket :
İhracatçının adresi :
Gönderilen yerin adresi :
Gönderilen memleket :

II. Hayvanların veya kümes hayvanlarının özellikleri :

NEV'İ SOY YAŞ CİNSİYET ALAMET VE SAYISI

.....
.....

Kemiriciler ve kümes hayvanları için (Sadece şu hususlar yazılacaktır.)
Kemiriciler ve kümes hayvanlarının nev'i :
Miktarı :

III. Nakil vasıtaları :

Vagon, kamyon, uçak veya gemi (1)

IV. Sağlık durumu hakkında malumat (2)

Ben (isim ve soyadı) aşağıda imza sahibi yetkili veteriner, yukarıda zikredilen ve bugün kontrol edilmiş olan hayvanların veya kümes hayvanlarının,

1) İhracatçı memleketin ülkesinde, en az altı aydan beri veya doğduklarından beri yaşadıklarını.

2) Hiç bir klinik hastalık arazi göstermediklerini.

3) Gönderilen memlekete yükleme yerine kadar diğer hayvanlarla temas ettirilmeksizin doğrudan doğruya nakledilmiş olduklarını ve bu yükleme yerinin hayvanlara bulaşmağa müsait hastalık mihraklarından en az 30 km. uzaklıkta bulunduğunu.

4) Son altı ay zarfında memlekette hiç bir sığır vebası, bulaşıcı sığır peri - pnömonisi, Afrika at vebası, Afrika domuz vebası veya ekzotik tip virüsün sebep olduğu şap hastalığı vakası kaydedilmediğini, ve aşağıdaki hususları tasdik ederim.

A - Tek turnakılar :

a) Belli bir işletmeden gelerek yükleme gününden en az altı hafta evvel bu işletmede yaşadıklarını ve işletmede bilhassa tek turnakılar intani anemisi ve influenza catarrhalis olmak üzere hiçbir intani hastalık kaydedilmediğini.

— Hareketlerine takaddüm eden 15 gün içinde malleinizasyona tabi tutularak bundan menfi netice alındığını.

B - Sığırlar :

a) En aşağı bir seneden beri hiçbir brüseloz veya tüberküloz vakasının kaydedilmediği işletmelerden geldiklerini ve bu süre zarfından burada yaşadıklarını.

— Hareketlerine takaddüm eden 30 gün içinde tüberküloz yönünden tüberkülinizasyon ve brüseloz bakımından da serolojik kan kontrolünün yapıldığını ve bunlardan menfi neticeler alındığını.

b) Son üç ay zarfından klasik virüs tipinden doğan şap hastalığının zühur etmediği ve bu hastalığın merkezinden en az 30 km. uzakta bulunan bir işletmeden geldiklerini, bu zaman zarfında burada yaşadıklarını ve aynı zamanda hiçbir kuduz veya şarbon vakası zühur etmemiş olan işletmelerde yaşamış olduklarını.

C - Koyun ve keçi cinsi :

a) En az bir seneden beri brüseloz hastalığının zühur etmediği bir işletmeden geldiklerini ve bu devre esnasında orada yaşadıklarını.

— Hareketlerine takaddüm eden 30 gün içinde brüseloz için kanın serolojik kontrolünün yapıldığını ve bunun menfi neticeler verdiğini.

b) Klasik virüs tiplerinin sebep olduğu şap hastalığının, keçi cinslerine mahsus hiçbir bulaşıcı peri - pnömoninin ve çiçek hastalığının kaydedilmediği işletmelerden geldiklerini ve yüklenmelerinden evvel son üç ay içinde bu işletmede yaşamış olduklarını ve buranın her türlü hastalık mihrakından en az 30 km. uzakta olduğunu; aynı zamanda agalaksi, nérobacillose, şarbon ve kuduz vakası kaydedilmemiş olan bir işletmeden geldiklerini.

D - Domuzlar :

a) En az bir senedir brüseloz hastalığının zühur etmediği bir işletmeden geldiklerini ve bu devre esnasında orada yaşadıklarını.

b) Klasik domuz vebası, domuz encephalomyélite hastalığı ve klasik virüs tiplerinin sebep olduğu şap hastalığının en aşağı üç aydan beri zühur etmediği bir işletmeden geldiklerini ve bu devre esnasında orada yaşadıklarını; ayrıca işletmenin bu hastalıkları mihrakından en aşağı 30 km. lik bir mesafede bulunduğunu.

E - Kümes hayvanları :

Kümes hayvanlarına has salgın hastalıkların zühur etmediği bir işletmeden geldiklerin ve bu işletmenin en az 20 km. çapındaki çevresinde hiçbir yalancı tavuk vebası kaydedilmediğini.

F - Kemiriciler ve vahşi hayvanlar :

a) Bu cins hayvanlara has salgın hastalıkların zühur etmediği bölgeden geldiklerini.

b) Menşei yerlerinin, klasik tip virüslerin sebep olduğu şap hastalığı mihraklarından ve yabancı domuz için ayrı şekilde domuz vebası mihrakından en az 30 km. uzakta olduklarını.

V. İşbu sertifika, yükleme tarihinden itibaren on gün muteberdir. tarihinde tanzim edilmiştir.
Mühür Veterinerin imzası

(1) Vagon ve kamyonlar için plaka numarası, gemiler için isim ve alt oldukları şirket, uçak için uçuş numarası kaydedilecektir.

(2) Ancak bu sertifikanın ait olduğu hayvanlar ve kümes hayvanları ile ilgili malumat kaydedilecektir.

Formüler 2

İhracatçı Memleket :

Bakanlık :

Veteriner Servisi :

KASAPLIK HAYVAN VE KÜMES HAYVANLARI İÇİN
VETERİNER SAĞLIK SERTİFİKASI

I. Hayvanların veya kümes hayvanlarının menşei :

İhracatçı memleket :
Gönderenin adresi :
Gönderilecek adres :
Gönderilecek memleket :

II. Hayvanların veya kümes hayvanlarının özellikleri :

NEV'İ SOY YAŞ CİNSİYET ALAMET VE SAYISI

Kemiriciler ve kümes hayvanları için (Sadece şu hususlar yazılacaktır)

Kemiriciler ve kümes hayvanlarının nev'i :
Baş sayısı :

III. Nakil vasıtaları :

Vagon, kamyon, uçak veya gemi (1)

IV. Sağlık durumu hakkında malumat (2) :

Ben (İsim ve soyadı) aşağıda imza sahibi yetkili veteriner, yukarıda zikredilen ve bugün kontrol edilmiş bulunan hayvanların veya kümes hayvanlarının,

1) İhracatçı memleketin ülkesinde en az üç aydan beri veya doğdukları yerden beri yaşadıklarını.

2) Hiçbir klinik hastalık arazi göstermediklerini.

3) Gönderilen memlekete yükleme yerine kadar diğer hayvanlarla temas ettirilmeksizin doğruca nakledilmiş olduklarını ve bu yükleme yerinin hayvanları bulaşmağa müsait hastalık mihraklarından en az 30 km. uzaklıkta bulunduğunu.

4) Son altı ay zarfında memlekette hiçbir sığır vebası, bulaşıcı sığır peri - pnömonisi, Afrika at vebası, Afrika domuz vebası veya ekzotik tip virüsün sebep olduğu şap hastalığı vakası kaydedilmediğini, ve aşağıdaki hususları tasdik ederim.

A - Tek tırnaklılar :

a) Belli bir işletmeden gelerek yüklenme gününden en az altı hafta evvel bu işletmede yaşadıklarını ve işletmede bilhassa tek tırnaklılar intani anemisi ve influenza catarrhalé olmak üzere hiçbir intani hastalık kaydedilmediğini.

b) Belli bir işletmeden gelerek yükleme gününden en az altı ay evvel bu işletmede yaşadıklarını ve zikredilen hastalık mihraklarından en aşağı 50 km. uzakta olan işletmede hiçbir durun, ruam hastalığı, lenfengit, pizootique, méningo-encéphalomyélite enzootique hastalığı vakası kaydedilmediğini.

— Hareketlerine takadüm eden 15 gün içinde malleintazyona tabi tutularak bundan menfi netice alındığını.

B - Sığırlar :

sebebi olduğu hiçbir şap hastalığı kaydedilmemiş olan işletmelerden geldiklerini veya yola çıkmadan 30 gün evvel tatbik edilen tüberkülinizasyonun menfi neticeler verdiğini,

b) Hareketlerine takadüm eden 3 ay içinde klasik virüs tiplerinin sebebi olduğu hiçbir şap hastalığı kaydedilmemiş olan işletmelerden geldiklerini ve bu üç ay devranında bu işletmede yaşadıklarını ve işletmenin bu hastalık mihrakından en az 30 km. uzakta bulunduğunu.

C - Koyun ve keçi cinsi :

— Muhtelif tip virüslerin sebebi olduğu şap hastalığının, keçilere mahsus bulaşıcı peri - pnömoninin ve çiçek hastalığının kaydedilmediği işletmede yaşamış olduklarını ve buranın her türlü hastalık mihrakından en az 30 km. uzakta bulunduğunu.

D - Domuzlar :

— Klasik domuz encéphalomyélite hastalığı ve klasik virüs tiplerinin sebebi olduğu şap hastalığının en az üç aydan beri zuhur etmediği işletmede geldiklerini, bu zaman zarfında bu işletmede yaşadıklarını ve işletmenin bu hastalıkların mihrakından en az 30 km. uzakta bulunduğunu

E - Kümes hayvanları :

— Kümes hayvanlarına has salgın hastalıkların zuhur etmediği işletmeden geldiklerini ve bu işletmenin en az 20 km. çapındaki çevresindeki hiçbir yalancı tavuk vebası vakası kaydedilmediğini.

V. İşbu sertifika, yükleme tarihinden itibaren on gün muteberdir. de tarihinde tanzim edilmiştir.
Mühür Veterinerin imzası

(1) Vagon ve kamyonlar için plaka numarası, gemiler için isim ve ait oldukları şirket, uçak için uçuş numarası kaydedilecektir.

(2) Ancak bu sertifikanın ait olduğu hayvanlar ve kümes hayvanları ile ilgili malumat kaydedilecektir.

Formüler 3

İhracatçı Memleket :
Bakanlık :
Veteriner Servisi :

KASAPLIK ETLE İLGİLİ VETERİNER SAĞLIK SERTİFİKASI

I. Özellikleri :

Etin temin edildiği hayvanın veya kümes hayvanının nev'i :
Pargaların mahiyeti :
Ambalaj tipi :
Paket veya parça sayısı :
Net ağırlık :

II. Menşei :

Yetkili mezbahanın adresi ve numarası

III. Gönderme :

Gönderme yeri :
Gönderilecek yer :
Nakil vasıtası :
Gönderenin adresi :
Gönderilecek adres :

IV. Sağlık durumu hakkında malumat :

Ben (İsim ve soyadı) aşağıda imza sahibi yetkili veteriner, yukarıda zikredilen eti kontrol etmiş olduğumu ve aşağıdaki hususları müşahade etmiş bulunduğumu tasdik ederim :

1) İhracatçı devletin toprağında üç aydan fazla bir zamandır veya doğumundan beri bulunan hayvanın veya kümes hayvanının eti olduğunu.

2) Şap hastalığı, sığır vebası, Afrika ve klasik domuz vebası, at vebası, bulaşıcı peri - pnömoni gibi bulaşıcı niteliği bilhassa fazla olan hastalıkların son üç ay esnasında kaydedilmediği bölge veya işletmeden gelen hayvan veya kümes hayvanının eti olduğunu mübeyyin veteriner kontrolünün mühürünü tasdik etti. Kesimlerinden evvel ve sonra kontrol edilmişleri, hiçbir klinik hastalık arazi arz etmemişler, sağlam bulunmuşlar ve ihracat için yetkili mezbahalarda kesilmişlerdir.

3) Etlerin hijyen kurallarına uygun olarak hazırlanıp işlendiğini ve gerekli şartları haiz vasıtalarla nakledilmiş olduklarını.

4) Tüketime mutlak şekilde müsait olduklarını.

5) Domuzların menşei yerinde ve bu yerin 30 km. çevresinde son on iki ay esnasında hiçbir trisinoz vakası müşahade edilmediğini, etin trisinoz mikroskopik kontrole tabi tutulduğunu ve neticede sağlam olduğuna karar verildiğini.

..... de tarihinde tanzim edilmiştir.
Mühür Veterinerin imzası

Formüler 4

İhracatçı Memleket :
Bakanlık :
Veteriner Servisi :

Ek 38: "Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Veteriner Sözleşmesi." RG. Karar Sayısı: 7/2232. Sayı: 13846. 25 Mayıs 1971.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne başvurulur	25 MAYIS 1971 SALI	Sayı : 13846
--	-------------------------------------	---------------------

K A R A R N A M E

Karar Sayısı : 7/2232

Bakanlar Kurulunun 24/12/1970 tarihinde, 7/1767 sayılı Kararla verdiği yetkiye istinaden, 26/5/1971 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti arasında Veteriner Sözleşmesi'nin, onay belgelerinin teatisini müteakip yürürlüğe girmek üzere onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 9/4/1971 tarih ve İBEİ : 360.153/- :71-355 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarih ve 244 sayılı Kanunun 3 ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 21/4/1971 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY

Başbakan **N. ERİM** Devlet Bakanı **S. KOÇAS** Devlet Bakanı **A. KARAOSMANOĞLU** Devlet Bakanı **M. ÖZGÜNES**

Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Veteriner Sözleşmesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti, aralarında ülkelerine bulacağı hayvan hastalıklarının girmesini önlemek, veteriner hekimliği ve hayvansal kaynaklar sahalarında limit ve teknik birliğini geliştirmek, canlı hayvan ve hayvanı maddelerin ithal, ihracat ve transitini kolaylaştırmak maksadıyla işbu Veteriner Sözleşmesinin yapılması hususunda mutabık kalmışlardır :

MADDE 1

Akit Taraflar hayvan ve hayvansal ürünlerin, hayvan yemi ve salın hayvan hastalıklarıyla hayvanlardan insanlara geçen hastalıkların yakine ve yayılmasına sebep olabilecek bütün diğer madde, eşya ve vatanların ithal, ihracat ve transitinde her iki ülke tarafından tayin edilen vatan kapılarında veteriner kontrolü uygulamaları. Hukuktaki sağlık kontrolleri Hükümet veterineri tarafından yapılır.

MADDE 2

Veteriner kontrollarının yapılacağı hudut kapıları ve noktaları şunlardır :

Devlet Bakanı **D. KİTAPLI** Adalet Bakanı **I. ARAR** Milli Sa. Bakanı **F. MELEN** İçişleri Bakanı **H. ÖMERÜĞLU** Dışişleri Bakanı **O. OLCAY**

Malîye Bakanı **S. N. ERGİN** Milli Eğit. Bakanı **S. ÖREL** Bayındırlık Bakanı **C. KARAKAŞ** Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı **O. DERBİL**

Sağlık ve Sos. Yar. Bakanı **T. AKYOL** Güm. ve Tekel Bakanı **H. ÖZALP** Tarım Bakanı **M. O. DİKMEN**

Ulaştırma Bakanı **B. ARIK** Çalışma Bakanı **A. SAV** Sanayi ve Ticaret Bakanı **A. ÇİLİNGİROĞLU**

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı **I. TOPALOĞLU** Turizm ve Tımarına Bakanı **E. Y. AKÇAL** İmar ve İskân Bakanı **S. BABUROĞLU**

Köy İşleri Bakanı **C. AYKAN** Orman Bakanı **S. İNAL** Gençlik ve Spor Bakanı **S. ERGÜN**

Veterinary Convention Between the Republic of and the Republic of Iraq

The Government of the Republic of Turkey and the Government of the Republic of Iraq have agreed upon the present Convention, aiming at the prevention of the dissemination of contagious animal diseases within their territories, the promotion of scientific and technical cooperation in the fields of veterinary medicine and animal resources, and to facilitate the imports, exports and transit of livestock and animal products :

ARTICLE 1

The Contracting Parties will carry out veterinary and sanitary controls at control posts along their common borders determined by both Governments on animals and animal products, as well as feed stock for the animals and all such other matters, commodities and items that could possibly cause the dissemination of contagious animal diseases and zoonoses during their imports, exports and transit.

The Veterinary and Sanitary controls at the border control posts will be conducted by the Governmental Veterinary Officials.

ARTICLE 2

The ports and points where the veterinary and sanitary controls should be conducted are listed hereinbelow :

	TÜRKİYE	İRAK
Kara hudut kapı ve noktaları :	Urfa Silopi Cizre Şemdinli Nusaybin	Zakho Kanirush Kanimasi Telkışek
Hava hudut kapıları :	Ankara İstanbul Diyarbakır	Musul Bağdat Basra
Deniz hudut kapıları :	İskenderun Mersin İzmir İstanbul	Basra

Hudut kapılarının adet ve mevkileri Akit Tarafların teklif ve muvafakatı ile tadil edilebilir.

MADDE 3

Gerek ihracata gerek transite tahsis edilen hayvan ve hayvansal maddeler, yukarıda 2 nci maddede sayılan kapı ve noktalardaki Hükümet veterineri tarafından verilmiş mençe ve sağlık sertifikasını hâiz olacaklardır.

MADDE 4

Veteriner sağlık sertifikaları;
a) Canlı hayvanlara ait Milletlerarası Sertifika (Numune 1)
b) Hayvanı maddelere ait Milletlerarası Sertifika (Numune 2)
Ekli numunelere uygun olarak (Türkçe - İngilizce - Arapça - İngilizce) tanzim edilir.

MADDE 5

Mençe ve Veteriner Sağlık Sertifikası verildiği tarihten itibaren 15 gün süre için müteberdir. Bu müddetin, sevkiyatın, ihracatçı memleketin hudut kapısına varmasından önce son bulması halinde, Hükümet veterineri tarafından 15 gün uzatmada bulunulabilir. Uzatma keyfiyeti son muayeneyi yapan veteriner hekim tarafından sağlık sertifikasına kaydedilir.

Kasaplık büyük ve küçük baş hayvanlarla, kanatlılara müsterek sağlık sertifikası verilir. Damızlık büyükbaş hayvanlarla, tek tırnaklılar için her hayvana mahsus ayrı bir sağlık sertifikası tanzim edilir.

MADDE 6

İhraç edilecek hayvanların mençe ve sağlık sertifikaları aşağıdaki hususları ihtiva edecektir :

- A) İhracatçı memlekette aşağıdaki hastalıkların :
- I — Şiğir vebası, at vebası, sigirlarda bulajıcı piöroptömöni, Afrika domuz vebasının mençesinde 6 aydan beri;
 - II — Durum, ruam, enfeksiyöz anemi, bulajıcı ensefalomyelit, enfüenza, tek tırnaklılarda virüs yavru alma hastalıklarının, hayvanların mençinden 30 Km. lik bir saha dahilinde, 6 aydan beri;
 - III — Tüberküloz, brüseloz, lösemi, trikomonoz ve vibrioz hastalıklarının, mençe çiftliklerde 6 aydan beri;
 - IV — Çift tırnaklılarda, gap hastalığı, koyun ve keçilerde çiçek hastalığı, domuzlarda rinit atrofik ve teşen hastalığı, virüs gastroenteritis hastalıklarının mençinden 30 Km. lik bir saha dahilinde, son 6 aydan beri;
 - V — Tavuk vebası, new-castle, tavuk kolerası ve difterial hastalıklarının mençinden itibaren 20 Km. lik bir sahada 40 günden beri; bulunmadığını, ve, bu hayvanların (Veteriner sağlık sertifikalarında) ayrıca kuduz sırayetine maruz kalmamış olduğunu;
- B) Veteriner sağlık sertifikaları, hayvanların aşağıdaki muayenelere de tabi tutulduğunu tevsik edecektir :
- I — Tek tırnaklılar, sevklerinden en fazla 21 gün önce ruam hastalığı bakımından mallein testine tabi tutulacaklar ve teamlil sonuçlarına dair bir belge, sertifikaya eklenecektir.
 - II — Damızlık tek tırnaklı hayvanlar sevklerinden en fazla 21 gün önce durum, enfüenza, virüs yavru alma hastalıkları yönünden serolojik muayeneye tabi tutulacak ve belgeleri, sertifikasına eklenecektir.
 - III — Damızlık sigırlar tüberkülozdan resmen salim bilinen çiftliklerden gelmiş bulunacak ve sevklerinden azami 30 gün önce tüberkülin testine tabi tutuldukları ve negatif sonuç verdikleri, sertifikalarına kaydedilecektir.

	TURKEY	IRAQ
Territorial Ports and points :	Urfa Silopi Cizre Şemdinli Nusaybin	Zakho Kanirush Kanimasi Telcotehek
Airports :	Ankara İstanbul Diyarbakır	Musul Baghdad Basrah
Maritime Ports :	İskenderun Mersin İzmir İstanbul	Basrah

The number and location of the ports of entry may be altered upon the request of either one of the Contracting Parties and with their common consent.

ARTICLE 3

All livestock and animal products ready for exports or transit should bear a certificate of origin and veterinary health, issued by the Governmental Veterinary Official at the provinces, where the ports and points listed in Article 2, hereinabove, are located.

ARTICLE 4

The Veterinary Health Certificates mentioned hereinbelow will be issued in accordance with the forms attached, in Turkish and English or Arabic and English :

- a) International Certificates for livestock (Sample 1)
- b) International Certificates for animal products (Sample 2)

ARTICLE 5

Certificates of Origin and Veterinary Health will be valid for a period of fifteen days from their date of issue. In the event that the said period expires before the arrival of the consignment to the port of exit on the border of the exporting country, the validity of the certificates may be prolonged for a further period of fifteen days by the Governmental Veterinary Official. Such prolongation will be marked on the Veterinary Health Certificate by the Veterinarian undertaking the final control.

Cattle, sheep and goats to be slaughtered as well as birds will be issued collective Health Certificates. Breeding cattle and solipeds will be issued individual health certificates.

ARTICLE 6

Certificates of Origin and Veterinary Health to be issued to livestock ready for exports should include the following :

A) That the below diseases have not been in existence in the exporting country :

I — Cattle plague (rinder-pest), African horse sickness, contagious pleuropneumonia in cattle and African swine plague since six months at origin;

II — Dourine, glanders, infectious equine anaemia, contagious encephalo-mylitis, virus caused abortions of solipeds, within a radius of 30 kilometers and since six months at origin;

III — Tuberculosis, brucellosis, leukaemia, trichomoniasis and vibriosis since six months at the farms of origin;

IV — Foot and mouth disease of cloven hoofed animals, sheep and goat pox, atrophic rhinitis, teschen disease and virulent gastroenteritis during the last six months, within a radius of 30 kilometers at origin ;

V — Fowl pest, Newcastle and fowl cholera and diptheria, during the last 40 days and within a radius of 20 kilometers.

It should also be noted in the veterinary health certificate that these animals have not been confronted with the danger of rabies.

B) Veterinary health certificates should state that the animals were subject to the controls hereinbelow :

I — Solipeds should be mallein tested against glanders at most 21 days prior to their dispatch and the test results should be added on the certificate.

II — Breeding solipeds should have serological analyses against dourine, influenza and virulent abortion at most 21 days prior to their dispatch, and reports should be added to the certificate.

III — Breeding cattle should originate from farms officially declared to be free of tuberculosis and moreover a negative intradermal tuberculin test result should be observed at most 30 days before their dispatch and noted in their certificates.

Ek 39: "PPD Mammalian ve Avian Tüberkülinlerin İntradermik Olarak Mukayeseli Uygulama Yöntemleri ve Reaksiyon Sonuçlarına Göre Yapılacak İşlemlere Ait Yönetmelik." RG. Sayı: 15296. 15 Temmuz 1975.

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne başvurulur	15 TEMMUZ 1975 SALI	Sayı : 15296
---	--------------------------------------	---------------------

KARARNAMELER

Karar Sayısı : 7/10200

1 — Adıyaman Valisi Hakkı Kavlakoglu, Afyon Valisi Lütfi Uraz, Ağrı Valisi Muammer Akman, Amasya Valisi Şevket Güres, Antalya Valisi Hüseyin Oğutçen, Artvin Valisi Celal Guvenc, Balıkesir Valisi Niyazi Akı, Bilecik Valisi H. Kâşif Önal, Bursa Valisi Sedat Tolga, Çorum Valisi Ertuğrul Süer, Edirne Valisi Mustafa Karaer, Elâzığ Valisi A. Rifat Kaplan, Erzurum Valisi İbrahim Onen, Eskişehir Valisi Mehmet Saraoğlu, Gaziantep Valisi Mustafa Yörükoglu, Giresun Valisi Mehmet Aldan, Hatay Valisi Kemalettin Gazeeoglu, Isparta Valisi Tahir Gençaga, İçel Valisi Bayram Turan Çetin, Kars Valisi Orhan Pirler, Kayseri Valisi İhsan Aras, Kırklareli Valisi M. Fahri Centel, Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünluer, Konya Valisi İhsan Tekin, Kütahya Valisi A. Suat Ergenek, Malatya Valisi A. Sadullah Verel, Manisa Valisi M. Vefik Kıpıncıgil, Mardin Valisi Ergun Şadi Gökdeniz, Muğla Valisi Özer Türk, Kahramanmaraş Valisi Naim Comertoglu, Muş Valisi Ömer Haliloğlu, Nevşehir Valisi Ferruh Güven, Niğde Valisi Selami Celayir, Rize Valisi Kemal Kalender, Samsun Valisi Haydar Ozkun, Siirt Valisi M. Turan Beyazıt, Sinop Valisi İsmail Dokuzoglu, Tekirdağ Valisi Cezmi Kartay, Tunceli Valisi Kaşlı Tosun, Urfa Valisi Fikret Turgut Sayın, Uşak Valisi Mehmet Şahin'in Merkez Valiliğine; naklen;

2 — Adana Valisi A. Hüsnü Öskiper'in Edirne, Bingöl Valisi Ahmet Tosun'un Van, Bitlis Valisi M. Emin Dündar'ın Kırşehir, Bolu Valisi Ragıp Gerçek'er'in Tekirdağ, Çanakkale Valisi Ali Rıza Yaradanakul'un Sivas, Çankırı Valisi M. Nezat Eldem'in Burdur, Denizli Valisi Munir Raif Güney'in Eskişehir, Diyarbakır Valisi Mehmet Karasarhoğlu'nun Bursa, Erzurum Valisi Necmettin Karaduman'ın İçel, Gümüşhane Valisi Saahatün Çakmakoglu'nun Isparta, Hakkâri Valisi Fânâmetün Altun'un Samsun, Kastamonu Valisi Bedri Es.'in Kayseri, Kırşehir Valisi Mustafa Bezirgan'ın Uşak, Sakarya Valisi Mustafa Uygur'un İzmir, Sivas Valisi Celâl Kaya Can'ın Bolu, Tokat Valisi M. Zekâi Gümüşiş'in Aydın, Van Valisi Tekin Alp'in Giresun, Yozgat Valisi Cernâl Orhan Mirzela'm'ın Afyon, Zonguldak Valisi Nihat Oğuz Bor'un Antalya Valiliklerine naklen;

3 — Mülkiye Müfettişi Lütfi F. Tuncel'in Adana, Uzunköprü Kaymakamı Nuri Erdem'in Adıyaman, Mülkiye Müşavir Müfettişi Adnan Darendelliler'in Ağrı, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Müşaviri Mustafa Arıkan'ın Amasya, Mülkiye Baş Müfettişi İhsan Dede'nin Artvin, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanı Naci Babacan'ın Balıkesir, Mülkiye Müşavir Müfettişi M. Ramî Tan'ın Bilecik, Silivri Kaymakamı Tursun Toprak'ın Bingöl, Kırşehir Vali Muavini A. Fuat Çapanoglu'nun Bitlis, Merkez Valisi Babür Unsai'nın Çanakkale, Milâs Kaymakamı Rasim Gezmis'in Çankırı, Merkez Valisi Adil Aktan'ın Çorum, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyesi M. Hayri Güler'in Denizli, Merkez Valisi Nâzım Kemal Dins'in Diyarbakır, Fatih Kaymakamı Fahrettin Turan'ın

Elâzığ, Elâzığ Vali Muavini Sabit Arlı'nın Erzurum, Mahallî İdareler Genel Müdür Muavini M. Sadri Turan'ın Erzurum, Adana Vali Muavini M. Kemal Demirtaş'ın Gaziantep, Inebolu Kaymakamı Mithat Çekin'in Gümüşhane, Mülkiye Baş Müfettişi Derviş Yahya'nın Hakkâri, İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdür Muavini Fevzi Yetkiner'in Hatay, Mülkiye Baş Müfettişi Ahmet Başsoy'un Kars, Diyarbakır Vali Muavini M. M. Sarıoğlu'nun Kastamonu, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Burhanettin Çakar'ın Kırklareli, Merkez Valisi T. Hayalî Eğilmez'in Kocaeli, Emniyet Genel Müdür Muavini H. Oktay Başer'in Konya, Merkez Valisi Nazmi Çengelci'nin Kütahya, Sivil Savunma İdaresi Başkan Yardımcısı Rafettin Küçükçiraycı'nın Malatya, Merkez Valisi Erol Yavuz'un Manisa, Siirt Vali Muavini Necmettin Utkan'ın Mardin, Merkez Valisi M. Nüzhet Erman'ın Muğla, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyesi Yigit Kuzlan'ın K. Maraş, Ankara Vali Muavini Nurettin Yılmaz'ın Muş, İller İdaresi Genel Müdür Muavini Macit Şenmez'in Nevşehir, Merkez Valisi Zekeriya Çelikkılıç'ın Niğde, Afyon Vali Muavini İlhan Söğzen'in Rize, Mersin Vali Muavini M. Necdet Kambur'un Sakarya, Niksar Kaymakamı Rıza Akdemir'in Siirt, Çubuk Kaymakamı Abidin Coşkun'un Sinop, İstanbul Vali Muavini M. Ahmet Erdem'in Tokat, Havza Kaymakamı Kemal Bozbaş'ın Tunceli, Mülkiye Müfettişi Galip Demirel'in Urfa,

Ankara Vali Muavini A. Lâmi Güzen'in Yozgat, Emniyet Genel Müdür Muavini Nevzat Ayaz'ın Zonguldak Valiliklerine 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesi gereğince atanmaları İçişleri Bakanlığının 8/7/1975 tarih ve 731/7795 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunca 8/7/1975 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
FAHRI S. KORUTÜRK

Başbakan S. DEMİREL	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. N. ERBAKAN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. T. FEYZİOĞLU
Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı A. TÜRKÜŞ	Devlet Bakanı S. ÖZTÜRK	Devlet Bakanı H. AKSAY
Devlet Bakanı M. K. ERKOYAN	Devlet Bakanı G. KARACA	Adalet Bakanı İ. MUFTUOĞLU
Millî Savunma Bakanı F. MELEN	İçişleri Bakanı Ö. ASILTÜRK	Dışişleri Bakanı İ. S. CAĞLAYANGLI
Makine Bakanı Doç. Dr. Y. ERGENEKON	Millî Eğitim Bakanı A. N. ERDEM	Bayındırlık Bakanı F. ADAK
Ticaret Bakanı H. BASOL	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı Dr. K. DEMİR	Cüm. ve Teşkil. Bakanı Ö. ÖZTRAK
Gıda - Tar. ve Hay. Bakanı Prof. K. ÖZAL	Ulaştırma Bakanı N. MENTEŞE	Çalışma Bakanı A. T. PAKSU

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından :

1/3/1932 gün ve 301 sayılı Sığır Tüberkülozu Talimatnamesine Ek

PPD Mammalian ve Avian Tüberkülinlerin Intradermik Olarak Mukayeseli Uygulama Yöntemleri ve Reaksiyon Sonuçlarına Göre Yapılacak İşlemlere Ait Yönetmelik

1 — Bu reaksiyon için P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian Tüberkülinler karşılaştırmalı olarak uygulanır. Etik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünde hazırlanan bu tüberkülinlerdeki etken madde Tüberküloz basillerinin yapısındaki saf proteindir, (P. P. D. Profiye protein derivatives) Doz : P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian Tüberkülinler her yaştaki sığra 0.1 ml. Intradermal olarak enjekte edilir.

2 — Gerekli Araç ve Gereçler :

0.1 ml. lüksmatlı şırıngalar, uçları, smurlu deri içi iğnesi, kompas (tercihan yüzü kadranlı), eğri makas, pamuk ve kırılan yerlerin temizlenmesi için alkol veya renkli alkol, testten önce şırınga ve iğneler sterilize edilir.

3 — Tüberkülinlerin Muhafazası :

Tüberkülinler buzdolabında, yoksa serin ve karanlık yerde tutulur. Dayanma süresi bir yıldır. Uygulanmak üzere açılmış ve kisten kullanılmıı tüberkülinler ertesi günü kullanılmaz.

4 — Testin Yapılması :

a) Enjeksiyon yerinin doğru olarak seçilmesi şarttır. En iyi uygulama yeri boynun iki tarafındaki orta kısımdır. Başa yakın kısım çok duyarlı, omuza yakın kısım ise az duyarlı olması nedeniyle reaksiyonlar yanlış olabilir. Bu nedenle boynun ortası, üst ve alt kenarlarından bir el genişliği uzaklıkta ortalama olarak 6 x 12 cm. genişliğinde deri zedelenmeden dikkatlice kırılır. Alkolü pamukla temizlenir.

b) Elin baş ve işaretli parmakları arasında deride bir kıvrım yapılarak her iki tüberkülinin tatbik yerindeki derinin normal kalınlıkları kompasla ayrı ayrı ölçülerek cedveldeki yerlerine yazılır. P. P. D. Avian Tüberkülin kırılan yerin üst kısmına, P. P. D. Mammalian ise alt kısmına enjekte edilir. İki Tüberkülinin enjeksiyon yerleri arasında yaklaşık olarak 8 cm. kadar bir aralık olmalıdır.

c) Enjeksiyon yerinde mercimek büyüklüğünde bir şişliğin olması icap eder. Sayet şişlik görülmez ve tüberkülinin tamamının enjekte edilmediğine dair bir şüphe hasıl olursa, test boynun diğer tarafındaki bölgeye yeniden uygulanır.

d) Genç hayvanlarda boynun bir tarafında iki tüberkülinin tatbik edileceği kadar uygun yer olmazsa, boynun bir tarafına P. P. D. Avian, diğer tarafına da P. P. D. Mammalian Tüberkülin uygulanır.

e) Daha sonraki testler boynun kullanılmııyan tarafına yapılacağı için ilk testin yapıldığı boyun tarafı da reaksiyon çizelgesine yazılır.

5 — Reaksiyonun Okunuşu :

a) Intradermik testlerin sonucu 72 saat sonra okunur.

b) Önce Lokal reaksiyon (Ağrı, sıcaklık, ödem durumu) dikkatle muayene edildikten sonra deri kalınlıkları kompasla ölçülerek çizelgedeki yerlerine yazılır.

c) Her iki tüberkülinin uygulama yerinde veya bunlardan birisinin deri kalınlaşması :

1) 3 mm. ye kadar olursa reaksiyon **Menfidir**.

2) 3-4 mm. arasında ise reaksiyon **Şüphelidir**.

3) 4 mm. veya daha yukarı ise reaksiyon **Müsbettir**.

4) Reaksiyonların karşılaştırılması ve verilecek karar :

Örnekleriyle beraber ekli şemada görüldüğü üzere, hayvanların vermiş oldukları reaksiyonların tipine, değerine ve aspesifik infeksiyonlara (kuş tipi tüberküloz, deri tüberkülozu, paratüberküloz ve diğer apatojen Mycobacterilerden ileri gelen infeksiyonlara) ait semptomların olup, olmamasına göre yapılacak işlemler :

I) Mammalian tüberküline müsbet, Avian tüberküline ise müsbet, şüpheli veya menfi reaksiyon gösterdiği durumlarda :

A) Mammalian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşması, Avian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlaşmasından 6 mm. veya daha fazla ise hayvan tüberkülozlu kabul edilerek kesilir.

B) Mammalian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşması, Avian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşmasından 4-6 mm. arasında bir fark gösterirse;

1) Aspesifik infeksiyon varsa reaksiyon şüpheli kabul edilerek hayvan tekrar teste tabi tutulmak üzere izole edilir. Ve 2 ay sonra P.P.D. Mammalian ve P.P.D. Avian tüberkülinlerle tekrar teste tabi tutulur. Bu ikinci testte Mammalian tüberküline karşı alınan reaksiyon Avian tüberküline karşı alınan reaksiyondan 4 mm. veya daha fazla bir fark göstermiş ise hayvan tüberkülozlu kabul edilerek kesilir.

Eğer 4 mm. den daha az bir fark göstermişse reaksiyon aspesifik kabul edilerek hayvan sürüye iade edilir.

2) Aspesifik enfeksiyon yoksa hayvan tüberkülozlu kabul edilerek kesilir.

II — Mammalian tüberküline müsbet veya şüpheli, Avian tüberküline ise müsbet, şüpheli veya menfi reaksiyon gösterdiği durumlarda :

Eğer P. P. D. Mammalian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlaşması Avian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlaşmasından 4 mm. den daha az bir fark gösterilirse :

1 — Aspesifik enfeksiyon varsa, hayvan izole edilir. Önemli bir yetiştirme hastalığı olan Paratüberkülozun meydana çıkarılması için 2 ay sonra boynun diğer tarafına P. P. D. Avian ve P. P. D. Johnin Tüberkülinler uygulanır. Johnin aynen tüberkülinlerde olduğu gibi 0.1 ml. İnta Dermal enjekte edilir, 72 saat sonra okunur, bu okumada P. P. D. Avian ve P. P. D. Johnin müstereken müsbet olduğu takdirde reaksiyon müsbet kabul edilir.

Yalnız Paratüberkülozun teşhisine yardımcı olması bakımından ikinci Avian tüberkülinle Johnin uygulamasından önce Serolojik muayene için kan alınır ve Laboratuvara gönderilir.

P.P.D. Johnin müsbet, P. P. D. Avian tüberkülinde müsbet veya şüpheli olduğu ve Serolojik yoklamaların müsbet, şüpheli veya menfi olduğu hallerde hayvan Paratüberküloza karşı reaktör kabul edilir.

Allerjik yoklamaların şüpheli veya menfi, serolojik yoklamaların müsbet olduğu hallerde hayvan şüpheli olarak kabul edilerek 2 ay sonra aynı testler uygulanır. Neticeleer yine aynı çıkarsa hayvan sürüye iade edilir.

2 — Aspesifik enfeksiyon yoksa hayvan şüpheli kabul edilerek izole edilir ve 2 ay sonra P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian tüberkülinlerle tekrar teste tabi tutulur. Bu ikinci testte Mammalian Tüberküline karşı alınan reaksiyon Avian tüberküline karşı alınan reaksiyondan 4 mm. veya daha fazla bir fark göstermişse hayvan tüberkülozlu kabul edilerek kesilir. Eğer 4 mm. den daha az bir fark gösterirse reaksiyon Aspesifik kabul edilerek hayvan sürüye iade edilir.

3 — P. P. D. Avian Tüberküline karşı reaksiyonun P. P. D. Mammalian tüberküline karşı husule gelen reaksiyondan fazla olduğu bütün durumlarda (Aspesifik enfeksiyon bulunsa veya bulunmasa dahi) önemli bir yetiştirme hastalığı olan Paratüberkülozun meydana çıkarılması için 2 ay sonra yukarıda II. nci bölümün I inci maddesindeki işlem aynen uygulanır ve değerlendirilir.

6 — Reaktör Sürüler için uygulanacak işlem :

Tüberküloz tespit edilen sürüler enfekte kabul edildiğinden 2 ayda bir tüberkülin testlerine tabi tutulur. Son iki muayenede sürüde reaktör çıkmazsa sürü salım kabul edilerek 6 ayda veya yılda bir def'a sistematik olarak teste tabi tutulur.

7 — Bu Yönetmelik Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Sağlık Müşavere Kurulunun 17/4/1975 günlü toplantısında kabul edilmiştir.

8 — a) Bu Yönetmelik Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Sağlık Müşavere Kurulunun 29/5/1963 gün ve 253 sayılı kararı ile tatbikata konulan 6/6/1963 gün ve 111 sayılı P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian Tüberkülinlerin Tatbikine Dair Ek Talimatnamenin yerine kaım olmak üzere hazırlanmış olup, en geç 1/1/1976 gününe kadar yürürlüğe konulur.

b) 1/3/1932 gün ve 301 sayılı Sığır Tüberkülozu Talimatnamesine Ek 6/1/1940 gün ve 221 sayılı tüberkülin uygulaması ve değerlendirilmesi ile ilgili yönetmeliğin 6 no maddesine kadar olan kısmı 1/1/1976 gününden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

9 - Bu Yönetmelik Hükümlerini Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yürütmüştür.

TATBİK TARİHİ : OKUMA TARİHİ :	Hayvanın Adı ve Kulak Numarası	P. P. D. MAMMALIAN VE AVIAN TÜBERKÜLINLERİN INTRADERMAL MUKAYESELİ TATBİK CETVELİ										İLİ İÇİŞİ BUCACI KOYU HAYVAN SAHİBİ	KARAR
		Müayene Edilen Hayvanın		P. P. D. Mammalian Tüberkülin		P. P. D. Avian Tüberkülin		Değerlendirme (iki reaksiyondaki fark)		Değerlendirme (iki reaksiyondaki fark)			
		Aspetik Enfeksiyonun olup olmadığı	(Sag - Sol)	Normal Dert Kalınlığı (mm.)	72 nci saatteki Dert Kalınlığı (mm.)	Lokal Reaksiyon	Dert Kalınlığı (mm.)	Normal Dert Kalınlığı (mm.)	72 nci saatteki Dert Kalınlığı (mm.)	Lokal Reaksiyon	Dert Kalınlığı (mm.)		

Yukarıda yazılı baş hayvana ait tüberkülin testleri cetveli tarafımdan tanzim ve tasdik edilmiştir.

Tasdik Olunur

...../...../197.....

..... İl Veteriner Md.

Veteriner

Veteriner

Veteriner

P. P. D. Mammalian ve Avian Tüberkülin Reaksiyonlarının Mukayeseli ve verilcek karara ait örnek şema

Reaksiyonun Tipi	Reaksiyonun Değeri	Reaksiyonun tipi ve değerine göre yapılacak işlem		Ö R N E K				DEĞERLENDİRME (iki reaksiyon arasındaki fark)		
		Aspetik Enfeksiyon Varsa	Aspetik Enfeksiyon Yoksa	Mammalian Tüberkülin		Avian Tüberkülin				
				Normal deri K. mm.	72 saat sonra mm.	Artış farkı mm.	Normal deri K. mm.		72 saat sonra mm.	Artış farkı mm.
	A) Eğer PPD Mammalian tüberkülini tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasa, Avian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasın 6 mm. veya daha fazla bir fark gösterirse	Hayvan kesilir	Hayvan kesilir	a) 8,5 b) 8,5 c) 8,5	18,6 18,5 14,8	10,1 + 10,0 + 6,3 +	8,3 8,3 8,3	12,4 12,1 8,5	4,1 + 3,8 ± 0,2 -	10,1 — 4,1 = 6,0 10,0 — 3,8 = 6,2 6,3 — 0,2 = 6,1
a) M+, A+ b) M+, A+ c) M+, A- d) M+, A-	B) Eğer PPD Mammalian tüberkülini tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasa, Avian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasın 4 - 6 m. arasında bir fark gösterirse	Reaksiyon şüpheli kabul edilerek hayvan tekrar teste tabi tutulur. P.P.D. Mammalian ve PPD. Avian tüberkülini teste tabi tutulur.	Hayvan kesilir	a) 8,5 b) 8,5 c) 8,5	17,2 15,8 14,6	8,7 + 7,9 + 6,1 +	8,3 8,3 8,3	12,4 11,5 8,5	4,1 + 3,2 ± 0,2	8,7 — 4,1 = 4,6 7,3 — 3,2 = 4,1 6,1 — 0,2 = 5,9
a) M+, A+ b) M+, A± c) M+, A- d) M±, A± e) M±, A-	Eğer PPD Mammalian tüberkülini tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasa, Avian tüberkülinin tatbik yerindeki deri kalınlığına ulaşmasın 4 mm. den daha az bir fark gösterirse	Hayvan Tecrübe alınır ve 2 ay sonra P.P.D. Avian tüberkülin ve PPD. Mammalian ve P.P.D. Avian tüberkülini test eder.	Reaksiyon şüpheli kabul edilerek hayvan tekrar teste tabi tutulur. P.P.D. Mammalian ve PPD. Avian tüberkülini teste tabi tutulur.	a) 8,5 b) 8,5 c) 8,5 d) 8,5 e) 8,5	18,4 12,7 12,4 12,4 12,2	9,9 + 4,2 + 4,4 + 3,9 ± 3,7 ±	8,3 8,3 8,3 8,3 8,3	14,4 9,4 8,4 11,9 8,5	6,1 + 3,3 ± 1,1 ± 3,6 ± 0,3 -	9,9 — 6,1 = 3,8 4,2 — 3,3 = 0,9 4,4 — 1,1 = 3,3 3,9 — 3,6 = 0,3 3,7 — 0,3 = 3,4

Ek 40: "Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Veteriner İşbirliği Anlaşması." RG. Karar Sayısı: 7/12589. Sayı: 15775. 26 Kasım 1976.

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdaveenat Genel Müdürlüğüne başvurulur.	26 KASIM 1976 CUMA	Sayı : 15775
---	-----------------------	--------------

KARARNAMELER

Karar Sayısı : 7/12589

30/6/1976 tarihli ve 7/12211 sayılı Kararnameye dayanılarak 30/6/1976 tarihinde Ankara'da imzalanan İşbirlik "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Veteriner İşbirliği Anlaşması" ile eklerinin onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 9/8/1976 tarihli ve ESİD : 481.710-4/76-1062 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 3/9/1976 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
FARUK S. KORUTÜRK

Başbakan S. DEMİREL	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. N. ERBAKAN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. T. FEYZİOĞLU
Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı A. TÜRKES	Devlet Bakanı S. ÖZTÜRK	Devlet Bakanı V. O. ASILTÜRK
Devlet Bakanı M. K. ERKOVAN	Devlet Bakanı G. KARACA	Adalet Bakanı İ. MUFTUOĞLU

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Veteriner İşbirliği Anlaşması

Giriş :

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti, tarafların ülkelerine bulaşıcı hayvan hastalıklarının girmesini önlemek, Veteriner Hizmeti ve hayvansal kaynaklar sahalarında tıbbi ve teknik işbirliğini geliştirmek, canlı hayvan ve hayvansal maddelerin ticaret, ihrac ve transitini kolaylaştırmak maksadıyla İşbirlik Veteriner İşbirliği Anlaşması'nın yapılması hususunda mutabık kalmışlardır :

MADDE 1

Aldık Taraflar hayvan ve hayvansal ürünlerin, hayvan yemi ve salgın hayvan hastalıklarıyla hayvanlardan insanlara geçen hastalıkların nakit ve yayılmasına sebep olabilecek bütün diğer madde, eşya ve vasıtaların ticaret, ihrac ve transitinde her iki ülke tarafından tayin edilen husus kapılarında Veteriner kontrolü uygularlar. Hukukta sağlık kontrol-ları Hükümet Veterinerleri veya Hükümetçe yetkili atanmış Veteriner He-kimler tarafından yapılır.

Millî Servisler Bakanı F. MELEN	İçişleri Bakanı O. ASILTÜRK	Dışişleri Bakanı V. S. ÖZTÜRK
Malîye Bakanı Doç. Dr. Y. ERGENEKON	Millî Eğitim Bakanı A. N. ERDEM	Bayındırlık Bakanı F. ADAK
Ticaret Bakanı H. BAŞOL	Sağ ve Soc. Y. Bakanı Dr. K. DEMİR	Gün. ve Tekel Bakanı O. ÖZTRAK
Gıda - Tar. ve Hay. Bakanı Prof. K. ÖZAL	Ulaştırma Bakanı N. MENTEŞE	Çalışma Bakanı A. T. PAKSU
Sanayi ve Tek. Bakanı A. DOĞRU	En. ve Tab. Koy. Bakanı S. KILIÇ	Turizm ve Yen. Bakanı L. TOKOĞLU
İmar ve İskân Bakanı N. OK	Köylükleri Bakanı F. POYRAZ	Orman Bakanı T. KAPANLI
Genç. ve Spor Bakanı A. S. EREK	Kültür Bakanı R. DANIŞMAN	Sosyal Güvenlik Bakanı A. M. ABLUM

Agreement for the Cooperation in the Field of Veterinary Medicine between the Governments Of the Republic of Turkey and the Syrian Arab Republic

Preamble

The Government of the Republic of Turkey and the Government of the Syrian Arab Republic have agreed upon the present Convention aiming at the prevention of the dissemination of contagious animal diseases within their territories, the promotion of scientific and technical cooperation in the fields of veterinary medicine and animal products, and to facilitate the imports, exports and transit of livestock and animal products.

Article 1

The Contracting Parties will carry out veterinary and sanitary controls at border control posts along their common borders determined by both Governments on animals and animal products, as well as feed stock, for the animals and such other commodities and items that could possibly cause the dissemination of contagious animal diseases and zoonoses during their imports, exports and transit.

The Veterinary and Sanitary controls at the border control posts will be conducted either by the Governmental Veterinary Officials or by officially authorized veterinarians.

MADDE 2

Veteriner sağık kontrolünün yapılacağı hudut kapıları ve noktaları şunlardır :

	TÜRKİYE	SURİYE
Kara Hudut Kapı ve Noktaları :	Cizre (Mardin) Nusaybin (Mardin) Şenyurt (Mardin) Ceylanpınar (Urfa) Akçakale (Urfa) Mürşitpınar (Urfa) Karakamış (Urfa) Çobanbeyli (Gaziantep) Tibhi - Kilis (Gaziantep) İslahiye (Gaziantep) Olveğözü (Hatay) Yayladağı (Hatay)	Kamışlı Cerablus Meydanı Ekbez Babulhawa
Hava Hudut Kapıları :	Yeşilköy (İstanbul) Esenboğa (Ankara) İzmir Adana Diyarbakır Erzurum	Damascus
Deniz Hudut Kapıları :	İskenderun Mersin İzmir İstanbul	Lazkiye Tartus

Hudut kapılarının adet ve mevaidleri Akit Tarafların teklif ve muvafakatı ile taktıl edilebilir.

MADDE 3

Gerek ihracata, gerek transite tahsis edilen hayvan ve hayvansal maddeler, yukarıda 2 nci maddede sayılan kapı ve noktalardaki Hükümet Veterineri veya resmen yetkili kılınmış Veteriner Hekimleri tarafından verilmiş mençe ve sağık sertifikasını hazırlayacaktır.

MADDE 4

Veteriner Sağık sertifikaları :

- Canlı hayvanlara ait Milletlerarası Sertifika (Numune 1)
- Hayvani maddelere ait Milletlerarası Sertifika (Numune 2)

Ekki numunelere uygun olarak (Türkiye - İngilizce, Türkiye - Fransızca veya Arapça - İngilizce, Arapça - Fransızca) tanzim edilir.

MADDE 5

Mençe ve Veteriner sağık sertifikası verildiği tarihten itibaren 15 gün süre için muteberdir. Bu müddetin, sevkiyatın, ihracatçı memleketin hudut kapısına varmasından önce son bulması halinde, Hükümet Veterineri tarafından 15 gün uzatmada bulunulabilir. Uzatma keyfiyeti son muayeneyi yapan Veteriner Hekim tarafından sağık sertifikasına kaydedilir.

Kasaplık büyük ve küçükbaş hayvanlarla, kanatlılara müsterek sağık sertifikası verilir. Damızlık büyükbaş hayvanlarla, tek turnakular için her hayvana menhus ayrı bir sağık sertifikası tanzim edilir.

MADDE 6

İhrac edilecek hayvanların mençe ve sağık sertifikaları aşağıdaki hususları ihtiva edecektir :

A) İhracatçı memlekette aşağıdaki hastalıkların :

I — Sığır Vebası, At Vebası, sığırlarda buluşucu Pöropnömoni, Afrika domuz vebasının menşesinde 6 aydan beri;

II — Durin, Ruam, Enfeksiyöz Anemi, buluşucu Ensefalomyelit, Enfazema, tek turnakularda virüs yavru atma hastalıklarının, hayvanların menşesinde 30 Km. M. bir saha dahilinde, 6 aydan beri;

III — Tüberküloz, Bruseloz, Lösemi, Trikomonoz ve Vibris hastalıklarının, mençe övtilerinde 6 aydan beri;

IV — Çift turnakularda Şep hastalığı, koyun ve keçilerde çiçek hastalığı, domuzlarda Rinit Atrofik ve Teschen hastalığının menşesinde 30 Km. M. bir saha dahilinde, son 6 aydan beri;

Article 2

The ports of entry where the veterinary and sanitary controls should be conducted are listed herein below :

	TURKEY	SYRIA
Territorial Ports of Entry	Cizre (Mardin) Nusaybin (Mardin) Şenyurt (Mardin) Ceylanpınar (Urfa) Akçakale (Urfa) Mürşitpınar (Urfa) Karakamış (Urfa) Çobanbeyli (Gaziantep) Tibhi - Kilis (Gaziantep) İslahiye (Gaziantep) Olveğözü (Hatay) Yayladağı (Hatay)	Kamışlı Cerablus Meydanı Ekbez Babulhawa
Airports	Yeşilköy (İstanbul) Esenboğa (Ankara) İzmir Adana Diyarbakır Erzurum	Damascus International
Maritime Ports	İskenderun Mersin İzmir İstanbul	Lattakia Tartus

The number and location of the ports of entry may be altered upon the request of one of the Contracting Parties and with their common consent.

Article 3

All livestock and animal products allocated for exports or transit should bear a certificate of origin and veterinary health certificate issued either by the Governmental Veterinary Official or by officially authorized veterinarians at the border control posts cited in the Article two above.

Article 4

The Veterinary Health Certificates mentioned herein below will be issued in accordance with the forms attached, in Turkish and English, Turkish and French or Arabic and English, Arabic and French;

- International certificates for livestock (Sample 1)
- International certificates for animal products (Sample 2)

Article 5

Certificate of Origin and Veterinary Health certificates will be valid for a period of fifteen days from their date of issue. In the event that before the arrival of the consignment to the port of exit on the border of the exporting country, the validity of the certificates may be prolonged for a further period of fifteen days by either the Governmental Veterinary Official or an officially authorized veterinarian. Such prolongation will be marked and the Veterinary Health Certificate by the Veterinarian undertaking the final control.

Cattle, sheep and goats to be slaughtered as well as birds will be issued collective Health Certificates. Breeding cattle and solipeds will be issued individual health certificates.

Article 6

Certificate of Origin and veterinary health certificate to be issued to livestock ready for exports should include the following :

A) That the below diseases have not been in existence in the exporting country :

I — Cattle plague (Rinderpest), African Horse Sickness, contagious Bovine pleuropneumonia and African Swine Fever since six months at origin;

II — Dourine, Glanders, Infectious Equine Anaemia, Contagious Equine Encephalomyelitis, virus caused abortions of solipeds, within a radius of 30 Kms. and since six months at origin;

III — Tuberculosis, Brucellosis, Leukemia, Trichomoniasis and Vibriosis since six months at origin;

IV — Foot-and-Mouth Disease, Sheep and Goat Fox, Atrophic Rhinitis, Teschen Disease during the last 6 months within a radius of 30 Kilometers at origin,

Ek 41: "Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında hayvancılığı geliştirmek amacıyla imzalanan ikraz anlaşması." RG. Karar Sayısı: 7/16486. Sayı: 16439. 19 Ekim 1978.

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat ve Mâdencilik Genel Müdürlüğüne bayanlar.	19 Ekim 1978 PERŞEMBE	Sayı : 16439
---	--------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlara vekillik etme işlemleri

T. C.

BASBAKANLIK

Özlük ve Yazı İşleri Gn. Md.

308 - 10047

11/10/1978

CUMHURBAŞKANLIĞI YÜCE KATINA

Görev ile yurt dışına gidecek olan Ulaştırma Bakanı Güneş ÖNGÜT'ün döntüşüne kadar; Ulaştırma Bakanlığına, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Mete TAN'ın vekillik etmesini yüksek tasviplerine saygıyla sunarım.

Bülent ECEVİT
Başbakan

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
A N K A R A
4 - 940

11/10/1978

BASBAKANLIĞA

İLGİ: 11 Ekim 1978 gün ve 308 - 10047 sayılı yazınız.

Görev ile yurt dışına gidecek olan Ulaştırma Bakanı Güneş ÖNGÜT'ün döntüşüne kadar; Ulaştırma Bakanlığına, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Mete TAN'ın vekillik etmesi uygundur.

SİRRİ ATALAY
Cumhurbaşkanı V.

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa 1

Millî Eğitim Bakanı N. UĞUR	Bayındırlık Bakanı Ş. ELÇİ	Ticaret Bakanı T. KÖPRÜLÜLER	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı Dr. M. TAN
Güm. ve Tekel Bakanı T. MATARACI	Ulaştırma Bakanı G. ÖNGÜT	Gıda-Tar. ve Hay. Bakanı M. YÜCELER	Çalışma Bakanı A. B. ERSOY
Sanayi ve Tek. Bakanı O. ALP	İşletmeler Bakanı Prof. Dr. E. BULUTOĞLU	En. ve Tabii Kay. Bakanı Doç. Dr. D. BAYKAL	Turizm ve Tan. Bakanı A. COŞKUN
İmar ve İskân Bakanı A. KARAASLAN	Köylüleri ve Koop. Bakanı A. TOPUZ	Orman Bakanı V. İLHAN	Gençlik ve Spor Bakanı Y. ÇAKMUR
Sosyal Güvenlik Bakanı H. İSGÜZAR	Kültür Bakanı Doç. Dr. A. T. KİŞLALİ	Yerel Yönetim Bakanı M. ÖZDEMİR	

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 7/16486

20/4/1978 tarihli ve 7/15461 sayılı Kararnameye ektir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da hayvancılığın geliştirilmesini amaçlayan IV. Hayvancılık Projesinin dış finansman ihtiyacını karşılamak üzere, 5 Haziran 1978 tarihinde imzalanan ilişik Hükümetimiz ile Dünya Bankası arasındaki 24 milyon dolarlık İkrar ve T.C. Ziraat Bankası ile atılan Banka arasındaki Proje Anlaşmalarının ve bunların eklerini teşkil eden mektupların onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 14/8/1978 tarihli ve UESG. UEKD/107.107-DB-9-1203 sayılı yazısı üzerine 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 nci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 21/9/1978 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI VEKİLİ
SİRRİ ATALAY

Başbakan B. ECEVİT	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı O. EYÜBOĞLU	Devlet Bakanı Başbakan Yard. V. H. ÇETİN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Dr. F. SÜKAN
Devlet Bakanı H. ÇETİN	Devlet Bakanı E. AKOVA	Devlet Bakanı Dr. L. DOĞAN	Devlet Bakanı S. YILDIZ
Devlet Bakanı A. B. SEPTİOĞLU	Devlet Bakanı M. KILIÇ	Devlet Bakanı A. ŞENER	Adalet Bakanı M. CAN
Millî Savunma Bakanı H. E. İSEK	İçişleri Bakanı İ. ÖZAYDINLI	Dışişleri Bakanı Prof. G. ÖKÇÜN	Maliye Bakanı Z. MÜZZİNOĞLU
Millî Eğitim Bakanı N. UĞUR	Bayındırlık Bakanı Ş. ELÇİ	Ticaret Bakanı T. KÖPRÜLÜLER	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı Dr. M. TAN
Güm. ve Tekel Bakanı T. MATARACI	Ulaştırma Bakanı G. ÖNGÜT	Gıda-Tar. ve Hay. Bakanı M. YÜCELER	Çalışma Bakanı A. B. ERSOY
Sanayi ve Tek. Bakanı O. ALP	İşletmeler Bakanı Prof. Dr. E. BULUTOĞLU	En. ve Tabii Kay. Bakanı Doç. Dr. D. BAYKAL	Turizm ve Tan. Bakanı A. COŞKUN

Yürütme ve İdare B240mü Sayfa : 3

İmar ve İskân Bakanı A. KARAASLAN	Köylere ve Koop. Bakanı A. TOPUZ	Orman Bakanı V. İLHAN	Gençlik ve Spor Bakanı Y. ÇAKMUR
Sosyal Güvenlik Bakanı H. İŞGÜZAR	Kültür Bakanı Doç. Dr. A. T. KİŞLALİ	Yerel Yönetim Bakanı M. ÖZDEMİR	

**MİLLETLERARASI İMAR VE KALKINMA BANKASI VE
TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
İKRAZ ANLAŞMASI**

**(IV. HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ)
İKRAZ ANLAŞMASI**

Türkiye Cumhuriyeti (bundan böyle borçlu veya Türkiye diye anılacaktır) ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası (bundan böyle banka diye anılacaktır) arasında aktolunan 5 Haziran 1978 tarihli Anlaşma

(A) Borçlu, Anlaşmanın 2 sayılı listesinde açıklanan projenin finansmanın aşağıda belirtilen ikrazı yapmak suretiyle yardımcı olmasını Bankadan talep etmiş olduğundan;

(B) Banka ile T. C. Ziraat Bankası (bundan böyle TCZB diye anılacaktır) arasında aynı tarihte akdedilen bir Anlaşma ile, Projenin A kısmının uygulanmasına ilişkin bazı yükümlülükler TCZB tarafından üstlenilmiş olduğundan;

(C) Borçlu, projenin A kısmının uygulanması için ikraz hasılasının bir kısmını, aşağıda belirtildiği üzere TCZB nin emrine tahsis etmek arzusunda olduğundan;

(D) Banka, aşağıda belirtilen kayıt ve şartlarla aynı tarihte TCZB ile Banka arasında akdedilen bir Proje Anlaşması sınırları içinde, İkrayı temin etmeye istekli olduğundan;

Taraflar, aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

MADDE I

Genel Koşullar, Tanımlar

Bölüm 1.01. İşbu Anlaşmanın tarafları, 15 Mart 1974 tarihli Bankanın ikraz ve Garanti Anlaşmalarına uygulanabilir, Genel Koşulların bütün hükümlerini bu anlaşmada tümüyle yer almış gibi ve aynı tesir ve geçerlikte olduğunu kabul ederler (Banka'nın İkraz ve Garanti Anlaşmalarına uygulanabilir mezkûr Genel koşullar, bundan böyle Genel Koşullar diye anılacaktır.)

Bölüm 1.02. Genel Koşullarda ve Anlaşmanın girişinde tanımı yapılan çeşitli tabirler, yapılan tanım başka türlü bir anlam gerektirmedikçe işbu anlaşmada nerede kullanılırsa kullanılsın karşılıklarında belirtilen anlamları ifade ederler.

Aşağıdaki ek terimler ise şu anlamları taşırlar :

(a) «Proje Anlaşması» Banka ile TCZB arasındaki, zaman zaman değiştirilebilir aynı tarihli Anlaşmayı ifade eder ve bu terim Proje Anlaşmasının listelerini de kapsar.

(b) «Devir Anlaşması» İşbu Anlaşma Bölüm 3.02 (a) gereğince Borçlu ile TCZB arasında aktolunacak ve zaman zaman tadil edilmesi muhtemel Anlaşma demektir. Bu deyim devir Anlaşmasına ekli bütün Anlaşmalarla ona dahil bütün ek listeleri kapsar;

(c) «Devredilen İkraz» Devir Anlaşması gereğince borçlu tarafından TCZB ye yapılan ikrazı ifade eder.

(d) «İkinci Hayvancılık Projesi» ve «Üçüncü Hayvancılığı Geliştirme Projesi» (i) Borçlu ile Birlik arasında 28 Eylül 1972 tarihinde akdedilen (Kredi No : 330 TU) Kalkınma Kredi Anlaşmasına göre finanse edilen ve Birlikte TCZB arasında aynı tarihte imzalanan Proje Anlaşmasına göre uygulanan kısmen TCZB tarafından yapılan projeyi (ii) Borçlu ile Banka arasında 26 Mayıs 1976 tarihinde imzalanan (ikraz No : 1265 TU) İkraz Anlaşmasına göre finanse edilen ve Banka ve TCZB arasında aynı tarihte imzalanan Proje Anlaşmasına göre uygulanması kısmen TCZB tarafından yapılan projeyi ifade eder.

(e) «MINAG» Borçlunun Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı anlamına gelir.

(f) «GDVS» Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü anlamına gelir.

«LDP» Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Hayvancılığı Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğü anlamına gelir

(h) «VSD» Hayvancılığı Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğü Köy Alt projesi Dairesi anlamına gelir.

(i) «IDPD» Hayvancılığı Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğü Entansif Süt Sığırcılığı Projesi Dairesi anlamına gelir.

(j) «EDLD» Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının Tevşik ve Geliştirme Kredileri Müdürlüğü anlamına gelir.

(k) «Proje alanı» 2 numaralı listenin girişinde yer alan sahayı ifade eder.

(l) «Proje Müdürü» VSD nin başkanı olarak görevlendirilen kimseyi ifade eder.

(m) «Alt İkraz» Proje Anlaşması listesinde belirtilen prosedürler, Kredi verme ve uygulama politikalarına uygun olarak ve Devir Anlaşması tahtında TCZB ye verilen fonları da kullanarak TCZB tarafından açılan kredi anlamına gelir.

(n) «Alt İkraz Sözleşmesi» Herhangi bir Alt İkraz için yapılan sözleşmeyi ifade eder.

(o) «Çiftlik Geliştirme Plânı» Kredi almak için gerekli niteliklere sahip bir yatırımcının, Çiftlik makineleri ve ekipmanlar, traktör, hayvan, çiftlik binaları, yem üretimi ve diğer ilgili maddeler veya bunların herhangi bir bileşimi için hazırlanan özel bir geliştirme plânı anlamına gelir.

(p) «Lehtar» Kredi alan kimseyi ifade eder.

(q) «Lira» ve «TL» harfleri Borçlunun para birimini ifade eder.

(r) «Özel İşletme Fonu» Borçlu ile Birlik arasındaki 22 ŞUBAT 1971 tarihli Kalkınma Kredi Anlaşması uyarınca borçlu ile TCZB arasındaki 18 MAYIS 1971 tarihli Devir Anlaşması hükümlerine göre kurulan fon anlamına gelir.

(s) «Küçük Çiftçi» Proje öncesi, net yıllık aile geliri 31 ARALIK 1977 fiyatları ile 35.000 TL. yi aşmayan ve sözü edilen miktarın en az % 75 ini tarım gelirinden sağlayan çiftçi anlamına gelir.

MADDE II

İkraz

Bölüm 2.01. Banka bu ikraz Anlaşmasında belirtilen veya atıfta bulunulan kayıt ve koşullarla borçluya çeşitli cins paralarla (24.000.000\$) Yirmidörtmilyon Dolar eşdeğerinde bir meblağı borç vermeyi kabul eder.

Bölüm 2.02 Proje için ihtiyaç bulunan mal ve hizmetlerin makul bedelleri ile ilgili olarak yapılmış (veya eğer Banka'ca kabul edildiği takdirde, yapılacak)

Harcamalar için Borçlu ile Banka arasında varılacak mutabakata göre zaman zaman tadil edilebilecek olan bu Anlaşmanın I No. lu listesi hükümleri uyarınca İkras hesabından para çekilebilir ve finanse edilebilir.

Bölüm 2.03. Bankanın aksine mutabakatı olmadıkça proje için gerekli bulunan malların alınması için yapılan ve ikraz veya Alt İkrasdan finanse edilen sözleşmeler İşbu Anlaşmanın 4 No. lu ek listesi hükümleri gereğince düzenlenecektir.

Bölüm 2.04. İkras hesabının kapanma tarihi 30 Haziran 1985 veya Bankanın tespit edeceği daha sonraki bir tarih olacaktır. Banka bu son tarihini derhal Borçluya bildirecektir.

Bölüm 2.05. Borçlu, zaman zaman çekilmemiş esas meblağ üzerinden Bankaya yılda yüzde birin dörtte üçü (% 1 'in 3/4'ü) oranında bir taahhüt ücreti ödeyecektir.

Bölüm 2.06. Borçlu, İkras hesabından zaman, zaman çekilen ve geri ödenmemiş ana para tutarı üzerinden yılda yüzde yedi buçuk (% 7, 1/2) nisbetinde faiz ödeyecektir.

Bölüm 2.07. Faiz ve diğer masrafları yılda iki defa olmak üzere 1 Nisan ve 1 Kasım tarihlerinde ödenecektir.

Bölüm 2.08. Borçlu, İkrasın esas meblağını İşbu Anlaşmanın 3 sayılı listesinde yer alan ödeme plânına göre geri ödeyecektir.

Bölüm 2.09. Borçlu, İşbu Anlaşmanın 2.02. Bölüm ve Genel Koşulların V. maddesi hükümleri tahtında projenin A kısmıyla ilgili yayılması gereken veya yayılmasına müsaade edilen tasarruflar için TCZB'yi görevlendirmiştir.

MADDE III

PROJENİN UYGULANMASI

Bölüm 3.01. (a) Borçlu Projenin B, C ve D bölümlerini yürütecek ve projenin A bölümünün TCZB tarafından gerekli özen, etkinlik ve güvenilir yönetsel, mali, ekonomik ve tarımsal yöntemlere göre ve ek liste 2 de öngörülen hükümleri gereğince uygulanmasını ve bu amaç için gerekli fonları, olanakları, hizmetleri ve diğer kaynakları temin edecek veya edilmesini sağlayacaktır. Özellikle borçlu projenin B kısmının uygulanması için gerekli olan taşıtları Bankaca makul görülecek şart ve süre içinde sağlayacak veya sağlayacaktır.

(b) Banka'ca aksi bir görüş ileri sürülmedikçe borçlu projenin uygulanması amacı ile :

(i) Tam gün çalışma esasına göre tecrübeli ve ehliyetli bir proje müdürü istihdam edecek veya istihdamının devamını sağlayacak,

(ii) Hayvancılık Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak görev yapacak Van İlinde bir Bölge Müdürlüğü, Erzincan, Diyarbakır, Bingöl, Muş, Bitlis illerinin herbirinde bir İl Proje Müdürlüğü ve Tatvan (Bitlis), Malazgirt (Muş), Bayburt (Gümüşhane), Yüksekova (Hakkâri) ilçelerinin herbirinde bir proje grubu kuracak ve faaliyette bulunmasını sağlayacaktır. Bölge Müdürlüğü ile İl Müdürlüklerinden üçü 31 Aralık 1978 tarihinden önce veya en geç bu tarihte kurulacak ve tam gün esasına göre çalıştırılacak kadro en az 9 agronomist 12 Veteriner 10 orta seviyeli teknisyen ve merkezde görevlendirilecek iki elemandan (Proje Müdürü dahil) oluşacak; 31 Aralık 1979 tarihinden önce veya en geç bu tarihte öbür iki il proje müdürlüğü ve dört proje grubu kurulacak ve tam gün esasına göre çalıştırılan en az 9 agronomist 11 Veteriner, 10 orta seviyedeki teknisyen ve Genel Müdürlükte görevli elemanlardan oluşacak ve bütün bu müdürlüklere ve

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yasa İşleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdâvemat Genel Müdürlüğüne başvurulur.	9 Kasım 1978 PERŞEMBE	Sayı : 16458
--	--------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı : 7/16683

17/2/1972 tarihli ve 7/3968 sayılı Kararnameye ektir.

Bu Kararnamenin yayımı tarihinden geçerli olmak üzere, 17/2/1972 tarihli ve 7/3968 sayılı Kararname ile ek ve değişikliklerine bağlı (I) ve (II) sayılı cetvellerden İller Bankası Genel Müdürlüğüne ait bölümlerin çıkarılarak yerine, ilişik (Ek - A) ve (EK - B) işaretli cetvellerin konulması; Devlet Personel Dairesinin görüşüne dayanan Maliye Bakanlığının 26/10/1978 tarihli ve 33231 sayılı önerisi üzerine, 657 sayılı Yasanın değişik 43 ve Ek geçici 9 uncu maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 31/10/1978 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
F. S. KORUTÖRK

BAŞBAKAN
B. ECEVİT

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
O. EYÜBOĞLU

Devlet Bakanı
L. DOĞAN

Devlet Bakanı
A. ŞENER

Orişleri Bakanı V.
H. E. İŞİK

Ticaret Bakanı
T. KÖPRÜLÖLER

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
F. SÜKAN

Devlet Bakanı
S. YILDIZ

Adalet Bakanı
M. CAN

Maliye Bakanı
Z. MÜEZZİNOĞLU

Sağ ve Sos. Yar. Bakanı
M. TAN

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
H. ÇETİN

Devlet Bakanı
A. R. SEPTİOĞLU

Millî Savunma Bakanı
H. E. İŞİK

Millî Eğitim Bakanı
N. UĞUR

Güm. ve Tekel Bakanı
T. MATARACI

Devlet Bakanı
E. AKOVA

Devlet Bakanı
M. KILIÇ

İçişleri Bakanı
İ. ÖZAYDINLI

Sayındırlık Bakanı
Ş. ELÇİ

Ulaştırma Bakanı
G. ÖNGÖT

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Yönetmelikler

Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından :

Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği

Bu Yönetmelik Hayvan Sağlık Zabıtası Tüzüğü'nün (Nizamnamesinin) 215-217-226 ncı maddelerine göre düzenlenmiştir.

Madde 1 — Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 49 uncu maddesine ve bu Kanuna ait H. S. Z. Tüzüğüne göre (Tüberkülin) uygulanacak hayvanlar, önce klinik bir muayeneden geçirilecektir. Bu muayeneler aşağıdaki sıraya göre yapılır.

A — Akciğer Tüberkülozu : Bu muayene hayvan istirahatatta iken yapılır. Ağız ve burun kapatılarak teneffüs kesilir, sonra serbest bırakılarak akciğer sesleri dinlenir. (Oskulte) soğuk ve başka etkilere bağlanmayan ve bronşit ve pneumoni'ler dışında her iki akciğer de sınırlı yada yaygın hırıltılı seslerle zayıf, kısa, kuru ve ağırlı öksürük ile, gene başka nedene bağlanamayan ve zaman zaman görülen mete-orizm, devamlı yada inip çıkan ateş (fiev) ve prescapular lenf yumrularının şişmesi, akciğer tüberkülozundan;

B — Meme Tüberkülozu : Bir veya bir kaç meme bölmesinin sertleşmesi ve ağrısız şişmesi, meme lenf yumrularının sertleşip şişmesi, sütün yeşilimtrak sarı renkte görülüşü ve peynirleşmiş bir tortunun varlığı meme tüberkülozundan;

C — Dölerme organları Tüberkülozu : Bulaşık yavru atımlar dışında görülen, cerahatlı, sümüksel, kokusuz vagına akıntıları, precrural lenf yumrularının şişmesi, kornea uterilerin ve oviduktus'ların sertleşmesi, östrasyon, nimfomanı ve kırıklık dışı dölerme organları tüberkülozundan.

Epididimis'in sert ve ağırlı şişmesi, daha sonra testis'lerin şişerek epididimis ile bir kitle haline gelmesi erkek dölerme organı tüberkülozundan,

D — Barsak Tüberkülozu : Başka hiç bir sebebe bağlanamayan sürekli ishal ve mezenterial lenf yumrularının şişip sertleşmesi barsak tüberkülozundan;

E — Eklem ve Göz : Eklemlerde ve gözlerde görülen şişlikler bu organların tüberkülozundan;

F — Beyin Zarları Tüberkülozu : Korku, reflekslerin arışı, düzensiz yürüyüş, kas titremeleri, bazı kasların kasılması ve boynun sertleşmesi konvulziyon, paraliz beyin zarları tüberkülozundan şüpheli çeker.

Madde 2 — Birinci madde de yazılı belirtilerden hepsinin veya bir kısmının görülmesi halinde hayvan tüberkülozdan şüpheli olarak izole edildikten sonra, belirtileri göstermeyen hayvanlar izole edilmeden tüberkülin uygulamasına alınır.

Madde 3 — İzole edilen şüpheli hayvanlar sağlamlarla temas ettirilmez ve bunlara ait malzeme sağlamlarda kullanılmaz, Sulamaları aynı yalak ve kovalardan yapılmaz.

Madde 4 — İzole edilen ineklerin sütleri ayrı kaplara sağılır ve her sağımdan sonra bu kaplar temizlenerek dezenfekte edilir.

Madde 5 — Meme tüberkülozundan başka organların tüberkülozundan izole edilen ineklerin memelerinde görülecek her türlü hastalık belirtisini hayvan sahibi Veteriner örgütüne bildirmek zorundadır.

Madde 6 — Veteriner örgütü, tüberkülozdan şüpheli olarak izole edilen ineklerle ve bunların sütleriyle hastalığın insanlara bulaşabileceğini hayvan sahiplerine bildirmeye mecburdur.

Madde 7 — İzole edilen ineklerin yavruları doğumlarından 24 saat sonra ana-larından ve salim hayvanlardan ayrı bir yerde izole edilerek kaynatılmış sütle bes-lenir. Meme tüberkülozundan şüpheli veya meme tüberkülozu ineklerin sütleri hiç kullanılmaz, böyle ineklerin buzağıları meme tüberkülozu belirtisi göstermeyen ineklerin kaynatılmış sütü ile beslenir.

Madde 8 — Tüberkülozdan hasta ve şüpheli hayvanların sütlerinin tabi olacağı işlemler :

A — Klinik muayene sonucu meme tüberkülozu dışındaki, diğer organ veya organların tüberkülozundan şüpheli olarak izole edilen hayvanlarla, tüberkülin uy-gulayarak tüberkülozlu olduğu anlaşılan hayvanların kesimlerine kadar geçecek sü-redeki sütleri kaynatılmadan tüketime sunulamaz.

B — Klinik muayenede meme tüberkülozundan şüpheli dahi olsa bu hayvan-ların sütleri tüberkülin tatbikatının sonucuna kadar Hayvan Sağlık Zabıtası Nizam-namesindeki esaslara göre dezenfektanlarla zararsız hale getirilerek yok edilir.

C — Gerek A fıkrasında belirtilen sütlerin kaynatılması ve gerekse B fıkrasın-da açıklanan sütlerin dezenfektanlarla zararsız hale getirildikten sonra yok edilmesi Resmî Veteriner Hekimlerin kontrolü altında zabıta veya Resmî Veteriner Heki-minin tensip edeceği bir memur nezaretinde yapılır.

Madde 9 — Tüberkülozda Marazi Madde Alma ve Gönderme Tekniği :

Tüberküloz veya tüberkülozdan şüpheli hayvanlarda bakteriyolojik muayene için marazi madde alınması gerektiği hallerde aşağıda belirtildiği gibi alınır ve lâ-boratuvara gönderilir.

A — Marazi madde almak için kullanılacak alet ve malzemeler ile marazi madde göndermede kullanılan kaplar her kullanılıştan önce sterilize edilir.

B — Akciğer tüberkülozunda öksürüğü takiben yutağa gelecek balgam ya özel kaşıklar veya el sokulmak veya bronşlara özel püsküllü fırçalar sokulmak sure-tiyle alınır.

C — Meme tüberkülozunda memeler kaynatılmış ılık sabunlu su ile iyice yıka-nır, % 70 alkolle ayrıca silinerek dezenfekte edilir ve steril pamuk veya steril bezle kurutulur, sonra hastalıklı meme elleri dezenfekte edilmiş kimse tarafından 4-5 çe-kim sağıldıktan sonra kalan süttten 100 c.c. alınır, eğer hasta veya hastalıktan şüp-heli memeden bu miktar süt alınması mümkün olmazsa aynı şekilde diğer meme bölümlerinden sağlacak sütlerle 100 c.c.'ye tamamlanır.

Ahnan bu süt laboratuvar muayenesi için uzak bir yere gönderilecekse bozul-masını önlemek üzere 100 c.c. süte yarım gram asit borik ilâve edilir.

D — Uterus Tüberkülozunda :

Uterus tüberkülozu şüphesi halinde önce vulva ve civarı sıcak su ve sabunla yıkanır ve steril pamuk veya beze emdirilmiş % 70 alkolle dezenfekte edilir, sonra özel steril bir kaşık veya pipetle akıntı doğrudan doğruya vagenden alınır. Eğer vagen akıntısını bir defada almak mümkün olmaz ise işlem tekrar edilir. Vagen akıntısının alınması esnasında bir el Rektuma sokulup tazyik edilerek akıntının ço-ğaltılarak alınması kolaylaştırılır.

Vagen akıntısını almak için steril şartlarda tel veya çöpe bağlı ve gazlı beze sarılı pamuk tampondan (eküviyondan) da faydalanılır.

Madde 10 — Tüberkülin uygulama ve değerlendirilmesi :

Bu test için PPD (Prufiye Protein Derivatives) mammalian ve PPD avian tü-berkülinler uygulanır ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilir.

Doz : PPD mammalian ve PPD avian tüberkülinler bir ayılıktan itibaren her yaştaki sığıra 0,1 ml. intradermal olarak enjekte edilir. Gebe ineklere doğumdan 15 gün öncesine kadar veya doğurmasından 15 gün sonra uygulanır.

Madde 11 — Gerekli araç ve gereçler :

0,1 ml. taksimatlı sterilize edilmiş şırınga, deri içi iğneleri, kompas (tercihan kadranlı), eğri makas, pamuk ve alkol.

Madde 12 — Tüberkülinlerin korunması ve dayanma süresi :

Tüberkülinler; tercihan buzdolabında + 4°C de veya serin ve karanlık yerde tutulur. Dayanma süresi bir yıldır. Kısmen kullanılmış şişelerde kalan tüberkülinler ertesi gün kullanılmaz.

Madde 13 — Testin yapılması :

A — En iyi uygulama yeri boynun iki tarafındaki orta kısımdır. Başa yakın kısmın çok duyarlı, omuza yakın kısmın ise az duyarlı olması nedeniyle reaksiyonlar yanıltıcı olabilir.

Bu sebeple boynun orta kısmında ve boynun alt, üst kenarlarından bir el genişliği uzaklığında ortalama 12x6 cm. boyutlarındaki bölgenin derisi zedelenmeyecek şekilde kılları kırılır.

B — El ile deride bir kıvrım yapılarak her iki tüberkülinin uygulama yerindeki derinin normal kalınlıkları kompasla ayrı ayrı ölçülerek çizelgedeki yerlerine yazılır. PPD avian tüberkülin kırılan yerin üst kısmına, PPD mammalian tüberkülin ise alt kısmına enjekte edilir. İki tüberkülinin enjeksiyon yeri arasında yaklaşık olarak 8 cm. kadar bir aralık olmalıdır.

Daha sonraki testler boynun kullanılmayan tarafına yapılacağı için ilk testin yapıldığı boyun tarafı da reaksiyon çizelgesine yazılır.

C — Enjeksiyon yerinde mercimek büyüklüğünde bir şişliğin olması gerekir. Şayet şişlik görülmez veya tüberkülinin tamamının deri içine enjekte edildiğine dair bir şüphe hasil olursa, test boynun diğer tarafındaki bölgeye yeniden uygulanır.

Madde 14 — Testlerin Okunuşu :

A — Testlerin sonucu enjeksiyondan 72 saat sonra okunur.

B — Önce lokal reaksiyon (ağrı, duyarlılık, sıcaklık ve şişkinlikle karakterize ödem) dikkatle muayene edildikten sonra deri kalınlıkları kompasla ölçülerek çizelgedeki yerlerine yazılır.

C — Her iki tüberkülinin uygulama yerinde veya bunlardan birisinde meydana gelen deri kalınlaşması :

1) 3 mm'ye kadar (3 mm hariç) olursa reaksiyon **Mentfidir.**

2) 3-4 mm (4 mm hariç) arasında ise reaksiyon **Şüphelidir.**

3) 4 mm veya daha fazla ise reaksiyon **Müsbettir.**

Madde 15 — Reaksiyonların Değerlendirilmesi ve Verilecek Karar :

P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian uygulamasından 72 saat sonra hayvanda her iki tüberküline karşı alınabilecek müsbet, şüpheli, menfi reaksiyonlara göre aşağıda A, B, C, D, E, F, G, H, I gruplarında belirtilen 9 olasılıktan birisi ile karşılaşılabacaktır.

Ancak, bu dokuz olasılığın her birindeki P. P. D. Mammalian ve P. P. D. Avian uygulanan yerlerdeki deri kalınlaşmaları gene aşağıda ayrı ayrı yapılan açıklamalar çerçevesinde karşılaştırılmak suretiyle hayvanın Tüberküloz yönünden müsbet şüpheli, menfi olduğuna, Paratüberküloz yönünden ise şüpheli veya menfi olduğuna karar verilir.

Paratüberküloz yönünden şüpheli olanların müsbet veya menfi mi oldukları hususundaki karar ise hayvanın 2 aylık izolasyonu sonunda serolojik muayene ve Johnin uygulama sonuçları dikkate alınarak ek maddede belirtilen esaslar dahi içinde verilir.

Dokuz Olasılığın Ayrı Ayrı Değerlendirilmesi :

A — Her iki tüberküline de müsbet reaksiyon alındığında,

a) Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması Avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından daha fazla ise,

1 — İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm veya daha fazla ise hayvan tüberkülozlu kabul edilir.

2 — İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm'den az ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

b) Her iki deri kalınlaşması eşit ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

c) Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması Avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından az ise hayvan Paratüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

B — Mammalian tüberküline müsbet, avian tüberküline şüpheli reaksiyon alındığında;

a) İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm veya daha fazla ise hayvan tüberkülozlu kabul edilir.

b) İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm'den az ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

C — Mammalian tüberküline müsbet, avian tüberküline menfi reaksiyon alındığında,

a) İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm veya daha fazla ise hayvan tüberkülozlu kabul edilir.

b) İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm den az ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

D — Mammalian tüberküline şüpheli, avian tüberküline müsbet reaksiyon alındığında hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

E — Her iki tüberküline de şüpheli reaksiyon alınmışsa,

a) Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından daha fazla ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

b) Her iki deri kalınlaşması eşitse yani fark sıfır ise hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

c) Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından az ise hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

F — Mammalian tüberküline şüpheli, avian tüberküline karşı menfi reaksiyon alınmışsa :

Hayvan tüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

G — Mammalian tüberküline menfi, avian tüberküline müsbet reaksiyon alınmışsa :

Hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

H — Mammalian tüberküline menfi, avian tüberküline şüpheli reaksiyon alınmışsa :

Hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilir.

I — Her iki tüberküline de menfi reaksiyon alınmışsa :

Hayvan, tüberküloz ve paratüberkülozdan menfi kabul edilerek sürüye iade edilir.

Tüberküloz bakımından müsbet kabul edilen sığırlar : Hayvan Sağlık Zabıtası Kanunu ve Nizamnamesi esasları dahilinde işlem yapılarak kesime tabi tutulurlar ve hastalığın ihbarı ilgili makamlara gönderilir.

Tüberküloz bakımından şüpheli kabul edilen sığırlar ise : İzole edilerek 2 ay sonra 16 ncı madde eseslarına göre işleme tabi tutulurlar.

Tüberküloz ve paratüberküloz yönünden ilk uygulamada menfi oldukları tespit edilen sığırlar : Sürüye iade edilirler.

Madde 16 — PPD. mammalian ve PPD. avian tüberkülinlerin ilk uygulama ve değerlendirme sonuçlarına göre tüberküloz bakımından şüpheli kabul edilen hayvanlar 2 ay süre ile izole edilir ve bu izolasyon süresi sonunda 2 nci defa PPD. mammalian ve PPD. avian tüberkülin uygulamasına tabi tutulurlar. Sonuçları ise aşağıda açıklandığı şekilde değerlendirilerek hayvan hakkında karar verilir.

A — PPD. mammalian tüberkülin uygulama yerindeki deri kalınlaşmasının 3 mm veya daha fazla olduğu hallerde :

1 — PPD. mammalian tüberkülin uygulama yerindeki deri kalınlaşması PPD. avian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşmasından daha fazla ise hayvan tüberkülozlu kabul edilir, 15 inci madde sonunda açıklanan tüberkülozlu hayvanlara uygulanan işlemlere tabi tutulur.

2 — Her iki tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşmaları eşitse (fark sıfır ise) hayvan tüberkülozlu kabul edilir, 15 inci madde sonunda açıklanan tüberkülozlu hayvanlara uygulanan işlemlere tabi tutulur.

3 — PPD. avian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşması PPD. mammalian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşmasından fazla ise hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilerek izolasyonun devamı tavsiye edilir ve paratüberkülozla ilgili ek madde uygulanır.

B — PPD. mammalian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşması 3 mm'den daha az olduğu hallerde :

1 — PPD. avian tüberkülinin uygulama yerindeki deri kalınlaşması 3 mm veya daha fazla ise (yani kalınlaşma avian uygulanan yerde daha fazla ise) hayvan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilerek izolasyonun devamı tavsiye edilir ve paratüberkülozla ilgili ek madde uygulanır.

2 — Kalınlaşma her iki tüberkülin uygulanan yerde de 3 mm'den az ise hayvan tüberküloz ve paratüberkülozdan salim kabul edilir.

Ek madde :

Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununa dahil olmayan fakat önemli bir yetiştirme hastalığı olan paratüberkülozdan şüpheli kabul edilen hayvanların tabi tutulacağı işlemler :

15 C, 16 A-3, 16 B-1. maddelerine göre paratüberküloz bakımından şüpheli kabul edilen hayvanların son tüberkülin uygulamasından itibaren iki aylık izolasyonundan sonra, kanları alınarak paratüberküloz bakımından muayenesi için laboratuvara (şimdilik Ankara-Etilik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsüne) gönderilir. Kan alma işleminden sonra, iki ay evvel PPD mammalian ve PPD avian tüberkülinlerin uygulandığı boynun bu defa öbür tarafına PPD johnin uygulanır.

PPD johnin, aynen PPD mammalian ve PPD avian tüberkülinlerde olduğu gibi 0,1 ml. intradermal enjekte edilir. Gerek uygulamadan önce ve gerekse uygulamadan 72 saat sonra PPD johninin uygulandığı yerin deri kalınlığı ölçülür ve reaksiyon sonucu bu yönetmeliğin 13 C maddesindeki esaslara göre müsbet, şüpheli veya menfi şeklinde yorumlanır.

Değerlendirme serolojik yoklama sonucu da öğrenilerek şöyle yapılır.

A — PPD johnin veya serolojik yoklamanın herhangi birisinin dahi müsbet reaksiyon olması halinde hayvan paratüberkülozlu kabul edilir.

B — 1 — PPD johnin veya serolojik yoklamanın herhangi birisinin dahi şüpheli reaksiyon vermesi halinde hayvanın paratüberkülozdan şüpheli durumu devam eder. Aşağıdaki B 2. maddesi uygulanır.

2 — Yukarıdaki ek B-1. maddesine göre paratüberkülozdan şüpheli olduğu anlaşılan hayvanın tekrar iki aylık izolasyonuna devam edilir. İki ay sonunda yine kanı alınıp paratüberküloz bakımından muayenesi için laboratuvara gönderilir ve kan alma işleminden sonra tekrar PPD johnin uygulanır. Sonuç yukarıdaki ek A ve ek B-1. maddelerinde belirtilen gibiyse hayvan paratüberkülozlu kabul edilir. Gerek PPD johnin sonucu, gerekse serolojik yoklama sonucu menfi ise aşağıdaki ek C maddesine uygun karar verilir.

C — PPD johnin ve serolojik yoklama sonucu her iki reaksiyon da menfi ise hayvan paratüberküloz bakımından menfidir. Daha önceki PPD tüberkülin uygulamalarında mammalian ve avian tüberkülinlere karşı görülen müsbet veya şüpheli reaksiyonların kuş tipi tüberküloz veya aspesifik mikobakteri enfeksiyonlardan ileri geldiği kanısına varılarak hayvan sürüye iade edilir.

Madde 17 — İçinde tüberkülozlu hayvanların bulunduğu sürüler için uygulanacak işlem :

İçinde tüberkülozlu hayvan tespit edilen sürüler enfekte kabul edildiğinden bunlar hakkında Hayvan Sağlık Zabıtası Kanunu ve Nizamnamesinin ilgili hükümleri uygulanır ve iki ayda bir bu sürüdeki sığırlar tüberkülin testlerine tabi tutulurlar. Son iki muayenede sürüde tüberkülozdan müsbet veya şüpheli hayvan çıkamazsa sürü salım kabul edilerek 6 ayda veya yılda bir defa sistematik olarak tüberkülin testlerine tabi tutulur.

Madde 18 — PPD mammalian, PPD avian tüberkülinler ve PPD johnin uygulamaları örnek çizelgetere uygun şekilde düzenlenip uygulayanlar tarafından imza edilerek İl Veteriner İşleri Müdürü tarafından tasdik edilir ve bekletilmeden, incelenmek üzere 3 nüshası Bakanlığa (Veteriner İşleri Genel Müdürlüğüne) gönderilir. Bakanlıkça yapılacak son incelemeden sonra uygunluğu tasdik edilen çizelgelerin biri bilgi için kurumun bağlı olduğu Genel Müdürlüğe, diğeri gerekleri yapılmak üzere ilgili Valiliğe veya kuruma gönderilir. Bir nüshası da Bakanlıktaki dosyasına konulur.

Madde 19 — Bu yönetmelik Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Sağlık Müşavere Kurulunun 3/10/1978 günü yapılan toplantısında kabul edilmiştir.

Madde 20 — Yönetmelik Resmi Gazete'de yayınladığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Madde 21 — 1/3/1932 gün ve 301 sayılı Sığır Tüberkülozu Talimatnamesi ile bunun bazı maddelerini değiştiren 6/1/1940 gün ve 221 sayılı ek talimatname ve 15/7/1975 gün ve 15296 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanıp 1/1/1976 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 17/4/1975 gün ve 10 sayılı «PPD Mammalian ve Avian Tüberkülinlerin intradermik olarak mukayeseli uygulama yöntemleri ve reaksiyon sonuçlarına göre yapılacak işlemlere ait yönetmelik» bu yönetmeliğin yayınlanış tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmışlardır.

Madde 22 — Bu Yönetmelik hükümlerini Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yürütür.

**P.P.D. MAMMALIAN ve AVIAN
TUBERKÜLLERİN İNTRADERMAL
KARŞILAŞTIRMALI REAKSİYON ÇİZELGESİ**

UYGULAMA TARİHİ :
OKUMA TARİHİ :

İLİ :
İLÇESİ :
BUCAGI :
KOYU :
HAYVAN SAHİBİ :

9 Kasım 1978 - Sayı : 1648 RESMİ GAZETE

Sayfa : 11

Sıra No :	Hayvanın Adı ve Kulak Numarası	Muayene Edilen Hayvanın			P.P.D. Mammalian Tüberkülin				P.P.D. Avian Tüberkülin				KARAR
		İrki	Cinsi	Uygulama Yapılan Payun (Sağ-Sol)	Normal Deri Kalınlığı (mm.)	72 el Saatteki Deri Kalınlığı (mm.)	Lokal Reaksiyon	Deri Kalınlığı (mm.)	Normal Deri Kalınlığı (mm.)	72 el Saatteki Deri Kalınlığı (mm.)	Lokal Reaksiyon	Deri Kalınlığı (mm.)	
1													
2													
3													
4													
5													

Yukarıda yazılı beş hayvana ait tüberkülin reaksiyon çizelgesi tarafımızdan düzenlenerek sunulmuştur. / /

Veteriner Hekim

Veteriner Hekim

Veteriner Hekim

Tastik Olunur

..... / / 197 ...

..... İl Veteriner Md.

Yürütme ve İfade Bölümü Sayfa : 11

PPD Tüberkülinlerinin İki Uygulaması Sonunda Karşılaşılabilecek 9 Olasığa Alt Değerlendirme Tablosu

TABLO : 1

Olasılıklar	Mammalian tüberkülin uygulaması sonucu	Avian tüberkülin uygulaması sonucu	Her İki Tüberkülinin Uygulama Yerindeki Deri Kalınlaşmalarının Karşılaştırılması	Verilecek karar	
A	+	+	a - Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması, avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından daha fazla ise 1 - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. veya daha fazla ise 2 - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. den az ise	Tb.	+
			b - Her iki deri kalınlaşması eşitse yani fark sıfır ise	Tb.	+
			c - Mam. tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması, avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından az ise	Ptb.	+
B	+	+	a - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. veya daha fazla ise	Tb.	+
			b - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. den az ise	Tb.	+
C	+	-	a - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. veya daha fazla ise	Tb.	+
			b - İki deri kalınlaşması arasındaki fark 4 mm. den az ise	Tb.	+
D	+	+		Ptb.	+
E	+	+	a - Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından daha fazla ise b - Her iki deri kalınlaşması eşitse yani fark sıfır ise c - Mammalian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşması avian tüberkülin uygulanan yerdeki deri kalınlaşmasından az ise	Tb.	+
				Tb.	+
				Ptb.	+
F	+	-		Tb.	+
G	+	+		Ptb.	+
H	+	+		Ptb.	+
I	-	-	Hayvan tüberküloz ve paratüberküloz yönünden menfidir. Sürüye iade edilir.	Menfi	-

Yürütme ve İfade Bölümü Sayfa : 12

Sayfa : 12

RESMİ GAZETE

9 Kasım 1978 - Sayı : 1648

I Notu Tablosundaki Durumlara Göre Örnekler

Table : 2

Oleaktor	PRD	Kersplastirma		Mam. uygulanan yerde			Avian uygu. yerde			İci deri kalınlığının farkı mm.	Karar	
		Mam. uygulanan yerdeki deri kalınlığı	Avian uygulanan yerdeki deri kalınlığı	Normal deri kalınlığı mm.	72 saat sonra deri kalınlığı mm.	Deri kalınlığının farkı mm.	Normal deri kalınlığı mm.	72 saat sonra deri kalınlığı mm.	Deri kalınlığının farkı mm.			
A	+	+	a) $M > A$ ise 1) İci deri kalınlığının farkı 4 mm veya 4 mm'den fazla ise 2) İci deri kalınlığının farkı 4 mm den az ise	6.0 6.0	18.0 18.0	12.0 12.0	6.0 6.0	11.0 14.0	5.0 8.0	12.0-6.0=7.0 12.0-8.0=4.0	+	Tb.
			b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0	12.0 10.0	6.0 6.0	6.0 6.0	12.0 18.0	6.0 12.0	6.0-6.0=0 6.0-12.0=-6.0	=	Tb.
B	+	+	a) $M - A = 4$ mm veya 4 mm den fazla ise b) $M - A = 4$ mm den az ise	6.0 6.0	13.0 14.0	7.0 8.0	6.0 6.0	9.0 9.5	3.0 3.5	7.0-3.0=4.0 8.0-3.5=4.5	+	Tb.
			c) $M - A = 4$ mm den az ise	6.0	11.5	5.5	6.0	9.5	3.5	5.5-3.5=2.0	=	Tb.
C	+	-	a) $M - A = 4$ mm veya 4 mm den fazla ise b) $M - A = 4$ mm den az ise	6.0 6.0	12.0 13.0	6.0 7.0	6.0 6.0	4.0 4.0	2.0 2.0	6.0-2.0=4.0 7.0-2.0=5.0	+	Tb.
			c) $M < A$ olursa	6.0	9.5	3.5	6.0	13.0	7.0	3.5-7.0=-3.5	=	Tb.
D	+	+	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.
E	+	+	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.
F	+	-	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.
G	-	+	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.
H	-	+	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.
I	-	-	a) $M > A$ ise b) $M = A$ ise c) $M < A$ ise	6.0 6.0 6.0	9.5 9.5 9.5	3.5 3.5 3.5	6.0 6.0 6.0	13.0 9.5 9.5	7.0 3.5 3.5	3.5-7.0=-3.5 3.5-3.5=0 3.5-3.5=0	=	Tb.

Yorumları ve Edere Bülteni Sayfa : 13

9 Kuma 1978 -- Say: 1646 RINGO GASTRE Bayla: 13

Ek 43: "Türkiye-Libya Veteriner İşbirliği Anlaşması." RG. Karar Sayısı: 7/17777. Sayı: 16729. 16 Ağustos 1979.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yasa İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat ve Mühürat Genel Müdürlüğüne bağlıdır.	16 Ağustos 1979 PERŞEMBE	Sayı : 16729
--	-----------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararları

Karar Sayısı : 7/17823

Hişik listede kimlikleri yazılı Türk soyundan 1309 (binüçyüzdokuz) kişinin Türk Vatandaşlığına alınması; İçişleri Bakanlığının 8/5/1979 günlü ve 238-00/7690 sayılı yazısı üzerine, 14/6/1934 günlü ve 2510 sayılı İskân Kanununun 6 ncı maddesinin (B) fıkrasına göre, Bakanlar Kurulunca 3/6/1979 gününde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
F. S. KORUTÖRK

BAŞBAKAN
B. ECEVİT

Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı O. EYÜBOĞLU	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı F. SÜKAN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı H. ÇETİN	Devlet Bakanı H. KORKUT
Devlet Bakanı L. DOĞAN	Devlet Bakanı S. YILDIZ	Devlet Bakanı A. R. SEPTİOĞLU	Devlet Bakanı M. KILIÇ
Devlet Bakanı A. ŞENER	Adalet Bakanı M. CAN	Millî Savunma Bakanı N. AKMANDOR	İçişleri Bakanı H. F. GÖNEŞ
Dişişleri Bakanı G. ÖKÇÜN	Maliye Bakanı Z. MÜEZZİNOĞLU	Millî Eğitim Bakanı N. UĞUR	Bayındırlık Bakanı Ş. ELÇİ
Ticaret Bakanı T. KÖPRÜLÜLER	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı M. YAN	Güm. ve Tekel Bakanı T. MATARACI	Ulaştırma Bakanı G. ÖNGÜT
Gıda-Tarım ve Hay. Bakanı M. YÜCELER	Çalışma Bakanı A. B. ERSOY	Sanayi ve Teknoloji Bakanı O. ALP	İşletmeler Bakanı K. BULUTOĞLU

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 7/17777

Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi arasında 25 Ocak 1979 günü Trablus'ta imzalanan ilişik Veteriner İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 11/4/1979 günlü İEİD : 645-026-3-79/594 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 günlü ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 9/6/1979 gününde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
F. S. KORUTÖRK

BAŞBAKAN
B. ECEVİT

Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı O. EYÜBOĞLU	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı F. SÜKAN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı H. ÇETİN	Devlet Bakanı H. KORKUT
Devlet Bakanı L. DOĞAN	Devlet Bakanı S. YILDIZ	Devlet Bakanı A. R. SEPTİOĞLU	Devlet Bakanı M. KILIÇ
Devlet Bakanı A. ŞENER	Adalet Bakanı M. CAN	Millî Savunma Bakanı N. AKMANDOR	İçişleri Bakanı H. F. GÖNEŞ
Dışişleri Bakanı G. ÖKÇÜN	Matîye Bakanı Z. MÜEZZİNOĞLU	Millî Eğitim Bakanı N. UĞUR	Bayındırlık Bakanı Ş. ELÇİ
Ticaret Bakanı T. KÖPRÜLÜLER	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı M. TAN	Güm. ve Tekel Bakanı T. MATARACI	Ulaştırma Bakanı G. ÖNGÖT
Gıda-Tarım ve Hay. Bakanı M. YUCELER	Çalışma Bakanı A. B. ERSOY	Sanayi ve Teknoloji Bakanı O. ALP	İşletmeler Bakanı K. BULUTOĞLU
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı D. BAYKAL	Turizm ve Tanıtma Bakanı A. COŞKUN	İmar ve İskân Bakanı A. KARAASLAN	Köy İşleri ve Koop. Bakanı A. TOPUZ
Orman Bakanı V. İLHAN	Gençlik ve Spor Bakanı Y. ÇAKMUR	Sosyal Güvenlik Bakanı V. M. TAN	Kültür Bakanı A. T. KIŞLALI
Yerel Yönetim Bakanı M. ÖZDEMİR			

TÜRKİYE-LİBYA VETERİNER İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI.

Türkiye Cumhuriyeti yetkili merkezi veteriner örgütü ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi yetkili Veteriner Örgütü, ülkeleri arasında, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin ithal ve ihracatlarını kolaylaştırılmak, ihracat nedeni ile her türlü salgın hayvan hastalıklarının girişini önlemek ve Veteriner Hekimliği alanında bilimsel ve teknik işbirliği sağlamak amacı ile işbu Veteriner Anlaşması'nı yapılması hususunda mutabık kalmışlardır.

Madde 1

Taraflar canlı hayvan ve hayvansal ürünler ile hayvan hastalıklarının yayılmasına neden olan hayvan yemi, nakil vasıtaları ve diğer araçların sağlık kontrollerini, her iki ülkeye tayin edilen hudud kapılarında hükümetçe yetkili kılınan Veteriner Hekimler vasıtası ile yaparlar.

Madde 2

Canlı hayvan veya hayvansal ürün ithal eden ülke dilerse, ihracat ülkenin ihracat yaptığı mahaldeki yetkili veterinerleri ile müşterek çalışmak, ihraç edilecek hayvan ve hayvansal ürünlerin sağlık kontrollerinin yapılmasını izlemek ve gerektiğinde önerilerde bulunmak üzere yetkili veterinerlerini ihracatçı ülkeye muayenelere yetecek bir süre için gönderebilir. Bu durumda canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin sağlık ve kalite kontrollerini yapmak ve anlaşmalara uygun olarak raporlarını tanzim etmek ve diğer işlemleri yürütmeye ihracatçı ülkenin veterinerleri yetkili olup, alıcı ülkenin görevli veterinerleri ise anlaşma hükümlerinin yerine getirilmemesi halinde veya gerek kalite ve gerekse sağlık yönünden uygun görmedikleri sürüler bulunursa bunların durumlarını yetkili Türk Veterinerlerine bildirmek suretiyle gerekli önlemlerin alınmasını talep ederler. Bu durumda gerekli önlemler alınır ve sağlık anlaşmasındaki şartlara uymayan sürüler ihracattan alıkonulur.

Madde 3

Veteriner sağlık sertifikaları Beynelmilel örneklere uygun olarak Türkçe, Arapça ve İngilizce olarak tanzim edilir. Bu sertifikalar 15 gün süre ile geçerlidir.

Madde 4

Canlı hayvanların yüklendiği gemi, uçak vs. nakil vasıtalarının dezenfeksiyonu ile yüklemenin hayvanların sıkışarak ölümlerine veya havasız kalmalarına sebebiyet vermeyecek bir şekilde yapılmış olduğu hususları ithalatçı ülkenin yetkili veterinerlerince bir rapora bağlanacaktır.

Hayvansal ürünlerin F. O. B. ihracında da bu madde hükümlerinin gereken kısımlarına uyulur.

Madde 5**I — SIĞIR İHRACATI :****1 — Damızlık siğir ihracatında :**

a) İhracatçı ülke siğir vebası (Pestis Bovina) ve Pleuro Pneumonia Contagiosa Bovum'dan salim olacaktır.

b) Hayvanlar ihracattan 6 ay evveline kadar şap hastalığı (Aphta Epizootica) görülmeyen bölgelerden alınacaktır.

c) Hayvanlar ihracattan 15 gün evvel mukayeseli Tüberkülin tatbikatiyle teste tabi tutulacaktır. Brusellosis yönünden yapılacak serolojik muayeneden ve trikomoniasis muayenesinden menfi sonuç alındığı laboratuvar raporlarında belirtilecek. ayrıca sağlık sertifikasına laboratuvar muayenesinin yapıldığı yer, tarih ve kullanılan metod yazılacaktır. Ayrıca hayvanların satın alındığı sürülerin laboratuvar muayeneleriyle brusellosis, trikomoniasis, vibriosis ve vulvo-vaginitis hastalıklarından salim oldukları saptanacaktır.

d) Hayvanlar, ihracattan önce 21 gün ile 6 ay arasında antraks ve trivalan şap aşısı ile (A. O. C) aşılanacaktır. Hayvanlara ihracattan üç gün önce hemorajik septisemi antiserumu zerkedilecektir.

e) Hayvanlar deri hastalıklarından salim olacaktır.

f) Damızlık siğirler laboratuvar metodları ile (fasciola hepatica) yönünden muayene edilecekler ve kelebek hastalığına karşı ilaçlanacaklardır.

g) İhraç edilecek damızlık siğirler ve bunların alındığı sürüler ihracattan önceki bir yıl içinde paratüberkülosis, listerellosis, leptospirosis ve löykosis'den salim olacaklardır.

Ek 44: "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle BMKP arasında imzalanan "Sağlık Bakanlığı, Gıda Kontrol Hizmetlerini Güçlendirme Projesi." RG. Karar Sayısı: 7/17772. Sayı: 16756. 16 Eylül 1979.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yürütme ve İdare İşleri İşleri Başbakanlık Neşriyat ve Müdâveanat Genel Müdürlüğüne Beynamlar.	16 Eylül 1979 PAZAR	Sayı : 16756
---	------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 7/17772

Hükümetimiz ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında imzalanan ilgilik «Sağlık Bakanlığı Gıda Kontrol Hizmetlerini Güçlendirme» konulu proje anlaşmasının onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 4/5/1979 günlü ve UESG/UEKD 783.285/79.783 sayılı yazısı üzerine, 31 Mayıs 1963 günlü ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 9/6/1979 gününde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
F. S. KORUTÖRK

BASBAKAN
B. ECEVİT

Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı O. EYÜBOĞLU	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı F. SÜKAN	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı H. ÇETİN	Devlet Bakanı H. KORKUT
Devlet Bakanı L. DOĞAN	Devlet Bakanı S. YILDIZ	Devlet Bakanı A. R. SEPTİOĞLU	Devlet Bakanı M. KILIÇ
Devlet Bakanı A. ŞENER	Adalet Bakanı M. CAN	Millî Savunma Bakanı N. AKMANDOR	İçişleri Bakanı H. F. GÖNEŞ
Dışişleri Bakanı V. H. ÇETİN	Maliye Bakanı Z. MÜZZİNOĞLU	Millî Eğitim Bakanı N. UĞUR	Bayındırlık Bakanı Ş. ELÇİ
Ticaret Bakanı T. KÖPRÜLÜLER	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı M. TAN	Göm. ve Tekel Bakanı T. MATARACI	Ulaştırma Bakanı G. ÖNGÖT
Gıda-Tarım ve Hayv. Bakanı M. YÖCELER	Çalışma Bakanı A. B. ERSOY	Sanayi ve Teknoloji Bakanı O. ALP	İşletmeler Bakanı K. BULUTOĞLU
Sağlık ve Tabii Kay. Bakanı D. BAYKAL	Turizm ve Teneitme Bakanı A. COŞKUN	İmar ve İskân Bakanı A. KARAASLAN	Köy İşleri ve Koop. Bakan. A. TOPUZ

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Orman Bakanı
V. İLHAN

Gençlik ve Spor Bakanı
Y. ÇAKMUR

Sosyal Güvenlik Bakanı V.
M. TAN

Kültür Bakanı
A. T. KIŞLAJ

Yerel Yönetim Bakanı
M. ÖZDEMİR

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI
TÜRKİYE HÜKÜMETİ PROJESİ
PROJE DOKÜMANI**

Adı : Sağlık Bakanlığı Gıda Kontrol Hizmetlerini Güçlendirme

Süre : 3 yıl

Numara : BMKP : TUR/78/015/A/01/14 DST : TUR/FSP 001

Ana Fonksiyon : Gıda Kontrol Sisteminin Oluşturulması (Gıda Güvenliği)

İkinci Fonksiyon : İnsangücü Geliştirilmesi ve Direk Teknik Yardım

Hükümet Sektörü : Sağlık/BMKP Klasifikasyon ve Kodu : 25, Sağlık

Hükümet Alt Sektörü : Gıda, Kontrolü BMKP : Klasifikasyonu ve Kodu : 2540

Sal - Hastalıkları Önleme ve Kontrol/2570 Çevre Sağlığını Koruma

Hükümetin Uygulayıcı Organı : Sağlık Bakanlığı

Yürütücü Organ : Dünya Sağlık Teşkilatı

Tahmini Başlama Tarihi : Şubat 1979

Hükümet Katkıları : 18.283.000 (aynı) BMKP Katkısı : 218.120 \$

Hükümetin Masraflara Katılma Payı : 150.001 \$

İmza :

Özdem Sanberk, Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar Dairesi
Başkan V.

2 Mart 1979

Hükümet Adına

Tarih

Dünya Sağlık Teşkilatının TUR/122 Nolu telgrafı Kopenhag
Yürütücü Organ Adına

14 Mart 1979

Tarih

Daimi Temsilci Y. Erling Dessau

20 Mart 1979

BMKP Adına

Tarih

I. KISIM : HUKUKİ METİN

Bu proje dokümanı (bundan böyle işletme planı olarak adlandırılacaktır.) Türkiye Hükümeti ile UNDP arasında 21 Ekim 1965 tarihinde imzalanan ve UNDP nin Özel Fonlar Bölümündeki yardımıla ilgili Türkiye Hükümeti ile UNDP nin arasındaki anlaşmanın 1. maddesinin 2. paragrafında öngörülen belge olacaktır.

II. KISIM : PROJE

A — GELİŞTİRME HEDEFLERİ :

Tüketici sağlığını;

a) Hastalık ve kokuşma yapan mikroplar ve toksinleri ile bulaşmış gıdalardan,

b) Mikotoksinleri ihtiva eden gıdalardan,

c) Ağır metaller ve diğer kimyasal maddelerle bulaşmış ve ayrıca tahriş edilmiş gıdalardan korumak,

Bu, proje, Hükümetin gıda kontrol hizmetlerinin organizasyonu ve teknik yeterliliğinin geliştirilmesine yardım edecektir.

Buna bağlı olarak da toplum sağlığını geliştirmek, üzere;

a) İnsan sağlığı için tehlikeli gıdaların ve gıdalara bağlı hastalıkların insidansını,

b) Beslenme değeri eksiltilmiş gıda maddelerinin tüketimini azaltacaktır.

Gerekece;**a) Gıda kontrol faaliyetleri :**

Sağlık Bakanlığının laboratuvar servisleri gıda maddelerinin mikrobiyolojik bulguları, toksikolojik ve kimyasal zararlılıklarını analiz etmekte ve rutin kontrollerini yapmaktadır. Bu çalışmaların 5 yıllık periyodunda (1971 - 75) % 18,3 numunenin mikrobiyolojik yönden tatmin edici olmadığı, % 18,7 sinin kimyasal yönden, % 18,25 inin toksikolojik yönden (Bak. Ek : 2) uygun olmadığı görülmektedir. Uygun olmayan bu sonuçlar gelişmiş ülkelerle karşılaştırılırsa yüzde oranı çok yüksek bulunur.

Bundan başka numune alma sıklığı gerekli olanın çok altındadır. Bu ise gıda güvenliği durumu hakkında doğru olmayan netice verir, ayrıca laboratuvar servisleri ve sahadan numune gönderen personelin çok az verimli çalıştığını ve organizasyonun da zayıf olduğunu yansıtır. Alınan numune sayısı, Sağlık Bakanlığının numune alma rehberinde belirtilen miktarın % 5 ini teşkil etmektedir.

Bu projeye pilot bölge olarak seçilen 18 ilin Sağlık Müdürlüğü bünyesinde kurulacak gıda kontrol servisleri, bu günkü durumu düzeltmeye yardım edecektir. Bu servise yeni eğitilmiş Gıda Kontrol Memuru Şefleri tayin edilecektir, (her 500.000 nüfusa bir Gıda Kontrol Memuru Şefi düşecek şekilde) bu şefler saha gıda kontrol memurlarını denetleyeceklerdir. (Bunlar da 100.000 kişiye bir saha gıda kontrol memuru düşecek şekilde).

Bu servis kontrolü azami seviyeye getirmeyi başarınca kadar devamlı olarak geliştirilecektir. Buna bağlı olarak nüfusu 1 milyon veya daha fazla olan illerde bu servis gıda kontrol şeflerini direkt koordine edecek bir Gıda Kontrol Danışmanına sahip olacak ve o, gıda kontrol planlaması ve işlevlerinde gerekli olanları Sağlık Müdürlüğünün bilgisine sunacaktır. İller, ulayım durumu dikkate alınarak mntikalara bölünecek ve her mntika mobil timlerin sorumluluğunda olacaktır. Bu servis yeniden eğitilmiş 11 laboratuvar personeli ile işbirliğinde sistematik bir gıda numunesi alma programı planlamakta sorumlu olacaktır. Bu program, uygun bulunmayan gıda numuneleri ve tatbik edilecek işlemlerin yeniden organizasyonunu da kapsayacaktır. Düzeltilmiş tüzük ve uygulanan kanunlara göre yeterli bir gıda işlekleri kontrol programı ile, alt standartlardaki işlekleri için uygulanan metodların yeterli takibi bu servis için esas görev olacaktır. Merkezde ve sahadaki yeni gıda servislerinin sayısı Ek : 5 deki şemada gösterilmiştir.

Belediye olan yerlerde sosyalizasyonun yayılması ve bütün ülkeyi kapsamasıyla, gıda kontrol hizmetleri, Sağlık Bakanlığına devredilecektir. Halihazırda sosyalizasyon uygulanan 40 ilde belediyelerin gıda kontrol sorumluluğu, Sağlık Bakanlığına devredilmiştir. Ve on yıl içinde bu sosyalizasyon uygulaması tüm ülkeyi kapsayacaktır.

b) Sağlık :

Ülkede gıdalara bağlı hastalıklar ve gıda zehirlenmeleri ile ilgili epidemiyolojik durum tatmin edici olmaktan uzaktır. En sık rastlananlar tifo, paratifo, dizanteri, bruselloz, enfeksiyöz hepatit, salmonelloz ve diğer gıdaya bağlı bakteriyel enfeksiyonlar ve entoksikasyonlarla, kist hidatik, sistiserkoz ve sığır tüberkülozu gibi hastalıklardır.

Tüketici sağlığını gıdalara bağlı hastalıklardan ve diğer tehlikelerden korumak, Sağlık Bakanlığının kanuni ve manevi sorumluluğundadır. Bu sorumluluk, kontrol ve surveyans hizmetlerinden oluşur. Bununla beraber yüklenilen bu görev yapılması gerekenin çok azını karşılar. Yukarıda belirtildiği üzere istenen sayıda gıda numunesinin sadece bir kısmı alınmıştır ve takriben bunun % 20 si uygun değildir.

Ek 45: T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü.
Türkiye Tuberculosis Mücadele Projesi. Zoonoz Hastalıklar Dairesi. 1985.

T.C.
TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
VETERİNER İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE
TUBERCULOSIS MÜCADELE
PROJESİ

Zoonoz Hastalıklar Dairesi

Ek 46: "Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu." RG. Kanun No: 3285. Sayı: 19109.
16 Mayıs 1986.

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) — 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne başvurulur.	16 Mayıs 1986 CUMA	Sayı : 19109
---	-----------------------	--------------

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUN

Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu

Kanun No. 3285

Kabul Tarihi : 8.5.1986

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Hastalıklar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, hayvanlardan ve hayvan maddelerinden insan ve hayvanlara geçebilen hastalıklardan korunulmasını ve bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele edilmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun :

- Hayvanların sağlığını korumaya,
 - Bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye ve bu hususta her türlü tedbirleri almaya,
 - Ülke içindeki hayvan hareketlerine, hayvan maddelerinin sevkine, hayvan ve hayvan maddelerinin ithal ve ihracını sağlık açısından düzenlemeye ve muayeneye,
- Dair hükümleri kapsar.

MADDE 3. — Bu Kanunda :

- Bakanlık; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığını,
- Hükümet veteriner hekimi; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca bu Kanunun uygulamasında görevlendirilen veteriner hekimleri,
- Hastalıktan şüpheli; açık ve tam olmayan hastalık belirtisi gösteren hayvanları,
- Bulaşmadan şüpheli; hastalığın hiçbir belirtisini göstermemekle beraber, hastalığı almış olduğu kabul olunan hayvanları,

Yasama Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 160586

Resmî Gazete Fihristi 64. Sayfadadır.

Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu

MADDE 31. — Hayvan hastalıkları ile ilgili hususlarda Bakanlıkça verilen konuları inceleyerek görüş bildirmeye, gerektiğinde veteriner hekimliğin icrasına ilişkin hizmet konuları ile hayvan hareket ve nakillerini düzenleme ve her türlü hayvan maddeleri ile ürünlerinin muayene ve denetimi konularında görüş belirtmek üzere Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanının veya Müsteşarının başkanlığında Bakanlıkça seçilecek üyelerden oluşan "Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu" kurulabilir. Bu kurulun teşkili ile çalışma usul ve esasları, Bakanlık talimatı ile düzenlenir.

Hayvan sağlık zabıtası komisyonları

MADDE 32. — İl, ilçe ve köylerde kurulacak hayvan sağlık zabıtası komisyonlarının kuruluş, görev ve çalışma esasları yönetmelikle belirtilir.

Komisyonların aldığı kararların uygulanması ile ilgili hususlar hükümet veteriner hekimlerince denetlenir.

YEDİNCİ BÖLÜM**Kesilecek Hayvanlar ile Etlerin ve Hayvan Maddelerinin Muayeneleri****Hayvan kesimi**

MADDE 33. — Ticarî amaçla kasaplık hayvan kesimleri mezbaha, et kombinası veya kapalı hayvan kesim yerlerinde yapılır. Bu yerlere gelecek hayvanların menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu bulunması şarttır. Hayvanlar, kesimden önce ve kesimden sonra veteriner hekim tarafından muayene edilir.

Hayvanların kesim şartları, kesim öncesi ve sonrası muayeneleri ve mecburî kesimlerle ilgili hususlar Bakanlıkça yönetmelikle düzenlenir.

Mezbaha ve kombinalarda kesilecek hayvan ve hayvan maddelerinin muayeneleri veteriner hekim tarafından yapılır. Mezbaha, et kombinaları ve kesim yerlerinin sağlık şartlarına uygunluğu Bakanlığın denetimine tabidir.

Köylerde zatî ihtiyaç ve köy tüketimi için yapılacak kesimler ile kurbanlık hayvanlar bu madde hükümlerine tabi değildir.

İKİNCİ KISIM**Özel Hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Sınırlarda Sağlık Zabıtası ve Karantina Tedbirleri****Önemli hastalıklarda alınacak tedbirler**

MADDE 34. — Yabancı ülkelerden yurdumuza gelen ve geri çevrilmesi mümkün olmayan hayvanlarda :

a) Sığır vebası, at vebası, mavidil, domuz vebası, salmonellosis ve tavuk vebası hastalıklarından biri tespit edildiği takdirde, hasta, hastalıktan şüpheli ve bunlarla temas eden hassas hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Bu hastalıkların bulaşmasına vasıta olabilecek diğer hayvanların ise, karantina süresi sonunda tazminat verilmeden sahipleri hesabına kestirilerek etlerinin tüketimine ve satışına müsaade olunur.

b) Şap, çiçek, kuduz, şarbon, yanıkara ve uyuz hastalıklarından birine tutulmuş olanlar ile hastalıktan şüpheliler tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Bulaşmadan şüpheliler, sahipleri hesabına karantinaya alınarak memleket içinde sağlık zabıtası hükümlerine tabi tutulur.

c) Sığırlarda verem, sığır, koyun, keçi ve domuz brusellozları ile tektırnaklılarda ruam ve durin hastalığı görülenler veya serolojik ve allerjik testlerle bu hastalıkların mevcudiyeti tespit olunanlar tazminatsız öldürülür ve imha edilir.

d) Haber verilmesi ve mücadelesi mecburî hastalıklar arasında ismi geçmediği halde mahiyeti itibarıyla salgın niteliğindeki herhangi bir hastalığa tutulduğu tespit edilen hayvanlar hakkında Bakanlıkça gerekli tedbirler alınır.

(a), (b) ve (c) bendlerinde belirtilen hastalıklar dışında kalan hastalıklar için uygulanacak işlemler Bakanlıkça düzenlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Yurt İçinde Sağlık Zabıtası ve Karantina Tedbirleri

Şap, sığır vebası, at vebası ve mavidil hastalıklarında alınacak tedbirler

MADDE 35. — Yurtiçinde sığır vebası, şap, at vebası, mavidil hastalıklarından birinin çıkışı halinde hastalar ile, hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli Bakanlıkça belirlenecek itlaf, tecrit, aşılama, serumlama veya diğer uygulamalara tabi tutulur.

Kuduz hastalığında alınacak tedbirler

MADDE 36. — Kuduz yakalanan hayvan tazminatsız öldürülür ve imha edilir. Kuduz hayvanlar tarafından ısırılan veya kuduzdan şüpheli hayvanlar da tazminatsız öldürülür ve imha edilir, ancak bu hayvanların öldürülmesine sahipleri muvafakat etmezlerse masrafları kendilerine ait olmak üzere müşahade altında tutulabilir.

Kuduz çıkan yerlerde kedi ve köpeklerin, sahipleri tarafından muhafaza altına alınması zorunludur. Sahipsiz ve başıboş kedi ve köpekler şehir ve kasabalarda belediye, köylerde köy ihtiyar heyetleri tarafından tazminatsız öldürülür ve imha edilir. Bu hususta gerektiğinde mahallî zabıta-dan yardım istenir.

Kuduz hastalığı ile mücadelede ilgili bakanlıklarla yapılacak müşterek çalışma esasları Bakanlıkça tespit edilir.

Tüberküloz, bruselloz ve ruam hastalıklarında alınacak tedbirler

MADDE 37. — Sığırlarda tüberküloz ve bruselloza ve tek tırnaklılarda ruama yakalandığı tespit edilen hayvanlar tazminatlı olarak kestirilir, öldürülür veya imha edilir.

Ticarî amaçla sütçülük yapan yerlerdeki ineklerin tüberküloz testine, bruselloz yönünden de muayeneye tabi tutulmaları mecburidir.

MADDE 38. — İhbarı ve mücadelesi mecburî hastalıkların kordon müddetleri yönetmelikte gösterilir.

Hastalık bölgesine giriş ve çıkış

MADDE 39. — Bu Kanunun 4 üncü maddesine göre tespit edilen hastalıkların çıktığı yerlerde hastalığın gerektirdiği şartlara göre hasta, hastalık ve bulaşmadan şüpheli hayvanlar hakkında gerekli kanunî işlemler yapılmakla beraber, her nevi hayvan, hayvan maddeleri ve bulaşmaya sebep olabilecek kaba yemlerin nakli, karantinanın devamı süresince hastalık bölgesine bulaşmaya duyarlı veya hastalığı taşıyacak diğer hayvanların sokulması yasaktır.

MADDE 40. — Bu Kanunun 4 üncü maddesine göre tespit edilen hastalıklarla sınırlarda ve yurt içinde yapılacak mücadele esasları yönetmelikte belirtilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Müşterek Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Tazminat

Tazminat verilecek hastalıklar

MADDE 41. — Bu Kanun hükümlerine göre sığır vebası, ruam, at vebası, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu hastalıklarından dolayı öldürülen veya kestirilen hayvanların sahiplerine Bakanlık bütçesinden aşağıda belirtilen miktarlarda tazminat verilir.

- Hastalığın açık belirtisini gösteren hayvanlar için takdir edilecek kıymetlerin yarısı,
- Hastalığın açık belirtisini göstermeyip yapılacak testlere göre teşhis konularak öldürülen veya kestirilen hayvanların takdir olunacak kıymetlerinin dörtte üçü,
- Sığır vebası ve at vebası hastalıklarında öldürülecek hayvanlar için takdir edilecek kıymetlerin tamamı.

İhbarı zorunlu olan hastalıklardan birine karşı koruma maksadıyla hükümet veteriner hekimi veya Bakanlıkça görevlendirilen veteriner hekim tarafından yapılan aşı, serum ve ilaç uygulamaları yüzünden öldükleri otopsi ve laboratuvar muayeneleriyle tespit edilen hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı ödenir.

Yukarıdaki hallerde; hayvanların sarf ve tüketimi mümkün olan et, deri ve diğer kısımlarının bedelleri rayiç bedel üzerinden kıymet takdir edilerek hayvan sahibine bırakılır ve bedeli hak ettiği tazminattan düşülür.

Tazminat verilmeyecek haller

MADDE 42. — Resmî kurumlarla belediyelere ait veya sahipleri tarafından hastalıkları haber verilmemiş veya hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış hayvanlarla menşе şahadetnamesiz veya veteriner sağık raporu olmadan sevk olunan ve ilan edildiğı halde aşı ve ilaç tatbik ettirmeyen hayvan sahiplerine tazminat verilmez.

Kıymet takdiri

MADDE 43. — 41 inci maddede yazılı hallerde hayvanların kıymet takdiri; biri Kanunun 32 nci maddesi uyarınca kurulan komisyonun, diğeri hayvan sahibinin göstereceğı bilirkişi ve hükümet veteriner hekiminin iştirakiyle üç kişilik bir heyet tarafından mahallî rayice göre yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

MADDE 44. — Bu Kanunun 5 inci maddesine göre tespit edilmiş olan gümrük kapılarından başka yerlerden hayvan veya hayvan maddelerini ithal veya ihraç edenler veya transit geçirenler salgın hayvan hastalığı sebebi ile gümrük kapılarından veya hududun tamamından yurda sokulması yasaklanan hayvan veya hayvan maddelerini ithal veya transit geçirenler ile ithal, ihraç ve transit işlemleri nedeniyle karantina veya muayene yerlerine alınmış hayvanlar veya elkonulmuş hayvan maddelerini kaçırarak, veteriner sağık raporu olsun veya olmasın fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediğı takdirde üç aydan bir yıla kadar hapis ve ikiyüz bin liradan iki milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

MADDE 45. — Bu Kanunun 6 ncı ve 22 nci maddelerinde yazılı menşе şahadetnamesi veya veteriner sağık raporlarını sahte olarak düzenleyenler veya gerçek bir menşе şahadetnamesi yahut veteriner sağık raporu üzerinde tahrifat yapanlar veya bu evrakı bilerek kullananlar ile hayvan veya hayvan maddelerini ihtiva eden vasıta veya kapılara konmuş olan işaret veya damgaları menfaa kastı ile değiştirenler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediğı takdirde iki aydan sekiz aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Gerçeğe uygun olmayan menşе şahadetnamesi veya veteriner sağık raporu veren memurlar ve hastalıklı hayvanlarla hayvan maddeleri için hastalıklı olduklarını bilerek menşе şahadetnamesi veya veteriner sağık raporu düzenleyen veya veren memurlar, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediğı takdirde dört aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

MADDE 46. — Hastalıklı, hastalıktan veya bulaşmadan şüpheli hayvan veya hayvan maddelerini yahut bulaşmaya vasıta olabilecek eşya ve maddeleri her ne suretle olursa olsun kordon altına alınan yerler ile önceden tespit ve ilan edilmiş bulunan yasak bölgeler dışına çıkaranlar, bu suretle çıkarılmış hayvan veya hayvan maddelerini satanlar, başkalarına devredenler veya bu işlere vasıta olanlar, bu yerlere hayvan veya hayvan maddelerini sokanlar, hayvan veya hayvan maddelerini tecrit veya muhafaza altına alındıkları yerler dışına çıkaranlar ile öldürülmüş veya imha edilmiş hayvan veya hayvan maddelerini gömüldükleri yerlerden çıkaranlar iki aydan altı aya kadar hapis ve otuzbin liradan üçyüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada yazılı hayvan veya hayvan maddelerini taşıyan nakil vasıtalarını kullananlar hakkında da aynı ceza hükümleridir.

MADDE 47. — Bu Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrası ile 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükümleri saklı kalmak şartıyla hayvan park, pazar ve panayırlarından başka yerlerde canlı hayvan satanlar veya menşе şahadetnamesi yahut sağık raporu olmadan hayvan veya hayvan maddelerini hayvan park, pazar ve panayırlarına, kombinalara, mezbahalara, kesim yerlerine ve sergilere getirenler ile hayvan veya hayvan maddelerini yurt içinde bir yerden diğeri yere nakledenler yirmibin liradan ikiyüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

MADDE 48. — Kordon altına alınan bölgeyi belli etmek için konulan işaret, levha ve benzerlerini tahrip edenler veya yerlerini değiştirenler onbin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

MADDE 49. — Bu Kanuna göre bulaşıcı hayvan hastalığını veya sebebi belli olmayan hayvan ölümlerini ihbarla yükümlü olup da geçerli bir özürü olmaksızın 48 saat içinde 9 uncu maddede yazılı görevlilere bildirmeyenler fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa onbin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Bu Kanunun 13 üncü maddesi hükmüne geçerli bir özürü olmaksızın uymayan hükümet veteriner hekimi ile aynı maddede yazılı makam ve kuruluşların görevli memurları fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa otuzbin liradan üçyüzbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Ek 47: "Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği." RG. Karar Sayısı: 89/13838.
Sayı: 20109. 15 Mart 1989.

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) — 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne başvurulur.	15 Mart 1989 ÇARŞAMBA	Sayı : 20109
---	--------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Başbakana Vekillik Etme İşlemi

T. C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipier
Genel Müdürlüğü
08-3-308/04729

14 Mart 1989

CUMHURBAŞKANLIĞI YÜCE KATINA

Görüşmelerde bulunmak üzere 15 Mart 1989 tarihinde Federal Almanya'ya gideceğim-
den; Başbakanlığa, Devlet Bakanı Kâzım OKSAY'ın vekillik etmesini yüksek tasviplerine say-
gıyla arz ederim.

Turgut ÖZAL
Başbakan

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
39-06/A-2-89-101

14 Mart 1989

BAŞBAKANLIĞA

İLGİ : 14 Mart 1989 gün ve 08-3-308/04729 sayılı yazınız.

Görüşmelerde bulunmak üzere 15 Mart 1989 tarihinde Federal Almanya'ya gidecek olan
Başbakan Turgut ÖZAL'ın dönüşüne kadar; Başbakanlığa, Devlet Bakanı Kâzım OKSAY'ın
vekillik etmesi uygundur.

Bilgilerini rica ederim.

Kenan EVREN
CUMHURBAŞKANI

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 150389

Resmî Gazete Fihristi 96. Sayfadadır.

Yönetmelik**Karar Sayısı : 89/13838**

Ekli "Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği"nin yürürlüğe konulması; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın 31/1/1989 tarihli ve 6400 sayılı yazısı üzerine, 8/5/1986 tarihli ve 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu'nun 58 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 22/2/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan EVREN
Cumhurbaşkanı

K. OKSAY
Başbakan V.

K. OKSAY
Devlet Bakanı

A. KAHVECİ
Devlet Bakanı V.

M. TOPAÇ
Adalet Bakanı

Ş. YÜRÜR
Maliye ve Gümruk Bakanı V.

E. PAKDEMİRİ
Ulaştırma Bakanı

İ. S. GİRAY
Devlet Bakanı V.

A. KAHVECİ
Devlet Bakanı

E. VURALHAN
Millî Savunma Bakanı

H. C. GÜZEL
Millî Eğt. Genç. ve Spor Bk.

H. H. DOĞAN
Tarım Orman ve Köyişleri Bk.

F. KURT
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bk.

K. İNAN
Devlet Bakanı

M. YAZAR
Devlet Bakanı

M. KALEMLİ
İçişleri Bakanı

İ. S. GİRAY
Bayındırlık ve İskân Bk.

İ. AYKUT
Çalışma ve Sos. Guv. Bk.

M. T. TİTİZ
Kültür ve Turizm Bakanı

A. BOZER
Devlet Bakanı

C. ÇİÇEK
Devlet Bakanı

A. BOZER
Dışişleri Bakanı V.

N. KİTAPÇI
Sağ. ve Sos. Yard. Bk.

Ş. YÜRÜR
Sanayi ve Ticaret Bakanı

Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği**BİRİNCİ KISIM****Genel Hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam, Tanımlar****Amaç**

Madde 1 — Bu Yönetmelik, hayvanlardan ve hayvan maddelerinden insan ve hayvanlara geçebilen hastalıklardan korunulmasını ve bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele esas ve usullerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik;

- Hayvan sağlığını korumaya,
- Bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye ve bu hususta her türlü tedbirleri almaya,
- Ülke içindeki hayvan hareketlerine, hayvan maddelerinin sevkine,

c) Hayvan sağlık zabıtası komisyonu, Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ile bu Yönetmelik hükümlerini tatbik eder.

d) 3285 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yazılı hastalıklar sebebi ile itlaf edilecek hayvanların kıymet takdiri için kurulan komisyona, hayvan sağlık zabıtası komisyonu üyelerinden biri, başkan tarafından görevlendirilir.

e) Hayvan sağlık zabıtası komisyonu mahallince yapılması mümkün olmayan husus ve ihtiyaçlarını bir üsî hayvan sağlık zabıtası komisyonuna bildirir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kesilecek Hayvanlar ile Elerin ve Hayvan Maddelerinin Muayeneleri

Hayvan Kesimi

Madde 92 — Ticari amaçla kasaplık hayvan kesimlerinin mezbaha, et kombinası veya kapalı hayvan kesim yerlerinde yapılması mecburidir. Bu mahaller dışında kesim yapılması yasaktır. Köylerde zati ihtiyaç ve köy tüketimi için yapılacak kesimler ile kurbanlık hayvanlar için bu madde hükümleri uygulanmaz.

Belirtilen kesim yerlerine gelecek olan bütün hayvanların, başka il veya ilçelere ait ise veteriner sağlık raporu, civar köylerden gelenlerin menşe şahadetnamesi bulunması mecluridir. Veteriner sağlık raporu veya menşe şahadetnamesi bulunmayan hayvanlar kesim salonuna gönderilmez.

Veteriner sağlık raporu veya menşe şahadetnamesi ile kesim yerlerine getirilen hayvanların kesimden önce ve kesimden sonra muayeneleri, mevsimin ve mahallin şartları dikkate alınarak kesim yeri idaresince tespit edilen saatte veteriner hekimi tarafından yapılır.

Belediyelere ait kesim yerlerinde muayeneler belediye veteriner hekimince yapılır. Veteriner hekimi bulunmayan belediyeler, serbest veteriner hekimler eliyle bu hizmeti yerine getirir. Mümkün olmadığı takdirde kamuya ait veteriner hekimlere ikinci görev verilerek sureti ile kesimden önce ve sonra hayvanların muayenesi sağlanır.

Ayakta Muayene

Madde 93 — Canlı hayvanlar kesilmeden önce aşağıdaki sıraya göre muayene ve kontrol edilir.

- a) Hayvanın nev'i ve cinsi tespit edilir.
- b) Besi durumu kontrol edilir.
- c) Hayvanın durumu, davranışları, çevresine karşı ilgisi ve hareketi araştırılır.
- d) Vücut muayenesinde, deri, sindirim, solunum ve tenasül organları muayene edilir. Gerekliğinde termometre tatbik olunur.

Muayene sonunda sağlam bulunanların en az 24 saat dinlendirildikten sonra kesilmesi ne izin verilir. Hastalık tespit edilen hayvanlar hakkında hastalığın nev'ine göre bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

e) Ayakta yapılan muayene ve kontrollarda;

Sığırdaki; sığır vebası, şarbon, yanıkara, tüberküloz, şap hastalığı, kuduz ve ateşli hastalıklar, danalarda ayrıca dizanteri,

Koyun ve keçilerde; uyuz, şarbon, kuduz,

Kanallılarda; newcastle, kolera, tifo, difteri ve tüberküloz hastalıklarının mevcudiyeti aranır.

f) Çok zayıf hayvanlar ile elleri olgunlaşmamış durumdaki genç hayvanlar, gebelik müddetinin üçte ikisini doldurmuş gebeler, bir hafta önce doğum yapmış inekler ve ateşi çok yüksek hayvanların kesilmesine müsaade edilmez. İler, bölgelerinin özelliğini dikkate alarak koç katma tarihi itibarıyla dişi koyun ve keçi kesimini önleyici tedbiri alır.

Tam El Koyma

Madde 97 — Kan, gövde ve bütün organlara el konulması gereken hastalıklarla diğer hususlar şunlardır :

- 1 — Şarbon,
 - 2 — Yarıkara,
 - 3 — Sığır Vebası,
 - 4 — Kuduz,
 - 5 — Ruam,
 - 6 — Tetanoz,
- hastalıkları ile
- 7 — Kaşekşi ile birlikte seyreden generalize olmuş Tüberküloz hastalığı,
 - 8 — Geniş sahalardaki yaralar, kangrenler, organların iltihaplanması neticesi meydana gelen yaygın kanlı ödemler,
 - 9 — Hastalık neticesi meydana gelen aşırı zayıflık,
 - 10 — Bütün dokularda yeşil-sarı yahut yeşil-sarımsı renk,
 - 11 — İleri derecede kokuşma, bozulma, kirlenme ve yaygın iltihap,
 - 12 — Zehirlenmiş hayvan etleri,
 - 13 — Bozulmuş, kokmuş kanatlı ve balık etleri,
 - 14 — Yapılan bir kesit sahasında bir adetten fazla sistiserkus bovis görülüp -30°C de dondurulmuş olanlar hariç çok sistiserkus bovisli et olarak değerlendirilen etler,
- el konularak imha edilir.

Yağlar dışında hayvan vücudunun el konulacağı hastalıklarla diğer hususlar şunlardır :

- 1 — Çok dar sahada tüberküloz lezyonları tespit edilmesine rağmen aşırı derecede kaşektik bulunan etler,
 - 2 — Kaslarda veya lenf yumrularında tüberküloz lezyonları bulunan etler,
 - 3 — İç organlarda ve özellikle dalakta tüberküloz lezyonları bulunan etler,
 - 4 — Göğüs ve karın boşluğundaki organlarda yaygın tüberküloz lezyonları tespit edilen etler,
- el konularak imha edilir.

Şartlı El Koyma

Madde 98 — Sığırlarda sistiserkus bovis, koyun, keçi ve domuzlarda sistiserkus sellüloza ihtiva eden etlerde yapılan bir el ayası kadar kesitlerde canlı veya ölmüş parazit sayısı bir adet ise şartlı olarak el konulur. Parazitli et kısmı temizlenir. Geri kalan vücudun tamamı pişirilir veya 21 gün salamurada veya aynı müddet -6°C derecede muhafaza edildikten sonra serbest bırakılır. El ayası kadar yapılan kesitlerde parazit sayısı birden fazla ise hayvanın bütün vücudu deri hariç organlarına da el konularak imha edilir.

Domuzlarda dil ve kaslarda yapılan kesitlerde trişin sayısı dokuz adetten az ise eti şartlı olarak serbest bırakılır. Trişin sayısı dokuz adetten fazla etlerde vücuda tam olarak el konulup imha edilir.

Parazitli etlerin gıda olarak yenilebilir hale getirilmesi için gerekli vasıtalar mezbaha, kombina veya kesim yeri idaresince temin olunur. Şartlı olarak el konulan etlerin değerlendirilmesi veteriner hekimin muayene ve kontrolünde yapılır.

El Konulan Etlerin Değerlendirilmesi

Madde 99 — El konulmasına karar verilen etlerden sanayide kullanılması mümkün olanlara yapılacak işlem Etlerin Teftiş Talimatında gösterilir. Değerlendirilmeyen et ve organlar yakılır veya imha kuyusunda yok edilir.

El Koymalarda İtiraz

Madde 100 — Kesilmiş hayvanın etini ve organlarını muavene eden veteriner hekim tam, kısmi veya şartlı el koymaya karar verince hayvan sahibinin ismi, adresi, hayvanın nevi, cinsi, miktarı ve el koyma sebebini açıklayan bir rapor tanzim eder ve kesim yeri idaresine verir. Hayvan sahibinin itirazı halinde masrafları kendisine ait olmak üzere Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünce belirlenen başka bir veteriner hekime muayene ettirilir veya bu etlerin bozulmasına meydan verilmeyecek en kısa zamanda gerekirse laboratuvarında kontrolü ve muayenesi yaptırılır. Bu müddet içinde etin bulunduğu yerden çıkarılmasına ve satılmasına izin verilmez; ikinci muayene ve kontrol sonucunu kabul etmeyen mal sahibinin ilgili idare mahkemesine müracaat hakkı vardır. Hastalıklı kısımlardan alınan numuneler mühürlü kaplarda yargılama sonuna kadar saklanır. Mal sahibi istediği takdirde bu numunelerden kendisine de verilir.

Etlerin Damgalanması

Madde 101 — Mezbaha, et kombinası ve kesim yerlerinde kesilen ve veteriner hekimce muayene ve kontrol edilen etlerden hastaliksız olanlar sağlığa zararsız sabit mürekkepli damga ile mühürlenir. Koyun ve sığırlarda mormavi, keçi, manda, deve ve domuzlarda kırmızı mürekkep kullanılır. Damgalarda hayvanın nev'i, kesim yerinin ismi, kod numarası, Bakanlıkça verilen sıra numarası bulunur.

Şartsız olarak yenilmesine karar verilen etler 3,5 cm. çapında daire şeklindeki; gıda kıymeti düşük etler bir kare içerisindeki 3,5 cm. çapındaki daire şeklindeki; imhası mecburi etler kenarları 5 cm. olan eşkenar üçgen şeklindeki; fenni işlem yapıldıktan sonra yenilecek etler kenarları 4 cm. olan kare şeklindeki damgalarla mühürlenir.

Damgalar vücudun iki tarafına omuz, göğüs, karın, but veya sağ bölgeleri üzerine vurulur. Damgalama işlemi etlerin muayenesini yapan Veteriner hekimin gözetimi altında yapılır.

Gıda Değeri Düşük Etler

Madde 102 — Aşağıda sayılan etler, gıda değeri düşük etlerdir :

- Fenni işlem yapıldıktan sonra yenilmesine müsaade edilen etler,
- Tüberküloz hastalığı bulunan organ ve kısımların imhasından sonra geri kalan hastaliksız ve kaşektik olmayan, yeni bir bulaşmaya ait araz göstermeyen etler,
- Balık veya balıkyağı tad ve kokusunda olan veya rengi değişmiş etler ile çok hafif ilaç kokusu bulunan etler,
- Az miktarda sisteserkuslu etler,
- Kaşektik olan ve yetersiz beslenmiş hayvanlardan elde edilen etler,
- Gelişmesini yeterli şekilde tamamlamayan dana etleri.

Gıda değeri düşük etlerin ayrı yerlerde veya reyonlarda etiketlerinde belirtilerek satışlarına müsaade edilir.

Kaçak Kesimler

Madde 103 — Köylerde zati ihtiyaç için yapılacak kesimler ile kurbanlık hayvanlar hariç mezbaha ve et kombinası haricinde kesilen hayvanların eti kaçak ettir. Kaçak ete belediye zabıtası el koyar.

b) Şarbon hastalığından ölen hayvanlar mümkünse yakılarak imha edilir veya iki metre derinliğindeki çukurlara, üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek, derileri ile birlikte gömülür. Hastalıktan ölen hayvanlara ait maddelerin çevreyi bulaştırmaması için hükümet veteriner hekimi gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

c) Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların yem ve su kapları bulundukları yerden dışarı çıkarılamaz ve diğer hayvanlar için kullanılmaz. Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların bulunduğu yere çıplak ayakla girilmez. Hayvan bakıcılarının ellerinde ve açık yerlerinde yara bulunmamalıdır.

d) Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların kesilmesi ve etlerinin tüketilmesi yasaktır. Deri, kıl, yapağı, boynuz ve turnaklarına el konulur ve imha edilir.

e) Hasta ve bulaşmadan şüpheli hayvanların sütü, yapağı ve kılları imha edilir.

f) Şarbon hastalığı yoldaki sürülerde ve hayvanlarda nakledilirken çıkmışsa hastalar ayrılır. Hastalıklı hayvanlar ayrı bir yerde karantinaya alınır. Beş gün içinde hastalıklı hayvanlardan yeni bir hasta tesbit edilmez ise sürünün yer değiştirmesine izin verilir.

g) Şarbon hastalığından ölen hayvanlara otopsi yapılmaz. Ancak marazi madde almak için kadvralar gömülecek çukurun içinde açılır. İşlem tamamlandıktan sonra derhal sönmemiş kireç dökülerek gömülür.

h) Şarbon hastalığının sonuşüne kadar karantina bölgesine aşısız tektırnaklı, sığır, koyun, keçi ve domuzların girmesi yasaklanır. Şarbon hastalığına karşı aşılanmış hayvanların girişine izin verilir.

i) Karantina bölgesinden mezbahaya sevk edilmek istenen büyük ve küçük baş hayvanlar hükümet veteriner hekimince muayene edilir. Hastalıklı oldukları tesbit edilen hayvanlar derhal kesilmek üzere kapalı vasıtalarla en yakın mezbahaya gönderilir. Hükümet veteriner hekimi durumu mezbaha veteriner hekimine bildirir.

j) Şarbon hastalığı insanlara da bulaşabileceğinden, hükümet veteriner hekimi hastalık hakkında hayvan sahiplerine ve mahalli sağlık teşkilatına bilgi verir.

k) Şarbon hastalığı mikrobu ile bulaşık mera ve su kaynaklarına hayvanların girmesi yasaklanır. Bu yerlerde otlatılmasında ve sulanmasında zaruret olan hayvanlar şarbon hastalığına karşı aşılanır ve aşılamadan 15 gün sonra bulaşık bölgeye girmelerine müsaade edilir.

l) Şarbon mikrobu ile bulaştığından şüpheli edilen hayvan yemleri laboratuvar sonuçlarına göre değerlendirilir. Müsbet çıkanlar imha edilir.

m) Şarbon hastalığı çıkan veya hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların muhafaza edildiği ahır ve ağıllara; buralardaki eşya ve malzemeler, hayvan yemleri ve maddeleri ile artıkları dezenfekte edildikten sonra hastalıklı hayvan konulmasına müsaade edilir.

n) Şarbon hastalığında konulan karantina son ölüm veya iyileşmeden 15 gün sonra gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra kaldırılır.

Sığırlarda Tüberküloz

Madde 110 — Ticari amaçla süt sığırcılığı yapılan yerlerdeki ineklerin sistematik muayenelerinde veya tüberkülin testi yapıldığında yahut Bakanlıkça uygulamaya konulan projelerle ilgili çalışmalarda tüberküloz hastalığı tesbit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır. Hükümet veteriner hekimince düzenlenen hastalık raporuna göre hastalık çıkış kararı alınır ve ifân edilir.

a) Tüberkülozlu hayvanlar tazminatlı olarak kestirilir. Etleri hakkında bu yönetmelik ve Etlerin Teftiş Talimatı'na göre işlem yapılır.

b) Tüberküloz hastalığı tesbit edilen hayvanla bir arada bulunan damızlık sığırlara tüberkülin testi uygulanır. Test sonucu müsbet olanlar aynı şekilde tazminatlı olarak kestirilir.

c) Yurt dışından getirilen damızlık sığırlara mahallinde veya tahaffuzhanede uygulanan tüberkülin testinin neticesi menfi ise gittikleri yerlerde iki ay sonra tekrar tüberkülin testi yapılır. Bu testte de menfi sonuç verenler hastalıksız kabul edilir.

d) Süt sığırcılığı yapanlar her yıl ineklerini tüberküloz hastalığı bakımından muayene ve tüberkülin testi yaptırmaya mecburdur. Hükümet veteriner hekimi hastalıksız hayvanlar için sağlık belgesi düzenler ve sahibine verir. Bu testi yaptırmayan hayvan sahipleri, haklarında kanuni işlem yapılmak üzere savcılığa bildirilir.

e) Tüberkülin testi uygulaması ve neticesi ile ilgili hususlarda Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği uygulanır.

f) Tüberküloz hastalığı çıkan ahırlara dezenfekte edilmedikçe hayvan konulamaz. Hasta ve hastalıktan şüpheli sığırların yemleri ve maddeleri yakılarak veya gömülerek imha edilir. Süt kapları buharla yahut ilaçla dezenfekte edilir.

g) Tüberküloz hastalığı çıkan yerlerdeki ineklerin sütü çiğ olarak satışı verilmez.

h) Tüberkülozda karantina, hastalık çıkan ahır, ağıl veya yerle sınırlıdır. Hastalar dışındaki hayvanlarda test sonucu menfi ise test iki ay sonra tekrarlanır. İkinci test neticesi menfi olan hayvanlar hastalıksız kabul edilir ve karantina dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Koyun ve Keçilerde Çiçek

Madde 111 — Yurt içinde koyun ve keçilerde çiçek hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahalline gelince hasta hayvanları muayene eder ve hastalık raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararını alır ve hastalığı ilân eder.

a) Çiçek hastalığına yakalanmış koyun ve keçiler ayrı bir yerde muhafaza altına alınır. Hastalıktan şüpheliler müşahade altında tutulur. Hastalığın bulaşması tehlikesi olan bütün koyun ve keçilere çiçek aşısı uygulanır.

b) Çiçek hastalığından veya hastalık şüphesi altındaki hayvanlardan ölenler derileri ile birlikte yakılarak yahut derin çukurlara gömülme suretiyle imha edilir.

c) Karantina bölgesine dışarıdan hayvan girmesine ve içeriden hayvan çıkarılmasına izin verilmez. Karantina kaldırılıncaya kadar buradaki hayvanlar, yün ve derileri, hayvan yemleri ve maddeleri ile sürü köpeklerinin dışarı çıkarılması yasaktır.

d) Hastalıklı veya hastalıktan şüpheli hayvanlarda kullanan her türlü alet ve malzeme dezenfekte edildikten sonra karantina bölgesi dışına çıkarılmasına müsaade edilir.

e) Karantinaya alınan yerlerdeki hastalıktan ve bulaşmadan şüpheliler ile iyileşmiş hayvanların kapalı vasıtalarla en yakın mezbahada kesilmelerine izin verilir. Bulaşmadan şüpheli hayvanların yün, deri, ırmak ve boynuzlarının dezenfekte edilmesi zorunludur.

f) Hastalık çıkan yerlerdeki koyun ve keçilerin 10 gün içinde kesilecekleri tesbit edilmişse bu hayvanlara aşı uygulanmaz.

g) Hastalıklı yerden izinsiz olarak çıkarılan sürüler bulunduğu yerde karantinaya alınır. Çıkarımlar hakkında kanuni işlem yapılmak üzere savcılığa müracaat edilir.

h) Çiçek hastalığına yakalanmış hayvanlarda iyileşenler 15 gün bekletildikten sonra dezenfekte edilerek hastalıksız hayvanların yanına gönderilir.

i) Koyun veya keçi çiçek hastalığına yakalanmış hayvanların bulundukları yerlere giren bakıcıların çıkışlarında gerekli dezenfeksiyonu yapmaları zorunludur.

j) Hastalık çıkan yerlerdeki hayvan yemlerinin buradaki hayvanlar tarafından tüketilmesine müsaade edilir.

k) Koyun veya keçi çiçek hastalığı sebebiyle alınan karantina tedbirleri son iyileşme veya ölümden 60 gün sonra kaldırılır.

yapılmakla beraber Yönetmeliğin hükümleri ve hayvan sağlık zabıtası komisyonlarınca alınan karar ve tedbirler noksatsız uygulanır. Hastalıklı yerlere hastalığa i Hassas ve hastalığı taşıyacak hayvanların sokulmasına kesinlikle müsaade edilmez. Hastalık bölgesine girmesine izin verilen bakıcı ve diğer görevlilerin hastalık çıkışlarında getirilen te ibirlere uymaları zorunludur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Müşterek Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Tazminat

Tazminat Verilecek Hastalıklar

Madde 125 — Sığır vebası, ruam, at vebası, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu hastalıklarından dolayı kestirilen veya öldürülen hayvanların sahiplerine Bakanlık bütçesinden aşağıda belirtilen esaslara göre tazminat verilir :

a) Ruam hastalığının açık belirtileri olan burun akıntısı, burunda ülser, çene altı lenf yumrularının ağrısız çene kemiğine yapışık büyümesi ve derisinde ülser ve ödemler bulunan tekturnaklı hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin yarısı,

b) Mallein testi uygulanması sonucunda veya bakteriyolojik ve serolojik muayenede ruam hastalığına yakalandıkları tesbit edilen tekturnaklı hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

c) Tüberküloz hastalığının açık belirtilerini gösteren sığırların takdir edilecek kıymetlerinin yarısı,

d) Tüberküloz testi uygulanması sonunda tüberküloz hastalığına yakalandıkları tesbit edilen sığırların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

e) Serolojik veya bakteriyolojik muayene sonucunda sığır bruselloz hastalığına yakalandıkları tesbit edilen sığırların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

f) Sığır vebası ve at vebası hastalıklarına yakalandıkları hükümet veteriner hekimince tesbit edilen sığır ve atların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı,

g) İhbarı zorunlu olan hastalıklardan birine karşı koruma maksadı ile hükümet veteriner hekimi veya hükümet veteriner hekiminin sorumluluğunda veteriner sağlık teknisyeni tarafından yapılan aşı, serum ve ilaç uygulamaları yüzünden öldükleri mutlak surette otopsi ve laboratuvar muayeneleri ile tesbit edilen hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı, ödenir.

Sığır tüberkülozu ve brusellozunda kestirilen hayvanların sarf ve tüketimi mümkün olan et, deri ve diğer kısımlarının rayiç bedel üzerinden kıymeti takdir edilerek sahibine bırakılır ve bedeli hak ettiği tazminattan düşürülür.

Ek 48: “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği İle İlgili Anlaşma.” RG. Karar Sayısı: 94/5978. Sayı: 22072. 5 Ekim 1994.

T. C. Resmi Gazete

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayınlanır		
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	5 Ekim 1994 ÇARŞAMBA	Sayı : 22072

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakan İstifası ve Atanmasına Dair İşlem

T. C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipler
Genel Müdürlüğü
B.02.0.PPG.0.12-1/1-15885

4 Ekim 1994

CUMHURBAŞKANLIĞI YÜCE KATINA

İstifa eden ve istifası kabul edilen Devlet Bakanı D.Fikri SAĞLAR'ın yerine Mardin Milletvekili Mehmet GÜLCEGÜN'ün,
Açık bulunan Bayındırlık ve İskan Bakanlığına Turizm Bakanı Halil ÇULHAOĞLU'nun,
Halil ÇULHAOĞLU'ndan boşalan Turizm Bakanlığına Tokat Milletvekili Şahin ULUSOY'un
atanmalarını
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 109 ve 113 üncü maddeleri uyarınca yüksek takdir ve tensiplerinize arz ederim.

Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
Başbakan

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
39-08/C-5-94-539

4 Ekim 1994

BAŞBAKANLIĞA

İLGİ : 4 Ekim 1994 tarihli ve B.02.0.PPG.0.12-1/1-15885 sayılı yazınız.
İstifa eden ve istifası kabul edilen Devlet Bakanı D.Fikri SAĞLAR'ın yerine, Mardin Milletvekili Mehmet GÜLCEGÜN'ün,
Açık bulunan Bayındırlık ve İskan Bakanlığına, Turizm Bakanı Halil ÇULHAOĞLU'nun,
Halil ÇULHAOĞLU'ndan boşalan Turizm Bakanlığına, Tokat Milletvekili Şahin ULUSOY'un,
atanmaları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 109 ve 113 üncü maddeleri gereğince uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi rica ederim.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 051094

İçindekiler 96. Sayfadadır.

Madde 4

Anlaşma tarafları canlı hayvan ve patojen vektör olabilecek nesnelerin, hayvansal ürünlerin ithalatı ihracatı ve transit geçişleri için özel olarak belirtilmiş hudut noktalarında yürütülmek üzere hudut veteriner kontrol noktaları tesis edilecektir.

Gerektiğinde bunlar taraflar arasında yazılı bir anlaşma yapılması şartıyla değiştirilebilir, fes edilebilir veya yenileri tesis edilebilir.

Madde 5

Gerektiğinde anlaşma tarafları ülkelerinde meydana gelen herhangi bir hayvan hastalığı ile ilgili olarak birbirine bilgi verecek ve haberdar edecektir.

Madde 6

1- Her iki ülkenin Veteriner Servisleri aşağıdaki hususları yerine getirmek zorundadır.

a) Kendi topraklarında gelişmekte olan Uluslararası Epizootik Hastalıklar Bürosunun (OIE) Paris, A listesindeki hastalıklar ve Sığır, Koyun Burucellosisi ve Kuduz hastalıkları hasta hayvan sayısı hastalığın bildirildiği yer, gap hastalığı durumunda belirlenen virus tipi ve sayılan hastalıkların kontrolü için alınmış tedbirlerle ilgili olarak 24 saat içerisinde haberdar edeceklerdir. (*)

b) Uluslararası epizootik hastalıklar bürosu OIE tarafından A ve B listesi kapsamına alınan hastalıklara ait istatistikleri gösteren resmi Veteriner bültenlerini aylık olarak mübadele etmek.

2) Anlaşma taraflarından birinin topraklarında madde 6.1'de belirtilen hastalıklardan birisi bildirilirse bu taraf karşı tarafa patolojik suşları temin edecektir.

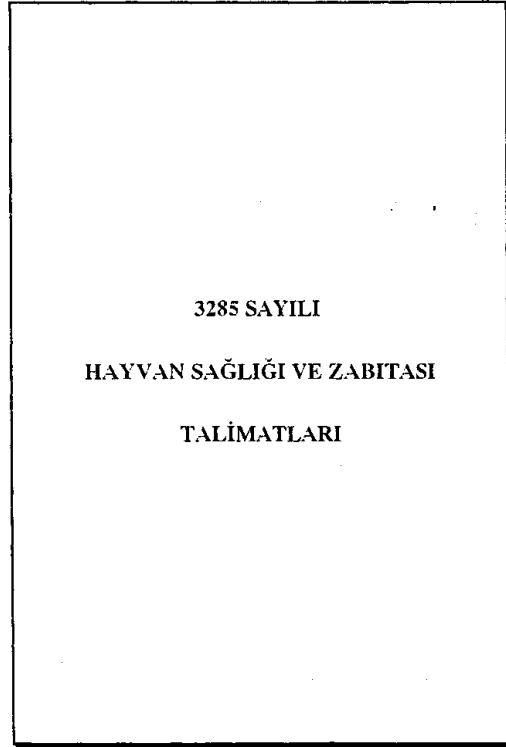
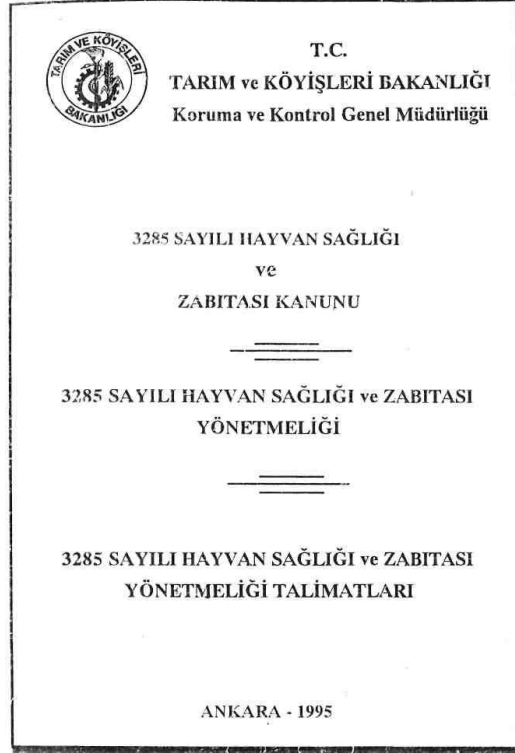
3) Anlaşma taraflardan birinin topraklarında OIE'nin A listesinde belirtilen hastalıklardan birisinin çıkması halinde ithalata ve transit geçişlere yasaklama getiren taraf, 24 saat içerisinde diğer akit tarafa durumu bildirecektir.

Bu karar, yasaklama tarihinden itibaren 3 gün sonra uygulamaya konulacaktır.

Ancak, olağanüstü hallerde anlaşma taraflarının uygun görmesi halinde transitlere müsaade edilecektir.

(*) Bulgaristan tarafı için tüm Bulgaristan
Türkiye için sadece Trakya 24 saat diğer bölgeler için 15 gün

Ek 49: “Etlerin Teftiş Talimatnamesi.” T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara. 1995.

a) Memlekete, yurt dışından bulaşması muhtemel bulaşıcı hayvan hastalıklarına karşı alınacak tedbirler ile bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin görüş bildirmek.

b) Yurt içinde çıkan 3285 sayılı H.S.Z. Kanunu'na tabi hastalıklarla ilgili olarak kurul'a intikal etmiş konularda görüş bildirmek.

c) Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ile Yönetmeliğinde ve Yönetmeliğe göre çıkartılan talimatlarda yer almayan Hayvan Sağlığı ve Veteriner Hizmetleri konusunda gerektiğinde görüş bildirmek.

d) Kanun, Yönetmelik ve talimatlarda yapılması düşünülen değişikliklerle ilgili tavsiye kararı almak ve bu konuda görüş bildirmek.

e) İhbarı mecburi hayvan hastalıklarına ilavesi konusunu görüşmek.

f) Veteriner Hekimliğinin icrasına ilişkin olarak çözüm için kurula intikal eden konularda görüş bildirmek.

g) Aşı, Serum ve Biyolojik maddelerin üretimi ile ilgili protokol ve prospektüs'lerini görüşmek.

h) 6343 Sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin icrasına, Veteriner Hekimler birliği ile odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun ile ilgili hususlarda Kurula intikal etmiş konularda görüş bildirmek veya tavsiye kararı almak.

ALTINCI BÖLÜM

ETLERİN TEFTİŞ TALİMATI

KESİM ÖNCESİ (ANTE MORTEM) SAĞLIK MUAYENESİ

Madde 1 - Hayvanlar kesimhaneye, Veteriner Sağlık Raporu veya Menşe Şahadetnamesi ile getirilmelidir. Raporsuz veya Menşe Şahadetnamesiz hayvanların kesimleri yapılmaz. Bu hayvanlar hakkındaki karar, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununu ve Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre işlem yapılır.

Madde 2 - Canlı hayvanlar kesilmeden önce aşağıdaki sıraya göre muayene ve kontrol edilir.

a) Hayvanın nev'i ve cinsi tespit edilir.

b) Besi durumu kontrol edilir.

c) Hayvanın durumu, davranışları, çevresine karşı ilgisi ve hareketi araştırılır.

d) Vücut muayenesinde; deri, sindirim, solunum ve tenasül organları muayene edilir. Gerektiğinde termometre tatbik edilir.

e) Sığırdaki, sığır vebası, şarbon, yanıkara, tüberküloz, şap hastalığı, kuduz ve ateşli hastalıklar, danalarda ayrıca dizanteri, koyun ve keçilerde; uyuz, şarbon, kuduz, kanatlılarda; newcastle, kolera, tifo, difteri ve tüberküloz hastalıkları aranır.

Madde 3 - Ayakta muayenede sağlıklı bulunan hayvanlar 24 saat dinlendirildikten sonra kesilmesine izin verilir. Hastalık tespit edilen hayvanlar hakkın-

da, hastalığın nevine göre 3285 sayılı Kanun ve Yönetimelik Hükümlerine göre hareket edilir.

Madde 4 - Çok zayıf hayvanlar ile etleri olgunlaşmamış durumdaki genç hayvanlar, gebelik müddetinin üçte ikisini doldurmuş gebeler, bir hafta önce doğum yapmış inekler ve ateşi çok yüksek hayvanların kesilmesine müsaade edilmez. Bölgelerin özelliği dikkate alınarak koç katma zamanlarında dişi koyun ve keçi kesimi yapılmasına da müsaade edilmez.

Madde 5 - Ayakta hayvanların muayenesini yapan Veteriner Hekim salgın ve bulaşıcı hastalığa yakalanmış hayvanla temas ettiğinde dezenfeksiyon tedbirlerini almadıkça diğer hayvanları muayene edemez ve başka bir yere gidemez.

Madde 6 - Kesilmiş hayvanların gövdesi ve bütün organları Veteriner Hekim tarafından sistematik muayeneye tabi tutulur.

Buna göre:

- a) Kesilen hayvanlar görsel olarak muayene edilir.
- b) Renk, koku ve dokularda anormallikler yönünden kontroller yapılır.
- c) İç Organlar ve etler ayrı ayrı kontrol edilir.
- d) Akciğer, Karaciğer, Safra kanalları, Uterus, Dil, Dalak gibi iç organlar muayene edilir, lenf yumrularına kesitler yapılır.
- e) Sığırlarda sistiserkus boyis bakımından dil, kalp, göğüs ve çene kasları ile arka bacaklarında butlar kesilerek muayene edilir.

Sistiserkus selluloza yönünden, göğüs ve karın boşluğu organları, kalp, yutak ve yemek borusu muayene ve kontrol edilir.

f) Kesilen hayvanların iç organları ve etlerinin muayenesinde gerekirse laboratuvar muayenesi yapılır.

Madde 7 - Et Kombinaları, Mezbahalar ve Kapalı Kesim yerlerinden etlerin muayenesinde takip edilecek usul ve sıra aşağıdaki şekilde yapılır.

- Sığır etlerinin muayenesi :

- a) Gövde gözle muayene edilir.
- b) Akciğer, Karaciğer, Dalak, Uterus, Meme ve Dil gibi organların palpasyonu yapılır.
- c) Organ ve lenf yumrularına kesitler yapılır.
- d) Doku, renk ve kokudaki anormallikler araştırılır ve sonra özellik sırasıyla şu muayeneler yapılır.

1) Kan : Kanın rengine ve pıhtılaşma kabiliyetine bakılır. Bu muayenenin şarbon teşhisinde büyük önemi vardır.

2) Deri : Deri hipodermalar, şarbon, yanıkara, septisemi, çiçek, yaralar, apseler, deri altındaki infiltrasyonlar, iç yüzünün fazla kanlı olup olmadığı yönünden muayene edilir. Derinin iç yüzünün fazla kanlı olması hayvanın agoni halinde veya ölümden sonra kesildiğini gösterir.

3) Baş : Dilin alt çene ile ilgisi kesilerek dil dışarıya alınır, ağız ve yutak na-hiyesi ve dilin kaidesi kolayca muayene edilecek şekle getirilir ve sırasıyla,

- a) Başın dış muayenesinde Aktinomikoz aranır
- b) Burun ucu, dudaklar, dış etleri, damak ve boğaz bölgesi muayene edilerek sığır vebası ve şap hastalığı yönünden muayene edilir.
- c) Dil: şap, aktinomikoz ve Sistiserk yönünden kontrol edilir.
- d) Dış ve iç çene kaslarına kesitler yapılarak sistiserkus bovis yönünden muayene edilir.
- e) Baş, lenf yumruları verem yönünden muayene edilir.

Tektırnaklı hayvanlarda baş uzunluğuna ikiye bölündükten sonra burun boşluğu, sinüsler, larynks, trachea Ruam yönünden muayene edilir.

4) Akciğer :Bronchial ve Mediastinal lenf yumruları gözden geçirilir. Lenf yumrularına kesit yapılır. Akciğer ayrıca el ile muayene edilir. şüpheli bir bozukluk varsa kesit yapılır. Ekinokok ve verem yönünden muayene edilir.

5) Kalbin Muayenesi : Bilhassa sığır sistiserkinin teşhisi bakımından önemli olması nedeniyle iyi bir şekilde muayene edilmesi gereklidir. Kalp adelesi gözden geçirildikten sonra uzunluğuna kesitler yapılarak sol ve sağ ventricüller açılır. Kulakcıklar da kesilerek dejenerasyonlar, hemorajiler, sistiserkler, ekinokoklar ve verem yönünden muayene edilir.

Diafram da sistiserk yönünden muayene edilir.

6) Karaciğer ve Lenf Yumruları : Gözle, elle temas suretiyle ve dokusuna kesitler yapmak suretiyle Distom, Ekinokok ve verem yönünden muayene edilir.

7) Mide ve Barsakların Muayenesi : Mesenterium lenf yumruları ve Omentum gözden geçirilerek parazitler ve verem bozuklukları ile tümörler ve aktinomikoz yönünden muayene edilir.

8) Dalak : El ile temas ve kesilmek suretiyle Şarbon, Ekinokok ve verem yönünden muayene edilir.

9) Böbrek ve Böbrek lenf yumruları ile Sidik Kesesinin Muayenesi: Böbrek ve lenf yumrularına kesitler yapılarak verem yönünden, sidik kesesi muhteviyatı şarbon yönünden muayene edilir.

Etler, kesim yerinden sevkedilinceye kadar sidik kesesinin gövde üzerinde bırakılması gereklidir.

10) Cinsiyet Organlarının Muayenesi : Salgı ve Patolojik bozukluklar incelenerek verem yönünden muayene edilir.

11) Meme ve Meme Lenf Yumruları: Verem ve Aktinomikoz yönünden muayene edilir.

12) Adaleler : Adalelere ait yağ, bağ dokusu, kemik ve eklemler, pleura ve periton kısımları ve adale içindeki lenf yumruları verem, tümör, aktinomikoz, sistiserk ve diğer parazitler yönünden muayene edilir.

Ayrıca, ayakta muayenede hareket arızaları görülmüşse veya ayak hastalığından şüphelenilmişse tırnaklar, tendolar kemik ve eklemler muayene edilir;

- Danalarda et muayenesi :

Sığırlarda uygulanan usul ve sıraya göre muayene edilir. Ancak danalarda et muayenesi yapılırken ayrıca aşağıdaki incelemeler yapılır.

- a) Mide'de Ulcus Pepticum aranır.
- b) İnce barsaklar dizanteri bakımından incelenir.
- c) Mesenterail ve karaciğer lenf yumruları verem teşhisi için primer enfeksiyon yönünden muayene edilir.
- d) Göbek bölgesinde omphalophlebitis aranır.
- e) Mafsallarda polyarthrits septica ve pyomica aranır.

- Koyun ve Keçi Etlerinin Muayenesi :

a) Deri : Gövdeye bitişik olarak bırakılır, çiçek ve uyuz yönünden muayene edilir.

b) Özefagus, Akciğer ve Karaciğer : Sarkosporidiler, akciğer kıl kurtları, ekinokok ve distom yönünden muayene edilir.

c) Dalak : Şarbon ve piroplazmoz yönünden muayene edilir. Bunun için dalak Veteriner Hekim muayene edilinceye kadar gövdeye bitişik bırakılır.

d) Beyin : Coenurus Cerebralis yönünden muayene edilir.

- Kuzularda Et Muayenesi :

Kuzu karkasları iç organlarıyla beraber pazarlandıklarından, bunlara karın boşluğu açılarak önce karaciğer ve dalak gözden geçirilir. Şarbon ve Cystisercus Tenuicollis yönünden muayene edilir.

- Domuzlarda Et Muayenesi :

a) Domuzların muayenesinde dil ve kalp, karın kasları, diaphragma, but kasları, intercostal, boyun çene (masseter) ve gırtlak kasları ile iç organların çıkarılması ve omurganın ikiye bölünmesinden sonra bütün adaleler domuz ırışını, cystisercus selluloza ve kanamalar yönünden muayene edilir.

b) Akciğer, kıl kurtları yönünden muayene edilir.

c) Deri muayene edilerek erüpsiyonlar, kızartılar bulunup bulunmadığına bakılır.

d) Meme: apse ve aktinomikoz yönünden muayene edilir.

e) Tırnaklar şap bakımından muayene edilir

f) Böbrekler: yağlar alındıktan sonra lenf yumruları ile beraber böbrekler düzenli olarak incelenir.

İç organların muayenesi de yapıldıktan sonra eğer hastalığa bağlı bozukluğun inspeksiyonla muayenesi yeterli görülmezse mikropkopik, bakteriyolojik ve gerektiğinde histopatolojik araştırmalar yapılır.

HASTALIK TESPİT EDİLEN ETLER HAKKINDA KARAR

SIĞIR VEBASINDA ETLER HAKKINDA KARAR

Madde 8 - Sığır vebasında Hasta ve Hastalıktan şüpheli hayvanların kan dahil olmak üzere etlerle beraber bütün aksamaları imha edilir.

Madde 9 - Sığır vebası Hastalığının Kombina, mezbaha ve kesim yerlerindeki sığırlarda çıkması durumunda hastalar ve hastalıktan şüpheliler tazminatı olarak öldürülür ve imha edilir. Diğer manda ve sığırlar kestirilerek iç organları ve baş imha edilir, deri ve tırnakları iyi bir şekilde dezenfekte yapılarak serbest bırakılır. Etlerin ise tüketimine müsaade edilir.

TÜBERKÜLOZLU ETLER HAKKINDA KARAR:

Madde 10 - Yapılan sistematik et muayenesinde: tüberkülozun lokal veya generalize olduğunun tesbitine göre kısmen veya tamamen imhasına karar verilir.

a - Kısmen İmhayı Gerektiren Durumlar :

- Tüberküloz lezyonları lokal ise; (Tüberkülozik bozukluklar büyük kan dolaşımı ile yayılmadığı müddetçe lokal kabul olunur. Yani lokal tüberküloz da yayılma lenf yollarıyla veya V. Porta veya küçük kan dolaşımı ile yayıldığı zaman lokal sayılır. Primer kompleks ve kronik tüberküloz da lokal tüberkülozdur.) Akciğer, bağırsak vb. organ ve lenf yumrularında tüberküloz lezyonları tesbit edildiğinde ve hayvan besili ve kondüsyonlu ise tüberkülozlu organ ve kısımlar imha edilerek geri kalanı şarta tabi tutularak gıda değeri düşük etler grubundan kavurma yapıldıktan sonra tüketimine izin verilir.

b- Tamamen İmhayı Gerektiren Durumlar:

Tüberküloz lezyonları generalize ise; (Tüberkülozik bozukluklar büyük kan dolaşımı ile muhtelif organlarda yani dalak, böbrek, testisler, yumurtalıklar, meme, kemikler, et lenf yumruları, beyin zarı göz vb. organlarda tesbit edildiği zaman generalize sayılır.)

Tüberkülozik bozuklukların genişliği ne olursa olsun kaşeksi ile birlikteyse,

- Kaslar içinde veya intramüsküler lenf yumrularında tüberküller bulunuyorsa,

- Bütün iç organlarda ve bilhassa dalakta milier tüberküllerin varlığı ile tüberküloz lezyonları yayılmış bulunuyorsa,

- Aynı zamanda göğüs boşluğu ve karın boşluğu organları üzerinde tüberküller bulunuyorsa, etler tamamen imha edilir.

BRUSELLOZ'LU ETLER HAKKINDA KARAR

Madde 11 - Bruselloza tutulan veya bu hastalıktan yahut da sirayetten şüpheli bulunan sığırların etleri hakkında aşağıdaki şekilde karar verilir.

a - Bilhassa ateş görülen devirlerde hastalığın etkeni kanda bulunduğundan, bu vak'alarda hayvanlar öldürülerek imha edilir. Çünkü brusellanın kesme ve yüzme esnasında insanlara geçmesi mümkündür. Ateş göstermediği halde yalnız serolojik muayene ile hastalık olduğu anlaşılan hayvanlar kesildikten sonra etleri şarta tabi tutulur. Kavurma yapılarak tüketimine izin verilir. Ancak iç organlar ile meme ve tenasül organları tamamen imha edilir.

b - Bruselloz teşhis edilen koyun ve keçi etlerinde ise, şayet enfeksiyon akut devrede ise ve hayvanlarda ateş varsa hayvanlar kesilmeden öldürülüp imha edilir. Bunun dışındaki ateş göstermeyen hayvanların etleri, şarta tabi tutulur, kavurma yapılarak tüketimine izin verilir. Ancak uterus, meme, testis, dalak, böbrek, karaciğer gibi bütün iç organlar imha edilir. Bu hayvanların derileri mutlaka iyi bir şekilde dezenfekte edilir.

Ek 50: Etlerin Teftişı Talimatnamesi Değişikliği Karar yazıları. T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, 2003.

**T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü**

SAYI : 250 10 09 10 /KAR
KONU: HSZK Talimatları.

..... / / 2003

OLUR NO: 23.07.2003 / 758

BAKANLIK MAKAMINA

Malumları olduğu üzere; ülkemiz insan ve hayvan sağlığının salgın veya bulaşıcı hayvan hastalıklarından korunması, bu hastalıklarla mücadelede gerekli tedbirlerin alınması, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabitası Kanunu, Yönetmeliği ve Talimatları kapsamında yürütülmektedir. Bu çerçevede yürürlükte bulunan "Hayvan Sağlığı ve Zabitası Talimatları" değişen şartlar içerisinde yetersiz kalmış ve uygulamada bazı sıkıntılar oluşmuştur. Diğer taraftan Avrupa Birliği (AB) müktesebatına uyum süreci içerisinde söz konusu talimatın güncelleştirilmesi zorunlu hale gelmiştir.

Bu itibarla, yürürlükte bulunan Bakanlık Makamı onaylı Hayvan Sağlığı ve Zabitası Talimatlarının uygulamadan kaldırılması ve yapılacak yeni düzenlemeler için Genel Müdürlüğümüzün yetkili kılınması uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınca da uygun görüldüğü takdirde, yürürlükte bulunan 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabitası Talimatlarının yürürlükten kaldırılması ve yapılacak yeni düzenlemeler için Genel Müdürlüğümüzün yetkili kılınmasını Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Nihat PAKDİL
Genel Müdür

Uygun görüşle arz ederim.
21.07/2003

H. Hüseyin COŞKUN
Müsteşar Vekili

OLUR
... / ... / 2003

Prof. Dr. Sami GÜÇLÜ
Bakan

Internet Sitesi : www.kkgm.gov.tr
e-Posta : kkgm@kkgm.gov.tr

Tel : (312) 417 41 76
Fax : (312) 417 82 09

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü

Sayı : 250.10.10.11/HHM-02-2

8/6/6

...../...../ 2003

Konu : 3285 sayılı HSZT Değişikliği

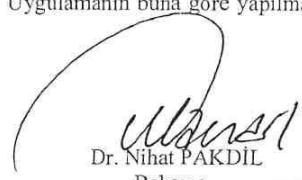
25.07-2003. 21333

DAĞITIM

Bilindiği üzere yürürlükte bulunan Bakanlık Makamı Onaylı 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Talimatları 27.07.2003 tarih ve 758 sayılı Makam olur'u ile uygulamadan kaldırılmıştır.

Söz konusu talimatlara ilişkin yeni düzenlemeler yapmaya Genel Müdürlüğümüz yetkili kılınmıştır.

Yapılan yeni düzenlemeler ekte gönderilmektedir. Uygulamanın buna göre yapılması hususunda gereğini önemle rica ederim

Dr. Nihat PAKDİL
Bakan a.
Genel Müdür

EKLER:

- Ek-1: Hayvan ve Hayvan Maddelerinin İhracatı ve Transit Geçiş Talimatı (1 adet-2 sayfa)
- Ek-2: Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Temizlik ve Dezenfeksiyon Uygulama talimatı (1 adet-5 sayfa)
- Ek-3: Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu Talimatı (1 adet-1 sayfa)
- Ek-4: Şap Hastalığı ile Mücadele Talimatı (1 adet-5 sayfa)
- Ek-5: Hastalık Çıkış ve Sönüş Raporu Düzenleme Talimatı (1 adet-3 sayfa)
- Ek-6: İhbari Mecburi Olmayan Hastalıklar Talimatı (1 adet-2 sayfa)
- Ek-7: Yurtiçi Hayvan Nakli ve Dezenfeksiyon Uygulama talimatı (1 adet-8 sayfa)
- Ek-8: Elerin Teftişi Talimatı (1 adet-12 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği :

81 Valiliğe (İl Müdürlüğü)
Vet. Kont. Arşt. Enst. Mtd.'lerine
Tah.ve Güm.Vet. Müdürlüklerine

Bilgi :

APK Kurulu Başkanlığına
TÜGEM'e
TİGEM'e
Teftiş Kurulu Başkanlığına
Hukuk Müşavirliğine (Çıkma dı)

İnternet Sitesi : www.kkgm.gov.tr
e-Posta : kkgm@kkgm.gov.tr

Tel : (312) 417 41 76
Fax : (312) 417 82 09

Ek 51: “Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliği.” RG. Sayı: 27188. 2 Nisan 2009.

Resmi Gazete

elektronik arşivi

BUGÜN | TARİHE GİT | GÜNDEM | ABONELİK | ARAÇLAR

2 Nisan 2009 PERŞEMBE

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü

Resmi Gazete
YÖNETMELİK

Sayı : 27188

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

SIĞIR BOVİNE TÜBERKÜLOZU YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 –(1) Bu Yönetmeliğin amacı, Sığır Bovine Tüberkülozunun kontrol ve eradikasyonu ile ilgili usul ve esaslar ile resmi olarak "Tüberkülozdan Ari Sürü" statüsü kazanılması için uygulanacak kuralları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 –(1) Bu Yönetmelik; sığır ve diğer evcil hayvanların tüberkülozdan korunması ile ilgili hususları kapsar.

Ek 52: “Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Uygulama Esasları Tebliği.” RG. Tebliğ No: 2010/13. Sayı: 27548. 10 Nisan 2010.

Resmi Gazete

elektronik arşivi

BUGÜN | TARİHE GİT | GÜNDEM | ABONELİK | ARAÇLAR

10 Nisan 2010 CUMARTESİ

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü

Resmi Gazete
TEBLİĞ

Sayı : 27548

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

HAYVANCILIĞIN DESTEKLENMESİ HAKKINDA

UYGULAMA ESASLARI TEBLİĞİ

(TEBLİĞ NO: 2010/13)

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

MADDE 1 –(1) Bu Tebliğ ile, Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar'da yer alan usul ve esaslar kapsamında, ülkemiz hayvancılığının geliştirilmesi, hayvansal üretimin artırılması ve kayıt altına alınması amacıyla, anaç sığır, anaç manda, damızlık anaç koyun ve keçi, tiftik keçisi, ipekböceği, arı, su ürünleri yetiştiricilerinin, seralarda polinasyon amaçlı bombus arısı alıp kullanan üreticilerin, suni tohumlamadan doğan buzağuların, kaba yem açığının kapatılması amacıyla yem bitkileri ekilişi yapan üreticilerin, çiğ süt üreticilerinin, hayvan hastalıklarının önlenmesi için tazminatlı hayvan hastalıklarının, ari işletmeler kurulabilmesi için hastalıktan ari işletmelerin, hastalıklara karşı programlı aşı uygulayıcılarının, akredite veteriner hekim uygulamalarının, hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi ile sözleşmeli besiciliğin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Ek 53: “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu.” RG. Kanun No: 5996. Sayı: 27610. 13 Haziran 2010.

13 Haziran 2010 PAZAR

Resmî Gazete

Sayı: 27610

KANUN

VETERİNER HİZMETLERİ, BİTKİ SAĞLIĞI, GIDA VE YEM KANUNU

Kanun No. 5996

Kabul Tarihi: 11/6/2010

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Kanun, gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme ile yemlerin üretim, işleme ve dağıtımının tüm aşamalarını, bitki koruma ürünü ve veteriner tıbbi ürün kalıntıları ile diğer kalıntılar ve bulaşanların kontrollerini, salgın veya bulaşıcı hayvan hastalıkları, bitki ve bitkisel ürünlerdeki zararlı organizmalar ile mücadeleyi, çiftlik ve deney hayvanları ile ev ve süs hayvanlarının refahını, zooteknî konularını, veteriner sağlık ve bitki koruma ürünlerini, veteriner ve bitki sağlığı hizmetlerini, canlı hayvan ve ürünlerin ülkeye giriş ve çıkış işlemlerini ve bu konulara ilişkin resmî kontrolleri ve yaptırımları kapsar.

(2) Kişisel tüketim amaçlı birincil üretim ile kişisel tüketim amacıyla hazırlanan gıdalar bu Kanunun kapsamı dışındadır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

1) Ahşap ambalaj malzemesi: Ambalaj destek malzemesi dâhil bir malın korunması ya da taşınmasında kullanılan, kâğıt ürünleri hariç ahşap veya ahşap ürünlerini,

2) Ahkoyma: Canlı hayvan ve ürünler ile ilgili bir karar verinceye kadar, kontrol görevlisinin vereceği talimatlar doğrultusunda ürünlerin işletmecisi tarafından depolanması ve sahibi tarafından hayvanların muhafazası dâhil, hareketinin veya bunlara dokunulmasının kısıtlanması veya engellenmesini,

3) Bakanlık: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığını,

Ek 54: Brusella ve tüberküloz hastalıklarının taranması. B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[06]-1041 sayılı ve 7 Nisan 2011 tarihli yazı.

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü

07.04.2011*014701

Sayı : B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[06] 1041
Konu : Brusella ve Tüberküloz
Hastalıkları Taraması

Ülkemizde yaygın olarak seyreden ve halk sağlığı için çok önemli olan sığır, koyun ve keçi brusellozu ile sığır tüberkülozu hastalıkları ile mücadelede izlenecek stratejiyi belirlemek üzere, Hollanda Hükümeti ile ortaklaşa yürütülmekte olan "Türkiye'de Bruselloz ve Tüberkülozun Kontrol Stratejisinin Belirlenmesi Projesi" kapsamında 81 ilimizde söz konusu hastalıkların yayılımını tespit etmek amacıyla, 31 Mayıs 2011 tarihine kadar tamamlanmak üzere bir çalışma yapılacaktır. Çalışmalarla ilgili usul ve esaslar aşağıda açıklanmış olup, bu çerçevede;

A. HASTALIK PREVALANSININ TESPİTİNDE YÜRÜTÜLECEK ÇALIŞMA

1. Sığır brusellozu ve sığır tüberkülozu ile ilgili prevalans çalışmasında her işletme bir epidemiyolojik birim, koyun keçi brusellozu ile ilgili prevalans çalışmasında her köy bir epidemiyolojik birim olarak kabul edilecektir.
2. Seçilen her epidemiyolojik birim için bir anket formu doldurulacaktır. EK-3'te koyun ve keçiler için, EK-4'te ise sığır işletmeleri için doldurulması gereken formlar yer almaktadır. EK-3'te yer alan form her köy için, EK-4'te yer alan form ise her işletme için doldurulacaktır.
3. Çalışmada her bir epidemiyolojik birime bir kod numarası verilmiştir. Kod numaraları her köyün adının ilk üç harfi ile köyün bağlı olduğu ilin adının ilk üç harfidir. (Örneğin Adana, Karaisalı, Topaktaş köyünün kodu TOP/ADA şeklinde olacaktır.)

B. SIĞIR, KOYUN VE KEÇİLERDEN NUMUNE ALIMI

a) Sığırlardan Numune Alımı

1. Brusellozun kontrolü için serumların alınacağı sığır işletmeleri EK-1'de yer almaktadır. EK-1'de yer alan listede kategori (1) de yer alan 54 işletmenin 35 tanesinde, kategori (2) de yer alan 10 işletmenin (5) tanesinde çalışma yapılacaktır. 35 işletme ve 5 işletme seçiminde listedeki sıraya riayet edilecektir. İşletmede çalışma yapabilecek hayvan bulunmaması durumunda bir sonraki işletmede çalışma sürdürülecektir.
2. EK-1'de yer alan her sığır işletmesinde bulunan 2 yaşın üzerindeki sığırlardan serum alınacaktır.
 - a. Çalışmada sığır işletmeleri, 5- 25 baş arası sığır bulunan işletmeler (Kategori 1) ve 25 baştan fazla sığır bulunan işletmeler (Kategori 2) olarak iki kategoriye ayrılmıştır.
 - b. Kategori 1'de yer alan işletmelerde bulunan 2 yaş üzeri tüm sığırlarda, kategori 2'de yer alan işletmelerde bulunan 2 yaş üzeri en fazla 30 baş sığırdaki tesadüfi örnekleme ile çalışma yapılacaktır.

Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Akay Cad. No:3 Bakanlıklar 06640 ANKARA
Tel : (312) 417 41 76 Fax : (312) 417 82 09
İnternet Sitesi : www.kkgm.gov.tr e-Posta : kkgm@kkgm.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: E.ŞEN UNUTMAZ
Veteriner Hekim
Dahili tel: 4041

Ek 55: Süt ve süt ürünlerinin AB pazarına girişinin sağlanması.
B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56]-1259 sayı ve 26 Nisan 2011 tarihli yazı.

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü

26.04.2011*017366

Sayı : B.12.0.KKG.0.02.01-325.01.[56] -1259

Konu : Ülkemiz süt ve süt ürünlerinin
AB pazarına girişinin sağlanması

Bilindiği üzere 2001 yılından itibaren AB Komisyonu Kararı ile ülkemizden süt ve süt ürünlerinin Avrupa Birliği pazarına girişi durdurulmuştur. AB pazarına yeniden girişin sağlanması için Bakanlığımız hazırlıklarını sürdürmektedir.

Avrupa Komisyonu Sağlık ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü (DG SANCO), Gıda ve Veteriner Ofisi (FVO) uzmanlarınca, yapılan çalışmaları yerinde izlemek ve değerlendirmek üzere, 04-14 Temmuz 2006, 19-30 Kasım 2007 ve 27 Ekim-7 Kasım 2008 tarihlerinde ülkemizde bir çalışma yürütülmüştür. FVO uzmanları AB ülkelerine süt ve süt mamulleri ihracatı yapmak üzere onay numarası talep eden süt tesislerini, tesislerin süt temin ettiği çiftlikleri ve bu tesisler ile çiftliklerin denetimi konusunda yürütülen çalışmaları hayvan sağlığı ve veteriner halk sağlığı kapsamında denetlemiştir.

Yapılan denetleme sonrasında tespit edilen bulgular Bakanlığımıza iletilmiş ve ülkemiz süt ve süt ürünlerinin Avrupa Birliği pazarına girişinin sağlanması için tamamlamamız gereken eksiklikler belirtilerek, düzeltici faaliyetlerimiz için bir eylem planı oluşturmamız istenmiştir. Bu çerçevede Bakanlığımızca eylem planı hazırlanarak yeni bir FVO heyeti denetimine yönelik çalışmalar tamamlanma aşamasına gelmiştir.

Bu kapsamda Bakanlığımız koordinasyonunda, Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Derneği'nin (ASÜD) mali katkıları ile yürütülen "Türkiye Süt ve Süt Ürünleri Sektörünün AB Pazarına Girişinin Desteklenmesi Projesi" Nisan 2010 tarihinde başlatılmıştır. Bu proje ile Bakanlığımızca 2011 yılı sonuna kadar önceki yıllarda FVO uzmanlarınca tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve 2012 yılında yeni bir FVO misyonunun ülkemize davet edilmesi planlanmaktadır. Proje çerçevesinde 31 Mart- 01 Nisan 2011 tarihinde tüm paydaşların katılımıyla bir eğitim çalışması düzenlenmiştir.

AB ülkelerine süt ve süt ürünleri ihracatı kapsamında FVO uzmanlarınca yapılacak denetim için uygun olan süt işleme tesislerinin tespiti Bakanlığımızca yapılacaktır. Bu amaçla;

a) 06 Mayıs 2011 tarihine kadar AB'ye süt ve süt ürünleri ihraç etmek isteyen tesisler, ekte gönderilen kontrol listeleri kapsamında hem tesiste hem de süt temin ettikleri çiftliklerde otokontrol yapacak ve denetime hazır olduklarını ilgili il müdürlüklerine bildireceklerdir.

b) 31 Mayıs 2011 tarihine kadar il müdürlükleri denetime hazır olduklarını bildiren süt işleme tesislerini ve tesislerin süt sağladığı çiftlikleri ekteki kontrol listeleri kapsamında denetleyecekler ve uygun bulduklarını Bakanlığa bildireceklerdir.

c) İl müdürlüklerince AB ülkelerine süt ve süt ürünleri ihracatı kapsamında uygun bulunan tesisler ve süt temin ettikleri çiftlikler Haziran, Temmuz ve Ağustos 2011 aylarında Bakanlıkça denetlenecek ve FVO uzman denetimine hazır olanlar tespit edilecektir.

Akay Cad. No:3 Bakanlıklar / ANKARA Ayrıntılı bilgi için irtibat: E.Ş.ÜNUTMAZ-Veteriner hekim
Telefon: (0 312) 417 41 76 (4041) Faks: (0 312) 417 82 09
e-posta : mucadele@kkgm.gov.tr Elektronik Ağ : www.kkgm.gov.tr

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Özlem DOĞAN
Doğum Yeri: Elazığ/Merkez
Doğum Tarihi: 21.01.1980
Yazışma Adresi: Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Veteriner Hekimliği Tarihi ve
Deontoloji Anabilim Dalı, 23119,
Elazığ / Türkiye.
Medeni Hali: Bekâr
Yabancı Dil: İngilizce (ÜDS-53.75)
Telefon: **GSM:** 0 505 865 84 22
Faks:
e-posta: ozlemdogan20@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

Mezuniyet Yılı	Derece	Kurum	Öğrenim Alanı
1985-1990	İlkokul	Elazığ Murat İlkokulu- Merkez/Elazığ	-
1990-1993	Ortaokul	Elazığ Ortaokulu- Merkez/Elazığ	-
1993-1996	Lise	Elazığ Atatürk Lisesi- Merkez/Elazığ	-
1999-2004	Y. Lisans	Fırat Üniversitesi	Veteriner
2005-2011	Doktora	Fırat Üniversitesi	Veteriner Hekimliği Tarihi, Deontoloji ve Etik

DOKTORA

Doktora

Tez Konusu

Türkiye’de Sığır Tüberkülozunun Kontrolü ve
Eradikasyonuna Yönelik Çalışmaların Tarihi
(2011)

Doktora

Danışmanı

Doç. Dr. Abdullah ÖZEN
Fırat Üniversitesi, Veteriner Fakültesi
Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji
ABD

Üyesi Olduğu Meslek Kuruluşları:

Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Derneği
Hayvan Refahı Derneği
Elazığ Bölgesi Veteriner Hekimler Odası

Verdiği Seminer ve Konferanslar

“*Veteriner Hekimliği Tarihinde Hijyen ve Profilaksi*” (2007) Doktora Semineri

ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİLERDİKİ (SCI & SSCI)

YAYINLARI

- 1- Ozkul T., Genc SV., **Doğan O.**, Ozen A. (2008). Views of Turkish veterinary practitioners on the veterinary consultation. *Veterinary Record*, 163:189–190.
- 2- Özen A., Yüksel E., **Doğan Ö.** (2010). Veteriner İlaçları Satış Yetkisinin Veteriner Hekimliği Açısından Değerlendirilmesi: I. Klinisyenlerin İlaç Satış Yetkisi Konusundaki Tutumları. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16 (5): 805-812.
- 3- Özen A., Yüksel E., **Doğan Ö.** (2010). Veteriner İlaçları Satış Yetkisinin Veteriner Hekimliği Açısından Değerlendirilmesi: II. İlaç Satış Yetkisinin Vizyon ve Bilanço Üzerine Etkileri. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16 (5): 813-817.
- 4- Özen A., Yüksel E., **Doğan Ö.** (2010). Veteriner İlaçları Satış Yetkisinin Veteriner Hekimliği Açısından Değerlendirilmesi: III. İlaç Satış Yetkisi ile

Kalıntılar Arasındaki İlişki. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 16 (5): 819-823.

5- **Doğan Ö.**, Özkul T., Özen A. (2011). Fırat ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin köpek psikolojisi konusundaki tutum ve görüşleri. Ankara Üniv Vet Fak Derg, 58, 85-91.

BİLDİRİ, POSTER ve SUNULAR

- 1- **Ö. Doğan**, H. Çavuş, İbn-i Sina: Bir Oyunun Dramaturji Notları, Ed: Abdullah Özen, I. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu, Elazığ, 2006 s. 619–636 (Tam Metin).
- 2- **Ö. Doğan**, Veteriner Hekimliği Tarihinde Hijyen ve Proflaksi, Ed: Aşkın Yaşar, Ali Yiğit, Serdar İzmirli, II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu, Konya, 2008, s. 95–116 (Tam Metin).
- 3- Özen A., E. Yüksel, **Ö. Doğan**, “Veteriner İlaçları Satış Yetkisinin Veteriner Hekimliği Klinikleri Üzerine Etkileri” XXIXth International Congress of the World Association for the History of Veterinary Medicine & IIIrd National Congress of the History of Veterinary Medicine & Professional Ethics, September 20-23, Antalya/Turkey, 2010.
- 4- **Ö. Doğan**, E. Yüksel, Ü. Taşkın, “Sığır Vebası ve Kavak Karantinasıyla İlgili Arşiv Belgesinin Değerlendirilmesi” XXIXth International Congress of the World Association for the History of Veterinary Medicine & IIIrd National Congress of the History of Veterinary Medicine & Professional Ethics, September 20-23, Antalya/Turkey, 2010.
- 5- Yüksel E., **Ö. Doğan**, “Veteriner Hekimliği Etiği Açısından Hayvanlarda Gebeliğin Sonlandırılması” VI. Tıp Etiği Kongresi: Biyoetikte Yeni Ufuklar, 25-26 Kasım, İstanbul, 2010.
- 6- **Ö. Doğan**, E. Yüksel, “Çevresel Değişimler ve Hayvan Kaynaklı Patojenler” VI. Tıp Etiği Kongresi: Biyoetikte Yeni Ufuklar, 25-26 Kasım, İstanbul, 2010.

KATILDIĞI KONGRE, KURSLAR ve SERTİFİKALARI

- 1- I. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu, Elazığ, 2006.
- 2- II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu, Konya, 2008.
- 3- XXIXth International Congress of the World Association for the History of Veterinary Medicine & IIIrd National Congress of the History of Veterinary Medicine & Professional Ethics, September 20-23, Antalya/Turkey, 2010.
- 4- VI. Tıp Etiği Kongresi: Biyoetikte Yeni Ufuklar, 25-26 Kasım, İstanbul, 2010.
- 5- Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programı, Fırat Üniversitesi Hayvan Deneyleri Etik Kurulu, 04 Temmuz 2008, Elazığ.
- 6- ISO 22000:2005 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı ve Dokümantasyon Eğitimi Sertifika Programı, 21.06.2008-22.06.2008, Adana.
- 7- ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi Standardı ve Dokümantasyon Eğitimi Sertifika Programı, 08.03.2008-09.03.2008, Adana.

YER ALDIĞI PROJELER

- 1- Türkiye’de Sığır Tüberkülozunun Kontrolü ve Eradikasyonuna Yönelik Çalışmaların Tarihi. **FÜBAP (1696), 2011 (Araştırmacı).**
- 2- Türk Veteriner Hekimliğinin Günümüzdeki Sorunları ve 2023 Yılı Beklentilerine Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma. **TÜBİTAK (106 O 153), 2008 (Yardımcı Personel).**